

TÜRKİYE'DE DOMESTİK KÜLTÜRÜN DEĞİŞİMİ:
YEDİGÜN DERGİSİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME (1933-1940)

Enise Kocaman
115823002

Prof. Dr. A. Uğur Tanyeli

Lisansüstü Programlar Enstitüsü
Mimarlık Tarihi, Teorisi ve Eleştirisi Yüksek Lisans Programı

İstanbul Bilgi Üniversitesi
2022

TÜRKİYE'DE DOMESTİK KÜLTÜRÜN DEĞİŞİMİ:
YEDİGÜN DERGİSİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME (1933-1940)

TRANSFORMATION OF THE DOMESTIC CULTURE IN TURKEY:
AN INVESTIGATION THROUGH YEDİGÜN MAGAZINE (1933-1940)

Enise Kocaman

115823002

Tez Danışmanı: Prof. Dr. A. Uğur Tanyeli
İstinye Üniversitesi
Jüri Üyeleri: Doç. Dr. Bahar Deniz Çalış Kural
İstanbul Bilgi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Banu Tomruk
İstanbul Bilgi Üniversitesi

Tezin Onaylandığı Tarih: 11.02.2022

Toplam Sayfa Sayısı: 192 sayfa

Anahtar Kelimeler (Türkçe)

- 1) Domestik Kültür
- 2) Resimli Dergi
- 3) Barınma Kültürü
- 4) Konut Mimarisi
- 5) Toplumsal Cinsiyet

Anahtar Kelimeler (İngilizce)

- 1) Domestic Culture
- 2) Illustrated Magazine
- 3) Housing Culture
- 4) Residential Architecture
- 5) Gender

ÖNSÖZ

1990'lı yıllarda 5-6 katlı apartmanların olduğu, görece dar sokaklı mahallelerden oluşan şehirlerde büyüyenlerin ortak hafızasında, kadınların haftanın belirli günleri bir evde toplanıp en şık kıyafetlerini giydiği, ev sahibinin tüm maharetini göstermek için elinden geleni yaptığı ve sadece misafirler için kapıları açılan, zamanın en moda eşyaları ile donatılmış bir misafir odası mevcuttur. Benim de belleğimde, orta gelirli ailelerden oluşan bir mahallede geçen çocukluğum dolayısıyla yukarda bahsi geçen karelerden çokça bulunmakta. Aynı belleğimde köye gittiğimizde babaannem ve dedemin yaşadığı evdeki sedir, yerde yemek yemek için bulunan yuvarlak sini, hem ısınmak hem de közünde kahve yapmak için kullanılan mangal, oturma odasının taş duvarına yapılmış dolap gibi kullanılan nişler, mutfakta hiçbir kapağı olmayan ve terek adı verilen mutfak dolapları ya da misafirler geldiğinde birden haremlık selamlık oturulan- yemek yenilen bir düzen mevcut. Kendi evimizde ya da başkalarının evlerinde görmediğim farklı eşyalar ve ev iç mekânlarının kullanış biçimleri köye gittiğimizde değişiyordu. Köydeki evde süre gelen yaşam kültürü, dondurulmuş ve muhafaza edilmesi arzu edilen bir zaman dilimine işaret eder gibiydi. Yaşadığımız zamana uymayan bir havası vardı ve bu iki ayrı yaşam pratiğinin aynı zaman diliminde birden bu kadar ayrışması benim her zaman ilgimi çekti.

Bu değişim bir anda olmuş gibi görünmüyor. Bunu besleyen ve sonuca götüren dinamiklerin olduğu muhakkak. Ben de Mimarlık Tarihi, Teorisi ve Eleştirisi Yüksek Lisans eğitimim sırasında bu değişimi neyin başlattığını ve neden şu anda dedemin keyifle oturduğu sedirden kalkıp, modern sayılacak koltuklarda oturduğumu, kahvemi mangal közünde değil de kahve yapma makinasıyla, envaiçeşit elektrikli aletin bulunduğu modern bir mutfakta yaptığımı düşünerek geçirdim. Okuyacağınız tezde bu değişimin ilk kodlarının ortaya çıkışı bulunmaya, iç mekân değişimini tetikleyen dinamiklerin akademik bir çözümlemesi yapılmaya çalışıldı. Bunu yaparken erken cumhuriyet tarihinin önemli mecmualarından olan Yedigün dergisi merkeze alındı. Resimli dergiler üzerinden yapılan yumuşak dilli bu modernlik ve asrılık propagandasının izlerini tarihin bir dönemini kayıt altına alan haftalık

dergileri incelerken görmek- okumak adeta zamanda yolculuk yapmak gibiydi. Bu tezin Türkiye domestik kültürü araştırmalarına yeni bir alan açmasını diliyorum.

Bilgi Üniversitesi'nde yüksek lisans yapmama vesile olan birkaç ismi burada anmam gerekli. Viyana Teknik Üniversitesi'nde lisans eğitimim sırasında sevgili arkadaşım Elif Aktaş'ın Mardin'deki rölöve tespit çalışmalarından beni haberdar etmesi vesilesiyle iki hafta boyunca eski Mardin evlerinin rölövesini almış ve birbirinden güzel meslektaşlarımla tanışma fırsatı bulmuştum. Sonrasında görüşmeye devam ettiğim kıymetli arkadaşım Ayşe Şahin'le yaptığımız sohbetlerin birinde ona mimarlık tarihine olan ilgimi anlatınca kendisi bana Uğur Tanyeli'nin "Rüya, İnşa, İtiraz: Mimari Eleştiri Metinleri" kitabını hediye etti. Türkiye mimarlık tarihi ile ilgili neredeyse hiçbir fikrim yokken okuduğum kitap ufkumda farklı pencerelerin açılmasına sebebiyet verdi. Daha sonra Türkiye'ye dönüp çalışma hayatına başladıktan bir süre sonra Uğur Tanyeli'nin Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ne geçtiğini öğrenince ondan ders almak, okuduklarımı karşılıklı tartışabilmek ve yüksek lisans yapmamı çok isteyen babam Necati Kocaman'a bu fikrimi açtığımda gösterdiği destekle Mimarlık Tarihi, Teorisi ve Eleştirisi programına kaydoldum. Yani Uğur Tanyeli'nin öğrencisi olabilmek için birkaç ay içerisinde yüksek lisans yapmaya başladım. Ders dönemini tamamladıktan sonra Berlin'e taşınmamla araya giren epeyce zaman sonrası babamla yaptığım son konuşmada bana tezimi ne zaman vereceğimi sorması hasebiyle Türkiye'ye dönerek artık benim için vasiyet değeri taşıyan tezimi bitirme kararı aldım. Bana kaderin bunca güzelliğini göstermesine vesile olan Elif'e ve babamın tabiriyle uzun Ayşe'ye sonsuz teşekkürler.

Bu tez çalışması için teşekkür etmem gereken birçok isim var. Bu süreçte bana en çok desteği gösteren başta canım annem Birgül Kocaman'a sonsuz teşekkürler. O olmasa bu kadar verimli bir dönem geçirmem mümkün değildi. Benim konforum için kendi konfor alanını dahi hiçe sayması, gösterdiği sınırsız sevgi ve destek için ne kadar teşekkür etsem az kalır. İyi ki varsın, sen olmasan benim hayatım asla bu kadar güzel şekillenemezdi. Senin de söylediğin gibi her başarılı tez öğrencisinin arkasında, başarılı bir anne vardır.

Lisans dönemimden bu yana her zaman görüşlerini aldığım, ne zaman fikrini sorsam açık yüreklilikle düşüncelerini paylaşan ve yol gösteren sevgili arkadaşım Çağla Sayitoğlu'na, tez yazma sürecinde her zaman desteğini hissettiğim, bana ufuk açan uzun tartışma alanları

yaratan kıymetli arkadaşım Erhan Berat Fındıklı'ya, ne zaman bir problemim olsa bana fikir verip çözüm önerisi sunan, yaptığı motivasyon dolu konuşmalarla beni cesaretlendiren sevgili Hocam Alev Erkmen'e, konumla ilişkisi vesilesi ile iletişime geçtiğim ve fikir alışverişinde bulunduğum, doktora tezini bana yollama nezaketini gösteren kıymetli Hocam Ersin Altın'a, atıf programını kullanırken takıldığım tüm noktalarda yardımlarını esirgemeyen kıymetli Celal Öney'e, kendisini her zaman örnek aldığım canım arkadaşım Emine Acar Çalış'a sonsuz teşekkürler. Berlin sürecindeki destekleri, arkadaşlıkları ve motivasyonları dolayısıyla Annette Flohrschütz, Thomas Benk, Lydia Ramakers, Maximilian Lohman, Lothar Kühlwein, Serpil Sümeyye Abu Zmero, Yasemin Bulut ve Sinam Bazzaz'a, okumak istediğim kitabı beni hiç tanımasına rağmen Almanya'dan bana gönderme nezaketinde bulunan İrem Akdilek'e ne kadar teşekkür etsem az. En stresli olduğum anlarda bile beni güldüren, yanıma sokulup mırlamak suretiyle harika enerjisini benimle paylaşan Latte olmadan da bu süreç tamamlanamazdı.

Ve teşekkürlerin en büyüğü beni tez öğrencisi olarak kabul eden çok kıymetli Hocam Uğur Tanyeli'ye. Bilgi Üniversitesi'nde bize ufuk açıcı, klasik söylemlerin dışına çıkan bir eğitim programı oluşturmasa, ben bu yüksek lisans tezini yazıyor olmayacaktım. Tezimin konusuna yaptığı katkı, içeriğini oluştururken her adımda gösterdiği destek, yıllar süren bir sürecin sonunda dahi hiçbir zaman yardımlarını esirgememesinden dolayı kendisine sonsuz teşekkürler. Yüksek lisans derslerinde sorduğum sorulara, verdiğim tepkilere, karşı çıkışlarıma, reddedişlerime gösterdiği sabırdan ötürü, verdiği yanıtlarla ve öğrettikleriyle ufkumu açan bir eğitim süreci geçirmeme vesile olduğu için ne kadar teşekkür etsem az kalır.

Son olarak beni tüm hayatım boyunca her zaman destekleyen, attığım her adımda arkamda duran, bu tezi bitirmem için en büyük motivasyon kaynağım olan babam Necati Kocaman'a sonsuz şükran, rahmet ve dualarımla. Bu tezi ona ithaf ediyorum.

Enise Kocaman
İstanbul, 2022

ÖZET

TÜRKİYE’DE DOMESTİK KÜLTÜRÜN DEĞİŞİMİ: YEDİGÜN DERGİSİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME (1933-1940)

Türkiye’de domestik kültür değişimi araştırmaları genellikle Cumhuriyet devriminin orijin olarak kabul edildiği bir alanı işaret ediyor. Bu tezde, domestik kültürdeki bu keskin kırılma olarak tahayyül edilen değişimin izini sürebilmek için orijin kabul edilen Cumhuriyet devrimi öncesi ve sonrasında biraz uzaklaşarak bu anlatının geçerliliği ve gerçekliği sorunsallaştırıldı. Domestik kültürdeki değişiminin dönüm noktaları olarak dünyada da önemli gelişmelerin yaşandığı 18. yüzyıl, Tanzimat, geç 19. yüzyıl gibi yüzyıl dilimlerinin incelenmesi dönemin Osmanlı belgeleri üzerinden yapılan araştırmalar sonucunda kaleme alınmış doktora tezleri ve Türkçe alfabe ile yazılmış metinlerin okunması ışığında gerçekleştirildi. Türkiye’de barınma kültürünü etkisi altına alan ve genel geçer söylemde kendine çok fazla yer bulamamış, ailenin oluşumu, kadının aile içerisindeki rolü, gelişen teknolojinin ev hayatını dönüştürmesinin incelenmesi, kırılmanın iddia edildiği gibi devrimle ilişkili olup olmadığını kavramakta etkin bir rol oynadı. 20. yüzyılın başında sayıları hızla artan resimli dergilerin en önemlilerinden biri olan Yedigün dergisinin yayın hayatına başladığı 1933 yılından 1940 yılına kadar yayımladığı haftalık dergiler merkeze alınarak yeni oluşan ya da oluşturulmaya çalışılan domestik kültürün resimli bir dergi üzerinden topluma nasıl aktarıldığı incelendi. Değişimin kodları, haftalık yayımlanan ve yaşamın içerisindeki birçok meseleyi gündemine alan bu dergilerde, ev iç mekânını konu eden metinlerin, kullanılan anlatım dilinin ve bunları desteklemek için seçilen fotoğraf karelerinin alanlarına göre tasnif edilmesi ve yorumlanması üzerinden değerlendirildi.

ABSTRACT

TRANSFORMATION OF THE DOMESTIC CULTURE IN TURKEY: AN INVESTIGATION THROUGH YEDİGÜN MAGAZINE (1933-1940)

Domestic culture change studies in Turkey generally point to an area where the Republican revolution is accepted as the origin. In this thesis, the validity and reality of this narrative has been problematized by moving away from the pre-revolutionary and post-republican revolution, which is considered to be the origin, in order to trace the change that is imagined as this sharp break in domestic culture. The examination of centuries such as the 18th century, Tanzimat, late 19th century, where important developments were experienced in the world as the turning points of the change in domestic culture, was carried out in the light of doctoral theses written as a result of the researches made on the Ottoman documents of the period and the reading of the texts written in the Turkish alphabet. The formation of the family, the role of women in the family, the transformation of the domestic life through the developing technology, played an active role in understanding whether the break is related to the revolution as claimed. By focusing on the weekly publications from 1933 to 1940 of Yedigün, one of the most important illustrated magazines at the beginning of the 20th century, how the newly formed or artificially created domestic culture was introduced to the society through an illustrated magazine. The codes of change were evaluated through the classification and interpretation of the texts about the interior of the home, the language of expression used, and the photographic frames selected to support them, in these weekly magazines that focus on many issues in life.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
1. GİRİŞ: AMAÇ VE YAKLAŞIM	1
2. DOMESTİK KÜLTÜR NEDİR?	3
3. OSMANLI VE CUMHURİYET DÖNEMLERİNDE DOMESTİK KÜLTÜR DEĞİŞİMİNİN EVRELERİ	5
3.1. 18. YÜZYILDA DEĞİŞİM.....	7
3.2. TANZİMAT	21
3.3. GEÇ 19. YÜZYIL	25
3.4. ERKEN 20. YÜZYIL	34
4. BİR KİTLE KÜLTÜRÜ MECRASI OLARAK RESİMLİ DERGİ VE DOMESTİK KÜLTÜR: YEDİGÜN DERGİSİ (1933-1940) ÖRNEĞİ.....	42
4.1. Derginin Çizgisi ve Yaklaşımı	51
4.2. Ev ve Eşya Bölümü	54
4.2.1. Ev Türleri.....	54
4.2.2. Ev İç Mekânları	59
4.2.3. Oda Tasarım Tavsiyeleri.....	63
4.2.4. Ev Eşyaları.....	65
4.3. Güzel Evler	69
4.4. Hayalinizde Yaşayan Evler	70

4.5.	Ev İŖi-El İŖi Bölümü.....	76
4.6.	Evlerimizin İçi.....	77
4.7.	Evlerimizin Dekorü.....	78
4.8.	Kadın ve Moda.....	79
4.9.	Ev.....	79
4.10.	Hayatınızın Dekorü.....	88
4.11.	EŖya.....	89
4.12.	Ev İ Mekânının Tasviri.....	91
4.13.	Ev İç Mekân Düzenlemeleri.....	101
4.14.	Ev Ziyaretleri.....	112
4.14.1.	Ziyaret Edilen Ev İ Mekânlarının Tasviri.....	112
4.14.2.	Ziyaret Edilen Ev İ Mekânlarının Donatıları.....	119
4.14.3.	Ziyaret Edilen Evlerin Kullanım Biçimleri.....	126
4.14.4.	Bahçe Tasviri.....	129
4.15.	Ev İ Mekânında Kadın Kimliği Verileri.....	131
4.16.	Dergide Yayınlanan Metinlerde Genelde Ev İ Mekânı ve Mimari.....	143
5.	SONUÇ.....	157
6.	KAYNAKÇA.....	161

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1 İlk batılı mobilyaların görüldüğü bir Rum evi.....	16
Şekil 3.2 Hatice Sultan'ın Melling'e yazdığı mektuplardan bir örnek	17
Şekil 3.3 Hatice Sultan'ın sandalyeyi beğenmediğini dile getirdiği mektubu.....	17
Şekil 3.4 İdâre-i Beytiyye kitabında bir yemek saati örneği , (Sağ) Aile yemek masasında, (Sol) Saat 7:00'de yemek servis edilecek.....	30
Şekil 3.5 Semih Rüstem'in çizdiği dönemin ilk koridorlu ev tipi örnekleri.....	35
Şekil 3.6 Mimar Aptullah Ziya'nın çizdiği apartman kat planı	39
Şekil 4.1 1908 Yılına ait dergi kapağı	44
Şekil 4.2 1927 Yılına ait Das Leben dergi kapağı	45
Şekil 4.3 Das Leben içerisinde bir çizim: Die Mechanisierung der Küche: Mutfağın makinalaşması, Die Köchin: Kadın aşçı	45
Şekil 4.4 Yedigün dergisi ilk kapak fotoğrafı.....	53
Şekil 4.5 “Ev ve Eşya” köşesinin ilk sayısından bir bölüm.....	54
Şekil 4.6 Dergide yayımlanan ilk ev örneği	55

Şekil 4.7 Dergide Kotaj adıyla verilen köşk örneği	58
Şekil 4.8 Yedigün dergisinden bir kameriye örneği	59
Şekil 4.9 138. Sayıda gösterilen “Bekar Odası”	61
Şekil 4.10 147. sayıda bahsi geçen mobilyalar	62
Şekil 4.11 138. sayıda gösterilen ev iç mekân krokisi	64
Şekil 4.12 Hizmet penceresi	65
Şekil 4.13 Elde yapım tekniği gösterilen abajur modelleri	66
Şekil 4.14 Dergiye verilen abajur reklamı	67
Şekil 4.15 201. sayı: 6 odalı 2 katlı ev çizimi	71
Şekil 4.16 201. sayıda gösterilen evin zemin kat planı	71
Şekil 4.17 279. sayıda bahsi geçen kat planı	82
Şekil 4.18 288. sayılı dergiye ait neo klasik üslûpla tasarlanmış bir ev dış cephe örneği ...	84
Şekil 4.19 Gelenekten kopamayışın güzel bir örneği: lüks ev kat planında “sandık odası”	84
Şekil 4.20 324. sayıda “bizden olana” atıf yaparak verilen ev tipi örneği	85
Şekil 4.21 (sol) 338. sayıda gösterilen örnek, (sağ) 339. sayıda gösterilen örnek	88
Şekil 4.22 318. sayı mobilya örnekleri	90
Şekil 4.23 (sol) Dergide verilen mutfak örneği, (sağ) Die Frankfurter Küche	94

Şekil 4.24 Metinde geçen çinko kaplı çekmeceler	94
Şekil 4.25 8. sayıda gösterilen üç yatak odası	95
Şekil 4.26 59. sayıda gösterilen köşe	99
Şekil 4.27 9. sayıda gösterilen ev döşeme şekilleri	104
Şekil 4.28 Mahal adı hizmetçi odası olarak verilen bir tuvalet	105
Şekil 4.29 Oda perdesi	106
Şekil 4.30 Yere kadar inen pencereli ve kaloriferli bir salon	108
Şekil 4.31 61. Sayıda verilen salon örneği.....	109
Şekil 4.32 İki kişilik bir aileye ait olduğu iddia edilen ev planları.....	110
Şekil 4.33 Dümbüllü mangalın başında oturmuş kahve içerken	114
Şekil 4.34 Gündüz vakti yanan bir abajur: Uğur Tanyeli'nin söylemi ile "Batı artifaktlarının fetişleşmesine" ne güzel bir örnek	117
Şekil 4.35 Deniz Kızı Eftalya ütü yaparken	120
Şekil 4.36 Yedigün dergisi ilk defa mesleği aşçılık olan bir kadını mutfakta fotoğraflıyor	123
Şekil 4.37 Kitaplardan çıkıp domestik kültüre eklenmiş bir yemek masası.....	124

Şekil 4.38 Kazım Karabekir çalışma odasında, yan tarafta Arapça harfli yazılar gözüküyor	125
Şekil 4.39 Dümbüllü kanepede bağdaş kurup oturmuş ud çalarken.....	127
Şekil 4.40 Dönemin sıkça rastlanan bir karesi “kanepeye uzanarak poz verme”.....	128
Şekil 4.41 Muhlis Bey ve ailesi	130
Şekil 4.42 Hikmet Hanım ayna karşısında.....	131
Şekil 4.43 Muhabir, Sadi Bey’in yemeklerini tadıyor	133
Şekil 4.44 Dümbüllü sigarasını içerken	134
Şekil 4.45 Modern saç kesimli kadın asri mobilya üzerinde dergi okurken.....	135
Şekil 4.46 Dergi içerisinde ilk defa bir hizmetli kılığı doğru kişi üzerinde.....	137
Şekil 4.47 “Mutfak ve Üniversite” metni görseli	143
Şekil 4.48 Saraybosna'da bir mutfak.....	148
Şekil 4.49 Dedemin evindeki mutfaktan bir kesit.....	148
Şekil 4.50 Olması arzu edilen bir sofranın düzeni	154

1. GİRİŞ: AMAÇ VE YAKLAŞIM

Türkiye coğrafyası genel tarih anlatımı, Cumhuriyet öncesi ve sonrası gibi keskin bir kırılma tahayyülü ile anlatılmaya çalışılır. Bu anlatım şekli genellikle bilinçli bir yönlendirmenin sonucu olarak tezahür etmektedir. İki devrin tarih yazımı aşaması pek çok farklı dala bir anda hâkim olmayı gerektirdiğinden (detaylı incelenmesi gereken literatür, arşivler, bilinmesi gereken diller, iş bölümü, vb.) geç Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri bir süreklilik hikayesi olarak anlatılmak yerine dönemin ideolojik temellerinin atılmasına katkı sağlayacak bir şekilde birbirinden tümüyle kopartılmış iki devir olarak anlatılması tercih edilmiştir. Bu tarih anlatımı yaklaşımı mimarlık tarihi içinde geçerli olmuştur. Cumhuriyet tarihi hep bir başlangıç noktası olarak ortaya konulmuş ve geç Osmanlı ile arasında büyük bir zıtlık ilişkisi yaratılmaya çalışılmıştır.¹

Türkiye mimarlık tarihçileri, bilmek zorunda oldukları ancak onları hep geciktirdiğini düşündükleri tarihlerini yıkıp yeniden üretmek için temel motivasyonlarını cumhuriyetin tanımladığı eşik imgesinden alırlar. Buna sebep olarak da klasik dönemden sonra ortaya çıkan bozulmanın böyle giderilebileceğini ve Batı'nın ulaştığı gelişmişlik düzeyine ancak bu sayede ulaşılacağını öngörmeleridir.²

Eski davranış, giyim- kuşam, yaşam pratiklerinden konuşma biçimine kadar birçok şeyin olumlu sayılamayacağını, yeninin, modernin ve Batı'ya referans verenin her zaman öncelikli "olumluluk" olarak değerlendirildiği bir tarih öğretisinin izleri günümüze kadar gelmektedir. Bu anlatım ve söylemin birçok farklı alanda pratik karşılığı olmuştur. Bu tezde hedeflenen, modern Türkiye'de gündelik yaşamı anlatan ve birçok kaynakta gündeme getirilen bu kırılmanın gerçekten bu denli keskin olup olmadığını araştırmak ve aslında bu dönüşümün bir anda vuku bulmadığını gösteren verileri tarihsel süreklilik gösteren bir çerçeveye yerleştirmek olmuştur. Türkiye coğrafyasındaki domestik kültür değişimini okumak için

¹ "Arkitera Söyleşi", <https://www.arkitera.com/soylesi/mimarlik-tarihi-soylesileri-esra-akcan/>, Erişim Tarihi: 26.12.2019.

² Tayfun Gürkaş, **Türkiye'de Mimarlık Tarihi Yazımı: Konuşmaya Başlarken Susturmak**, (Doktora Tezi Tezi), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2010, s. 8.

Sanayi Devrimi ve kapitalizm ile başlayan ve makro ölçeklerde etkiler yaratarak devam eden meselelere (modernleşme, modern mimarlık, ulusal mimarlık gibi) burada değinilmemiştir. Bu çalışmada ev içi barınma kültüründeki değişimin hangi dönemlerde nasıl bir ivme ile hareket ettiğini anlamak ve değişimin sürekliliğinin izinin takip edilmesi amaçlanmıştır. Bundan ötürü ilk olarak domestik kültürün ne anlama geldiği açıklanıp, Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti dönemindeki kırılmaların yaşandığı evreler örneklendirilerek anlatılmıştır. Tarihi sürekliliğin izinin basılı bir kaynaktan takip edilmesi aynı tarih aralığında dünyada da önemli bir yere sahip olan resimli dergiler ışığında yapılmıştır. Bu zamana kadar yapılan akademik çalışmalarda domestik kültür bağlamında resimli dergiler üzerinden çok fazla bir çalışmanın yapılmadığı bilinmektedir. Bundan ötürü tezin ana araştırma kaynağı olarak Cumhuriyet Devrimi sonrası bir kitle kültürü mecrası olduğunu iddia ettiğimiz Yedigün dergisi temel kaynak olarak seçilmiştir. Tez araştırması sürecinde dönem aralığının doğru saptanması için dönemin önemli dergilerinden Hayat dergisi ve daha ileriki zamanlarda yayımlanmaya başlayan Ses dergisi gibi yüzlerce resimli dergi de incelenmiş olup tarihsel sürekliliğin devamına uygunluğu ve içerisinde barınma kültürüne ait birçok bölümün olması gerekçesiyle Yedigün dergisinin 1933-1940 yılları arasında basılan 355 sayı içerisinde yer alan konut ve domestik kültürle alakalı tüm metinler incelenip ilk olarak kronolojik sıralamaya göre dosyalanmış daha sonra içerisinde bahsedilen konular alt başlıklarına göre tasnif edilmiştir. Dönemin tanınmış simalarının evlerine konuk olunan ve onların ev iç mekânları hakkında fikir sahibi olmamızı sağlayan bölümler tezin içerisinde “Ev Ziyaretleri” başlığı altında ele alınmıştır. Dergi içerisinde seçilen dönem aralığında barınma kültürü için veri oluşturacak tüm bölümlerdeki kadının kimliğine dair yazılan önemli metinler de ayrıca bir başlık altında incelenmiştir.

Konuta ve domestik kültüre dair yapılan birçok haber yukarıda bahsetmiş olduğumuz eskiye ait olanı olumsuzlama ve yeni olanı yüceltme temeline dayandırıldığından ötürü derginin de kendi içerisinde girdiği çıkmazlar bu bağlamda değerlendirilip sorunsallaştırılmıştır

2. DOMESTİK KÜLTÜR NEDİR?

Fransızcadaki “domestique” kelimesinden Türkçeleştirilmiş olan “domestik” kavramı Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe sözlükteki tanımına göre; “iç, ülke içi, evcil, yerel, yerli” anlamına gelmektedir.³ Cambridge sözlüğünde de benzer bir tanımlamayla “ev, konut ve aile ile ilişkili olan” anlamıyla yer verilmiştir.⁴ 1986’da ilk baskısını yapmış olan, mimarlık tarihi alanında önemli iki ismin yazarı olduğu Sanat Kavramı ve Terimleri Sözlüğü’nün 2015 yılındaki baskısına kadar domestik kelimesine yer verilmemiştir.⁵ Burada bahsedilecek olan domestik kültür “domesticity”i kapsayan bir anlamda kullanılacaktır. “Domesticity”, toplumsallıkla konut arasındaki bütünsel ilişkiyi tahayyül etmeye imkân veren bir kavram olarak karşımıza çıkar.⁶ Tanyeli, evi bir mikrokozmos (küçük evren) olarak tanımlamaktadır. Orada metropol insanın kendini pasif bir konuma sokmaya çabalasa dahi, değişen barınma örüntülerinin, kültürel talep ve beklentilerin dışı vurulduğu kişilerin kamu otoritesi ile karşılaştığı bir alan olarak ortaya çıkar. Kamu otoritesi erken 19. yüzyıldan başlayarak çeşitli boyut, biçim, teknik ve konum (çok sonraları donanım) kısıtlama ve talepleri dayatırken, “sokaktaki insan” onu oluşturan kültürel kodları gereği başka talepler üretir bu da konutta çeşitli talepler uzlaşmalar, görmezden gelmeler ve çevresinden dolanmalarla nihai ürünü oluşturacaktır. Tanyeli, İstanbul konutunu erken 19. yüzyıldan bu yana bu modernleşme koreografisinin biçimlendirdiğini iddia eder.⁷ Fındıklı, evden söz etmenin özel yaşamı, mahremiyeti, gündelik yaşam pratiklerini ve barınma kültürünü kapsadığını dile getirir. Ulusal Mimari dönemine yapılan geçiş evresinde ortaya çıkan “Türk evi” kavramının ise mahremiyeti, özel kamusal alan kavramları arasındaki ilişkiyi irdelemekten çok ulusçuluk söylemi üzerinden kendine bir köken bulduğunu aktarır. Ev kavramı ile homojen bir yapıya

³ “**Domestik kelimesi**”, <https://sozluk.gov.tr/?kelime=domestik>., Erişim Tarihi: 22.01.2021.

⁴ “**Domestic**”, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/domestic>., Erişim Tarihi: 22.01.2021.

⁵ Metin Sözen, Uğur Tanyeli, **Sanat Sözlüğü: Kavram ve Terimler: Resim-Heykel-Mimarlık, Geleneksel Türk Sanatları, Uygulamalı Sanatlar ve Genel Sanat Kavramları**, On beşinci basım Remzi Kitabevi, 2015.

⁶ Bilim Sanat Vakfı tarafından düzenlenen 18. Yüzyıldan Bu Yana İstanbul’da Modern Ailenin ve Evin Doğuşu adlı Uğur Tanyeli tarafından verilen seminerde Tanyeli’nin kendi tanımlaması: “**BİSAV**”, <https://www.youtube.com/watch?v=80WWqiEEiDE>., Erişim Tarihi: 29.01.2021.

⁷ Uğur Tanyeli, **İstanbul 1900-2000: Konutu ve Modernleşmeyi Metropolden Okumak**, İstanbul: Akın Nalça, 2004, ss. 15-16.

“biz” e atıfta bulunularak ortak bir yaşam kültürünün varoluşsal mekânı idealize edilmeye çalışılır.⁸

“The Culture of Domesticity” ya da “Cult of True Womanhood” terimleri tarihçiler tarafından 19. yüzyıldaki Amerikan orta ve üst sınıf beyaz evlerindeki kadınların konumlarını somutlaştırmak için kullandığı bir terim olarak karşımıza çıkar. Ev kültürü ya da gerçek kadınlık kültürü olarak çevirebileceğimiz bu idealizasyona göre kadınların dört ana erdeme sahip olmaları hedeflenmiştir. Bunlar; dindarlık, saflık, itaat ve ev yaşamıdır. Kadınların erkeklerden daha dindar ve saf olmaları, evlerini tek sosyal çevreleri kabul etmeleri ve çocuk bakıcılığı ile evi yönetme görevlerini üstlenmeleri beklenir. Bu ideolojide ev, konuttan daha çok anlam ifade ederek, çalışmayan ve tüm yaşamı evde geçen kadına neredeyse sadece iffetli olma rolünü vermiştir. Erkeğe ise dışarda çalışan, ailesine güvenli bir ev tesis etmekle yükümlü olan ve eşini terk etmemesi gereken bir birey sorumluluğu yüklenilmiştir. Böylece ev ailenin merkezi ve iç dinamikleriyle mükemmelliğin kanıtı olan bir meta haline alır. Bu kültürel eğilim işçi sınıflarınınkinden farklı bir tüketim modelinin doğuşuna da neden olacaktır. Sanayi Devrimi sonucunda şehirler büyümeye ve küçük kasaba ekonomileri küçülmeye başlar. Makineler insanların yaptığı birçok işi artık yapar hale geldiği ve üretim için gereken işgücü azaldığı için yapılan işler özelleşmeye ve aileler küçülmeye başlar. Sanayi devrimi ile Amerika’da ve genelde tüm gelişmiş kapitalist toplumlarda ailenin yapısı ve dinamikleri de değişim gösterir. Amerika’dan başlayarak yayılan genel anlayış 20. yüzyıla kadar çocukların ebeveynlerinden her zaman daha varlıklı ve eğitilmiş olması için çabalamak üzerine kuruludur. Her ne kadar kadın eğitiminin önemi artsa da, ailede baba görevini üstlenen kişi çalışarak evi geçindirmeye, anne ise ev işleri ile ilgilenmeye devam eder.⁹ Domestik kültürün oluşumunda “evdeki kadın” rolünün yaratılması büyük önem taşımaktadır. Barbara Welter’in ortaya koyduğu gibi, 19. yüzyılda yayınlanan neredeyse bütün dergiler kadınlara hitap eder şekildedir. Bu yayınların hepsinde kadın “evdeki rehine” olarak imgelenir. Bu imgeleme kadınlık kültürünü yani diğer adıyla domestik kültürü besleyen en büyük öğedir. Kadın, evine ve kocasına sadık bir birey olmakla vazifelendirilmiştir. Sözelimi, 1834 yılında basılan bir kitapta “Ah sevgili genç ve sevimli

⁸ E. Berat Fındıklı, “Uğur Tanyeli’nin Mimarlık Tarihyazımında Barınma Kültürünün, Özel ve Kamusal Alanın Jeneolojisi”, **Tarih Peşinde**, S. 15, 2016, ss. 98-99.

⁹ Lisa A. Keister, Darby E. Southgate, **Inequality: A Contemporary Approach to Race, Class, and Gender**, Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2012, ss. 228-30.

gelin, Tanrı'nın ve toplumun kontrolü onda olan eşinle kendi isteklerin arasında tartışırken ilk hareketleri iyi izle. Onun görüşünde olmasan da onun isteklerine hürmet göster.” şeklinde bir nasihate yer verilir.¹⁰

Bir nesil araştırmacılar domestikitenin Batı modernleşmesine has ideolojik yapılardan biri olduğunu ortaya koyar. Philippe Ariès'in “Centuries of Childhood” kitabından sonra sosyologlar “intimate family”nin (samimi aile) değişmeyen, evrensel ve doğal olduğu yönünde ayrılıklara düşmüşlerdir. İngiliz ve Kuzey Amerika tarihlerinde Viktorya Dönemi “domestisite kültü” aile bireyleri arasında şefkatin abartılması, ev hayatının duygusallaştırılması, annelik vazifeleri ve çocukluğun romantize edilmesi olarak tanımlanmıştır. Yeni aile ahlakının oluşumunun ardındaki temel nedenler kapitalizmin tırmanışına, sanayileşmeye, Protestan reform hareketlerine ve daha az çocuk sahibi olma eğilimine bağlanmıştır. Modern evin ve domestikitenin ortaya çıkışına ilişkin bu “hikâye” o kadar tanıdık ve alışıldıktır ki, öncelikle "doğallıktan arındırılmayı" gerektirecek bir doğallığa bürünmüştür.¹¹

3. OSMANLI VE CUMHURİYET DÖNEMLERİNDE DOMESTİK KÜLTÜR DEĞİŞİMİNİN EVRELERİ

Tanyeli, Osmanlı barınma kültüründe ve mimarisinde 18. yüzyıldan başlayarak çok belirgin bir atılımın ve değişimin yaşandığını dile getirir. Lale Devri'ni bitiren ayaklanmaların üst sınıfta görülen “lüks” standartların en azından motif olarak dışavuruluşunun alt sınıflarca tepkiyle karşılanması ve bu değişen yaşam alışkanlıklarına karşı yönelttikleri tepkilerin amblematik bir somutlaşması olduğunu söyler. Ancak bu tepkiler dönüşmekte olan toplumu durdurmaz ve değişim toplumun üst sınıfı bürokratik elitten alt kademelere doğru ilerler. Bu

¹⁰ Caroline Howard Gilman, **Recollections of a Housekeeper**, Harper & Brothers, 1834, s. 122; Barbara Welter, “The Cult of True Womanhood: 1820-1860”, **American Quarterly**, C. 18, S. 2, 1966, s. 160.

¹¹ Jordan Sand, **House and Home in Modern Japan: Architecture, Domestic Space, and Bourgeois Culture, 1880-1930**, Cambridge, Mass.: Harvard University Asia Center, 2005, s. 5.

dönüşümün yarattığı eşik sonrasında artık Osmanlı konutu sadece metinlerde yaşayan bir gerçeklik olmaktan çıkar ve somut bir olgu halini alır. Önceki yüzyıllarda büyük kentlerde yaşayan orta sınıfa ait verilere çok zor ulaşılrken artık mimari, edebi, sanatsal birçok alanda üzerine konuşulan bir hal alır. 18. yüzyıl, toplum içinde belirgin bir standart yükselişiyile birlikte en az yüzyıllık bir süreçte bu değişimin Batılılaşmadan bağımsız bir şekilde gerçekleşeceği bir dönemden söz edilebilir.¹² Osmanlı- Türk barınma kültürünün değişimi üzerine konuşabilmek için ilk olarak modernleşme- Batılılaşmadan tam olarak ne anlaşıldığının tanımlanması gerekir. Bu değişimin okunacağı coğrafyanın sınırlarının belirlenmesi ve toplumun hangi kesiminin üzerinden analiz yapılacağı tanımlanmalıdır. İmparatorluk sınırları göz önüne alındığında domestik kültürden bahsederken hem coğrafi hem de toplumsal yapı dinamikleri bakımından monolitik bir yapıdan söz etmek mümkün değil. Bu da sınırsız bir domestik kültür oluşumunu beraberinde getirmektedir. Osmanlı kültürüne Lale Devri'nden itibaren yoğun bir şekilde Batı'dan ithal edilmiş bilgiler girmeye başlar. Ancak bu devirden öncesine bakıldığında sözgelimi 15. yüzyıldan itibaren teknoloji ve mimaride kimi imalatların nasıl yapıldığına dair bilgilerin (know-how) de transfer edildiğinden söz edilebilir.¹³ Peki, bizim bu değişim evresini 18. yüzyıldan itibaren başlatmamızın nedeni nedir? Değişimlerden biri, 18. yüzyıla kadar evin estetik bir gerçeklik olarak yorumlanmaması, sonrasında bunun farkına varılması olarak özetlenebilir. Tanyeli, Osmanlı'da görülen bu modernleşmeyi Batı'dan yapılan ithal bilginin ve getirdiği değişim sürecinin ideolojik süzgeçlerden geçerek ortaya konan açıklamalar, eleştiriler ile başladığını öne sürer. Kültürel değişim, tarihin her zaman diliminde gerçekleşir ancak toplum ya da bireyler bu değişikliğe ilişkin bir bilinç her zaman geliştirmemişlerdir. Modernite ise kendi var oluş koşullarını bilinçle değiştirmeye çabalayan bireyin ve toplumun durumu olarak nitelendirilir.¹⁴ Sand'a göre de modernite, toplumun her kademesini istikrarsızlaştırır, yeniden konumlandırır ve yeniden icat eder. Maddi ve pratik formları yerel halkın dilinden çıkarır ve onları piyasaya sunar. Coğrafi ve sosyal hareketlilik, çok kuşaklık, hanelerin istikrarını tehdit ederken bir yandan da daha önce ev içerisinde normal görülen

¹² Uğur Tanyeli, "Klasik Dönem Osmanlı Metropolünde Konutun 'Reel' Tarihi: Bir Standart Saptama Denemesi", **Prof. Dr. Doğan Kuban'a Armağan**, İstanbul: Eren Yayıncılık, 1996, ss. 57-71.

¹³ Uğur Tanyeli, "Osmanlı Barınma Kültüründe Batılılaşma- Modernleşme: Yeni Bir Simgeler Dizgesinin Oluşumu", **Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme = Housing and Settlement in Anatolia a Historical Perspective**, ed. Yıldız Sey, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1996, s. 284.

¹⁴ a.yer.

farklılıkların sorgulanmasına sebebiyet verir. Daha önce yerel toplulukların veya aile otoritesinin hâkim olduğu yerlere devletin otoritesi müdahale eder.¹⁵

3.1. 18. YÜZYILDA DEĞİŞİM

Tanyeli, değişimin başlangıcını 18. yüzyıl olarak dile getirir. III. Ahmed, veziri Damat İbrahim Paşa'ya yazdığı mektubu öncesinde hiçbir padişahın duyulmamış bir serzenişte bulunmaktadır. İsteği, görevlilerden kurtulup günlük kıyafetleriyle daha rahat edebileceği saraydan bağımsız bir mekânda yaşamaktır. Bu istek yeni bir mahremiyet örüntüsüne işaret etmektedir. Sultan mahrem olan kendi özgül varlığını teşhir etmek ister. Bu istek, sultanın siyasal kimliği ve kişisel kimliği olmak üzere iki ayrı yaşam hakkını arzu ettiğini göstermektedir. Sultan, artık yalnızlaştıran kadim resmi mahremiyet örüntüsünü değil, zaman zaman seçkin yüksek bürokrat kullarıyla diyalog içine sokabilecek, toplumsallaştırıcı bir mahremiyet arayışına girmiştir. Bu durumda mahremiyet ayrıştırdığı kadar toplumsallaştırma yetisine de sahip olabilir, belirli bir grubun üyesi olma imkanlarını tanımlar. Lale Devri döneminde orta ve üst sınıf İstanbullular artık çeperle açılmış, mesire ziyaretleri, helva sohbetleri, çerağan eğlenceleri düzenlemeye başlamıştır. Bundan böyle çeperler gayri ahlaki yaşam mekânları olarak anılmaya başlanacaktır. Bu kaçış mahallenin o aşırı denetimli halinden de kaçışı ve yapısını değiştirmeyi sürdürür. Mahremiyet her zaman pahalı bir “lüks” tür ve bu kaçışı üst sınıflar gerçekleştirir. Osmanlı yöneticilerinden oluşan ilk sınıf sonrası Rumlar da yarımada uzaklaşarak bugünkü Galatasaray Lisesinin olduğu bölgeye yerleşir. Daha sonrasında onları Ermeniler, Museviler ve orta sınıf Müslüman Osmanlılar izler. Kent bütünü makro ölçekte değişim gösterirken konutlardaki mikro değişim de göz önünde bulundurulmalıdır. Artık revaçta olan konut tipi üç cephesi de pencerelerle örtülü olandır. Bunların neredeyse hepsi kafesli olsa da Boğaziçi kıyılarında kafesiz olan, daha engelsiz olarak dışa açılan konaklar inşa edilecektir.¹⁶

¹⁵ Sand, *House and Home in Modern Japan*, s. 1.

¹⁶ Uğur Tanyeli, *İstanbul'da Mekân Mahremiyetinin İhlali ve Teşhiri: Gerilimli Bir Tarihçe ve 41 Fotoğraf*, İstanbul: Metis Yayınları, 2013, ss. 34-38.

18. yüzyıl barınma kültürüne dair verileri incelemek istediğimizde karşımıza orta sınıfın nasıl yaşadığı ile ilgili fazla bir bilgi çıkmaz. Bunun başlıca nedenlerinden biri Türkiye’de Osmanlı dönemi konut çalışmalarının ağırlıklı olarak ayakta duran örnekler üzerinden yapılmış olmasıdır. Bunların çoğunluğu da 19. yüzyıl sonrasına ait olduğu için, öncesine ait veri sağlanması, eldeki sınırlı sayıda bulunan konut bilgisi üzerinden yapılmaktadır. Eldeki veriler ışığında oluşturulmaya çalışılan tipoloji de bugünün perspektifinden ve 19. yüzyıl örnekleri üzerinden yorumlanıp, geçmişin dünyasına ait olmayan özelliklerin anlamlarının kendisine yüklenmesi yanılması içerisine girer. Bu kavrayış biçiminde kolayca kaçılması, konutu sadece yapıma özgü olanla sınırlı tutma, konutu var eden ve konutta süre gelen gündelik yaşam pratiklerinin dikkate alınmaması, Osmanlıca dönem metinlerinin yeterince incelenmemiş olması ve hatta bu metinlerin göz ardı edilmesi olarak sıralanabilir.¹⁷ Çoğu zaman, sonraki yüzyıllara ilişkin bilgiler önceki yüzyıllar için de geçerli sayılmıştır. Sözelimi hep var olduğu sanılan perde yüz yıllar boyu kullanımda değildir. Öte yandan duvar perdesi adlı evlerin içini ısıtmak için kullanılan kalın kumaştan duvar örtüleri bulunur. Benzer biçimde “tennur”, yani günümüzdeki ifadesiyle tandır da bugün unutulmuş böyle bir dönem elemanıdır. Tandır, altında mangal bulunan bir çeşit masadır ve üzerinde bir veya iki büyük örtü bulunmaktadır. Tandırın etrafında oturanlar, örtüyü dizlerine alır ve bu şekilde ısınırlar. Üst sınıf kadınlar kışın günlerini tandırın başında geçirirler. Orada çalışır, yemek yer, akrabalarını, misafirlerini orada kabul eder, kış sohbetlerini orada yaparlar. Tandır farklı formlarda Osmanlı imparatorluğunun neredeyse bütün halkları tarafından kullanılan bir ısınma gereci olmuştur.¹⁸

Odadan odaya açılan kapılar ilk defa 18. yüzyılın ikinci yarısından sonra kullanılmaya başlanır; öncesinde evler odalar yan yana dizili özerk alt birimlerle oluşturulmaktadır. Aile kavramı ise bugünkünden çok farklı bir toplumsal organizasyona işaret eder. Evin içerisinde yaşayan cariye, çocuklar, çocukların varsa eşleri ve onların çocukları hepsi bir ailenin parçası olarak tanımlanır ve herkes kendi statüsüne uygun bir oda içerisinde -kimileri tek, kimileri ana-baba ve çocuklar şeklinde, kimileri grup olarak- barınır. Konutun odaların

¹⁷ Hatice Gökçen Özkaya, “Osmanlı Evleri Üzerine Yeniden Düşünmek: 18. Yüzyıldan Dahiliyeli-Hariciyeli Beş İstanbul Evi Örneği”, **METU Journal of The Faculty of Architecture**, 2018, s. 243.

¹⁸ Şükriye Pınar Özyalvaç, **İstanbul Konut Mimarisinde Lüks ve Konfor (18. Yüzyıl)**, (Doktora Tezi Tezi), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2015, s. 520.

işlevlerine göre bölünmesi ilk olarak 19. yüzyılda görülür.¹⁹ Tanyeli'nin deyiimiyle, bugünkü pratiklerin hep var olduğunu sanma halinin sonucunda “böyle bir kısıtlılıkla yüz yüze kalınca, bilinenlerin bilinmeyenini, bugünününü belirlemek için işlevlendirdiği her durumda ne olursa o olmakta, idealizasyon ve anakronizmalar gündeme gelmektedir”. Oysa vakfiyeler, vakıf tahrir defterleri, vakıf muhasebe kayıtları, Divan-ı Hümayun yazışmaları gibi pek çok belge döneme ışık tutabilecek niteliktedir.²⁰

Örneğin, Hatice Gökçen Özkaya, hazırladığı doktora tezinde 1742-1764 yılları arasında İstanbul Ahkam defterlerinin istibdal kayıtlarını inceler. Ahkam defterleri 18. yüzyıl ortalarından itibaren belli konulara odaklanan şikayetler veya sorunlarla ilgili Divan-ı Hümayun'dan çıkan hükümlerin yer aldığı defterlere verilen isimdir. İstibdal, mülk değiş tokuşu anlamına gelir. Vakıflar kendileri için kullanılmaz hale gelen ve satmaları mümkün olmadığı için ellerinden çıkaramadıkları gayrimenkulleri, şahısların mülkleriyle değiş tokuş etme işlemine verilen addır. İstibdal yapılabilir mülkler genellikle evler arasında olduğu ve maddi imkânı yerinde olan kişilerin ev sahibi olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu kişilerin orta ve üst sınıf kent sakinleri olduğu düşünülmüştür.²¹

Ev iç mekânlarını incelenmeye başlamadan önce Osmanlı dünyasında kamusal ve özel mekânlar arasındaki ayrımlara atıfta bulunan ve daha evin içerisine girmeden onun etrafındaki yapıyı çevreyi de tanımlayan, barınma kültürünün bir parçası olan sokağa da değinmekte yarar var. Belgelerde kentin içerisinden geçen yollardan iki ayrı ad ile söz edilmektedir. “Tarik-i hass” adlı sokaklar bir veya birkaç evin birlikte kullandığı sokaklara verilen ad iken, “Tarik-i amm” ise umumu ve herkesin kullanımına ait bir yolu niteler. Bu da dönemin evlerinin kentle ilişkisinden başlanarak kamusal ve özel alan olarak ayrıldığı bir göstergesi olarak karşımıza çıkar. Ancak Özkaya'nın Murphey'den aktardığına göre evin içindeki davranışlar bile, dönemin toplumunda bugünkü anlamıyla özel mekân sayılmaz. Ev içi davranışlar kodlarla tanımlıdır. Hiyerarşik mekânsal ve toplumsal yapılanma gösteren

¹⁹ Bilim Sanat Vakfı tarafından düzenlenen 18. Yüzyıldan Bu Yana İstanbul'da Modern Ailenin ve Evin Doğuşu adlı Uğur Tanyeli tarafından verilen seminerde aktardıkları. Tümünü izlemek için “BİSAV”, <https://www.youtube.com/watch?v=80WWqiEEiDE>, Erişim Tarihi: 26.12.21

²⁰ Tanyeli, “Klasik Dönem Osmanlı Metropolünde Konutun ‘Reel’ Tarihi: Bir Standart Saptama Denemesi”, s. 57.

²¹ H. Gökçen Özkaya, **18. Yüzyıl İstanbul’ unda Barınma Kültürü ve Yaşam Koşulları**, (Doktora Tezi Tezi), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2011, ss. 8-10.

evlerde kamusalın nüfuz etmediği bir alan olamaz ve bu da fiziksel bir ayrılığın da tam olarak gerçekleşmediğini gösterir.²²

Sokaktaki kamusal alandan özel alana kademeli geçiş, evin içinde devam etmektedir. Toplumdaki sınıf çeşitliliği sınırsız bir domestik kültür değişimine sebep olur. Belgelerde incelenen konutlar üst ve orta kesim evleri olduğu için görülecek olan barınma kültürü formları, yoksul kesimin evlerinkinden farklı şekillerde ortaya çıkar. Dönemin yoksul kesiminin evlerinde tek odalar içerisinde yaşadıkları, mutfak tuvalet gibi ortak alanları komşularıyla paylaştığı düşünülürse karşımızdaki özelden kamusala geçişte oluşan farklılaşma farklı bir hal alacaktır. Osmanlı dönemi evlerinden konuşurken üzerinde durulan en önemli konulardan birisi haremlik/ selamlık olarak evlerin ayrıldığı yönündeki kanıdır. Sözen, evlerin haremlik olarak adlandırılan bölümünün dahiliye, selamlık olarak adlandırılan bölümü içinse hariciye tanımlamasının yapıldığını dile getirir.²³ Tanyeli'nin yaptığı çalışmada içli-dışlı ev olarak nitelendirilen bu evlerin tam olarak neye referans verdiğinin anlaşılmadığı ifade edilir. Binaların hariciye ve dahiliye olarak adlandırılan alanları incelendiğinde ayırımın bu kadar keskin olmadığı dikkat çeker. Özkaya'nın yaptığı araştırma sonucu içerisinde selamlık teriminin geçtiği yalnızca üç katlı bir evin bulunduğu ve bunun da özelleşmiş bir oda için kullanıldığı aktarılmıştır. Bu kavramın hariciye bölümlerinde geçmediği belirtilir. Yapılan doktora tezi çalışmasında bu şekilde detaylı tarife sahip olan 28 tane ev bulunurken bu evlerin ikisinde hariciyeye ilişkin veri bulunmamış olup sadece dahiliyelerine bakılır. İncelenen 28 evdeki oda, sofa, mâbeyn odası*, cihannüma odası**, köşk, tahtapoş***, kenif****, dehliz*****, abdesthane ve muhtab*****'ın dahiliye ve hariciye alanlarında bulunduğu, hamam, camekân odası, cameşuyhane***** , matbah, fırın

²² Rhoads Murphey, "Communal Living in Ottoman Istanbul Searching for the Foundations of an Urban Tradition", **Studies on Ottoman Society and Culture 16th-18th Centuries**, Ashgate Variorum, 2007, ss. 115-31; Özkaya, *18. Yüzyıl İstanbul' unda Barınma Kültürü ve Yaşam Koşulları*, ss. 142-43.

²³ Metin Sözen, **Türklerde Ev Kültürü**, İstanbul: Doğan Kitap, 2001; Özkaya, *18. Yüzyıl İstanbul' unda Barınma Kültürü ve Yaşam Koşulları*, s. 156.

* Mâbeyn: Haremle selâmlığı birbirine bağlayan sofa, daire veya oda.

** Cihannüma: Sivil mimaride, özellikle eski ahşap İstanbul evlerinde çoğunlukla çatı arasına yerleştirilmiş, manzaraya hâkim, cephesi veya etrafı camekânla çevrili bir nevi balkonlu oda veya taraça.

*** Tahtapoş: Osmanlı döneminde, İstanbul'da evlerin çatı katında bulunan tabanı ahşap, üzeri çinko kaplı, çamaşır asılan, saksı konan , yazın oturulabilen bir çeşit teras.

**** Kenif (kenef): Tuvalet

***** Dehliz: Üstü kapalı, dar ve uzun geçit.

***** Muhatıp: Odunluk.

***** Cameşuyhane: Çamaşırhane.

ve mağsel'in* sadece dahiliyede, ahırın ise yalnızca hariciyede olduğu bilgisi paylaşılmıştır. Bahçe, su kuyusu ve kilerin de çoğunlukla dahiliye bölümünde yer aldığı aktarılır. Bazı örneklerde ahırın yer aldığı hariciye bölümü, hayvan beslenen evlerde kenif, sofa ve bazı özelleşmiş oda gibi mekânların da eklenmesiyle ikinci bir bölüm, bazen de bina niteliğinde görülmektedir. Hariciye bölümünde olması beklenen anbar, kiler, muhtıb, kömürlük gibi depolama alanları dâhiliye bölümünde de bulunur. Bundan ötürü haremlik, selamlık ayırımının bu iki terim üzerinden yapılması çok da sağlıklı görülmez. Ancak kamusal- özel mekân geçişleri bağlamında düşünüldüğünde hariciyenin kamusala, dâhiliyenin ise özel yani harem bölümüne işaret ettiği söylenebilir.²⁴ Tanyeli, ev mekânı içerisindeki mahrem vurgularının dönemin belgeleri incelendiğinde abartıldığını savunur. Ona göre, Osmanlı evinin mahremiyeti, kamusal alandan kesin sınırlarla ayrılmış kapalı bir özel alanı tarif etmez. Sanıldığı aksine genel mahremiyet kavrayışı sadece dışa kapalılıkla ve görünürlüğü kısıtlamakla tanımlı bir olgu sayılmaz. Sözelimi 18. yüzyıldan başlayarak Cumhuriyet'le birlikte sonlanacak olan “donanma***” adı verilen etkinliklerde varlıklı üst sınıf üyelerinin kendi konutları ve bahçeleri içinde gerçekleştirdikleri kutlamalarla mahrem alanları sayılacak mekânlarının birden özel olmaktan çıkıp toplumsallaşma mekânına ve adeta kamusal alana kolayca dönüşebildiği görülmektedir.²⁵

Şükriye Pınar Özyalvaç'ın hazırladığı doktora tezinde 18. yüzyıldaki konut mimarisinde üst sınıfa mensup zümrenin kişisel servetlerini harcadıkları konutları, yaşam standartları ve tüketim nesnelere Müsadere*** uygulamasının bir ürünü olan Muhallefat Defterlerinden yararlanılarak lüks ve konfor bağlamında değerlendirilmiştir. Veblen'e göre lüks tüketime sebep olan iki güdü vardır. Birincisi ait olunan seçkin sınıfın içinde var edilen imajı aynı zümreden başkalarına göstermek ya da diğer alt sınıflardan kendini ayırt etmek. Toplumsal statü ve roller üst sınıf ricali arasında farklı bir zihniyet yapısı oluştururken, bu ortak bir zevk, ortak bir kültür oluştuğu algısı yaratmamalıdır. Sözelimi Lady Montagu'nun Türkiye

* Mağsel: Gusülhane.

²⁴ Özyalvaç, *İstanbul Konut Mimarisinde Lüks ve Konfor (18. Yüzyıl)*, ss. 156-59.

** Donanma: sultanın tahta çıkış tarihinde ve doğum gününde yapılan bir aydınlatma ve kutlama etkinliğidir. Etkinlikle varlıklı aileler bahçelerini ve konutlarını fener, bayrak ve pankartlarla süslerler, gelenlere yiyecek servisinin yapıldığı, müzikli bir eğlencedir.

²⁵ Uğur Tanyeli, “Kamusal Mekân-Özel Mekân: Türkiye’de Bir Kavram Çiftinin İcadı”, **Genişleyen Dünyada Sanat, Kent ve Siyaset 9. Uluslararası İstanbul Bienali’nden Metinler**, İstanbul: İSKV, 2005, ss. 199-200.

*** Müsadere kelime anlamı olarak “çekip almak” “el koymak” olup, Osmanlı bürokrasisinde bir kişinin bütün maddi varlığına, belirli şartlar dahilinde devlet adına el konmasıdır.

Mektupları (1717-1718) adıyla kaleme aldığı kitapta İmparatorluğun üst sınıfından sadrazamın eşi ve sadaret kethüdasını ziyaret ettiğinde gördüğü farklılıkları anlatır. Montagu, Sadrazamın ellili yaşlardaki eşinin harem ağası tarafından karşılanır, birçok odanın arasından geçerek iki sıra dizilmiş cariyeler arasından en sondaki odaya götürülür. Ev ve oda oldukça sade döşenmiştir. En fazla masraf elbiselere ve hizmetçilere yapılmıştır. Sadaret kethüdasının evinde ise yaldızlı kafeslerle çevirili bir odaya girer, beyaz mermerden bir fiskiye, üç dört havuza dökülür. Tavanda yaldızlı sepetlerden taşmış, hemen düşecek hissi veren çok çeşitli çiçek resimleri vardır. Oda satenden yastıklar, minderler ve İran halılarıyla süslüdür. İki kadının giyim tarzı da birbirinden farklıdır. Sadrazamın eşi sade bir kürkle, diğeri ise diba bir entari ve mücevherleriyle Montagu'yu karşılamış her ikisi de kalabalık maiyeti ile ikramlarda bulunmuş ve misafirlerini en iyi şekilde ağırlamıştır.²⁶

18. yüzyılda lüks ürünlere ulaşmak için padişah ve çevresinden olmak gereklidir. Ekonomik sermaye sahibi olmak yetmez, siyasal ilişkiler ve mevkiler de önem taşır. Üretim zanaat yoluyla gerçekleştiği için eşyanın kendisi tüm sınıf kademeleri için değerlidir. “Şikest” yani kırık bir ayna dahi müzayedeye girebilir, alıcı bulabilir ya da hazine tarafından kabul edilebilir. Bir nesnenin lüks olması için onun gösterişli olması gerekmez.²⁷

Osmanlı İmparatorluğunda provizyonist sistem* sebebiyle kişisel servet sahibi olmak mümkün değildi. Padişahın kulları statüsünde bulunanlar yaşadıkları veya görevde buldukları sürece belirli haklara sahip olurlar ancak ailelerine miras bırakamazlardı. Yaşlandıklarında, öldüklerinde ya da idam edildiklerinde onlardan kalan varlıklar müsaderenin sonunda muhalefat defterlerine yazılırdı. Muhalefat defterlerinin en önemli özelliği müsadere sırasında eşyaların yerleri değiştirilmez, buldukları yerde kaydedilirlerdi. Böylece yapıların mekân donatıları bağlamında önemli derecede fikir edinirken, odaların tefrişi, mobilyalarda ve mefruşatta kullanılan renkler, duvarlara asılan veya odada teşhir amaçlı duran dekoratif objeler, sandık, çekmece ve bohçalarda yer alan giysi, güzel kokular, yazı takımları gibi birçok araç gereç barınma kültürü hakkında veri

²⁶ Lady Montagu, **Doğu Mektupları**, çev. Murat Aykaç Eringöz, İstanbul: Ark Yayınları, 2004.(aktr. Özyalvaç, *İstanbul Konut Mimarisinde Lüks ve Konfor (18. Yüzyıl)*, ss. 1-15.)

²⁷ Özyalvaç, *İstanbul Konut Mimarisinde Lüks ve Konfor (18. Yüzyıl)*, s. 14.

* Provizyonist sistem: Osmanlı iktisadında ve kapitalizm öncesi dünyada var olan, üreticinin değil, tüketicinin refah ve huzuru ön plana alan sistem şekli.

verebilecek birçok objenin nicelik ve niteliği hakkında fikir sahibi olunmasını sağlamıştır.²⁸ Araştırma çerçevesinde üst sınıfların yaşadığı konutlarda kayda alınanlar yaşayanların ve dönemin dekoratif zevklerini ortaya koyar. Günümüze kıyasla oldukça sade döşendiği belirtilen odaların mobilya ve mefruşatındaki işçilik, süslemeler, kumaşların kalitesi nitelik ve nicelik özellikleriyle yüksek kültürün lüks ve konfor anlayışını yansıtır. Muhallefat defterlerinde genellikle oturmak için “mak’ad”*, minderler, iskemleler ve nadiren de olsa sandalyelerin kullanıldığı belirtilir. Yerlere ise halı, şilte, hasır veya kilim gibi eşyaların serildiği görülmüştür. Pencere, kapı, cam bazen de duvarların perdelerle örtüldüğü aktarılmıştır.²⁹ İncelenen üst sınıf konutları için saray, konak, yalı, köşk, kasır ve hane terimlerinin kullanıldığı görülür. Dönem konutların ana mekân bileşenleri hariciye, harem ve dahiliye birimlerinden oluşmaktadır. Özyalvaç’ın yaptığı araştırmada hariciye bölümünün yalnız erkeklerin kullanımı için olmadığı, kapı halkının eğitim gördüğü, kamusal alanla geçirgen bir ilişkisi olan bir bölgeyi temsil ettiği ifade edilir. Yalı ve hanelerde farklı hariciye verilerine ulaşılmıştır. Yalılardaki hariciyelerin yarıdan fazlasının iki katlı olduğu görülürken, hanelerdeki hariciyelerin yarıdan fazlasının üç katlı olduğu belirtilmiştir. Harem bölümleri de hep düşünüldüğü üzere sadece üst sınıf aile üyelerine ait özel bir mekân olmayıp, harem kadınlara yetiştirildiği eğitim kurumunu da içerdiği aktarılmıştır. Yalı ve hanelerdeki harem bölümleri incelendiğinde genellikle yalılarda çok katlı olması tercih edilmezken, hanelerde çoğunluğun 3 katlı olduğu görülmektedir. Hane tipi konutlarındaki ana bölümlerden biri olan dahiliye bölümünün az sayıdaki konutta bulunduğu ve bu bölümün orta sınıf konutlarında yaygın olarak kullanılmasına karşın 18. yüzyıl üst sınıf konutlarında özellikle yalıların da artık yavaş yavaş kullanımdan kalktığının görüldüğü aktarılır. Az sayıdaki hane örneklerinde bulunan dahiliye bölümlerinin de harem gibi yüksek ve üç katlı olduğu saptanmıştır. Köşk veya kasırların genelde sultanlar için inşa edildiği kanısının doğru olmadığı görülür. Köşklere mobilya ve mefruşat, Osmanlı elitinin yaşamından bir kesiti simgeleyen eşyalar olarak Muhallefat defterleri kayıtlarına geçmiştir. Söz gelimi kaliteli ve değerli malzemelerden yapılan mefruşatın yanı sıra köşklere içerisinde Hilye-i Şerif, Besmele-i Şerif ve levhaların olduğu görülür. Hane tipi konut köşklere gündelik pratiklerde kullanıldığı anlaşılan taam sofrası, abdest futası, buhurdan gülabdan**, fağfur***

²⁸ a.g.e., ss. 13-22.

* Mak’ad: Yerden yaklaşık bir ayak yüksekliğindeki oturma elemanı, küçük sedir.

²⁹ a.g.e., s. 329.

** Gülabdan: Gül suyu serpmek için kullanılan, ağzı emzikli, armut biçiminde küçük kap

*** Fağfur: Çin’de yapılmış kâse, tabak, vazo vb. porselen eşya.

fincan gibi objeler kayda geçmiştir. Kasırlarda tezyinatta süs unsuru olarak kullanılan levha ve mobilyaların daha az kullanıldığı ifade edilmiştir.³⁰

Konutlardaki geniş salonu temsil eden divanhane bölümü konutların yarısından fazlasında görülen harem ve hariciye bölümlerinde ve taşrada bulunurken; köşk, kasır, kış odası, kebir oda gibi önemli odalara da yakın bir şekilde konumlanmasıyla dikkat çekmektedir. Divanhanedeki sofaların sayısı kimi evlerde üçe kadar yükselmiş ve T plan görünümünde oldukları belirtilmiştir. Bu odaların içerisinde yatak, yazı, mutfak takımları, banyo eşyaları, kitaplar, tütün çubuğu, defter, kâğıt gibi gündelik yaşam pratiğinde kullanılan eşyaların olduğu görülür. Gösterişli odaları temsil eden Mabeyn odaları içerisine yerleştirilen eşyaların lüks nitelikler göstermesi, konut içerisindeki sayılarının çokluğu, ocakla bazen de tennurla ısıtılmaları, dolapların ve sandıkların olması, yatak ve mutfak eşyalarına rastlanması, bu odalarda insanların uzun süre kaldıklarını gösterir. Hazine odaları olmayan konutlarda mabeyn odalarında çeşitli mefruşatın yanı sıra pahalı mobilyalar, giysiler, yemek takımları, silah takımları ve at koşumları bulunduğu ifade edilir. Özyalvaç, konutlarda rastlanan sofaların Eldem'in tanımladığı üzere yapının merkezinde olduğu plan tiplerine rastlanmadığını dile getirir. Sofalar bazen odaların arasında küçük alanların minder, yastık ve mak'adla değerlendirildiği alanlar olurken bazen cariyelerin veya misafirlerin yatak takımlarının, elbiselerin, küçük mutfak eşyalarının tahta ambarlarda muhafaza edildiği alanlar olarak kayda geçmiş, bazen de cariyelerin burada gecelediğini göstermiştir. İçerisinde yer yaygıları, iskemle, mangal, ayna ve çalar saat gibi objelere de rastlanan bu oda, hane sahiplerinin bir araya geldiği oturulan bir mekâna dönüştüğünü de gösterir. Dönemin üst sınıfına ait konutlarında hazine odası kişisel servetin gösterildiği yer olarak kullanılmıştır. Bu odalarda para ve değerli eşyalar muhafaza edildiği halde kullanıma açık olup bir nevi ev sahibinin statüsünü başkalarına sergileme fırsatı veren alanlar olarak işlev görmüştür. Taş odalarında ise yangına karşı muhafaza edilmesi istenilen eşyalar saklanmıştır. Odalarda yapılan süslemeler de kimi zaman odaların isimlerine sirayet etmiş ve çinili oda, kâşili* oda, yaldızlı oda olarak anıldıkları görülmüştür. Kahve odaları konutların neredeyse yarısında rastlanan ve sık kullanılan odalara yakın bölümlerine yerleştirilen mekânlar olarak karşımıza çıkar. Mutfaklar ise çoğunlukla harem bölümünde

³⁰ Özyalvaç, *İstanbul Konut Mimarisinde Lüks ve Konfor (18. Yüzyıl)*, ss. 590-93.

* Kâşili: Çinili

konumlandırılmış, kimi konutlarda hariciye bölümünde yer aldığı görülmüş, hatta bazı konutlarda birden fazla bulunduğu ifade edilmiştir. Mutfaklar daha çok konutların giriş katlarında, diğer önemsiz bölümlerle beraber ya da bahçenin uzak bir köşesinde yer almıştır. İçerisinde kazan, tencere, lenger, tava, süzgeç, kepçe, kevgir gibi eşyalar görülmüştür. İncelenen evlerin neredeyse yarısında görülen kiler bölümü sanılanın aksine mutfaklara yakın bölümlerde yer almamış ve içlerinde erzak, kavanozların yanı sıra sandıklar içerisinde çeşitli eşyaların da muhafaza edildiği aktarılmıştır. Üst sınıfa ait konutların bazılarında hamam, hamam camekânları, abdesthaneler ve çamaşır yıkanılan çameşuyhanelerin bulunduğu gözlemlenmiştir. 18. yüzyılın simgesi haline gelen laleler ve bunların soğanlarının saklanması için oluşturulmuş soğan odaları, kayıtlara geçen sadece 2 yalıda bulunmaktadır. Bunlardan biri Çırağan yalısı diğeri ise Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa'nın Rumelihisarı'ndaki yalısıdır. Son olarak mahzenler konutların bir parçası olarak harem, hariciye, dahiliye ve bahçede, tahtanide, kapı girişlerinde, yapının farklı bölümlerinde, bazen de “zir-i zemin”de yer almaktaydı şeklinde nakledilmiştir.³¹

Tanyeli, Victoria Albert Müzesi'nde bulunan bir resimde ilk batılı mobilyaların İstanbullu bir Rum ailesinin evinde görüldüğünü aktarır. (Şekil 3. 1) Bu resimde bir kadın ve iki erkek çocuğu görülür, arka taraflarında duvar boyunca uzanan bir sedir ve yan tarafında “konsol” olarak adlandırılan, duvara dayanmış üstü mermerden bir Batı mobilyası bulunmaktadır. Resmin 18. yüzyılın başı ya da en fazla 19. yüzyılın başından daha geç tarihli olmadığı düşünülür.³² Resimde yerlerin parke kaplı olduğu görülür. Duvar perdeleri Avrupa motiflidir. Resimde dikkat çeken bir diğer obje ise masanın üzerinde duran “vazo”dur. Dönemin evlerinde içerisine tek bir lalenin konulduğu laledanların bulunduğu bilinirken bu resimde görece genişçe ve içerisinde bir demet çiçeğin bulunduğu bir “vazo” görülür. Bu da dönemin batılı davranışlarından bir tanesi olarak değerlendirilir.

³¹ a.g.e., ss. 593-97.

³² Tanyeli, “Osmanlı Barınma Kültüründe Batılılaşma- Modernleşme: Yeni Bir Simgeler Dizgesinin Oluşumu”, s. 284.

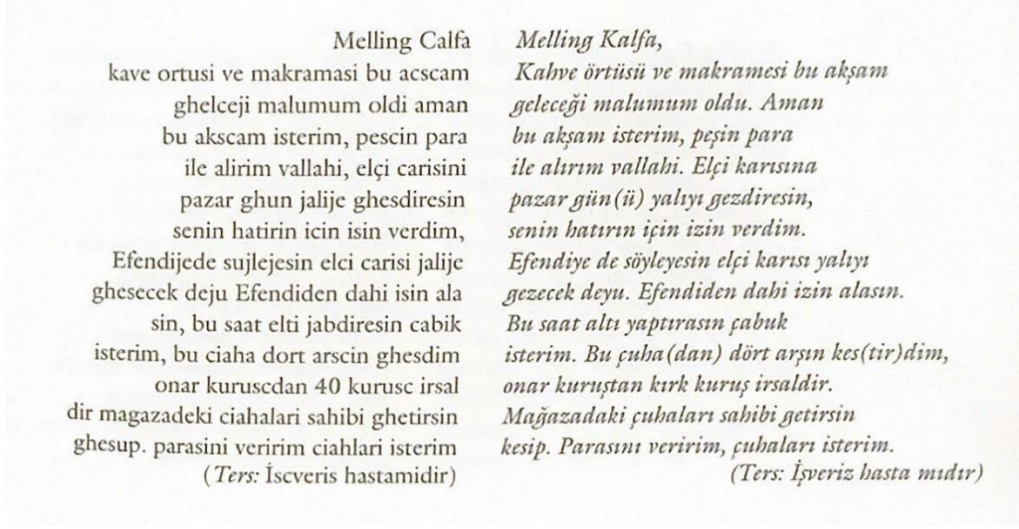

Şekil 3.1 İlk batılı mobilyaların görüldüğü bir Rum evi

Kaynak: E. Atıl, C. Newton ve s. Searight, *Voyages & Vision*, 56 “Plate 27” akt.: Tanyeli U., *Osmanlı Barınma Kültüründe Batılılaşma- Modernleşme: Yeni Bir Simgeler Dizgesinin Oluşumu*, s.285

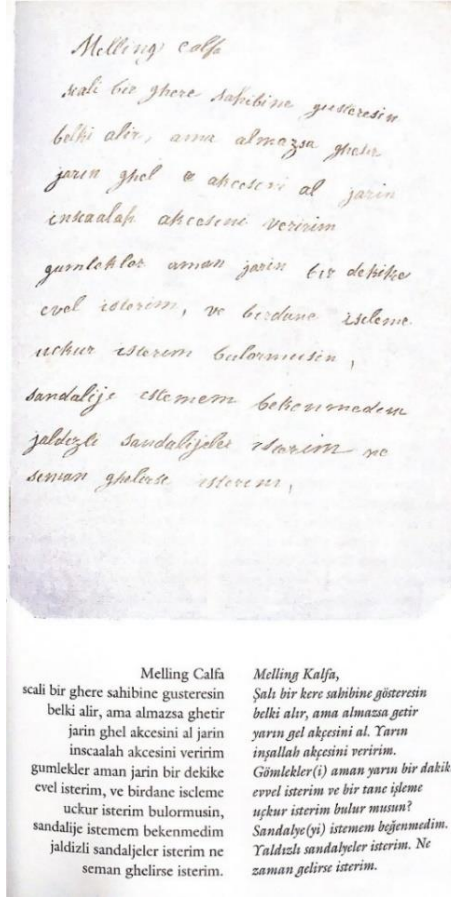
Osmanlı barınma kültürünün modernleşmesinde geç 18. yüzyıl sonu sayılabilecek bir dönemde adından sıkça söz edilen Mimar Melling’in ve Hatice Sultan’ın arasında geçen yazışmalarda dönemin barınma kültürünü anlamak açısından veri niteliği taşır. Hatice Sultan Defterdarburnu’nda kendi için bir saray tasarlayan Melling’le Latin harfli Türkçe yazıyla mektuplaşır. Tanyeli’nin aktardığı bir mektupta “sari safi piul antary iscletesin...bu ghun nihali ve terak ghisisini isterim”, “aman kavok ortasi akscama irsial idesin...cibinlik mercoledi ghuni corasin” gibi ifadelerle entari, nihale (yer sofrası altlığı), tarak kesesi, kavuk örtüsü ve cibinlik türünde nesnelere talep ettiği görülmektedir. Tasarladığı koltuğun Hatice Sultan tarafından beğenilmediği de ifade edilir. (Şekil 3. 3) Tanyeli’ye göre, buradan anlaşılacak Melling’den beklenen Batılı barınma kültürü verilerini burada tanıtmaları ve uygulaması değil, dönemin Osmanlı barınma kültürü alışkanlıklarına kısmen yeni ve estetik bir kimlik kazandırması beklenmiştir.³³

³³ a.g.e., ss. 286-87.

Şekil 3.2 Hatice Sultan'ın Melling'e yazdığı mektuplardan bir örnek

Kaynak: Hitzel Jacques Perot,Frédéric, Anhegger Robert, “Hatice Sultan ile Melling Kalfa Mektuplar” çev.:
Ela Güntekin”, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı:2001, İstanbul), 47.

Şekil 3.3 Hatice Sultan'ın sandalyeyi beğenmediğini dile getirdiği mektubu

Kaynak: Perot, Hitzel, Anhegger, “Hatice Sultan ile Melling Kalfa Mektuplar”,2001, s. 543.

18. yüzyıl barınma kültürüne ilişkin verileri yukarıda bahsedilen resmi devlet kaynaklarından öğrenmenin yanı sıra 17. yüzyılda Nevizade Atayı tarafından kaleme alınan beş bölümden oluşan Hamse-i Atayı adlı mesnevi için 18. yüzyılda çizilmiş beş minyatürlü kopyası üzerine de konuşmak mümkün.³⁴ 17. yüzyılın özellikle ikinci yarısında başlayan Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa ülkeleri ile sürdürdükleri diplomatik ve ticari ilişkileri hızlanmıştır. Bu ilişkiler Osmanlı saray çevresini ve Türk toplumunun kültürel yaşamını da etkilemeye başlar. 1699 yılında yapılan Karlofça Antlaşması sonunda Avrupa ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki ilişki daha da hızlanır.³⁵

Hamse-i Atayı'nın 18. yüzyılda resmedilen minyatürlerinde artık resmîyet dışındaki alanın da resmedildiği, Osmanlı şehirli toplumundaki zenginle fakir arasındaki ayırımın giderek belirginleşmesinin, zenginliğin artık gizlenmeye çalışılmadan serbestçe dışa vurulmasının, dini yasaklar, saray ve devlet adabı altında ezilmeyen yeni zenginlerin kendilerine yeni bir alan tanımlamalarının resmi olarak kabul edilebilir. Bu, dönemin Osmanlı toplumu arasında elit bir sınıf oluşumuna işaret etmektedir. Bu yeni sınıf sadece bürokratlardan değil artık bezirgânlar, tüccarlar ya da küçük üreticiler gibi, parayı elinde tutan ve kendi imkânları ile piyasada dolaştırabilen bireylerden oluşur. Bu da Batı'daki benzer örneklerdeki gibi devlet ve sarayın dışında bir mahremiyet alanının doğuşuna sebebiyet vermiştir. Bunun en belirgin olarak görüldüğü yerler İstanbul sahillerini donatan yalılarda sergilenmiştir. Artan, bu durumu şöyle değerlendirir:

“Şehirlerde servetin birikmesine, ortak çıkarları olan ayrı bir sınıfın oluşmasına paralel olarak nasıl devletten ayrı bir kamu alanı, bu çıkarların gerçekleşmesini mümkün kılan bir şehir adabı oluşmuşsa, aynı sürecin sonunda hem resmi hem de kamu alanına mesafesiyle tanımlanan bir de özel hayat oluşmuştur.”³⁶

Hamse-i Atayı'nın içerisinde günlük hayata dair verilebilecek örneklerden bir tanesi ahlaksızlığı önlemek adına mahalle halkına görev düştüğünü tasvir eden eş cinsel bir ilişkide

³⁴ Tülay Artan, “Mahremiyet: Mahrumiyetin Resmi”, **Defter Dergisi**, S. 20, 1993, s. 91.

³⁵ Ahmet Dalkıran, “On Yedinci Yüzyıl Osmanlı Minyatürlerinde Sıra Dışı Bir Eğilim; Müstehcenlik”, **İdil Dergisi**, C. 1, S. 5, 2012, s. 126.

³⁶ a.g.e., ss. 91-115.

bulunan bir çiftin evinin basılması ve davul zurna çalarak aşağılanması resmedildiği bir minyatür gösterilebilir.³⁷

Dönemin adabı muaşeret kurallarını eleştiri metin örneklerinin ilklerinden biri Risale-i Garibe adlı, yazarı müellif bir metindir. Metnin tam tarih aralığı belli olmasa da içerisinde yer alan kelimelerden 17. yüzyıl sonu- 18. yüzyıl başı kaleme alındığı düşünülmektedir. Risale-i Garibe edebi bir metin değildir, dönemin sıradan bir vatandaşı tarafından yazılan, etrafında gördüğü ve rahatsız olduğu meseleleri kaleme aldığı, bu davranışları yapanları sert bir dille eleştirdiği ve beddua ettiği bir metin olarak özetlenebilir. Sözelimi o zamanlarda erkeklerin eşlerini cariyelerini kamusal alan sayılacak yerlere çıkartmasını çok ağır bir dille eleştirir:

“... yaz günleri Kağıthane’ye karısile ve cariyesile bez çırpmağa varan kodoşlar; ve ‘avratile ve cariyesile iskeleye ketan almağa bile gidenler(!); bir eline çocuğun ve bir eline bohça alup hammam kapusına varan deyyuslar; ve küçük masumı çarşuya ve cami’e ve mescide ve ba’zı mesireye ve seyrana kucağına alup getüren sefihler; ve bayram günü kızlarını seyre çıkararak boynuzlular; ve Cum’a günleri karıların sokağa koyuveren geyikler; üzüm zamanı Kadı Köyü’nde avratile Bayram Paşa bostanına bancar almağa varan eşekçikler...”³⁸

Metinde ev içerisinde uyulması gereken görgü kurallarına uymayanları, yapılan tüm yanlış davranışları teker teker anlatarak sert bir dille eleştirmeye devam eder:

“ Ve ta’am zamanı her vakit kibar ziyaretine varan edepsizler; ve kibar hanesinde taze hizmetkarlar kahve verirken oğlanın yüzüne bakan hayvanlar; bir kibar veya yaran odasına varup önüne(!) ve odanın içinde olan eşyasına geyik gibi baş çevirüp bakan boynu kuruyacak deliler; ve fahir döşeli oda içinde nazik kumaş yasdıklar ardına ve divara duhan içip de(!) tüküren ağız kuruyacaklar ve duhan lülesini barmağıle basup esbabına silen besnedler; ocak var iken mum sofrasına, şemi’-dan içine lüle silken elleri tutulasılar; ve ocakta ya mangalda ateş var iken mumda lüle yakup mumun üzerine tütün döken hımarlar; Kibarlar evlerinde ta’am kurlup sahib-hane: “Buyurun!” demeden seğirdüp çökenler ve: “Buyurun!” denildikte ‘aklınca zirafet edüp, gerü oturup beşkir üzre, esbabı üzre damladan bi- nedler; ve tam ortada iken naziklik edüp parmak zerre şey yüyüp sonra aç kalup peşiman olan yadigarlar; ve kibar evlerinde azim ziyafetlerde latif peşkirlere elini silen ve ağzın yağını silen eli kuruyaçaklar; ve elinin ağzının

³⁷ Artan, “Mahremiyet: Mahrumiyetin Resmi”, s. 103.

³⁸ Hayati Develi, **18. yy. İstanbul’a Dair Risale-i Garibe**, Çağaloğlu, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2015, s. 24.

yağın silmeden bardağa yapışup su içenler; ve liğen ibrik geldükte leğen içine sümküürüp ya tükürüp ol mecliste olandan utanmayan bi- edebler; ve ta'am yer iken tukürgin saça saça söz söyleyenler; ve ta'am yirken hımar gibi girişenler... Ve ta'am yenürken yaranın lokmasına ve ağzına bakan hımarlar; ve yaranın öninden ta'amı gendü önine çekenler; ve tama'ında beş parmağın bile yahni içine sokanlar; nefis ta'am azganı(?) palide(?) yenürken girişme(!) eden abdu'l- batn sığırları; ve süd yenürken tama'ından kaşığın doldurup dökenler;... Ve karısın ve kızın şeyh dinlemeğe göndüren ahmaklar; ve sakayı ve hammalı ve odun yarıcı(yı) evine koyan koduşcıklar; ve: "Ben de ehlim de sevdaiydür!" deyü sokağa pençe ve kafes yapturan gidicikler... Ve ölü ta'amına varup koltuğına(?) etler ve yağlı pilavı yeyüp, bakiyyesin makramasına koyup evine götürenler... Bir yaran odasına varup peştahtası üzre duran mivesine ve şüküfesine dest-dirazlık eden sefihler; ve bir ekabirin bahçesine girüp dahi böyle hem-razlık eden bohlu böcekler; ve sofrada konmuş iken "Bu dursun, fülani yimek gelsün!" deyüp hazır ta'amı kalduran müsafirler; ve ta'am yirken çok lakırdı çalanlar; ve ta'am evvelinde çok çok sığır gibi su içenler; bir ademin it'amını yeyüp karnın toyurup aher meclise varup ol ademün ta'amını zemm eden zemmamlar; ve kaşıқта kalan ta'am bakiyyesini gine ta'am içine alup gine sofraya içine döken murdarlar; ve fer-racesinün eteği ile kuşağın ucile ağzın gözün silen beynedler..."³⁹

Burada kullanılan dil günümüz Türkçesiyle benzerlik taşıdığı için metni anlamak gayet kolaydır. Metni kaleme alan kişi sofraya davet edilmeden oturanları, sofraya bezini üzerine almayıp onun üstüne oturanları, sofraya bezine ve üzerine yemek damlatanları, yağlı elleriyle su bardağını tutanları, yemekten sonra ellerin yıkanması için gelen suya sadece kendisine gelmiş gibi burnunu temizleyenleri sert bir dille eleştirir. Metnin geneline bakıldığında günümüzde de kısmen uygulanması gereken adabı muâşeret hükümleri o zamanda da geçerlidir. Kadınların evden çıkması çok hoş karşılanmayacak ki kadınları şeyh dinlemeye, pazara yollayan erkeklere ağır hakaretler eder: "*Ben karıma karım da bana âşıktır deyip evinin sokağa bakan cephesine kafes pencere yapturan erkeklere*" de ağır bir dille eleştirilerde bulunur. Bu veriler bize o dönemde kadının ve evdeki konumunun yerine işaret eder. Kadının sokaktan geçenleri bile görmesine müsaade edilmez. Hatta eve su getirenin, hamalın yahut odun yaran kişinin bile içeri girmesini hoş görmez, müsaade edilmesini istemez.⁴⁰

18. yüzyıl bağlamında yukarıda verilen bilgiler ışığında sokaktan başlayarak kamusal alan-özel alan ayrımının sınıflar arasında farklı bağlamlarda dönüşümlere uğradığı görülmektedir.

³⁹ a.g.e., ss. 26-30.

⁴⁰ a. yer.

Alt sınıflar henüz oda şeklindeki konutlarında aileleri ile yaşayıp tuvalet, mutfak gibi ortak alanlarda “öteki” ile karşılaşırken, orta ve üst sınıfların evleri içerisindeki oda sayıları ve evi kullanım biçimlerinden ötürü bu karşılaşma hariciye-dahiliye ya da içli dışlı gibi kavramlarla ortaya konulan mekânsal alanlarda vuku bulmaktadır. İç mekân donatılarında görülen çeşitlilik ailenin ekonomik seviyesine göre değişim göstermesine rağmen dönemin konutlarında odaların tek işlevli olmadığı üst sınıflara ait evlerde dahil odaların birçok farklı fonksiyona sahip olabildikleri görülmüştür. Dönem içerisinde görülen önemli değişimlerden biri de artık sıradan halkı ilgilendiren meselelerinin de resmedilir olması ve metinlerde ev içi kültürün eleştirilir bir halde kaleme alındığı ilk örneklerinin görülmeye başlaması olmuştur.

3.2. TANZİMAT

Tanyeli’ye göre İstanbul’daki oda ve konutun tarihinin ikinci evresi 19. yüzyıl başlarında ev halkının evi artık bütünsel olarak kavramasıyla başlar. Artık ev sadece bir odada tüm faaliyetlerin yapıldığı ve muhafazalı bir mekân olmaktan sıyrılıp geçirgen bir yapıya bürünmüştür. 16. yüzyılda Palladio Villa’sında görülen odadan odaya geçme pratiği yani aile bireylerinin hepsinin odaları kullanabilme özgürlüğü Osmanlı’da ilk olarak 19. yüzyıl başlarında Köçeoğlu konağında görülmüş ve bu geçirgenlik zamanla üst sınıf konutlarından alt kademelere doğru dönüşerek devam etmiştir. Bu da aile içi yaşamdaki katı hiyerarşinin kaybolması, kadın, erkek ve çocukların, yaşlılarla gençlerin aynı ortak alanlarda yaşamasıyla mümkün kılınmıştır. 18. yüzyıl ortalarından başlayarak üst sınıf evlerinde bazı odalarda kapılar köşedeki eski korunaklı konumları yerine, odanın simetri eksenine üzerine yerleştirilirler. Aynı zamanda tek kanatlı olan kapılar çift kanatlıya dönüşür. Kapıyı açmak tüm odanın bir çırpıda algılanmasını olanaklı kılmaktadır. Sadece bu kapı biçimlenmesi bile eski mahremiyet yapısının yıkılmakta olduğunu kanıtlamaya yeter. Geleneksel Osmanlı odasında bulunan, odanın kullanım alanı dışında kalan ve ondan bir basamak altta kalan sekialtı ya da pabuçluk artık anlamını yitirir. 19. yüzyılın başlarında odanın kapısının yerinin değişimiyle birlikte odanın içerisindeki her konumun eş değer özelliğe sahip olması ortaya

çıkar, eskiden kapıya daha yakın olan ve baş köşe olarak tanımlanan en saygın nokta ve ondan uzaklaştıkça değersizleşen oturma planı ortadan kalkar.⁴¹

19. yüzyıla kadar üst sınıf erkeklerin evlerinde bir nevi stajyer memur gibi görevlerde kullandıkları “kapı halkı”na sahiptirler. Bunların sayısı konunun yüksekliğine ve maddi duruma göre değişmektedir.⁴² Tanyeli, 19. yüzyılın ortasına geldiğinde modernleşen Osmanlı üst sınıf evinde eski kalabalık kapı halkının tasfiye edilmesiyle evin artık bir tür bürokratik staj mekânı olmaktan çıktığını ifade eder. Modern bürokrasi kurulmaya başlanır. Bu gelişmeyle birlikte devlet yöneticilerinin konutlarındaki ev yaşamlarıyla devlet işlerini yürüttükleri mekânın kesişim bölgesi olan “dış” bu karmaşık yapısını yitirir. Ancak, üst sınıfların konakları yine de salt özel mekân kimliği edinmez. Bu kez de selamlık adı altında evin daha az mahrem daha çok dışa açılan yani daha çok toplumsal olan alanı doğar. Hala tam bir ayrışma sağlanmış olmasa da genelde erkek konukların ağırlandığı tek işlevli bir alana dönüşür. Ama bu mekân Ramazan aylarında kadın ve erkeklerin girebildiği, yemek yediği, “dış kirasi” adlı küçük armağanı alıp gidebildikleri bir mekân olarak kullanılır. Bu da onun özel mekân niteliği altında tanımlanması olanağını ortadan kaldırır. 19. yüzyıl ortalarında kapitalist sisteme eklenen Osmanlı, özellikle İstanbul’da arsa spekülasyonu, spekülatif inşaat ve yatırım amaçlı mimari etkinlikler ve Tanzimat’ın (1839) mülkiyetin dokunulmazlığına ilişkin hukuki altyapıyı hazırlaması sonucunda özel-kamusal ayrımının inşa edilmesi için yeni bir zemin oluşur.⁴³

Yukarıdaki bölümde Hatice Sultan örneğinde görülen Batı dünyasını barınma kültürü bağlamında sadece şekilcilikle sınırlandıran bir düşünce tarzına sahip olan üst sınıf, II. Mahmud dönemindeki (1808-1839) batılılaşma politikaları sayesinde iç mekândaki bazı elemanlara yeni anlamlar atfetmeye başlar. Artık iç mekânlara Batı’ya ait objeler girer ancak objeler orada üretim amaçlarını gerçekleştirmek için değil daha ziyade kültürel bir konuma işaret etmek için bulunurlar. Sözgelimi Alman elçisi ile Serasker Hüsrev Paşa’nın Beyazıt’taki dairesini ziyarete giden Moltke, orada bulunan masa saatlerinin hiçbirinin çalışmadığını aktarır. Tanyeli bu durumu, 1830’larda başlayan ve 1930’ların sonuna dek

⁴¹ Tanyeli, *İstanbul 1900-2000: Konutu ve Modernleşmeyi Metropolden Okumak*, ss. 145-48.

⁴² Tanyeli, *İstanbul’da Mekân Mahremiyetinin İhlali ve Teşhiri: Gerilimli Bir Tarihçe ve 41 Fotoğraf*, ss. 22-23.

⁴³ Tanyeli, “Kamusal Mekân-Özel Mekân: Türkiye’de Bir Kavram Çiftinin İcadı”, ss. 199-209.

yoğun biçimde süren ve çoğunluk için hala sonuçlanmayan “Batı artifaktların fetişleşmesi süreci” olarak tanımlar. Bu fetişlere her dönem yenilerinin ekleneceğini, kimilerinin devreden çıkacağını, farklı semiyotik sistemler içerisinde değerlendirileceğini, ama hep gündemde olacaklarını ifade eder. Moderniteyi ağırlıklı olarak domestik nesnelere tanımlayan Osmanlı- Türk insanı barınma kültürü içerisinde çifte bir kod oluşturmuştur. Bu kültürel kod batılılar ve yerli artifaktlar için geçerli iki ayrı ama bağlantılı bir alana işaret eder. Tanım da, nesnelere de, tanımın nesnelere olan ilişkisi de sürekli olarak değişir.⁴⁴

18. yüzyılda üst sınıfa ait evlerde odalar belirli işlevlere sahip görülse bile temelinde ev sahibinin kişisel statüsünü göstermekten öteye gitmez.⁴⁵ Ancak orta sınıfın evlerinde batılı objelerin kullanılması üst sınıflarınki kadar hızlı görülmeyecektir. Sözelimi odaların ayrışması hala fonksiyonların göre gerçekleşmemiştir. Koçu, bu durumu şu şekilde ifade eder:

“Tanzimat devrine kadar döşek, İstanbul’da Müslüman Türk evlerinde yerde, yahut sedir üstünde yapılırdı; bu yer döşekleri yatma zamanında yapılırdı ve sabahleyin toplanarak bir yükük (büyük döşek dolabı) içine kaldırılırdı. Döşegin yatak odasında, daimî yapılı duran bir karyola şeklinde bulundurulması İstanbul evlerine Tanzimat’tan sonra girmiştir.”⁴⁶

Modernleşmenin getirisi olarak yüküklerin içerisinde kapalı olan yatak, artık dışarıya çıkmış ve görünür hale gelmiştir. 19. yüzyılın sonunda Ahmed Midhat Efendi ailelere bu değişime ayak uydurmaları için yataklarını bir paravan arkasına koymalarını tavsiye edecektir. Burada dönüşen toplum olduğu için geleneksel döneme ait birtakım hissi- dini toplumsal kabulleri ve zihniyet değişimi süreç içerisinde evirilecektir. Tanzimat döneminde yatağın görünür olması bir mesele iken Tanzimat sonrası süreçte komodinin yatak odasının ayrılmaz bir parçası haline alacaktır.⁴⁷

Değişen mimari yapı ve oda tanzimleri, kullanılan yeni eşyalar yeni davranış biçimlerini de ortaya çıkartır. Modernleşme gündelik hayatı etkilerken evlerde kullanılan eşyalar da bundan

⁴⁴ a.g.e., s. 287.

⁴⁵ Özyalvaç, *İstanbul Konut Mimarisinde Lüks ve Konfor (18. Yüzyıl)*, s. 594.

⁴⁶ Reşat Ekrem Koçu, “Döşek”, *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Koçu Yayınları Mehmed Koçu, 1968, C. 9, s. 4731.

⁴⁷ Nevin Meriç, *Âdab-ı Muâşeret: Osmanlı’da Gündelik Hayatın Değişimi (1894- 1927)*, İstanbul: Kapı Yayınları, 2007, ss. 188-89.

etkilenmiş, toplum hayatında benimsenmesinde dönemin çıkan gazete, dergi, Âdâb-ı muaşeret kitapları ve İdare-i Beytiye isimli eserler etkili olmuştur.⁴⁸

Kız iptidai ve rüştiyelerinin açılmasıyla kadınların ev kadınlığı rolü değişmez hatta daha çok pekiştirilir. Bu okullarda ağırlıklı olarak “İdare-i Beytiye” yani ev idaresi derslerinin gösterilmesi bunun önemli göstergelerinden biridir. Ev idaresi derslerinin barınma kültürüne etki edeceği düşünülen başlıca konuları şu şekildedir:

“Aile, aile-i teşkiladan aile-i amel, efrad-ı aile samimiyet, zevç ve zevce arasındaki muhabbet, babanın evlatlarına karşı vazifeleri, çocukların ebeveyne ve telifatına karşı hizmetleri, hane halkı, hane etbahi ve evlerde uygulanması gereken kurallar, evlerde taksimat ve tadilat, evlerde şerait-i hayatiye riyaset, efruşat ve ethabı ve bir odanın tanzimi, ev kadını ve kadın cemiyet-i beşeriyede mevki-i nüfuzu, idareli ve iktisadını bilen ev kadını, aile bütçesi ve şerait-i hayatiye, ailenin mesai programı ve faydası, kadınlarda aranılan evsaf, intizam ve çalışmak, hizmetçiler ve intihabı, çamaşır yıkamak ve tamir, leke çıkarmak, ütü kola, çamaşır odası, dolabı, aşçılık ve ehemmiyeti, yemekler ve çorbalar, yemeklerin ahlak üzerine tesiri, sofranın düzeni, yemek saatleri, yiyeceklerin muhafazası ve saklama koşulları, el hünelerinden dikiş, resim, müzik, ilk yardım ve korunma yolları, haşerat- müzarenin izalesi tashin alet-i teshin, tenvir ve envai mahrukat, dişler ve dişlerin sıhhati, evlerde hasene bakmak.”⁴⁹

Ders içeriklerine bakıldığında bu konular aslında kızların zaten annelerinden öğrendikleri ya da aile içerisinde görüp öğrenebilecekleri meselelerden oluşur. Tanzimat’la birlikte bu bilgilerin öğretilmesine farklı bir anlam yüklenmek istenip toplumun değişimi ve dönüşümü devlet politikası eliyle yapılması amaçlanmıştır. İdeal toplum için ideal bir ailenin oluşması ve o aile içinde evini çağının gerekliliklerine göre yönetmeye bilen kadınların yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Osmanlı modernleşmesinin temel hedeflerinden olan uluslaşma ve batılılaşma fikirleri kılığında kıyafetine, evinin tertip ve düzeninin sağlanmasından, çocuğunu yetiştirmesine kadar çağa ayak uydurmuş kadın figürünün idealleştirilmesiyle başlar. Temelde yapılmak istenen şey kadının, batılı kadın modeline özendirilmesi olsa da gerçekleşen dönüşümün her aşamasında milli bütünlük ve yerellik vurgusu yapılmaktadır.⁵⁰

⁴⁸ a.g.e., s. 184.

⁴⁹ Mine Demir, “Tanzimat’tan Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Türkiye’de Ev Kadınlarının Eğitimi: İdare-i Beytiye”, **Çeşm-i Cihan (Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi) E-Dergisi**, C. 4, S. 1, 2017, ss. 109-10.

⁵⁰ a.yer

Tanzimat döneminde görülen değişimler 18. yüzyılda başlayan kamu-özel mekân ayırımının daha keskin hatlarla oluşmasının devamı gibi görülmektedir. Ailenin yeniden tanımlanması ve aile içerisindeki hiyerarşinin mekân bağlamında etkisini kaybetmesi bu dönemde başlamıştır. Artık Batı'ya referans veren ev içi donatılarının eve girmesi ve onların gösterilir olması, işlevlerini yerine dahi getirmeseler de domestik kültürün bir parçası olarak algılanmalarının yolunu açmıştır.

3.3. GEÇ 19. YÜZYIL

Tanyeli, geç 19. yüzyıldan ve İstanbul'dan başlayarak Türkiye'de bireyin konutun iç ve dış mekânını kullanarak kendisinin modern olma durumunu göstermeye çalışmasını ve bunun gülünç karşılanması ya da zevksizlik olarak algılanmasından çok bunun modern durumun bir yan ürünü olarak niteler. Nietzsche'den atıfta bulunarak insanın giydiği hiçbir şeyin üzerinde iyi görünmeyeceğini düşündüğü için sürekli başka kıyafetleri deneyip durmasını İstanbul sakinlerinin yüzyıllardır bunu yaparak deneyip durmalarına benzetir. Bunu da modernitenin onların "giysilerinin" kalitesi üzerindeki anlamsız ve yararsız tartışmada değil, giyip çıkarmadaki verimli ısrarlarında, değiştirme ve yeniden değiştirme pratiklerinde üretildiğini ifade eder. Geleneksel Osmanlı evlerinin temel özelliklerinden biri iç mekânın geçirgenliğin düşüklüğüdür. Odalar dış mekâna pencereler vasıtası ile açılabilirler ancak iç mekân korunaklı ve küçük denebilecek tek kapılarıyla "muhkem*"dirler. Odanın bu kapalı bünyesi 19. ve 20. yüzyıl içinde yavaş ve hala devam eden bir süreçte geçirgenleşecektir. Üst sınıf barınma kültürünün köklü alışkanlıklarından biri olan, kendi kişisel odasının dışındaki ev mekânlarını ancak sınırlı olarak kullanma pratiği, yerini tüm ev halkının ortak kullanımda olduğu "özgürlükçü" bir düzene doğru evrilir. Hiyerarşik büyük aileden eşitlikçi çekirdek aileye geçişin konut mimarisindeki ifadesidir bu. Bunu da Loos'un "modern insan pencereden bakmaz" sözüyle açıklar. İç mekân canlılık kazanır, artık pencereden bakmak eskisi gibi çekici olmaz. Tanyeli bu durumu, "Pencerelerde yaşayan bir İstanbul'un ölümünü bundan daha iyi anlatan bir değişim güzergahı belki de yoktur" şeklinde ifade eder.⁵¹

* Muhkem: Sağlam kılınmış, dış etkilere ve bozulmalara karşı korunmuş

⁵¹ Tanyeli, *İstanbul 1900-2000: Konutu ve Modernleşmeyi Metropolden Okumak*, ss. 71-75.

Bozdoğan'ın aktardığına göre, 1839'da yapılan Tanzimat reformlarından sonra İstanbul'daki ticari ve bürokratik seçkinlerinin ev yaşamlarına Avrupa kültürü daha ziyadesiyle Fransız kültürü, sofrada adabı, beğenileri ve burjuva terbiyesi nüfuz etmiştir. Bu eğitilmiş Osmanlı bürokrat, aydın ve subaylarının "Avrupaileşmesi" ve bunun yaşam, giyinme, evlerini döşeme ve halk arasına çıkma tarzlarındaki yansıması Türk modernleşmesi başlığı için önemli bir yer teşkil etmektedir.⁵² Avrupalı aile yaşamı tarzının özellikleri Osmanlılara nüfuz ederken gündelik hayatta birçok eski kullanım nesnelere kaybolmaya ve hızla yerlerini ithal mallara bırakmaya başlar. Bu da İstanbul ev hayatının giderek onu geleneksel İslami geçmişinden koparan Avrupa kökenli sembolik izler taşıyan unsurlardan oluşmaya başlamasına sebebiyet verir.⁵³

Paul Dumont, bir Osmanlı bürokrati, Defterdar Hakkı Paşa'nın oğlu olan Galatasaray Lisesi'nde okumuş Fransızcası mükemmel ve bu sayede II. Abdülhamit için casusluk faaliyetlerini yapmakla görevli Said Bey'in günlük yaşam pratiklerine dair onun belge ve notlarını kullanmak suretiyle anlatırken dönemin ev içlerine dair canlı bir resim de sunar. 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarında yaşamış Said Bey'in Aksaray'da bulunan evinin içi hem modern mobilyalarla hem de şarklı olanlarla iç içe geçmiştir. Evin büyüklüğü ve oda sayısı ile ilgili verilere rastlanmaz ancak evin bir bahçesinin ve içinde ahır bulunan bir iç avlusunun olduğu bilinmektedir. Belgelerden anlaşıldığı üzere evinin haremlik ve selamlık olarak iki bölümü bulunur. Said Bey'in tuttuğu notlarda bir kez bile camiye gittiğine dair bir nota rastlanmaz ama Muharrem ayının onuncu gününde muhakkak aşure pişirildiği yazılıdır. Said Bey'in evinde yemek pişirilmesi ve kandiller için gaz bulunduğu bilinmektedir. Dumont'a göre, Said Bey'in evi elektrikle aydınlatılan ilk ev olabilir. Said Bey'in evi Türk ve batılı kültürünün bir karışımı olarak görülmektedir. Evinde Fransa'dan getirildiği tahmin edilen mavi çini bir soba, eve Avrupalı bir hava vermesi amaçlanarak satın alınan kanepeler, koltuklar, sehpa, karyola, gramofon, dikiş makinası, teleskop, kasalar, şamdanlar gibi Avrupalı nesnelere olduğu gibi, aynı zamanda şark öğelerinden olan Türk usulü birçok sedir, mangal ve maltız* da bulunmaktadır. Ailenin en itibarlı mobilyası olarak ise 1902'de satın alınan

⁵² Sibel Bozdoğan, **Modernizm ve Ulusun İnşası: Erken Cumhuriyet Türkiye' sinde Mimari Kültür**, İstanbul: Metis Yayıncılık, 2002, ss. 271-84.

⁵³ Alan Duben, Cem Behar, **İstanbul Haneleri: Evlilik, Aile ve Doğurganlık 1880-1940**, İstanbul: İletişim Yayınları, 1996, s. 218.

* Maltız: İçinde taşkömürü ya da odunkömürü yakılarak yemek pişirmek, su ısıtmak gibi işlerde kullanılan, içinde ızgarası bulunan, ayaklı, taşınabilir küçük ocak.

Batılı değerlere bağlılığın kusursuz bir simgesi olarak görülen ve Said Bey'in kızı Semiramis'e ait bir piyano da bulunmaktadır. Guides- Joanne'nin aktardığı tüm Türk evlerinin haremlik ve selamlık olarak ikiye ayrıldığı, ilk bölümün lüks eşyalarla döşendiği selamlığın alçak birkaç koltukla döşeli olma hali tamamen gerçeği yansıtmasa da bunun Said Bey'in evi için geçerli olduğu söylenebilir. Said Bey'in evinin içerisindeki domestik donatılar onun tamamen batılı burjuva yaşam kültürünü kopyalamaya çalıştığını gösterir. Kendisinin Türk geleneklerine aykırı olarak duvar kâğıdı kaplattığı ifade edilir.⁵⁴

Ancak bunun tüm üst sınıflar nezdinde geçerli olduğunu kolaylıkla söyleyemeyiz. Hekim İsmail Paşa'nın kızı Leyla Saz⁵⁵, babasının Sultan'ın doktoru olmasıyla birlikte sarayda yaşadığı çocukluğundan aktardığı anekdotlarda eski Çırağan Sarayı'nda hala yer yataklarında yatıldığını, karyolanın çok ender olduğunu aktarır. Tanyeli, Batılılaşmadan en geç yatağın etkilendiğini ifade eder. Çünkü yatak konutun dışı en kapalı ögesidir. Bir mekâna karyolanın konulması artık oranın tek bir işleve sahip olmasını bu da konutun içerisindeki oda dağılımının başka bir anlayışla kavranmasıyla mümkündür. Ayşe Osmanoğlu babası Abdülhamid'in Japon usulü yaptırdığı küçük köşkün salonunu geçici olarak yatak odası haline getirdiğini ve tahttan indirilinceye kadar divan şeklinde yaptırdığı kırmızı kadife köşeli yatakta yattığını, odanın da gündüzleri salon gibi kullanıldığını aktarmıştır.⁵⁶

Masada yemek yeme pratiği de benzer bir kavrayış değişiminin sonucu olduğu için barınma kültürü içerisinde kendine yer bulması yavaş olmuştur. Bu dönüşüm yaşanmadan önce sarayda ve en üst düzey "rical" konutlarına geleneksel yemek düzeni "tabla usulü" şeklindedir. Üst sınıf Osmanlı ailesinin yemek adabında herkesin ya da ailedeki çeşitli yaş ve cinsiyet gruplarının yemeklerini kendi odalarında yedikleri ailenin ve çalışanların ortak

⁵⁴ Paul Dumont vd., "Said Bey: The Everyday Life of an Istanbul Townsman at the Beginning of the Twentieth Century", **The Modern Middle East**, Berkeley: University of California Press, 1993, ss. 271-85.

⁵⁵ Bestekar ve şair Leyla Saz Hekim İsmail Paşa adıyla bilinen devşirme bir Rum'un çocuğudur. Babası Sultan doktorluğu görevine başlayınca babasıyla birlikte sarayda yaşamış ve Osmanlı'nın son dönemlerine tanıklık etmiştir. Detaylı bilgi için bkz.: "**Kızıtoprak'ta Bir Köşk ve Onun Renkli Sakini**": <https://web.archive.org/web/20121204184613/http://www.chronicledergisi.com/kizitoprakta-bir-kosk-ve-onun-renkli-sakini/>, Erişim Tarihi: 10.01.2021.

⁵⁶ Tanyeli, "Osmanlı Barınma Kültüründe Batılılaşma- Modernleşme: Yeni Bir Simgeler Dizgesinin Oluşumu", s. 288.

yemek mekânlarının bulunmadığı bilinmektedir.⁵⁷ Sarayda batılı bir aile gibi yemek yeme alışkanlığı 1923 yılına kadar söz konusu olmamıştır. II. Abdülhamid Batılı normlara uygun olan sofrasını 20 yıl boyunca sadece eşlerinden biriyle paylaşır. Saraydan diğer sınıflara doğru inildiğinde de durumun çok fazla değişmediği görülmüştür. 1860 yıllarında Batı etkilerini Anadolu'nun tüm kentlerinden önce hisseden İzmir'de bile bir Osmanlı ailesi içinde kadınlardan birinin yemeğini odasındaki yer sofrasında yediği, diğer ikisinin masada birlikte yediği bilinmektedir. Tanyeli, daha önce bahsettiği çifte kod tanımlamasının kimi zaman cinsel eksenli işlediğini iddia eder. Örneğin 19. yüzyıl sonrasında Dolmabahçe Sarayı'nda yapılan törenlerde sadece kadınlar özel localarında sedirlerde otururlar.⁵⁸

Duben ve Behar, geleneksel 19. yüzyıl Osmanlı evinde hangi sınıftan olursa olsun herkesin bir odanın içerisinde ortaya konulan bir sininin etrafına oturmak suretiyle yemek yediğini aktarır. Seçkin evlerinde kadınların ve erkeklerin birbirlerinden ayrı yemek yiyor olabileceklerini de ifade ederler. Haliyle bu dönemin evlerinde ne yemek masası ne yemek odası ne de çatal bıçak gibi nesnelere bulunur. Hane halkı kaşık ve ellerini kullanmak suretiyle yemek yer. Yemek yeme adaplarında elle yemek yerken iki veya üç parmağı kısaç gibi kullanmak, yemeğe erişmek için yanındakinin alanına girmemek ve tepsiye bir şey dökmek dikkat edilmesi gereken hususlardandır. Daha kibar ailelerde yemekten sonra gül suyuyla nemlendirilmiş peçetelere el ve ağız silinmektedir. Şerif Mardin'e göre bu pratiğin sonlanıp hane halkının çatal, bıçak ve tabakla yemek yemesi aile için artık zevk olmaktan çıkan ve bir an önce bitirilmesi gereken bir eziyet halini almıştır. Alafranga yemek adeti

⁵⁷Benzer bir uygulama neredeyse aynı zaman diliminde Japonya'da da yaşanır. Meiji döneminde aile çemberi (family circle) olarak adlandırılan meselenin önemli unsurlardan biri yemek olmuştur. Her sınıftan kişinin ihtiyacı olan temel besin yemeği birlikte yemek bu görüntünün oluşacağı savlarını kuvvetlendirmiştir. Samuraylar ve elitler yemeklerini aile bireylerinden ayrı olarak yerken, diğer ailelerde de genelde erkek ve onun eşi yemeklerini bitirmeden hizmetçiler ve çocuklar yemek yemeye başlayamazdı. Bu dönemde birçok Japon evinde yemekler tepsiyle yeniyordu. Sosyalist Parti kurucu üyesi Sakai Toshihiko "a new taste for home" yazısında aile toplantısının yemek zamanında yapılacağını herkesin aynı anda aynı yemek masasında olması gerektiğini dile getirmiştir. Burada yemek masasından kastettiği şeyin de tepsi olmadığını "teeburu" veya "shppokudai" denebilecek dikdörtgen ya da yuvarlak masalardan bahsettiğini aktarır. Sakai, bu bahsettiği uygulamayı kendi evinde de gerçekleştirir. Böyle bir yeme kültürünün oluşması ile Japonya'daki statülerin ortadan kaybolacağına inanır. (Tıpkı 1908 devriminden sonra Halil Ziya Uşaklıgil'in tüm saray halkı ve personeli için tabla sistemini kaldırmaya çalışması gibi) (Tanyeli, 1996) Bu ortak masada yemek yeme meselesi sosyalistler haricinde diğerlerinin de ideal ev vizyonu ve rejimi dayatmak için kullandığı bir söylem halini almıştır. Yemeklerin yavaş ve sohbet edilerek yenmesi gerektiği dile getirilmiş bunu sindirime de faydalı olacağı savunulmuştur. Ancak 1980'lerde yapılan bir araştırmada Meiji'nin geç döneminde doğan kadınların çocukluklarında yemek yerken konuşmanın yasak olduğunu dile getirmiştir. Yani o dönemde bu alışkanlığın yayılması o kadar da hızlı olmamıştır. (Sand), 33-39.

⁵⁸ Tanyeli, "Osmanlı Barınma Kültüründe Batılılaşma- Modernleşme: Yeni Bir Simgeler Dizgesinin Oluşumu", ss. 289-90.

öncesinde aynı kaba uzanıp yemek yiyen aile bireyleri arasında mesafe, bireysellik ve resmiyet kazanılmasına sebep olur. Bir diğer kültür şokunun da yerden kalkıp masa etrafında sandalye üzerinde oturmak olduğunu ifade ederler. Bu değişime öncülük edenler alafranga usulleri benimserken artık alaturka usullerin tiksindirici birer alışkanlık olduğunu kaleme alan yazılar yayınlarlar ve böylece insanlar yüzyıllardır devam eden yeme alışkanlıklarından tiksinnmeyi öğrenmek durumunda kalırlar.⁵⁹ Ve bu görgü kurallarını kızların annelerinden öğrenmesi ve kültürün aktarılması şeklinde değil, ortaokul öğrencilerine okutulan ev ekonomisi yani İdare-i Beytiyye kitaplarından öğrenirler. Örneğin İdare-i Beytiyye içerisinde geçen bir metinde şu şekilde bir bölüm yer alır:

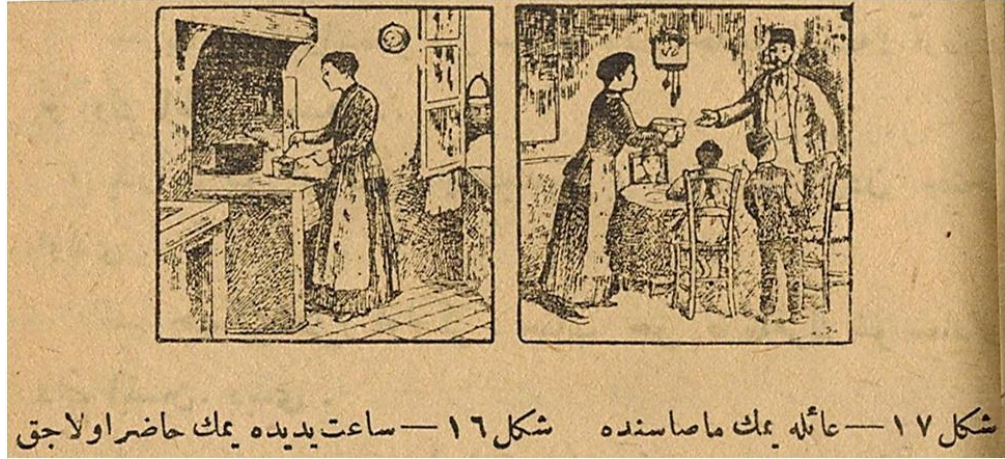
“Yemek masası güzelce silindikten sonra tabaklar yerleştirilir. Tabaklar bardaklar, sürahiler karşılıklı ve tertipli olarak yerleştirilir. Her takımın önünde birer dilim ekmek bulundurulur. Velhasıl teknil sofra aile fertlerine latif ve iştah verici bir şekilde tanzim edilmelidir. Aile halkının iştahını açmak üzere sofranın temiz ve süslü olmasına dikkat edilmelidir.”⁶⁰

İdare-i Beytiyye kitaplarında bu ve bunun gibi barınma kültürüne ait birçok metin çizimlerle desteklenerek neyin nasıl yapılması gerektiği adeta formülize edilerek anlatılmaktadır. Masanın nasıl düzenleneceği, üzerine serilecek örtü, anne ve babanın oturması gereken yerler, çocukların yapması gerekenler, yemek öncesi hazırlık ve uyulması gereken başka birçok kural detaylı bir şekilde açıklanır.⁶¹ (Şekil 3. 4) Bu da dönemin yaşama biçimini devlet eliyle değiştirmenin en belirgin yollarından birine işaret etmektedir.

⁵⁹ Şerif Mardin, **Super Westernization in Urban Life in the Ottoman Empire in the Last Quarter of the Nineteenth Century**, Brill, 1974, s. 430; Duben, Behar, *İstanbul Haneleri*, ss. 224-25.

⁶⁰ Ersin Altın, **Rationalizing Everyday Life in Late Nineteenth-Century Istanbul C.1900**, (Doktora Tezi Tezi), The State University of New Jersey, 2013, ss. 122-29.

⁶¹ a.yer

Şekil 3.4 İdâre-i Beytiyye kitabında bir yemek saati örneği, (Sağ) Aile yemek masasında, (Sol) Saat 7:00'de yemek servis edilecek

Kaynak: İdâre-i Beytiyye, (Garoyan Matbaası), 7. (Akt.: Altın, *Rationalizing Everyday Life in Late Nineteenth-Century Istanbul C.1900*, s. 126.)

Masa, sandalye, tabak, herkese ayrı bardak kullanımı ilk olarak Abdülhamid döneminde ortaya çıkar ancak bu alışkanlıkların küçük ve orta halli ailelerde görülmesi epey ağır ve en basit şekilde başlayacaktır.⁶²

Geç 19. yüzyılda görülen önemli bir gelişme de artık üst toplum katmanının barınma kültürü bağlamındaki batılılaşma sürecini neredeyse tamamlaması ve diğer toplumsal gruplardaki değişimin yaygınlaşmış ve ivmesinin artmış olmasıdır. Bu artıştaki en büyük sebeplerden biri İstanbul'a büyük bir Avrupalı akımı getiren Kırım Savaşı olmuştur. Bunu 1860'lardan itibaren tüketim tarzları İstanbullularca taklit edilmeye başlanan Mısır'dan gelen Avrupalılaştırmış Türkler takip eder. Giderek sayıları artan Avrupalı ve gayrimüslim Osmanlıların İstanbul'a yerleşmesi, Avrupalı üslup, tavır ve Avrupa tüketim ürünlerini şehir hayatına dahil eder. 1860 ve 1870'lerde gazete, dergi ve romanlar Avrupa tarzı davranış biçimlerini anlatan yayınlar yapmaktadır. Bir zamanların dışı kapalı Osmanlı evine artık gazeteler ve dergiler sayesinde Avrupa ürünlerinin reklamları ve tüketim modaları girer. Gazetelerde açık ve belirgin bir üslupla modernleşmiş Avrupalı aileler ve dünyanın diğer yerlerindeki aile yapıları karşılaştırılmaktadır. Roman ve hikayelerde ise bu karşılaştırmanın daha kolay bir şekilde ifade edildiği görülür.⁶³

⁶² Refik Halid, *Üç Nesil Üç Hayat*, İstanbul, 1943, s. 54; (akt.: Duben, Behar, *İstanbul Haneleri*, s. 225.)

⁶³ Duben, Behar, *İstanbul Haneleri*, ss. 218-19.

Geleneksel Osmanlı edebiyatında ev iç mekânı yazılı metinlerde betimlenmezken geç 19. ve erken 20. yüzyılda sıkça rastlanır hale gelmiştir. Bu romanların ortak özelliği ev içi mekâna ilişkin bir bilincin ve/veya ters-bilincin geliştirilmeye çalışmasıdır. Romanlarda anlatılan ev içi mekânları gerçekçi olmaktan çok idealize edilmiş ve birçok Batılı imge yerleştirilmiştir. Dönem romanlarında batılı çağdaşlarıyla benzeşmeyen gündelik yaşam senaryolarının işlendiği ve yeni iç mekânın nasıl olması ya da olmaması gerekliliğinin anlatıldığı betimlemelere sıkça rastlanır. Metinlerde kişilikler gibi ev iç mekânları da olumlu ya da olumsuz kutuplarda sunulur.⁶⁴

Tanyeli'ye göre yüzyılın sonlarına doğru Ahmed Midhat Efendi'nin kaleme aldığı, Âdâb-ı Muaşeret kitabı da romanlardakine benzer bir işleve sahip olup, zihinleri başka bir sisteme formatlamak ve geleneksele yabancılaştırmak için yazılmış döneminin görgü kurallarıyla uzaktan yakından ilgisi olmayan eserlerin öncüsü sayılmaktadır. Tanyeli bu durumu; “kurgusal bir Batılı dünyaya özgü kurgusal bir görgü ve barınma praksisini betimler ve wishful thinkingin ötesine gitmezler.” şeklinde ifade eder.⁶⁵

Âdâb-ı Muaşeret hakkında Çoruk, kitabın Doğu ve Batı arasında karşılaştırma yaptığını, benzerlik ve farklılıkları ortaya çıkardığı dile getirir. Avrupa kültür ve medeniyetinin büyüklüğünü ve Osmanlı açısından önemini kavramakla beraber batıdan gelen her şeyi sorgusuz sualsiz kabul etmez, tam tersine yeri geldiğinde eleştirilerini de sıralar şeklinde aktarır.⁶⁶

1894'te kaleme alınan Âdâb-ı Muaşeret adlı eserde “*Hane Tanzimi*” başlıklı ayrı bir bölüm bulunmaktadır. Ahmed Midhat Efendi dönemin evlerini hakkındaki düşüncelerini şöyle ifade eder:

⁶⁴ Tanyeli, “Osmanlı Barınma Kültüründe Batılılaşma- Modernleşme: Yeni Bir Simgeler Dizgesinin Oluşumu”, ss. 290-94. Uğur Tanyeli makalede 1877'de basılan Zafer Hanım'ın Aşk-ı Vatan'daki romanın kısıtlı hacmi içinde yer tutan iç mekân betimlemelerinden, 1889'da yayımlanan Samipaşazade Sergüzeşt'i içerisinde yoğun idealizasyon ve süblimasyonlara başvurulmuş bir iç mekân anlatısından örneklemeler yapıyor. Recaizade Ekrem'in Araba Sevdası'nda ve Ahmet Mithat'ın Jön Türkler kitabında eleştirel tonda kısımlarının da olduğu dile getirilen kitaptan bölümlere de makalede yer vermiştir.

⁶⁵ a.yer.

⁶⁶ Ali Şükrü Çoruk, “Batılı Hayatın El Kitabı: Avrupa Adab-ı Muaşeretini Yahut Alafranga”, **Ölümünün 100. Yılında Ahmet Mithat Efendi Sempozyumu**, ed. Prof. Dr. Kazım Yetiş, İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi, 2013, ss. 285-91.

“Ancak şimdilerde biz dahi eski alaturka salonlarımızı nasılsa beğenmeyerek alafranga usulde salon tanzim edeceğiz diye hayli hatalara duçar olmakta bulunduğumuzdan Avrupalıların hanelerini nasıl düzelttikleri hakkında velev muhtasaran olsun malumat peyda edecek olur isek kendi tanzimat-ı beytiyemiz hususunda dahi biraz daha uyanık bulunuruz da hatalarımız dahi azalır.”⁶⁷

Bu bölümde genel olarak bir Avrupalı evinin hangi bölümlerden oluştuğu ve nasıl kullanılması, nasıl döşenmesi gerektiğine dair bilgilere yer verir. Evin girişinde bulunan “vestibul” ondan sonra gelen mekânın “salon” ya da bazı kibar konaklarda veya resmiyet gerektiren yerlerde “antişambr (antichambre) adlı küçük salonun bulunduğu, kadınların kendilerine ait “Budvar” adı verilen odalarında el işlerini yapabileceklerini aktarır. Erkekler için de “kabin dü travay” yani iş odası gerekliliğinden söz eder. Salonun aydınlatması üzerine hususiyetle duran Midhat Efendi odanın içerisinde kullanılacak aydınlatma gereçlerini sıralar. Yemekhane odası ve yatak odalarının nasıl döşenmesi gerektiğine de değinen metin, yatak odasının üzerinde önemle durur. Genç ve acemi kibarzadelerden bir erkeğin “çeyrek kibar sınıfına mensup gayet güzel bir kadına” olan aşkının onun yatak odasındaki karışıklığı, yatağının müşevveş* ve murdar oluşunu görüp aşkından vazgeçecek kadar tiksindirici bulunduğunu aktarır.⁶⁸ Bu Âdâb-ı Muaşeret kitaplarının ilki olmakla birlikte 1894- 1927 yılları arasında bu başlık adı altında 9 farklı eser yayınlanmıştır. Bu kitapların hepsinin gayesi, toplumu Batı normlarına göre değiştirmeyi hedeflemektedir.⁶⁹

Ersin Altın’ın doktora tezinde bu değişimde dönemin yaygın organları içerisinde gösterilen yurtdışındaki mobilya örneklerinin ve yayınlanan gazete, dergilere mobilya mağazalarının verdiği reklamların da etkili olduğu ifade edilir. 1854 yılında Kırım Savaşı sonrası İstanbul’a yerleşen İngiliz George Baker tarafından kurulan Baker Mağazalarının verdikleri reklamlarda artık batılı mobilyanın İstanbul’da satılmaya başlandığı görülür. Reklamlarda Victoria dönemi mobilyalarının, süslü mobilya örneklerinin illüstrasyonları bulunur. Servet-i Fünün dergisinin 1900 yılında yayınlanan bir sayısında yer alan reklam artık ayrı odalar için ayrı mobilyaların pazara çıktığını kanıtlar niteliktedir. Reklamda şöyle yazılıdır:

⁶⁷ Ahmet Mithat, haz. İsmail Dogan, Ali Gurbetoglu, **Avrupa Adab-ı Muaşereti Yahut Alafranga**, Kızılay, Ankara: Akçağ, 2001, s. 150.

* Müşevveş: Karışık.

⁶⁸ Mithat, haz. Doğan ve Gurbetoglu, *Avrupa Adab-ı Muaşereti Yahut Alafranga*, 150-57.

⁶⁹ Nevin Meriç, *Adab-ı Muaşeret*, ss. 233-35.

“Beyoğlu’nda Doğru Yol’da Fransız Sefarethanesi karşısında Meşhur Baker’ın Yeni Mağazası. Oda döşetmek istiyorsanız Baker Mağazaları’na yeni varit olan muhtelif nevi ve şekilde keten ve yünlü döşemeleri bir defa görmelisiniz. Her nevi mobilya ve tefrişat için Baker Mağazaları taahhüdât kabul ederek gelin odalarını, haneleri mükemmelen ve mutedil surette tefriş eylemektedir.”⁷⁰

Aynı aileye ait mobilya mağazasının başka şubeleri için verilen reklamlardaki örnekler benzer tasvirler ve içerik açıklamalarıyla oluşturulmuştur. Tercüman-i Hakikat gazetesinin 8 Ekim 1899 tarihli sayısında yer alan bir reklamda şöyle yazar: “Hanesini tefriş etmek arzusunda bulunan *zevat-ı kiram bir defa mağazalarımıza teşriflerinde malzemat-ı beytiyyenin her nevi’ni bulacakları muhakkaktır.*” Avakim ve Antuvan adlı mobilya mağazaları, bir evin ihtiyaç duyabileceği kıyma makineleri, bahçe aletleri, mutfak ocakları, “Amerikan yemek takımları”, perdeler, pirinç ve normal karyolalar, sandalyeler ve koltuklar gibi ürün seçeneklerini sunduklarını dile getiren reklamlar verirler. Bu tür mobilyalar da kademeli olarak çok işlevli odaların sabit işlevli mekânlara dönmesine sebebiyet vermekte etken rol oynamıştır.⁷¹

Altın’a göre, bu eşyaların birçoğu kadınla ilişkilendirilse de Osmanlı kadınları için ev mekânını döşemekten sorumlu olduklarını iddia etmek zordur. Alınacak eşyalar için fikirleri alınır ve nihai karara katkıda bulunurlar ancak en nihayetinde onların görevi evi “süslemek” le sınırlıdır. Reklamların genel içeriğinde düşük fiyat yüksek kalite vurgusu ve neredeyse eğitici bir üsluba sahip betimlemelerden oluşmakta ve özellikle kadınlara hitap eden bir ton kullanılmamaktadır. Altan, çalışma masasının ev içerisi mobilyası olarak kullanılmasının da domestik kültür açısından önemli bir yere işaret ettiğini ifade eder. Yatak odası nasıl dışıl görülüyorsa yazı masasının da eril görüldüğünü iddia eder. Yazı masasının kullanımının erkekler için evde çalışmak üzere bir odaya sahip olmak, çalışmanın ve yazmanın artık bir ev içi faaliyeti dönüşmesi olarak iki önemli dönüştürücü güce işaret ettiğini vurgular.⁷²

19. yüzyıl sonlarına doğru gelirken artık üst sınıflarda domestik kültür bağlamında batılılaşmanın sağlanması ve bu dönüşümü alt sınıflara doğru aktarmanın en etkili yollarından biri olarak devlet otoritesi ve basılı kaynaklar sistemin içerisinde etkin bir rol

⁷⁰ Altın, *Rationalizing Everyday Life in Late Nineteenth-Century Istanbul C.1900*, ss. 109-16.

⁷¹ a.yer

⁷² a.g.e., ss. 117-18.

oynamaya başlamıştır. 18. yüzyıldan bu yana görünen evin çok bilinmeyen iç mekânı artık çeperlerini geçirgenleşerek daha çok görünür olmuştur. Yaşam tarzındaki değişiklikler giderek eskiyi hatırlatanın olumsuzlandığı bir öğretiyeye ve barınma kültürü bağlamında tatbik edilmesine olanak sağlamıştır.

3.4. ERKEN 20. YÜZYIL

Duben ve Behar, siyaset arenasında büyük meseleler halledilirken bir İslam imparatorluğundan laik bir cumhuriyet çıkartan dinamiklerin ev içerisinde yaşanan devrimle meydana geldiğini iddia ederler. Diğer Müslüman ülkelerinden farklı olarak aile ve ev anlayışındaki dönüşümler, çok eşliliğin ve görücü usulü evliliklerin gittikçe daha fazla eleştiri konusu haline gelmesi ve kadının özgürleştirilmesi konusunda atılan adımlar sayesinde Cumhuriyet'in ilanına gelindiğinde İstanbul'da geleneksel geniş ailelerin yerini daha küçük aileli evler almıştır. 1920'ler ve 1930'lardan itibaren üst sınıflar için harem-selamlık ayrımı ortadan kalkmış, karı ve koca düzenli ve rutin bir biçimde birbirlerine yaklaşmışlardır. Geleneksel üst sınıf aile kültüründe kadınlar ve erkekler birbirlerine adları ile hitap etmez, kadınlar eşleri için "bey" veya "beyefendi", erkekler de eşlerini "hanım" diye çağırırken, 1920'ler ve 1930'larda orta sınıflarda eşler arası hitap şekilleri radikal bir biçimde değişiklik göstermeye başlamıştır.^{73 *}

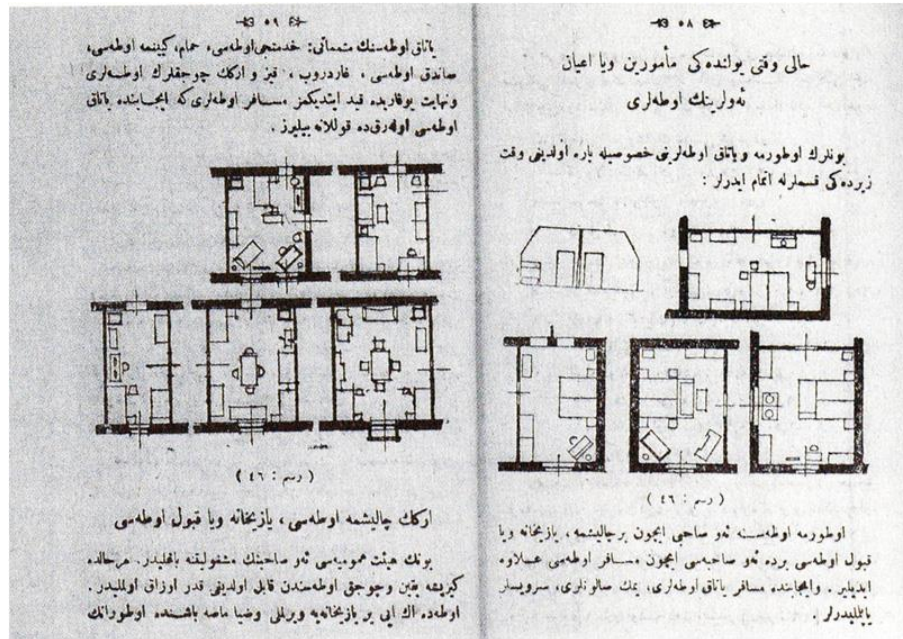
20. yüzyılın başlarına gelindiğinde artık odalar birbirlerine kapılarla bağlansalar bile, ortada hala bir mekânın varlığı söz konusudur. Odalar bazen dolaylı da olsa bu orta alana açılmayı sürdürür. Koridorun Türkiye konutuna dahil olması Batı Avrupa'dan farklı olarak geç bir zamana tekabül eder ve ilk örneği sayılabilecek, 20. yüzyıl başlarında iç mekân tasarımları karmaşıklaşan Pera apartmanlarına bile orta mekâna eklenen ve çok kısa tutulmuş bir geçit görevini görmüştür. Tanyeli'ye göre oda tarihinin üçüncü evresi koridorun yaşamsal bir ev omurgası oluşturmasıyla başlar. Artık ev içerisindeki mahremiyet örüntüsü onun

⁷³ Duben, Behar, *İstanbul Haneleri*, ss. 239-41.

* 1954 doğumlu babam ve 1956 doğumlu annem evlendiklerinden itibaren babam vefat edene kadar birbirlerine "hanımefendi" ve "beyefendi" şeklinde hitap etmiştir. Birbirlerini bir kere olsun adlarıyla hitap ettiklerini duymadım.

üzerinden tanımlanacak ve her oda onun tanımladığı “sahipsiz” eksene çıkarak ya da kapısını kapayarak örgütlenecektir.⁷⁴

Erken Cumhuriyet döneminin önemli mimarlarından olan Semih Rüstem**’in 1921 yılında basılan “Evler ve Apartmanlar” kitabı oluşan yeni konut tipolojileri için öneriler getirir. (Şekil 3. 5) Orta ve üst sınıf konutları için oluşturduğu çizimlerde evler için oturma odaları, çalışma, ofis ya da kabul odası, gerekirse misafir odasını içeren mekânsal çözümler önermiştir. Rüstem’e göre, ana yatak odasını hizmetçilerin odaları, sandık odası, giyinme odası, çocukların yatak odaları ve dolaplar tamamlama işlevi görmektedir. İlginç bir şekilde dönemin popüler medyası daha çok müstakil ev örneklerinden seçmeleri yayınlar. Örneğin, haftalık yayınlanan “Meraklı Gazete” sinde “müstakil eviniz hakkında ne düşünüyorsunuz?” başlıklı, tefrişleri plana işlenmiş, ayrı fonksiyonlara bölünmüş mekânları ve yatak odaları olan bir ev örneği taktim edilir.⁷⁵

Şekil 3.5 Semih Rüstem’in çizdiği dönemin ilk koridorlu ev tipi örnekleri

Kaynak: Semih Rüstem, “Evler ve Apartmanlar”, İstanbul: Mekteb-i Sanayi-i Osmani Matbaası, 1337/1921, 58-59.(Akt.: Altın, *Rationalizing Everyday Life in Late Nineteenth-Century Istanbul C.1900*, s. 112)

⁷⁴ Tanyeli, *İstanbul 1900-2000: Konutu ve Modernleşmeyi Metropolden Okumak*, ss. 151-52.

** Semih Rüstem Temel: 1898 yılı doğumlu mimar. Mimarlık eğitimini Budapeşte Üniversitende tamamladıktan sonra Türkiye’ye dönerek mimari faaliyetlerine devam etmiştir. Yapılarında, kübik mimari, Osmanlı konut mimarisinin ve 20. Yüzyılın ilk çeyreğinde Macaristan’da etkili olmuş ulusal mimarinin izlerine rastlanmaktadır. Detaylı bilgi için bkz.: M. Dila Gümüş, “Unutulmuş Bir Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarı: Semih Rüstem Temel”, *İstanbul Araştırmaları Yıllığı*, C. 3, 2014, ss. 227-34.

⁷⁵ Altın, *Rationalizing Everyday Life in Late Nineteenth-Century Istanbul C.1900*, ss. 110-13.

Koridorla birlikte oluşan konut tipi bugün tüm Türkiye’de karşımıza çıkan standart apartman dairesini tanımlamaktadır. Ön taraftaki bölüm kamuya açık arka taraftaki bölüm ise kamuya kapalı ve daha çok tek işlevlidir. Yatak odaları belirgin bir iç tutarlılık gösterir, doğrudan bu mekâna bağlanan banyo ve giyinme odaları varyasyonları oluşmuştur. Ancak İstanbul’un en varlıklı geniş apartman dairelerinde bile hala yatak odalarından birinin oturma odasına dönüştürülmesi pratiğine yaygın biçimde rastlanır. Gelineen noktada yatak odası ve banyonun arasındaki geçirgenliğin arttığı görülmüştür ama aynı geçirgenlik mutfak ve oturma odası arasında hala gözükmeyiz. Tanyeli, mutfağın çeperlerinin hala çok sağlam olduğunu ve bunun da mahremiyetin tanımı ile ilişkin bir gerçeklikle yüz yüze olduğunu hatırlatır. İstanbul’daki üst gelir grupları için bile, odanın çeperlerinde delinecek, geçirgenliği ve belirsizliği arttırılacak daha çok alan vardır.⁷⁶

Erken Cumhuriyet döneminde dönemin siyasi, teknik ve ekonomik gerçekleri göz ardı edilecek şekilde ortaya çıkan bir inşaa ihtirası görülmektedir. Dönemin aydın ve bürokratları mimarlığı, bir mekânı yapı malzemelerini kullanarak işlevli bir hale getirmekten ziyade bu unsurları kullanarak yeni bir toplumsallığın oluşturulmasında somut, teknik bir araç ve bir metafor olarak kullanmışlardır.⁷⁷

Batının kurumlarını, formlarını ve tekniklerini ithal ederek kendi siyasi dönemlerine uygulamaya çalışan erken Türkiye Cumhuriyeti burjuvazisi, Avrupa’da hâkim olan “Modern Hareket” in 1930’larda Türkiye’ye girişini destansı boyutlara çıkarmıştır. Savaştan harap olmuş Müslüman bir toplumda estetik ve inşaatla ilgili karşılığını çok da bulması beklenmeyen bu hareket aksine tam da Osmanlı İmparatorluğu anılarından kurtulmak için Yeni Türkiye’nin modern bir Avrupa ülkesi olduğunu gösteren bir kanıt gibi ortaya çıkmıştır. Bu devirde yurtiçinde Kemalist yönetimin ütopyik modern bakış açısının zirveye ulaştığını yurt dışında da Modern hareketin estetik ve ideolojik etkin bir rol oynadığı 1930’lu yıllardaki görsel olarak da çok güçlü olduğu bir dönem olduğunu vurgulamaktadır.⁷⁸ Sibel Bozdoğan’a göre Cumhuriyet ideolojisinde Jön Türk döneminden beri gelişmekte olan yeni aile, evlilik, çocuk yetiştirme anlayışları Batılılaşmış biçimsel ifadelerle dile getiriliyor ve

⁷⁶ Tanyeli, *İstanbul 1900-2000: Konutu ve Modernleşmeyi Metropolden Okumak*, ss. 152-56.

⁷⁷ E. Berat Fındıklı, “İdeal Cumhuriyet Köyünü Düşlemek: Erken Cumhuriyet Döneminde Mimarlar ve Kırsal Mekân Algısı”, *Tarih ve Uygarlık İstanbul Dergisi*, ed. Ertan Eğribel, Ufuk Özcan, S. 8, 2015, s. 76.

⁷⁸ Bozdoğan, *Modernizm ve Ulusun İnsasi*, ss. 22-26.

kendilerinden önceki hareketlerden radikal biçimde koştuklarını iddia ediyorlardı. 1930'ların temel takıntıların biri de batılı bir ev içi kültür oluşturmaktı. Modern kent hayatının geniş bağlamı içinde “ev” fikrinin kendisi bile kusursuz bir cumhuriyet kavramı olarak sunuldu.⁷⁹

1930 yılında Hakimiyet-i Milliye resmî gazetesinde yayınlanan bir metinde “Yeni Mimari”nin artık Türkiye’ye de geldiği yazılır. Genç mimarların artık eski zihniyet ve gelenekleri bir kenara bırakıp hakikate doğru yürüdüğünden bahsedilir. Cumhuriyet rejiminin milli bilincini oluşturmak için kullanılan önemli bir araç olan gazetenin baş yazısını böyle bir konuya ayırması yeni mimarinin rejim açısından ne kadar önemli bir konumda olduğunu göstermektedir. Bu yazıda Uluslararası Modern Mimarlık Kongresi’nde (CIAM) 1928 tarihli ortaya konan La Sarraz bildirisinden alıntılar yapılarak halkı Modern Hareket’in temel ilkelerine aşina kılmak hedeflenmektedir. Yazıda “Harb-ı Umumi’nin mimarlığı maziden tamamıyla ayırdığı belirtildikten sonra” zamanın ihtiyaçlarını idrak etme mecburiyeti, “makina ve sanayinin içtimai hayat üzerine etkisi” ve “rasyonel, mantıklı ve ihtiyaca muvafık” olmanın önemini vurgulanır.⁸⁰ Bahsi geçen gelişmeler 20. yüzyıla kadar görmediğimiz artık yapının bir üslup üzerinden değerlendirilmesinin ve şekillenmesinin başladığını gösterir.

Bozdoğan, James C. Scott’dan alıntıyla 1930’larda Türkiye’deki mimarların söyleminin o zamanın yöneticileri olan entelijansiya gibi teknik olarak geri kalmış, tek derdi geçim olan bir halkı yirminci yüzyıla çekmek olduğunu vurgular. Türkiye’de mimarlığın profesyonelleşmesi çok kısıtlı bir tarih dilimine sıkışmıştır. Bir yandan ulus oluşturma çabaları sürerken diğer yandan 1926’da Sanayi-i Nefise Mektebi’nde yapılan radikal değişimler mimarlığın erken Cumhuriyet döneminde rasyonel ve modern çizgisinin temellerini oluşturacaktır. Modern bir mesleğin oluşması için gereken diploma ile belgelenen uzmanlık eğitimi, bir meslek örgütünün kurulması, bir dergi yayınlanması ve mesleki yeterlilik ve davranışlar için standartlar konulması 1927 ile 1931 yılları arasındaki kısa dönemde gerçekleşecektir. Sedat Hakkı Eldem ve Seyfettin Arkan gibi eski Sanayi-i Nefise yeni ismiyle Güzel Sanatlar Akademisinden 1928 yılında mezun olan yeni mimarlar eski sistemi en yüksek sesle eleştiren, Osmanlı canlandırmacılığını kesin olarak terk eden ilk

⁷⁹ a.g.e., s. 214.

⁸⁰ a.g.e., ss. 171-72.

kuşak mimarlar olacaklardır. 1931 yılında kurulan “Mimar” dergisinin kurucu editörleri de yine bu kuşaktan Zeki Sayar ve Abidin Mortaş olmuştur. Yeni Mimari’nin çıktığı yıl Zeki Sayar, Abidin Mortaş, Sedad Hakkı Eldem, Şevki Balmumcu ve Aptullah Ziya yönetiminde mesleki bir dergi olan “Mimar” dergisi yayın hayatına başlar. 1935’te derginin adı, Arapça olan kelimelerin değiştirilmesi eğilimine uyarak adını “Arkitekt” olarak değiştirir. Bu dergi 1941 yılına kadar Türkiye’nin modernist mimarlık mesleğinin oluşumuna tanıklık eden en önemli belgelerden biri olacaktır.⁸¹

20. yüzyıldan itibaren domestik kültür hakkında, içerisinde yaşayanlar ve onları yönlendiren devlet politikalarının yanı sıra yeni oluşmaya başlayan bir sektörün temsilcilerinin yani mimarların da barınma kültürü hakkındaki fikirleri, ev meskeni için yaptıkları çizimler, batılı mobilyalar üzerine söylemleri dergilerde ve gazetelerde yer almaya başlar. Bunların ilk örneklerinden biri Mimar dergisinin ilk sayısına yayımlanan Aptullah Ziya’nın kaleme aldığı “Binanın İçinde Mimar” adlı makalesidir. Burada artık mimarların sadece binanın dışı ile ilgilenmediğini Avrupa mimarları gibi içiyle de ilgilendiği vurgulanır. Değişen yapı kültürü, aile hayatı ve çalışma stiline uyulması gerektiğini şu sözlerle ifade eder:

“Apartman hayatı yirminci asrın hayatıdır. Gelinler, güveyler, babalar ve analarla bir arada yaşanılan konak ve köşk devri ölmüştür. İnşası ucuzdur, yer israf edilmez, komşularla temas kolaydır. Sabahleyin iş hayatına karışan aile efradı, daima işlerine yakın yer isterler Getireceği irat evlerden daha fazladır.⁸²”

Bu yazıdan artık iş hayatının ve ev yaşamının da tamamen ayrıldığı yargısına varılabilir. Makalede bir apartman kat planına yer verilir. Kat planı tefrişli ve son derece modern bir yapı örneğidir. (Şekil 3. 6) Metinde evin içerisinde bulunan odaların fonksiyonları teker teker açıklanır. Geçen yüz yıllarda da evin içerisine direk alınmayan misafirin yine evin diğer bölümlerinden ayrı bir yerde ağırlanması gerektiğine dikkat çekilir. Metinde: “Misafiri biz kapıdan girer girmez holde kabul ediyoruz, evin içinde gezmesi, herhangi bir sebeple toplu olmıyan odalarımızı ve koridorlarımızı görmesi doğru değildir. Kapıdan girince bir paravan koyduk. Portmanto bunu arkasındadır. Yer kolayca temizlenmek için marokendir.”

⁸¹ a.g.e., ss. 174-80.

⁸² Aptullah Ziya, “Bina İçinde Mimar”, **Mimar**, S.1, 1931, s. 14.

veren ve gözlerimizi tahrip eden lambaları intihap ediyoruz ve müziç bir ziyanın tahtı tesirinde hem gözlerimizi tahrip hem sınırlarımızı haleldar ediyor ve hem de elektrik sarfiyatımızı beyhude yere çoğaltıyoruz.”⁸⁵

Yayımlanma tarihi 1931 olmasına rağmen sanki dönemin tüm evlerinde priz ve lambalar kullanılıyor ama hangi mekân için doğru aydınlatma elamanının kullanılması gerektiği henüz öğrenilememiş gibi tavsiyelerde bulunulur. Halbuki o yıllarda elektriğin İstanbul’da sadece iş yeri, otel ve eğlence merkezleri tarafından kullanıldığı bilinmektedir.⁸⁶ Bu ve bunun gibi metinleri dönemin gazete ve dergilerinde bulmak hiç zor değil. Tanyeli’nin 18. yüzyıl barınma kültürünü anlatırken ortaya koyduğu tarihi kendi döneminin içerisindeki kodlarla anlatmaya çalışma iddiası ilginç bir şekilde dönemin içerisinde yaşayanlar tarafından bilinçli bir şekilde yapılır. Batıdan ithal edilen modern mimari, kübik form* gibi yapı felsefeleri mimarlar arasında hızlı bir şekilde kabul edilmiş ve 1930 ve 1940 yılları arasında bu akımların izinden giden özellikle İstanbul ve Ankara’da birçok bina inşa edilmiştir. 1930’ların sonlarına doğru artık yapım kalitesinin Batı’daki gibi olmaması ve eski yapım tekniklerinin yeni yapım malzemesine uygulanması gibi problemlerden kaynaklanan eksikliklerden ötürü bu yapılardan ve üretilen iç mekânlardan rahatsızlık duyulmaya başlanmış ve birçok eleştirel metin yayınlanmıştır. Bu söylemlerin en bilineni Mimar Behçet Ünsal’ın Ankara radyosunda “Modern Mimarlık” adı altında yaptığı konuşmanın yayınlandığı bölümdür. Bu konuşmaya “...Bizim geniş sofaları olan zengin ve büyük ahşap evleri kullanmak artık ağır gelmektedir. Yuvarlak çıkıntılı köşe pencereleri yeni şekil yuvaya apartmana taşınmanın zarureti işte budur.” şeklinde başlamış ancak konuşmasının gidişatında yapılan binaların ve iç mekânların sağlıksızlığından, yapılanın adeta bir makyaj eseri gibi yalnız yüze ilave edilen bir güzellik olduğundan yakınmıştır. Kübik yapıdaki bir iç mekânı şöyle aktarır:

“Böyle bir yapının odaları kutu gibidir. Oda diyince hatırıma büyük bir şey getirmeyiniz. Çünkü bunlara oda değil sefertası gözü demek daha doğrudur. Kirası ucuzdur. Ve öyle uzun boylu mobilyaya lüzum yoktur. Bir kanepa iki koltuk kâfi gelmektedir. Bunlar sefertası gözü gibi

⁸⁵ Hassan Halet, “Evlerin Elektrik Tertibatı”, *Mimar*, S. 5, 1931, ss. 175-78.

⁸⁶ “İstanbul’un Aydınlatılmasında Elektrik Dönemi”, <https://istanbultarihi.ist/357-istanbulun-aydinlatilmasinda-elektrik-donemi>, Erişim Tarihi: 10.01.2022

* Modern Mimarlık ve Kübik hakkında detaylı bilgi için okunabilir. Bkz.: E. Berat Fındıklı, “Millilik, Mobilya ve Zevk Terbiyesi: Mimar ve Dekoratörlerin Mobilya Üzerine Sürdürdükleri Tartışmalar (1931-1950)”, *Journal Of History School*, C. 10, S. XXXII, 2017, ss. 87-114.

odaların sıkıntısını unutturmaktadır. Bu sefertası gibi odaya ve içinde ancak kımıldanacak kadar küçük mutfğa hizmetçi lazım değildir. Velhasıl böyle bir yuvanın bizim eski hayat yuvasına nazaran ekonomik tarafları da işte bunlardır. Bu ekonomi ile de konfor temin edilecek...’’⁸⁷

Metnin başında bu yeni asri tarzdan beklentinin ne kadar yüksek olduğu ve güzel bulunduğu nitelenirken sonuna doğru gerçekle karşılaşmış ve kabul edilmiş bir şekilde itiraflar yer alır:

“Bizler san’at ve estetik duygusunu aşılıyacak hakiki mimarlık eserlerine muhtacız. Bu ağaçsız, çiçeksiz, kübik hayatın hissiz beton yapılarla sıkışık manzarasız ve dar sokaklarında mimarlık arıyarak san’at namına yanlış hüküm ve telakkiye saptaktan içtinap edilmelidir.”⁸⁸

18. yüzyıldan başlayarak kişinin kendi isteklerini fark etmesi ve talep etmesiyle şekillenen üç yüz yıllık bu süreçte artık dönüşümün ideolojik zeminde tamamlandığı ve profesyonel bir anlamda da ele alınmaya başlandığı görülmektedir. Evin sadece bir barınak olmadığı ve estetik bir algı unsuru olarak görülmesi onu bitimsizce bir değiştirme arzusunu besler. Bu değişim yaşanırken budan sadece mekânın kendisi değil onu var eden diğer unsurlar, yapı çevre, aile, aile içerisindeki roller ve ev iç mekânındaki nesnelere de dönüşümüne uğrar. Bu dönüşüm 20. yüzyıl başlarına gelindiğinde artık gerilimli bir hal almaya başlamıştır. Yeniye işaret eden kimi unsurlar artık öyle olmak zorundaymışçasına kabul edilmeye çalışılır ama bir yandan da eskiye duyulan özlem kısık bir sesle de olsa aynı metinlerde dillendirilmeye devam edilir.

⁸⁷ Behçet Ünsal, “Kübik Yapı ve Konfor”, **Mimar**, S. 03-04, 1939, ss. 60-62.

* Yazım hataları dergideki orijinal basımdan kaynaklıdır.

⁸⁸ a.g.e

4. BİR KİTLE KÜLTÜRÜ MECRASI OLARAK RESİMLİ DERGİ VE DOMESTİK KÜLTÜR: YEDİGÜN DERGİSİ (1933-1940) ÖRNEĞİ

Batı domesticite kültürü üzerine yazanlar, metinlerde 19. yüzyıldan itibaren evin ahlaki erdemine yapılan vurguya dikkat çeker. Sand'a göre 19. yüzyıl domesticite diskurlarını modern yapan şey, kendini kökleri geçmişe dayanan aile erdemi üzerine temellendirmesi değil, bu yazıların kitlesel pazar metinlerinde yer bulması olmuştur. Tarihçilerin yaptığı metin araştırmalarında en dikkat çeken temel özellik kadınlar üzerine yazılı literatür, ucuz kitaplar ve dergiler için büyüyen pazarın oluşmasıdır. 20. yüzyılın başlarında artık ev ve ev yönetimi ile ilgili yazılan yazılara ulaşmak tıpkı diğer uluslararası pazar mallarına ulaşmak kadar kolaylaşır. Buna ulaşmanın tek bedeli çeviri masraflarını ödemek olmuştur. Uluslararası sergi ve fuarlar tüm dünya pazarındaki fikirlere ve mallara ulaşımı hızlandırır. Sergilerde feminen ev ekonomisi disiplini teşvik edilir. Dünyanın birçok yerinde burjuva kadın örgütleri oluşmaya başlar ve bu daha sonra yüksek eğitimde etkisini gösterir. Amerikan beslenme bilimi Almanya'yı kendine örnek alırken bunun aksine Amerikan ev ekonomisti Christine Frederick'in değiştirilmiş Taylorizmi, Amerika'dan Almanya'ya, 1910'lar ve 1920'lerde de Japonya'ya taşınmıştır. 1895 yılında Kopenhag'daki bir kadın sergisinde ilk kez yer alan, uluslararası bir karaktere sahip olan İsveçli yazar Ellen Key'in kitabı birçok dile çevrilmiş ve annelik üzerine yazdıkları feminist hareket içerisinde şiddetli tartışmalara yol açmıştır. Sand, elitlerin, evi kutsallaştırmak, rasyonalize etmek, korumak veya güzelleştirmek için kampanya yürütülen tek ülkenin Japonya olmadığını, diğer ülkelerde de benzer hikâyelerin olduğunu dile getirir. Aile yaşamında dünya üzerinde gözlemlenen benzerlik her ne kadar yerel söylemler ve tezahürlerde farklılaşsa da bu yeni kültürel koşullardan ziyade emperyalizmin ve küresel ticaretin metin ve görselleri hızlı bir şekilde yayılmasından kaynaklandığını ortaya sürmüştür.⁸⁹

Burada Japonya'nın Türkiye ile neredeyse birebir aynı gelişme seviyesi gösterdiği görülmektedir. Japonya'da modernitenin getirisi olarak yeni eşyalardan önce eşyaların imgesi ve basılı hali ilk olarak evlere girer. Japonya'da mekanik seri üretime dayalı tüketici

⁸⁹ Sand, *House and Home in Modern Japan*, ss. 6-7.

devriminden çok önce temsiller seviyesinde bir devrim yaşanmıştır. Türkiye’de de insanların yüzde 80’i kırsalda yaşarken ve hala eski yaşam şekillerinden kopmamışken seri üretime geçilecek olan yeni ev eşyaları ve bununla birlikte ortaya çıkması ön görülen, desteklenen yeni yaşam tarzı ilk olarak resimli dergiler aracılığı ile evlere girmiştir. 1920’de Tokyo merkezli yayınlanan ve burjuva kültürüne hitap eden medya yayınları ele alındığında bu yayınların aslında dönemin toplumunun sadece yüzde 5-8 aralığına hitap ettiği anlaşılır. Yeni yüz yılın başlangıcından sonra kitle tüketim kültürü evle ilgili ürünleri kadınların ilgisini çekecek şekilde pazarlamaya ve onlara ulaşmaya çalışır. Daha sonra artık yapılan reklamlar, yayınların dili bu tutumundan vazgeçip herkese ulaşmaya çalışır. 1920’lerin şehirli Japon’larında yeni film ve ses kaydı teknolojileri ile bu pazarlama araçları bir metalar ve tüketim davetleri dünyasında yaşama duygusunu büyük ölçüde artıran bir kitle aracılı modernite deneyimini şekillendirir.⁹⁰

Domestik kültür bağlamında incelenebilecek ilk dergilerinden biri “Good Housekeeping” 2 Mayıs 1885’te Amerika’da yayınlanır. Kendi misyonunu “hane halkının daha ileri seviyede yaşamının çıkarları doğrultusunda yürütülen bir aile dergisi” olarak tanımlar. 20. Yüzyıldan itibaren birçok Avrupa ülkesinde domestik kültür ve kadın temasını işleyen dergiler yayınlanmıştır. Bunlardan en bilinenleri 1928 yılında yayın hayatına Amerika’da başlayıp 1977 yılına kadar devam eden “The American Home”⁹¹, 1926 yılında basılmaya İngiltere’de başlayan “Woman and Home”⁹² örnek olarak gösterilebilir.

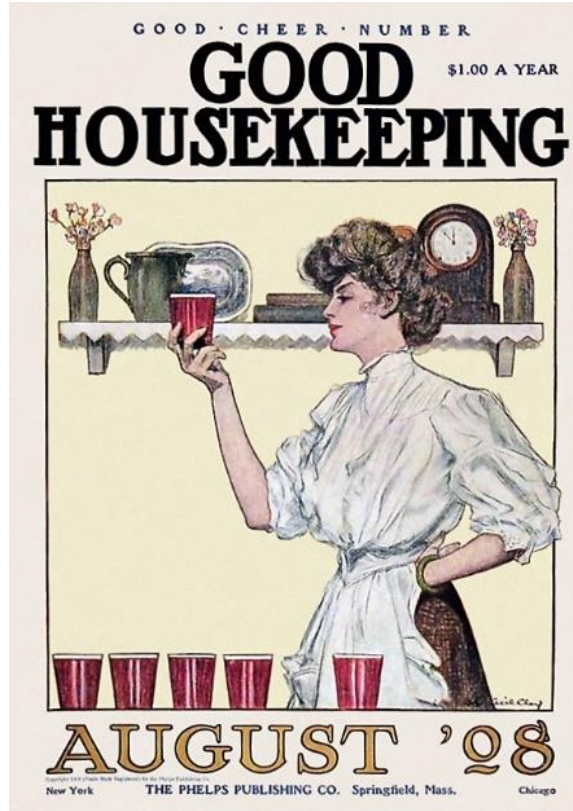
⁹⁰ a.g.e., ss. 14-15.

⁹¹ “**The American Home**”,

https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=The_American_Home&oldid=1043015423., Erişim Tarihi: 01.01.2022.

⁹² “**Woman and Home**”,

https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Woman_%26_Home&oldid=1030697566., Erişim Tarihi: 01.01.2022

Şekil 4.1 1908 Yılına ait dergi kapağı

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/John_Cecil_Clay#/media/File:Good_housekeeping_1908_08_a.jpg
Erişim Tarihi: 01.11.2021

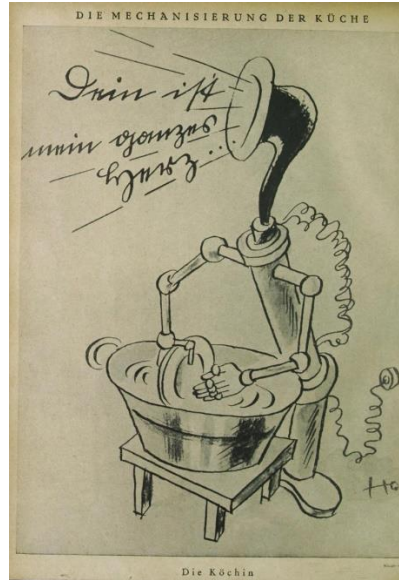
Almanya’da da benzer yıllarda birçok resimli dergi yayınlanmıştır. Bunlardan en bilinenleri olan “Das Leben, Das Magazin, UHU” ileriki bölümde incelenecek olan Yedigün Dergisi içeriklerine benzer bir içeriğe sahiptir. Kapak fotoğrafları neredeyse sadece kadınlardan oluşur, içerisinde günlük hayata, ev yaşamına, moda, sağlık ve siyasete dair bilgilere yer verilir.⁹³

⁹³ “**Illustrierte Magazine der Klassischen Moderne**”,
<https://www.arthistoricum.net/themen/textquellen/illustrierte-magazine-der-klassischen-moderne/>, Erişim Tarihi: 21.01.2021.

Şekil 4.2 1927 Yılına ait Das Leben dergi kapağı

Kaynak: <https://www.arthistoricum.net/werkansicht/df/87080/1> Erişim Tarihi: 21.01.2021

Şekil 4.3 Das Leben içerisinde bir çizim: Die Mechanisierung der Küche: Mutfağın makinalaşması, Die Köchin: Kadın aşçı (Sütterlin yazı stili ile yazılı cümle “Drin ist mein ganzes Herz”: Tüm emeğim içinde)

Kaynak: <https://www.arthistoricum.net/werkansicht/df/83914/41>

Erişim Tarihi: 21.01.2021.

Cumhuriyet döneminde yayımlanan ilk magazin dergisi Sedat Simavi'nin yayınladığı “İnci Dergisi” olur.⁹⁴ 1924 yılında yayın hayatına başlayan bir başka magazin dergisi de “Resimli Ay” dır. Dergi, halkın kültür düzeyini yükseltmeye dönük bir çizgide yayın yapmıştır. Dergide, bir kadın yazar olarak Sabiha Sertel'in yazıları yayımlanmış, saltanatın bıraktığı ekonomik, toplumsal, kültürel çarpıklıklar, halkın anlayabileceği yalın bir dille ele alınmıştır. 1924 yılında yayımlanan diğer bir dergi ise, haftalık olarak yayınlanan “Süs” dergisi olmuştur. Resimli Ay dergisi bir ara bazı problemler yaşadığı için kapanmış, “Sevimli Ay” adıyla yeniden yayınlanmaya başlamıştır. Sevimli Ay'da, kadının toplum içindeki yeri, kadın erkek ilişkileri, evlilik, aile sorunları gibi konulara ağırlık verilmiştir. 1928 yılında edebiyata ağırlık vermeye başlayan dergide, Nazım Hikmet'in yazıları yayınlanmaya başlamış ancak aynı yıl içinde gerçekleştirilen Harf Devriminden ötürü tiraj kaybına uğramıştır.⁹⁵

1926 yılında yayın hayatına başlayan “Resimli Hikâye” dergisi Harf Devrimi sırasında zor dönemler yaşamış, 1928 yılı sayılarında bazı konuları Türkçe olarak yayınlamıştır. Derginin bazı bölümleri eski, bazı bölümleri yeni yazıyla yayınlamıştır. 1928 yılında Sedat Simavi tarafından çıkartılan “Yeni Kitap” ta, eski yazıyla yeni yazı arasında kalmıştır. Kitap boyutunda ve çok sayfalı yayınlanan derginin kapağında, çoğunlukla kadın resimleri kullanılmış ve ağırlıklı kadına yönelik konulara yer verilmiştir.⁹⁶

Dönemin magazin dergileri geçmişle olan bağların gevşetilmesi, toplumsal yaşamın tümüyle batılılaşması sorununa özel önem vermiş, her vesileyle Batı teknolojisinin üstünlüğü vurgulanıp Türkiye'nin de aynı yolu izlemesi gerektiği dile edilmişlerdir.⁹⁷ Muhit dergisinin 30 Kasım 1928 tarihli sayısında Ahmet Cevat'ın “Yeni Ankara” başlıklı bir yazısı yayımlanmıştır. Bu yazıda Ankara'nın Yakın ve Orta Şark aleminde ilk defa istisnai bir şekilde tüm hükümet daireleri, mektepleri, otelleri, şaleleri ve evleriyle hepsinin öz vatan evlatlarına ait bir şehir olarak Ankara'dan bahsetmektedir. Artık tüm bu binaların medeni insanlar gibi kendi memleketlerinde yaşamak isteyen ve nasıl yaşaması gerektiğini

⁹⁴ Selma Bayraktar Araberkli, **Feminist Kuram Çerçevesinde Magazin Dergilerinde Kadının Sunumu**, (Doktora Tezi Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2011, s. 100.

⁹⁵ a.g.e., ss. 100-101.

⁹⁶ a.g.e., s. 101.

⁹⁷ Ahmet Oktay, **Türkiye'de Popüler Kültür**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2002, ss. 60-61.

bildiklerini gösteren Türkler için yapılmıştır şeklinde ifade eder.⁹⁸ Resimli Ayın Mart- Nisan 1930 tarihli 1. ve 2. sayılarında “Televizyon Yakında Evlere Girecek” başlıklı yazıda “bir yerden bir yere fotoğraf resim nakline hizmet eden bir aletin radyoya uyarlanacağı ve birkaç sene içerisinde televizyonun da radyo gibi ucuz bir fiyatla her eve gireceğinden” bahseder.⁹⁹

1 Kasım 1928’de yapılan Harf İnkılabından neredeyse 1 ay sonra 6 Aralık 1928’de Serveti Fünun dergisi, adını “Uyanış” olarak değiştirerek yeni harflerle yayınlanmaya başlar. Derginin ilk sayısında kapak beyaz olarak tasarlanmış ortasında Mustafa Kemal’in bir portresine yer verilmiştir. Derginin sahibi ve başyazarı Ahmet İhsan “Artık Gözüm Arkada Kalmaz” başlıklı yazısında şunları aktarır:

“Türkiye’yi kurtardıktan sonra Gazi Hazretleri Türkleri uyandırdı ve bize yeni uyanıklık yolunu gösterdi. Onun için ‘Serveti Fünun’a Uyanış’ adını koydum. Bu Türkün uyanışıdır ve bu uyanıştır ki istikbalde bize çok parlak yaşayış hazırlayacaktır. Uyanış, büyük inkılabımızın, yeni hayatımızın, parlak istikbalimizin resimli tercümanı olmağa çalışacaktır.”¹⁰⁰

1945 yıllarına kadar rejimin yazarlarınca “Ebedi Şef” ve daha sonrasında “Milli Şef” düşüncesi ısrarla vurgulanmıştır. Bu dönem içerisinde Türkiye’de hâkim olan Cumhuriyet ideolojisinin oluşum sürecinde Avrupa ülkelerindeki (İtalya, Almanya, Sovyetler Birliği) radikal çözüm arayışlarıyla paralel bir gelişim izlediği görülmektedir. Sınıf olgusunu ve sınıf çatışmasını tek partili dönem boyunca reddeden resmî ideoloji “imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitle” yaratmayı hedeflemiş bunun için bir taraftan milliyetçilik, diğer taraftan şeflik ideolojisinin yaygınlaşmasında yarar görmüştür.¹⁰¹

1933 yılında Yedigün Dergisi’nde Hitler, Mussolini ve Stalin hakkında yapılan haberler dikkat çekicidir. Dönemin diktatörleri mütevazî yaşayan değerli insanlar olarak tanıtılır. 5 Nisan tarihinde “Hitler Kim” başlığıyla ele alınan yazıda sıradan bir hayat yaşadığının tasviri yaşamından aktarılan domestik kültür öğeleri kullanılarak yapılmıştır.¹⁰² 12 Nisan’da ele

⁹⁸ a.g.e., ss. 62-63.

⁹⁹ a.g.e., s. 64.

¹⁰⁰ a.yer

¹⁰¹ a.yer

¹⁰² “Hitler kim?”, **Yedigün**, C. 1, S. 4, 1933, ss. 7-8.

alınan yazıda Mussolini için “Mussolini yalnız başına çalışmayı sever. Evinde geçirdiği saatleri de yalnız geçirir. Çünkü karısı ona yükselemez.” ifadeleri kullanılır.¹⁰³

10 Mayıs tarihinde çıkan yazı Stalin’in ne yaptığını tasvir ederek başlar: “Stalin uzun bir masanın önünde oturarak çalışır, yemeklerinin çoğunu da bu masa üzerinde yer. Odasının mefruşatı, bir takım sandalyeden ve Karl Max’ın bir portresinden ibarettir.” Aynı yazıda Stalin’in eskiden muazzam bir konakta yaşadığı ancak Gorki’den küçük bir ev aldıktan sonra o muazzam konağı feda ettiği aktarılır. Üç örnekte de yazar Ömer Rıza aktardıklarını kendi gözlemleriymiş gibi yazıya döker ve üç lideri de mütevazı ve sadece halkı için çalışan kişiler olarak anlatır. Oktay, bu durumu “Gündelik yaşam siyasete aşkınlaştırılmıştır.” şeklinde ifade eder ve günümüz popüler kültürünün bazı yöntemlerinin çok önceden bulunduğunu iddia eder. Yedigün Dergisi dönemin rejimini destekleyici birçok haber yaparken 1924 yılına yayın hayatına başlayan Resimli Ay Dergisi bu noktada ikonografik olmaktan kaçınır ve içerisinde rejimi eleştiren yazılar yayınlar.¹⁰⁴

Yukarıda bahsi geçen tüm dergilerin ortak özelliği resimli olmaları ve Harf Devriminden sonra Latin alfabesi ile yayınlanmaları. Bu dergiler genel olarak aile yapısı, edebiyat, sanat, dünyadan haberler ve gündelik hayat hakkında haberler yapmışlardır. Genel bir başlık altında toplanması durumunda Cumhuriyet erken döneminde yayınlanan resimli dergilerin birçoğunun kitle kültürüne hitap eden bir şekilde hazırlandığı görülmektedir. Kitle kültürü ile popüler kültür arasındaki farkın anlaşılması için ikisi arasındaki farklılıklara daha detaylı bakmak gerekir.

Popüler kültür gündelik yaşamın kültürü olarak özetlenebilir. Dar anlamıyla, emeğin gündelik olarak yeniden üretilmesinin bir girdisi olarak eğlenceyi içerir. Geniş anlamıyla, belirli bir yaşam tarzının ideolojik olarak yeniden üretilmesinin ön koşullarını sağlar.¹⁰⁵

Kitle kültürü ise kapitalist üretim ve tüketim ilişkilerinin bir nesnesi haline gelen, alınıp satılabilen, pazarlanabilen bir ürün olan ve insanın doğaya uyum çabalarının bir sonucu değil de ekonomik sistemin kar elde etme amacına hizmet etmesi için oluşturulan kültüre verilen

¹⁰³ “Nasıl Yaşıyorlar: Mussolini”, **Yedigün**, C. 1, S. 5, 1933, s. 5.

¹⁰⁴ Oktay, *Türkiye’de Popüler Kültür*, ss. 51-58.

¹⁰⁵ a.g.e., s. 15.

addır. Geleneksel toplumdan modern topluma geçişle terk edilen değerlerin yerini kültür endüstrisi ve onun ürettiği sözde değerler alır. Medya, insanlara “herkesin yapmakta olduğunu telkin ederek bireyi herkesten biri gibi davranmaya sevk eder”.¹⁰⁶ Kapitalist toplumunun her alanında yaşanan metalaşma, kültürün de metalaşması sonucunu doğurmuştur. “Kültür onu karlı bir uğraş olarak görenler tarafından ele alınır, üretilir pazarlanır” diyen Berberoğlu kültürün bir metaya dönüştükten sonra herhangi bir sanayi ürünü gibi alınıp satılabileceği bir pazara gereksinim duyduğu belirtmektedir.¹⁰⁷

Popüler kültür halk tarafından üretilen ve halkın tercihleriyle tüketilen bir kültürken kitle kültürü, belirli gruplar tarafından halk için geliştirilen, uyuşturucu ve tüketime yönelik bir kültür olarak ifade edilebilir.¹⁰⁸ Kitle kültürü, tüketicileri var olan düzenle uzlaştırarak kapitalizmin çıkarlarına hizmet eder. Frankfurt Okulu’nun güdüp yönetme kuramının temel kavramlarından birisi bireyin toplumsal konum ve çıkarlarını algılamasını engelleyen yanlış ihtiyaçlar ve yanlış bilinçliliğin yaratılmasıdır.¹⁰⁹

Bu bağlamda incelendiğinde Cumhuriyet’in erken döneminde yayınlanan resimli dergiler kitle kültürü mecrası başlığı altında toplanmalıdır. Dönemin rejim destekçileri tarafından çıkartılan resimli dergiler halkın neyle ilgilendiğiyle ilgilenmez, neyle ilgilenmesi gerektiğini ve nasıl yaşaması gerektiğini adeta anlatan yayınlar yaparlar. Bu pratiklerden birisi de nasıl yaşayacaklarını onlara anlatmak ve modern Avrupa toplumlarında çıkan resimli dergilerden örnekleri ilk yıllarda bire bir kopyalayarak okuyucuya “doğru olanı” gösterip, daha sonraki yıllarda Türk mimarların çizimleri yardımıyla bu misyonu devam ettirirler.

Sedat Simavi’nin yayınladığı bir başka magazin dergisi tezin ana kaynakçasını oluşturan Yedigün dergisidir. 1933-1950 yılları arasında 36 sayfa yayınlanan dergi Harf Devrimi’nden

¹⁰⁶ G.T. Emine Kaval, **Türkiye’de Magazin Dergiciliğinde Kültürel Değişimin İzleri Hayat Dergisinin İlk Dönemleri Üzerine Batı Etkisi Açısından Bir İnceleme**, (Doktora Tezi Tezi), İstanbul Üniversitesi, 1999, ss. 20-21.

¹⁰⁷ a.g.e., s. 130.

¹⁰⁸ Ümit Sarı, **Kitle Kültürü ve Popüler Kültür Bağlamında, Kitle İletişim Araçlarının Kitle Kültürüne Etkileri: Örnek Olarak Popstar Türkiye Yarışması**, (Yüksek Lisans Tezi Tezi), İstanbul Üniversitesi, 2006, s. 70.

¹⁰⁹ Tania Modleski, **Studies in Entertainment: Critical Approaches to Mass Culture**, Bloomington: Indiana University Press, 1986; (aktr.; Meral Özbay, **Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski**, İstanbul: İletişim Yayınları, 1991, s. 66.).

sonra Türkçe yayınlanan en önemli yayın organı olmuştur. Dergi, 1940’larda yaşanan kâğıt darlığı nedeniyle, sayfa sayısını 20’ye düşürülür. Dergide aile konusundaki yazılara özel önem verilmiştir. “Ev Doktoru” adında pratik bilgilere yer verilmiş, okuyucu mektupları ve konu seçimleriyle okurlarla diyaloglar geliştirilmiş ve geniş bir okuyucu kitlesine ulaşılmıştır. Erken Cumhuriyet döneminde modernitenin ideolojik araçlarla dergilerde nasıl sahiplenildiği meselesi bu bölümdeki örnekler üzerinden anlatılacaktır. Bu bölümde yayın hayatına 1933’te başlayan Yedigün dergisinin 1940 yılına kadar yayımlanmış 355 dergide yer alan “Ev ve Eşya”, “Güzel Evler”, “Hayalinizde Yaşayan Evler”, “El işi Ev işi”, “Kadın ve Moda”, “Evlerimizin İçi”, “Evlerimizin Dekor”, “Ev”, “Hayatınızın Dekor”, “Eşya” bölümleri derginin kendi adlandırdığı başlıklar altında ele alınacaktır. Dönemin ünlü sanatçıları, futbolcuları ve siyasi aktörlerinin evlerine yapılan ziyaretlere ayrılan kısımlar “Ev Ziyaretleri” başlığı altında incelenecek ve derginin içerisinde bu alanlar dışında yer alan domestik kültür bağlamında bilgi veren metinler “Dergide Yayınlanan Metinlerde Genelde Ev İç Mekânı ve Mimari” alt başlığında tasnif edilecektir.

7 yıl boyunca her hafta yayımlanan 355 sayı içerisinde karşımıza çıkan yüzlerce görsel ve bu görsellerin bazen birbirinden çelişkili halleri, aynı sayı içerisinde birbirinden farklı domestik bağlamlara yer vermesi dergiyi türdeş bir sınıflandırmaya tabi tutmayı zorlaştıran en büyük etmenlerden bir tanesi olmuştur. Derginin kendi oluşturduğu başlıklar altında verdiği tüm örnekleri tasnif etmeye gidecek bir yaklaşım yüksek lisans tez araştırması bağlamında incelenemeyecek kadar geniş bir alan araştırması gerektirdiğinden, bu kısımda yalnızca önemli görülen örneklere yer verilmiş, bu örnekler detaylandırılarak araştırmanın anlaşılır kılınması hedeflenmiştir.

4. bölümde dergide genel olarak konut, iç mekân ve ev iç mekânı donatısı bağlamında verilen ilk örnekler, bu örneklerin üzerinde nasıl durulduğu ve dergide yer alan örneklere atfedilen anlamların nasıl bir dille okuyucuya aktarıldığını, hangi görsel anlatım şekillerinin kullanıldığı incelenmiş ve metinler içerisinde kimi zaman çelişen kimi zaman eskiye özlem duyan gerilimli noktaların vurgulanması ve sorunsallaştırılması amaçlanmıştır.

4.1. Derginin Çizgisi ve Yaklaşımı

İlk yıllarında çarşamba günleri çıkan ve 10 kuruşa satılan dergi çıktığı günden itibaren baskı kalitesiyle diğer dergiler arasından hemen sıyrılır ve gündemde kalmayı başarır. Derginin birinci sayısının üçüncü sayfasında “Yedigün” başlığının iki tarafında, derginin idarehanesinin İstanbul’da, Ankara Caddesi Meserret Oteli karşısında, posta kutusu numarasının No:3 olduğu belirtildikten sonra diğer tarafında şöyle yazılmıştır: “Yedigün sizin mecmuanızdır. Onu yükseltmek için etrafınıza okutun ve tanıtın. Çarşamba günleri çıkar. Her şeyden bahseder haftalık halk ve aile mecmuası.”¹¹⁰

Yıllar sonra hepsi tanınmış birer edebiyatçı olacak isimlerin birçok eseri ilk olarak dergi tarafından basılmıştır. Bu isimlerin başında Ahmet Naim, Sait Faik, Aziz Nesin, Sabahattin Ali, Reşat Nuri Güntekin ver Halide Edib gelmektedir. Derginin zaman içerisinde basım günleri Pazar, Pazartesi, Salı ve Perşembe olarak değişecektir.¹¹¹ Dergi çıkış nedeni şu sözlerle ifade edilir:

“Yedigün, iki elinizin parmakları arasına gerilmiş bir sinema perdesidir. Öyle bir sinema perdesi ki; üstünde görünecek manzaralar dünya vukuatını, müthiş maceraları, dramları, tatlı komedileri seyretmek için size hiç zahmet vermeyecek, pis kokulu, dumanlı, kalabalık, sıkışık, dar, karanlık bir yerde oturmaya mecbur olmayacaksınız. (...) Kalem, fırça, fotoğraf Yedigün ‘ün sahifelerine en iyi ve en taze mahsullerini dökacaktır. Gündelik gazetelerin acele çekilmiş silik ve yarım yamalak resimlerini, kısa bir zamanda çırpıştırılmış itinasız şiir ve yazılarını mecmuanızın sahifelerinde bulamayacaksınız...”¹¹²

Bu açıklamayla Yedigün sadece bir dergi olmayacağını aynı zamanda sinemaya ve gazetelere de rakip olma iddiası olduğunu vurgular. Dergide genel dünya meseleleri, günlük hayat pratiklerine dair bilgi verici konular, arkası yarın hikayeleri, memleket meseleleri, Hikmet Feridun’un röportajları ile dünya turu, Cinsi Cazibe Yarışması adında bir güzellik yarışmasını kapsayacak kadar geniş bir perspektifte içerik üretilmektedir.

¹¹⁰ “Yedigün Mecmuası”, <https://www.simurg.com.tr/yedigun-mecmuasi-7-gun-dergisi-12-cilt-411-sayi-1933-1946.>, Erişim Tarihi: 01.07.2021.

¹¹¹ a.yer.

¹¹² a.yer.

27 Aralık 1938 yılında yayımlanan yılın son sayısında derginin tirajıyla alakalı önemli bilgilere yer verilmiştir: “Bu sayının baskı adedi 50.000 dir. Bu miktarın (35,000) adedi Anadoluya, 1,500 adedi ecnebi memleketlere sevk edilmiştir. Geri kalan 16.500 sayı İstanbul piyasasına çıkarılmıştır.”¹¹³ Bu açıklamadan derginin 7. yılına girdiğinde 50 bin adet baskıya ulaştığı ve büyük bir çoğunluğunun Anadolu şehirlerine yollandığı anlaşılmaktadır.¹¹⁴ Bu da derginin içerisinde verilen örneklerin ya da metinlerdeki iç mekâna dair yapılan tavsiyelerin yüzde sekseni kırsalda yaşayan Anadolu halkının da düşünülerek yapıldığını, hitap ettiği ya da ulaşmayı hedeflediği belirli bir zümre olmadığını en önemli göstergelerinden biridir.

Derginin 313. sayısında yedinci yaşı münasebetiyle kaleme alına bir yazıda derginin amacı ve hitap ettiği kitle detaylı bir şekilde anlatılmıştır:

“<<Yedigün>> ün neşri hizmetinde bulunanların hedefi, memleketimizde şimdiye kadar çıkmış mecmuaların en faydalısı, en mükemmeli olmaktan da ibaret değildi. Onu çıkaranlar örnek olarak neşredilen veya edilmekte olan mecmualarımızı düşünmediler. Başlarken bile idealimiz bu mecmuanın muasır Avrupa ve Amerika mağazinleri değerinde bir eser olması idi. Türk medeniyet inkılapları birer şimşek süratle birbirini takip ederken halka fikir rehberliği etmek iddiasında bulunan mecmuaların eskileri örnek almaları ve bu ölçü ile hareket etmeleri doğru olamazdı. Eserin her yıl hem şekil, hem de yazı bakımından daha müttekâmil, daha kuvvetli olmasını temin için daima elimizden geleni yaptık, hatta fedakârlıklara katlandık. Çünkü müttemadi surette ilerleyen medeni inkılaplarımızın tesiri her sahada görülüyor ve Türk okuyucu kitlesi yıldan yıla seviye itibarıyla yükseliyordu. Zevki ve bilgi itibarıyla her an ilerleyen halkın sevgi ve rağbetini daima tutabilmek için <<Yedigün>> ailesinin ne yıpratıcı bir çalışkanlıkla didindiğini idarehanemizdeki hummalı faaliyete yakinen şahit olmuş bulunanlar çok iyi bilirler. Uzakta bulunup da neşriyatımızı dikkatle takip edenler de, nasıl çalıştığımızı pekiyi tahmin edebilirler kanaatindeyiz. <<Yedigün>> hiçbir zaman okuyucunun yalnız merak ve tecessüsünü toplamakla ve resimlerle yazılarını münhasıran bu maksat için hazırlamakla iktifa etmemiş, bütün neşriyatında kültür kıymetini, sanat değerini, inkılap ve rejim ideallerini hedef tutarak halk ve gençlik için daima temiz ve asil telkinler yapmayı emel edinmiştir.”¹¹⁵

* Yazım hataları dergideki orijinal basımdan kaynaklıdır.

¹¹³ “İçindekiler”, **Yedigün**, C. 12, S. 303, 1938, s. 2.

¹¹⁴ a.yer.

** Yazım hataları dergideki orijinal basımdan kaynaklıdır.

¹¹⁵ “Yedigün Yedi Yaşında”, **Yedigün**, C. 13, S. 313, 1939, s. 12.

Dergi yukarıda geçen metinde açık bir ifade ile hedefinin sadece insanların ilgisini çeken resimli haberler yayınlamak olmadığını ve halkı inkılaplar doğrultusunda dönüştürücü bir rol üstlendiğini dile getirmiştir.

15 Mart Çarşamba günü 1933 yılında ilk sayısı ile yayın hayatı başlayan Yedigün dergisi haftalık olarak 16 Mart 1950 tarihine kadar basılacak, Hürriyet gazetesinin yayın hayatına girmesinden sonra Sedat Simavi'nin kararı ile kapatılacaktır.¹¹⁶

Şekil 4.4 Yedigün dergisi ilk kapak fotoğrafı

Kaynak: “Yedigün”, C.1, S.1, 1933.

¹¹⁶ “Yedigün Mecmuası”, <https://www.simurg.com.tr/yedigun-mecmuasi-7-gun-dergisi-12-cilt-411-sayi-1933-1946.>, Erişim Tarihi: 01.07.2021.

4.2. Ev ve Eşya Bölümü

15 Mart Çarşamba günü 1933 yılında ilk sayısı ile yayın hayatı başlayan Yedigün dergisi bundan sadece iki hafta sonra çıkaracağı 3. sayısında ilk defa “Ev ve Eşya” başlığı altında bir köşe yayımlamaya başlayacaktır. (Şekil 4.5) Bu köşede okurlara inşa edebilecekleri ev planı örnekleri fotoğraflarıyla bazen de kat planlarıyla gösterilmektedir. Daha sonraki sayılarda evin plan boyutundaki düzenine, iç mekân tasarımına ve dönemin ruhuna uygun mobilya seçimlerine dair önerilerde bulunulur.

Şekil 4.5 “Ev ve Eşya” köşesinin ilk sayısından bir bölüm

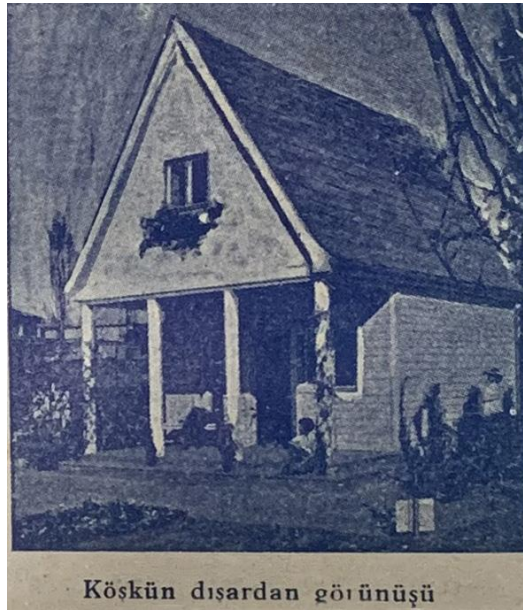
Kaynak: “Yedigün”, C.1, S.3, 1933, s.2

4.2.1. Ev Türleri

Derginin içerisindeki “Ev ve Eşya” bölümünde gösterilen örnekler bu başlık altında tasnif edilmiştir. Bu tasnif esnasında dergilerde gösterilen tüm örneklere yer verilmemiştir. Burada yer verilen örnekler kronolojik olarak sıralanmış olup, dergide ilk defa gösterilmesi,

gösterilen görsellerle metnin uyuşmaması gibi sebeplerden ötürü dikkate değer görülüp bir başlık altında toplanmıştır.

Sayfiye Evi: Yedigün dergisi 3. sayısında ilk kez yayımlanan “Ev ve Eşya” köşesinde ilk olarak 1500 liraya mal edilebileceği söylenen ve dört kişi için uygunluğuyla editörün beğenisini kazanmış görünen bir ev anlatılmaktadır. Evin dıştan görünüşü ve eğimli çatısıyla Orta Avrupa’da rahatlıkla karşılaşılabilecek bahçeli evlerden biri olduğu şüphe götürmez. (Şekil 4.6) Editör bu evin bir köşk olduğunu ve sayfiye evi olarak uygulanabileceğinden bahseder. Bu evin inşası için iki seçenek sunulmuştur. İstendiği takdirde 1500 liralık bir maliyetle yerli keresteden ya da 2000 liralık bir maliyetle tuğladan yapılacağı öngörülmektedir.¹¹⁷

Şekil 4.6 Dergide yayımlanan ilk ev örneği

Kaynak: “Yedigün”, C.1, S.3, 1933, s.2

Derginin 4. sayısında tek katlı bahçeli yazlık bir eve yer verilmiştir. Yazlık ev için kullanılan görsel ile onun planı olduğu söylenen çizimdeki tefrişler birbiri ile uyuşmaz.¹¹⁸ 11. sayıda 3 odalı önünde bahçe bulunduğu söylenen bir eve yer verilmiştir.¹¹⁹ 12. sayıda dik eğimli çatısıyla yine Orta Avrupa’da görülebilecek müstakil iki katlı bir evin planları ve dıştan

¹¹⁷ “1500 liraya güzel bir köşk”, **Yedigün**, C. 1, S. 3, 1933, s. 2.

¹¹⁸ “1300 liraya yazlık bir yuva”, **Yedigün**, C. 1, S. 4, 1933, s. 2.

¹¹⁹ “Bol güneşli bir yuva”, **Yedigün**, C. 1, S. 11, 1933, s. 2.

görünüşünün görseli okurlara dört kişilik bir aile için sayfiye evi olarak önerilmektedir.¹²⁰ 13. sayıda dört odalı ve bahçeli bir sayfiye evi örneği gösterilmektedir. Böyle evlerin İsviçre’de çok karşılaşılan evlerden olduğu bilgisi verilir.¹²¹ 14. sayıda “Tren yolunda bir küçük yuva” başlığı ile ön ve yan görüşlerinin resmedildiği iki odalı ve bahçeli bir eve yer verilmiştir.¹²² 19. sayıda 4 odalı tek katlı bahçeli bir eve yer verilmiştir.¹²³ 93. sayıda “Kutu gibi sevimli üç odalı bir ev” alt başlığı altında bir ev gösterilir.¹²⁴ 139. sayıda 4 odalı 2 katlı dik çatılı bir Orta Avrupa evi örneği görülmektedir. Bu tarz inşa edilen yapılar “modası hiç geçmeyen bir ev” olarak ifade edilmektedir. Sayfada evin dış görünüş çizimi ile sadece ilk katının planı verilmiştir. Bu evi derginin diğer sayılarında gösterilen 4 odalı evlerden farklı kılan evin yapımının “Taksimati hizmetini kendi gören bir aile kadını için” diye özellikle belirtilmesidir.¹²⁵ Kişiyi özel tarzda yapı inşaatı, geç modern dönemin arz talep ilişkisinden doğmuş bir yapı şeklidir.

140. sayıda “İdeal küçük bir yuva” alt başlığı ile 3 odalı iki kişilik bir aile için tek katlı bir ev örneğine yer verilmiştir. Kat planı verilen evde her mekân numaralandırılmış ve metinde hangi numaranın hangi mekâna karşılık geldiği yazılmıştır. Bahçe tarafından girişi bulunan evin giriş holüne dergide 1 numarası verilerek karşısına: “*medhal*” yazılmıştır. Bu, dönemin hâkim terminolojisinde methal kelimesinin yer tuttuğunu göstermektedir. 9 Numaranın karşılığında gelen banyo ve alafanga tuvalet kısmı için ise “banyo ve ayakyolu” tabirleri kullanılır. Ayakyolu kelimesinin tuvalet için kullanıldığı anlaşılmaktadır.¹²⁶

171. sayıda “Yeni Sayfiye Evi” başlığı ile karavan ile yaşam tarzı anlatılmaktadır. Krizden etkilenen Almanların daha ucuz ve konforlu bir yaşam için fotoğrafları kullanılan “müteharrik** sayfiye evleri” ni tasarladıkları aktarılır. İçerisinde mutfak, salon ve yatak odasından oluştuğu dile getirilen karavan için metinde “tekerlekli ev” adı kullanılmıştır.¹²⁷

¹²⁰ “Dört odalı bir sayfiye köşkü”, **Yedigün**, C. 1, S. 12, 1933, s. 2.

¹²¹ “4 odalı bir ev”, **Yedigün**, C. 1, S. 13, 1933, s. 19.

¹²² “Tren yolunda bir küçük yuva”, **Yedigün**, C. 1, S. 14, 1933, s. 2.

¹²³ “Dört odalı bir sayfiye evi”, **Yedigün**, C. 1, S. 19, 1933, s. 2.

¹²⁴ “Kutu gibi sevimli 3 odalı bir ev”, **Yedigün**, C. 4, S. 93, 1934, s. 16.

¹²⁵ “Küçük bir çalışma köşesi”, **Yedigün**, C. 6, S. 139, 1935, s. 23.

* Doğru yazılımı methal: Bir yapının giriş yerine verilen ad, giriş

¹²⁶ “Köşelerden istifade”, **Yedigün**, C. 6, S. 140, 1935, s. 23.

** Müteharrik: Hareketli

¹²⁷ “Yeni sayfiye evi”, **Yedigün**, C. 7, S. 171, 1936, s. 1.

Köşk: 14. sayıda verilen ikinci ev örneğinde iki katlı bir çiftlik evi köşk diye nitelendirilerek sayfada yerini alır.¹²⁸ 64. sayıda 3 odalı olduğu söylenen bir ev planı ve dış görünüş resmi verilerek anlatılmıştır.¹²⁹ 65. sayıda 3 odalı ve iki katlı bir köşke yer verilmiştir.¹³⁰ 138. sayıda tüm sayfa “Ev ve Eşya” köşesine ayrılmıştır. İlk olarak kat planlarıyla birlikte bir dağ evini fotoğrafına yer verilir. Metnin içerisinde bu gösterilen ev köşk olarak adlandırılır.¹³¹ 142. sayıda “800 liraya 3 odalı bir köşk” başlığı ile ahşap ve tuğladan yapıldığı söylenen bir evin dış görünüş resmi ve kat planına yer verilmiştir. Her ne kadar metinde tuğladan yapıldığı söylene de kullanılan resimde su basman kotunun döşendiği malzemenin doğal taş olduğu anlaşılmaktadır. Bu evin yazlık olarak düşünülebileceği ve bundan ötürü kalorifer ve terkos* gibi masrafların oluşmayacağı dile getirilir. Dergi yayınlanmaya başladığı süreden bu sayıya kadar ilk defa bir evin uzunluk ölçüleri verilmiştir. Evin büyüklüğünün “7,14x6,14” olduğu metinde yer alır. Alt kısımda aynı boyutlara sahip farklı ev iç planları da seçenek olarak sunulmuştur. Bu planların hepsinde tuvalet bölümü “W.C.” harfleriyle gösterilmiştir. Bu gösterim planların yabancı kaynaklı dergilerden alınmış olabileceği ihtimalini akla getirmektedir.¹³²

Kotaj: 16. sayıda bu kez diğer sayılarda olduğu gibi modern dünyaya işaret eden bir ev örneğinin aksine İngiltere’den Kotaj adı verilen eski bir köşk örneği gösterilir. (Şekil 4.7) Böyle örneklerin İngiltere’de çokça olduğu bilgisine yer verilir.¹³³ Dergide kullanılan “Kotaj” tanımının İngilizce ’deki “cottage” kelimesinin Fransızca okunuşunun Türkçeleştirilmesiyle ortaya çıktığı söylenebilir. “Cottage”, genellikle şehir dışında inşa edilen basit yapıları İngiltere’deki kır evlerine verilen bir isimken fotoğrafta gösterilen ev, metinde de söylendiği gibi heybetli bir kent evi değil orta çağda sıkça karşılaşılabilecek bir sato örneğidir.

¹²⁸ “Tren yolunda bir küçücük yuva”, s. 2.

¹²⁹ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 3, S. 64, 1934, s. 8.

¹³⁰ “Üç odalı şirin bir yuva”, **Yedigün**, C. 3, S. 65, 1934, s. 8.

¹³¹ “Evinizi döşmeden evel”, **Yedigün**, C. 6, S. 138, 1935, s. 23.

* Terkos: Musluk suyu

¹³² “800 liraya 3 odalı bir köşk”, **Yedigün**, C. 6, S. 142, 1935, s. 23.

¹³³ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 16, 1933, s. 2.

Şekil 4.7 Dergide Kotaj adıyla verilen köşk örneği

Kaynak: “**Yedigün**”, C. 1, S. 16, 1933, s. 2.

Garajlı Ev: 66. sayıda ilk defa garajlı bir ev görünüşüne ve planlarına yer verilmiştir. Evin kübik yapıda iki katlı ve üç odalı olduğuna metinde yer verilmiştir. Garaj kısmından direk mutfak kısmına bir bağlantı olduğu planda görülmektedir.¹³⁴ 1939 yılında Türkiye’de yaklaşık 4.795 tane otomobil olduğu bilinmektedir. 1934 yılında yayımlanan bu dergide garajlı bir ev inşa tavsiyesi verilmesi bu bağlamda dikkat çekicidir.¹³⁵

Kameriye: 147. sayıda ilk defa kameriye örneklerine yer verilmiştir. Kameriye tanımı Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğünde “Bahçede yer alan üstü bitkilerle sarılmış, genellikle ahşap çardak”¹³⁶ anlamıyla verilmiştir. Dergide verilen örneklerde ise oturulacak açık alanla birleşen kapalı bir mekân daha bulunduğu görülür. İlk örnekte sadece kapalı alanın boyutları 2x2,30 m olarak verilirken ikinci örnekte dış oturma alanı ile kapalı alanın toplam boyutu 4x4 olarak verilir. Dergide “Kameriyeler: Bahçeniz varsa, hele manzarası güzel ise hayalinizde güzel bir kameriye yaşıyor demektir.” şeklinde ifade edilir.¹³⁷

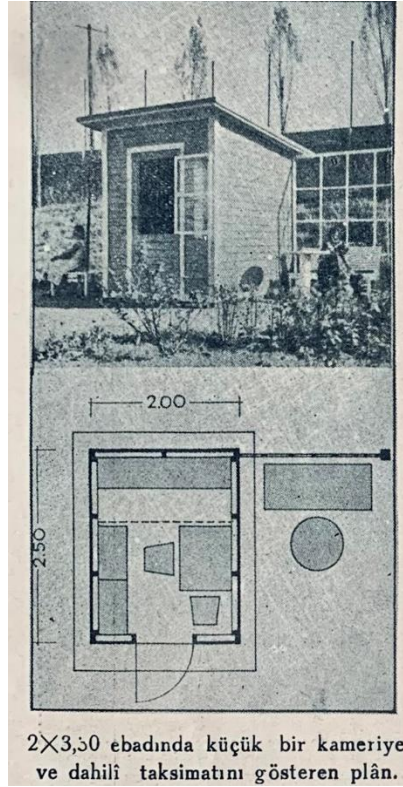
¹³⁴ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 3, S. 66, 1934, s. 4.

¹³⁵ Serkan Güneş, “Türk Toplumunu ve Otomobil”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 25, 2012, s. 220.

¹³⁶ Sözen, Tanyeli, *Sanat Sözlüğü*, s. 156.

¹³⁷ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 6, S. 147, 1936, s. 26.

150. sayıda “Bahçelerinizi güzel kameriyelerle süsleyiniz” alt başlığıyla birçok farklı kameriye örneğine yer verilmiştir. (Şekil 4.8) Burada verilen örneklerde günümüzdeki kameriye kullanımının aksine orta ebatlarda en az bir odası olan ve önünde oturma alanı bulunan kulübelerden ibarettir.¹³⁸

Şekil 4.8 Yedigün dergisinden bir kameriye örneği

Kaynak: “Yedigün”, C. 6, S. 147, 1935, s. 26.

4.2.2. Ev İç Mekânları

5. ve 147. sayıları arasında basılan dergilerde kimi haftalar ev örneklerinin yanında sadece ev iç mekânları tanıtımları yapılmış ve bu mekânların nasıl döşenmesi gerektiğine, içerisinde nasıl nesnelerin bulunması gerektiğine dair bilgiler verilmiştir.

¹³⁸ “Bahçelerinizi güzel kameriyelerle süsleyiniz”, Yedigün, C. 6, S. 150, 1936, s. 26.

Yazı Odası: 5. ve 18. sayıda bir çalışma odasının nasıl döşenmesi gerektiğine dair tavsiyeler verilir.¹³⁹ 55. sayıda bir kadın, yazar ve romancı için gereken çalışma odası tavsiyeleri fotoğraflar eşliğinde gösterilmiştir.¹⁴⁰ 56. sayıda mühendisler için bir çalışma odası örneğine yer verilmiştir.¹⁴¹ 61. sayıda “Ev ve Eşya” bölümüne konu olan üç odadan biri yazı odasına ayrılmıştır.¹⁴² 139. sayıda bir çalışma odasına yer verilmiştir. Fotoğrafta gösterilen bir çekmeceli masanın karaağaç tahtasından 15 liraya kadar yapılabileceği de verilen bilgiler arasındadır.¹⁴³

Salon: 6. sayıda ilk olarak bir evin oturma odası bir çizim üzerinden anlatılarak tavsiyeler verilir. Yazının içerisindeki bir diğer bölümde bir evin fotoğrafı üzerinden salona nasıl bir kütüphane yerleştirileceğinden bahsedilmiştir.¹⁴⁴ 54. sayıda bir fotoğraf üzerinden içerisi kübik eşyalarla döşeli olduğu söylenen bir salon köşesi gösterilir.¹⁴⁵ 58. sayıda merdiven başının nasıl salona dönüştürülebileceği anlatılmıştır.¹⁴⁶ 61. sayıda “Ev ve Eşya” bölümünde yer verilen üç odadan biri salona ayrılır.¹⁴⁷ 97. sayıda “Sevimli ve rahat salon köşesi” alt başlığı altında az masraflı salon köşesi örneği verilmiştir.¹⁴⁸ 100. sayıda “Zengin ve lüks bir salon köşesi” alt başlığı ile pahalı eşyalarla döşenen bir tasarımından bahsedilir.¹⁴⁹ 103. sayıda “Basit ve kibar bir kabul salonu” alt başlığı ile bir salon gösterilmiştir.¹⁵⁰ 107. sayıda bir salon köşesi tasarımı gösterilir.¹⁵¹

Mutfak: Derginin 7. sayısında incelenen tüm dergiler içerisinde bir defaya mahsus “Ev ve Eşya” köşesinde bir mutfak örneği verilir.¹⁵² (Şekil 4.23 sol) Mutfağın detaylı tasviri ve dikkat çeken noktaları “4.12 Ev İç Mekânının Tasviri” başlığı altında detaylı şekilde ele alınmıştır.

¹³⁹ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 5, 1933, s. 2; “Güzel bir yazı ve istirahat odası”, **Yedigün**, C. 1, S. 18, 1933, s. 2.

¹⁴⁰ “Yazı odaları şahsiyetimizin aynasıdır”, **Yedigün**, C. 3, S. 55, 1934, s. 11.

¹⁴¹ “Mühendisin masası- İş adamının köşesi”, **Yedigün**, C. 3, S. 56, 1934, s. 19.

¹⁴² “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 3, S. 61, 1934, s. 11.

¹⁴³ “Dört odalı bir yuva”, **Yedigün**, C.6, S. 139, 1935, s. 23.

¹⁴⁴ “Masrafsız güzellik”, **Yedigün**, C. 1, S. 6, 1933, s. 2.

¹⁴⁵ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 3, S. 54, 1934, s. 1.

¹⁴⁶ “Merdiven başı güzel tefriş edilmek şartile bazan bir salon vazifesini de görebilir”, **Yedigün**, C. 3, S. 58, 1934, s. 10.

¹⁴⁷ “İsimsiz”, 1934, s. 11.

¹⁴⁸ “Sevimli ve rahat salon köşesi”, **Yedigün**, C. 4, S. 97, 1935, s. 13.

¹⁴⁹ “Zengin ve lüks bir salon köşesi”, **Yedigün**, C. 4, S. 100, 1935, s. 13.

¹⁵⁰ “Basit ve kibar bir kabul salonu”, **Yedigün**, C. 4, S. 103, 1935, s. 16.

¹⁵¹ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 5, S. 107, 1935, s. 19.

¹⁵² “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 7, 1933, s. 2.

Yatak Odası: 8. sayıda üç adet resim paylaşılarak yatak odası içerisine yerleştirilecek çalışma masasının kullanılabilirliğinden bahsedilmektedir.¹⁵³ 17. sayıda küçük çocuklu bir ailenin yatak odasına yer verilir.¹⁵⁴ 53. sayıda bir yatak odası fotoğrafı paylaşılarak sade bir yatak odası düzeni anlatılmıştır.¹⁵⁵ 101. sayıda üç çeşitli yatak odası örnekleri gösterilir.¹⁵⁶ 138. sayıda üçüncü örnek olarak tek kişilik bir yatak odası fotoğrafı görülmektedir. (Şekil 4.9) Fotoğraftaki eşyalar o dönem modern sayılan tarzda olmasına rağmen yatağın üzerindeki yorgan o dönem Türkiye’de her evde görülebilecek cinsten elde dikim bir yorgandır. Ayrıca bu yatak odasından yazıda “Bekar Odası” olarak bahsedilmektedir.¹⁵⁷

Şekil 4.9 138. Sayıda gösterilen “Bekar Odası”

Kaynak: “Evinizi döşmeden evel”, **Yedigün**, C. 6, S. 138, 1935, s. 23.

Yemek Odası: 61. sayıda “Ev ve Eşya” bölümünde bahsedilen üç odadan biri yemek odasına ayrılmıştır.¹⁵⁸

Çocuk Odası: 106. sayıda “Çocuklara mahsus döşenmiş küçük bir oda” alt başlığı ile çocuk odasının nasıl tasarlanacağı ve önemi anlatılmıştır.¹⁵⁹

¹⁵³ “Her keseye elverişli eşya”, **Yedigün**, C. 1, S. 8, 1933, s. 2.

¹⁵⁴ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 17, 1933, s. 2.

¹⁵⁵ “Yatak odalarımızı sade yapalım”, **Yedigün**, C. 3, S. 53, 1934, s. 13.

¹⁵⁶ “Modern ve sıhhi yatak odaları”, **Yedigün**, C. 4, S. 101, 1935, s. 13.

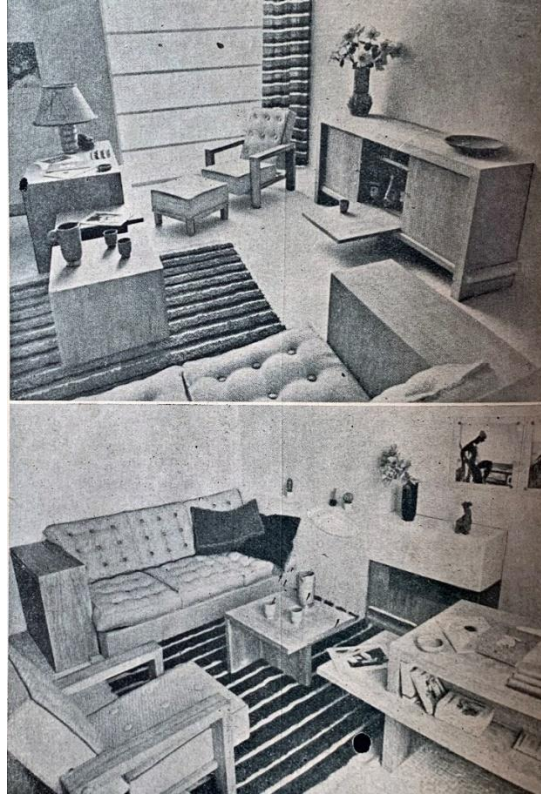
¹⁵⁷ “Evinizi döşmeden evel”, s. 23.

¹⁵⁸ “İsimsiz”, 1934, s. 11.

¹⁵⁹ “Çocuklara mahsus döşenmiş küçük bir oda”, **Yedigün**, C. 5, S. 106, 1935, s. 22.

İstirahat Köşesi: 56. sayıda iş adamının dinlenebileceği bir oturma odası örneği istirahat köşesi olarak nitelendirilerek anlatılmıştır.¹⁶⁰ 110. sayıda “Konforlu bir istirahat köşesi” alt başlığı ile kişilerin dinlenebileceği bir iç mekân anlatılır.¹⁶¹

Çalışma ve Oturma Odası: 147. sayıda çalışma ve oturma odasını aynı alanda çözümlemiş bir mekân fotoğrafı farklı iki açıdan paylaşılır. (Şekil 4.10) Metinde “Bu oda bir muharrir, bir sanatkâr veya bir muallim için çok elverişlidir.” şeklinde tanımlanır. Eşyaların sade bir görünüşe sahip olması ucuz olacağı ile ilişkilendirilir. Hatta el becerisi olan kişilerin bu eşyaları kendileri de yaparak çok ucuza mâl edebilecekleri ifade edilmiştir. Ancak fotoğraflarda gösterilen mobilyaların dönemin modern çizgisine sahip ve profesyonel bir mobilya imalatı sürecinden geçmiş oldukları aşıkardır.¹⁶²

Şekil 4.10 147. sayıda bahsi geçen mobilyalar

Kaynak: “Çalışma ve oturma odası”, **Yedigün**, C. 6, S. 147, 1936, s. 26.

¹⁶⁰ “Mühendisin masası- İş adamının köşesi”, s. 17.

¹⁶¹ “Konforlu bir istirahat köşesi”, **Yedigün**, C. 5, S. 110, 1935, s. 17.

¹⁶² “Çalışma ve oturma odası”, **Yedigün**, C. 6, S. 147, 1936, s. 26.

4.2.3. Oda Tasarım Tavsiyeleri

Ev ve Eşya bölümünün bazı sayılarında ev örnekleri göstermek yerine oda tasarım tavsiyeleri, kullanılabilir örnek asri eşyalar ve yapılan yanlış iç tasarımlar üzerine bölümler yer almaktadır.

9. sayıda “Eşyalarımızın şekilleri” başlığı altında asri ev eşyaları ile eski moda eşyaların bir odanın içerisindeki insan algısını ne derece etkileyeceğinden bahsedilmektedir.¹⁶³ (Şekil 4.27)

10. sayıda kompakt bir mobilya ürününün küçük evler için tavsiye edilmesi konusu yer verilir. Bu konu ele alınırken diğer sayılarda daha önce hiç kullanılmamış “möble”^{*} kelimesi kullanılır.¹⁶⁴ 59. sayıda “Köşe bucaklardan nasıl istifade etmeli?” alt başlığı ile tavsiyeler verilmiştir.¹⁶⁵ 91. sayıda “Madeni eşyalar ve iki türlü işe yarayan salonlar” alt başlığı ile metal bacaklı sandalye ve masaların giderek evlerin dekorunda önemli bir yer edindiğinden bahsedilir. Yazı odası için ayrı bir alanı olmayanlara salon ve yazı odasının nasıl tasarlanacağı bir fotoğraf ile anlatılmıştır.¹⁶⁶ 94. sayıda “Nefis bir çalışma ve yazı köşesi” alt başlığı ile bir çalışma mekânı tanıtılır. Dergide ilk defa gösterilen bir mekân için tasarımın geliştirildiği ülke ismi verilerek “bir Alman eşya mimarı” tarafından tasarlandığı ifade edilir.¹⁶⁷

99. sayıda “Güzel bir yatma ve çalışma köşesi” başlığı ile çift kişilik bir yatak, çalışma masası, kitaplık ve tekli bir koltuğun olduğu oda fotoğrafı okurlarla paylaşılır. Yatağın üzerinde örtü, yorgan benzeri eşyalar görülmez, boştur. Çalışma masasının önünde sandalye yerine puf bulunması dikkat çekicidir.¹⁶⁸

¹⁶³ “Eşyalarımızın şekilleri”, **Yedigün**, C. 1, S. 9, 1933, s. 2.

* Möble: Mobilya

¹⁶⁴ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 10, 1933, s. 2.

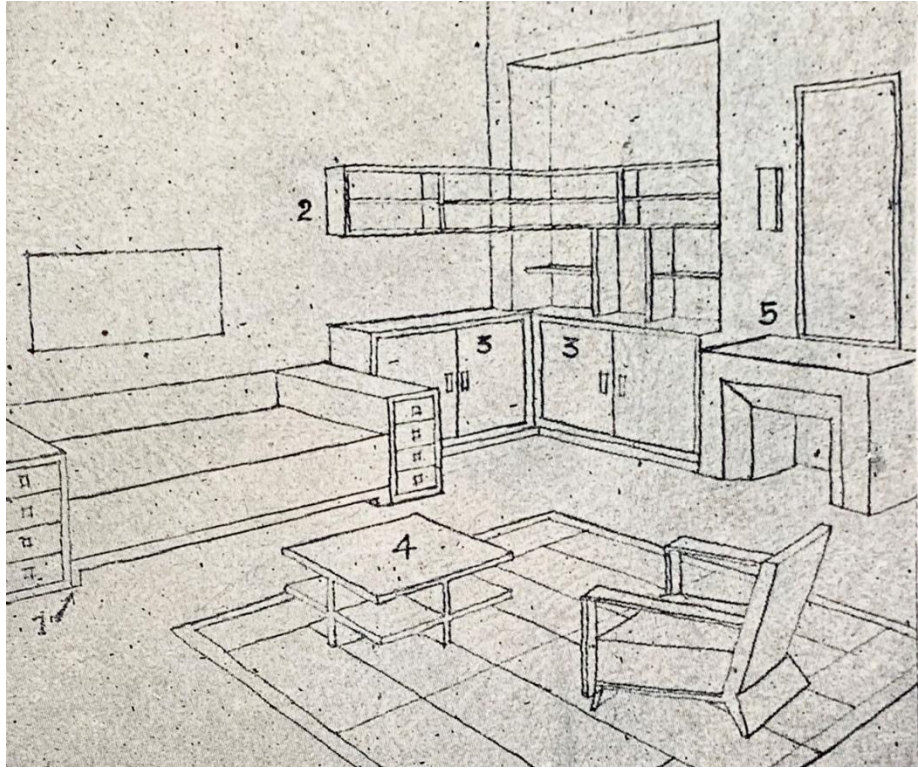
¹⁶⁵ “Köşe bucaklardan nasıl istifade etmeli?”, **Yedigün**, C. 3, S. 59, 1934, s. 8.

¹⁶⁶ “Madeni eşyalar ve iki türlü işe yarayan salonlar”, **Yedigün**, C. 4, S. 91, 1934, s. 11.

¹⁶⁷ “Nefis bir çalışma ve yazı köşesi”, **Yedigün**, C. 4, S. 94, 1934, s. 8.

¹⁶⁸ “Güzel bir yatma ve çalışma köşesi”, **Yedigün**, C. 4, S. 99, 1935, s. 17.

138. sayıda dikkat çekici iki konudan bahsedilir. Sayfanın sağ üst kısmında kullanılan eskizde odanın içerisindeki eşyalar numaralandırılarak gösterilmiştir. (Şekil 4.11) Metinde; “Evinizi döşmeden evvel hangi eşyalara ihtiyacınız olduğunu tespit etmeniz lazımdır. Pek çok kimseler düşünmeden eşya alırlar ve koyacak yer bulamadıkları için evlerinin içini Mısır çarşısına çevirirler...” ifadesi yer alır. Eşya almandan önce gösterilen çizimdeki gibi evin iç mekânının krokisinin çizilmesi ve gerekli eşyaların doğru tespit edilmesi tavsiyesi verilir.¹⁶⁹

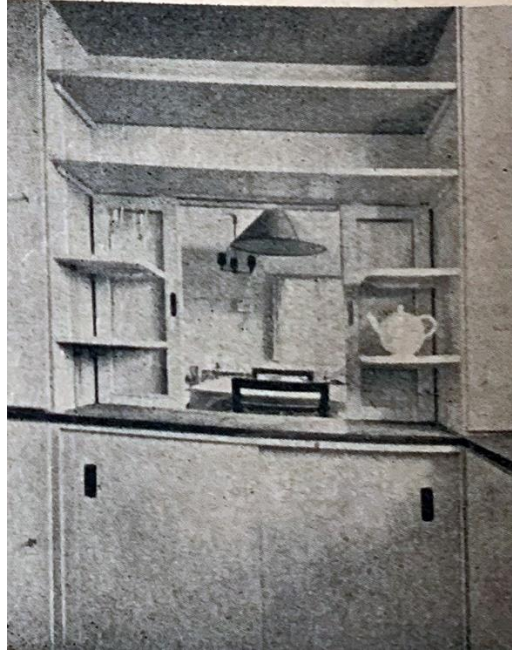
Şekil 4.11 138. sayıda gösterilen ev iç mekân krokisi

Kaynak: “Evinizi döşmeden evvel”, s. 23.

173. sayıda “Güzel Döşenmiş Modern Salon ve Odalar” başlığı altında salon, sigara ve konuşma odaları, kütüphane ve bir mutfak örneği verilmiştir. Bu sayıda dikkat çeken husus metinde mutfak ile yemek odasının arasına bir hizmet penceresi konulduğundan ve bu sayede servisin daha rahat yapıldığından bahsetmesidir.¹⁷⁰ (Şekil 4.12.)

¹⁶⁹ “Evinizi döşmeden evvel”, s. 23.

¹⁷⁰ “Güzel Döşenmiş Modern Salon ve Odalar”, *Yedigün*, C. 7, S. 173, 1936, s. 26.

Şekil 4.12 Hizmet penceresi

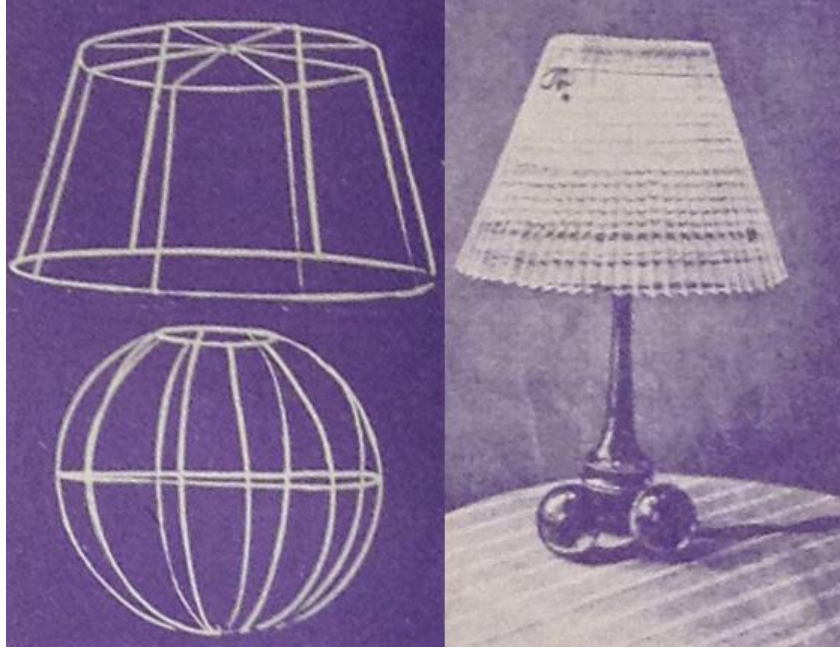
Kaynak: “Güzel Döşenmiş Modern Salon ve Odalar”, **Yedigün**, C. 7, S. 173, 1936, s. 26.

4.2.4. Ev Eşyaları

Derginin 10. ve 165. sayıları arasında evlerde kullanılabileceği düşünülen eşyaların kimi zaman nasıl yapılacağı kimi zaman nerelerde kullanılacağına dair bilgiler verilmiştir.

Abajur: 10. sayıda abajurun nerede kullanılacağı “Bu el lambası, salon masaları ve etajerler üstüne konur” şeklinde tarif edilir. (Şekil 4.13) Daha sonra bir abajur ve balon lamba yapımının detaylı bir tarifi verilir. Telin nasıl büküleceğinden ampulün nerede durması gerektiğine kadar anlatılır. Anlatımda nereden satın alınabileceğini söylemek yerine “yapabilirsiniz ya da yaptırabilirsiniz” denmesi dikkat çekicidir.¹⁷¹ Bu da dönemin Türkiye’inde böyle bir eşyanın henüz kolayca satın alınamadığının, pek çok kentte de bulunmadığının önemli bir göstergesidir.

¹⁷¹ “İsimsiz”, 1933, s. 2.

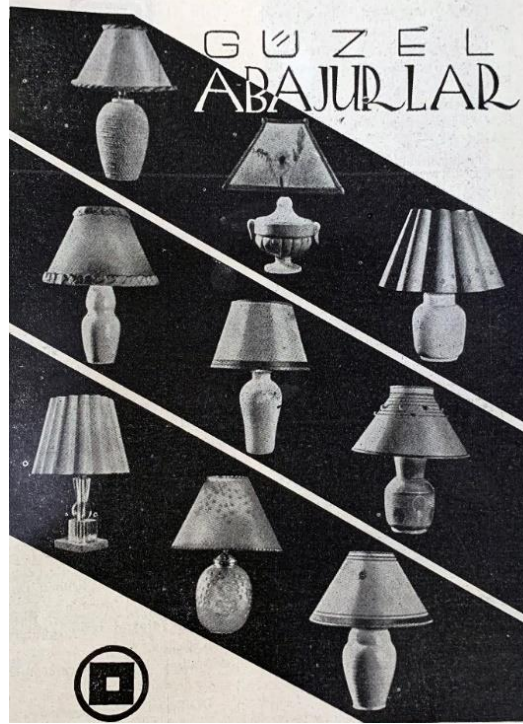

Şekil 4.13 Elde yapım tekniği gösterilen abajur modelleri

Kaynak: “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 10, 1933, s. 2.

171. sayıda birçok farklı abajur örnekleri dergi reklamı olarak görülür. Bu kez abajurların nerelerde kullanılacağına dair bilgiler verilip bu eşyanın güzel olmasına rağmen ucuz olduğuna vurgu yapılmıştır.¹⁷² (Şekil 4.14)

¹⁷² “Güzel Abajurlar”, **Yedigün**, C. 7, S. 171, 1936, s. 17.

Şekil 4.14 Dergiye verilen abajur reklamı

Kaynak: “Güzel Abajurlar”, **Yedigün**, C. 7, S. 171, 1936, s. 17.

Sedir Yastığı ve Buket: 11. sayıda sedir yastığı ve vazonun içine yerleştirilecek tüylerden oluşan bir buketin nasıl yapılacağı anlatılır. Sedir yastığının hangi iplerle işlenmesi gerektiği, kullanılan ip kadife olursa maliyetli olacağı ancak yastığın çok güzel görüleceği dile getirilir. Daha sonra tüylerden oluşacak buketin yapımının anlatıldığı kısım ilgi çekicidir. “...Evde horoz veya tavuk kesildiği zaman tüylerini atmayınız. Onları sap olarak kullanacağınız kalınca tele koyu yeşil yünle sararak raptediniz...” diye ifade edilmiştir. Bu bize dönem evlerinde hala canlı hayvan bakıldığını veya evde kesim yapıldığını kanıtlar niteliktedir.¹⁷³ 1960’larda, İstanbul gibi bir metropolde bile evde kümes hayvanı kesimi yapıldığı bilinir.

Yazı Masası: 71. sayıda dar apartmanlar için uzayıp kısalabilen yazı masası örnekleri gösterilir.¹⁷⁴ 102. sayıda Fransız tasarımı olduğu söylenen iki çalışma masası örneği gösterilmiştir.¹⁷⁵

¹⁷³ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 11, 1933, s. 2.

¹⁷⁴ “Küçük Apartmanlara mahsus eşyalar”, **Yedigün**, C. 3, S. 71, 1934, s. 17.

¹⁷⁵ “İki yazıhane modeli”, **Yedigün**, C. 4, S. 102, 1935, s. 19.

Raf ve Masa: 104. sayıda ilk defa raf ve küçük masa örnekleri gösterilerek odalar için hem faydalı hem de bir süs objesi olabilecekleri dile getirilmiştir. Fotoğrafları gösterilen raflar günümüzün çekmeceli dolaplarından başka bir şey değildir. Ama görünen o ki dönemin koşulları içerisinde bunlar da tanıtılması gereken birer yeni eşya konumundadır.¹⁷⁶

Kütüphane: 57. sayıda bir duvara monte edilmiş raflardan oluşan bir kütüphane tasarımına yer verilir.¹⁷⁷ (Şekil 4.30) 105. sayıda dolap şeklinde olan bir kütüphane gösterilmiştir. Dolabın iç raflarından birinin “likör ve şarap şişeleri için” olduğu ifade edilir. Dönemin Türkiye’inde yaşayan muhafazakâr kesimin çoğunlukta olduğu göz önünde bulundurulursa böyle bir kullanım şeklinin kaç kişi tarafından yerine getirileceği merak konusudur.¹⁷⁸

Portmanto: 105. sayıda ilk defa bir portmanto örneği fotoğrafıyla birlikte gösterilmiştir.¹⁷⁹

Kanepeler: 139. sayıda geceleyin yatak olarak kullanılacak bir kanepeler örneği göstermektedir. Metinde böyle kanepelerin küçük apartmanlara uygunluğundan bahsedilir ve Avrupa’daki apartman kiralarının giderek arttığından ve bu artıştan ötürü en küçük alanların bile iyi bir şekilde kullanılması gerektiği anlatılır.¹⁸⁰

Dolap: 140. sayıda evlerin kullanılmayan köşeleri için kapaklı ve köşeye uygun bir dolap modeli önerilmiştir. İlk örnekte açılan kapaklar içerisinden bir lavabo düzeneği ortaya çıkmaktadır. Bu lavabo modelinin yatak odaları için elverişli olduğu söylenir. Bu dolap içine raflar konulması durumunda bir kitaplığa ya da bir çamaşır dolabına dönüşebilir. Metinde bu köşe dolaplarının henüz memlekette yaygınlaşmadığı vurgulanmıştır.¹⁸¹

Perde: 160. sayıda “Etamin Üzerine İşlenmiş Modern Perdeler” alt başlığı ile evler için modern bir eşya olarak tanımlanan perde örnekleri fotoğrafları paylaşılır.¹⁸²

¹⁷⁶ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 4, S. 104, 1935, s. 21.

¹⁷⁷ “Kitap Meraklılarının Kütüphanesi”, **Yedigün**, C. 3, S. 57, 1934, s. 13.

¹⁷⁸ “Sevimli ve ucuz iki güzel Eşya”, **Yedigün**, C. 5, S. 105, 1935, s. 6.

¹⁷⁹ a.yer.

¹⁸⁰ “Küçük bir çalışma köşesi”, s. 23.

¹⁸¹ “Köşelerden istifade”, s. 23.

¹⁸² “Etamin Üzerine İşlenmiş Modern Perdeler”, **Yedigün**, C. 7, S. 160, 1936, s. 21.

Çekyat: 165. sayıda alt alta konulmuş aynı odadan çekilmiş iki fotoğraf bulunmaktadır. Çekyat ilk fotoğrafta kapalı görülürken ikincisinde açılmış ve yatak halini almış vaziyette, üzerine elde dikme bir yorgan örtülü olarak görülür. Çekyatı tanıtan alt metinde eşyanın adı çekyat olarak nitelendirilmez. “Gündüz kanepeli ve koltuklu bir salon olarak kullandığınız şu eşyayı, geceleyin bir el hareketile güzel ve modern bir yatak odası şekline çevirebilirsiniz.*” diye tanıtılmaktadır.¹⁸³ Çekyat kelimesi ancak 1970’lerden başlayarak kullanıma girer.

4.3. Güzel Evler

Derginin 3. sayısından başlayarak her sayıda düzenli olarak yer bulmasa da çoğunlukla yurtdışında basılı dergilerin görsellerinin örnek olarak gösterildiği ve onun üzerinden ev ve ev iç mekânı kurgularının kaleme alındığı “Ev ve Eşya” bölümü 174. sayı itibarıyla dergide “Güzel Evler” başlığı altında daha çok İstanbul’da inşa edilen yeni evlerin gösterildiği bir köşeye evirilmiştir. Dergide 174. sayıdan 196. sayıya kadar sadece İstanbul ve çevre yerlerdeki yeni mimariye uygun bahçeli ev örnekleri fotoğrafları gösterilmiş. Ev iç mekânına ya da ev kat planlarına dair bir bilgi verilmemiştir.¹⁸⁴

Bu aralıkta verilen ev örneklerinden en dikkat çeken 177. sayıda dış görünüş fotoğraflarına yer verilen çeşitli evlerin ışık alma ve hava sirkülasyonunun iyi olması sebebi ile “hayat fişkıran birer yuva” benzetilmesi yapılmıştır. Bu konunun Yeni Mimari’de en önemli meselelerden olduğu vurgulanır.¹⁸⁵

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

¹⁸³ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 7, S. 165, 1936, s. 21.

¹⁸⁴ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 7-8, S. 177-196, 1936, s. 2.

¹⁸⁵ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 7, S. 177, 1936, s. 8.

4.4. Hayalinizde Yaşayan Evler

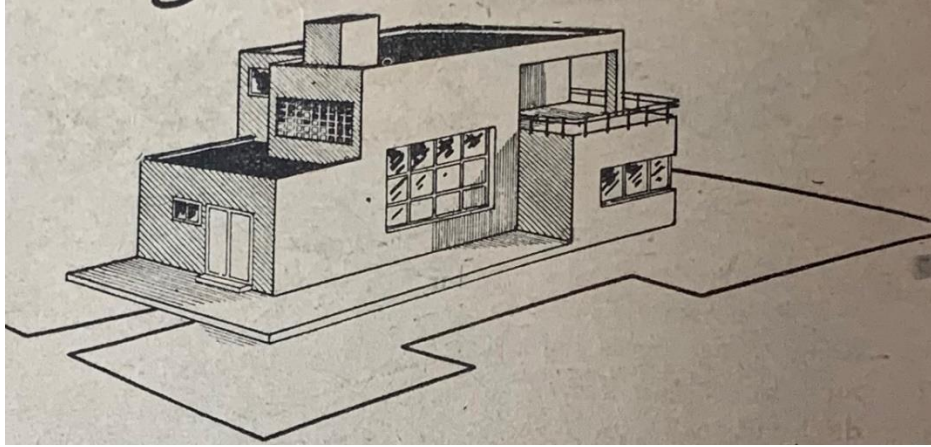
“Ev ve Eşya”, “Güzel Evler” bölümlerinden sonra dergide ev türleri ve ev iç mekânı tasarımına yer veren bölümün adı “Hayalinizde Yaşayan Evler” adını almıştır. Bu bölümde de derginin ilk yıllarında çıkan “Ev ve Eşya” bölümünde olduğu gibi inşa edilmeye uygun ev örnekleri gösterilmiştir. Bu başlık altında karşılaşılan farklı ev örnekleri derlenmiştir.

Sayfiye Evi: 196. sayıda 3 odalı bir sayfiye evinin dış görünüşü ve kat planları çizilmiştir. Derginin diğer sayılarında verilen örneklerden farklı olarak bu sayıdan itibaren artık Türk mimarlara çizdirileceğinin bilgisi yer almaktadır. Sayfanın sağ alt köşesinden yapılan açıklamada derginin içerisinde bu zamana kadar kullanılan örneklerin Avrupa mecmualarından alınarak kullanıldığı ancak okuyucuların bu köşeyi ilgiyle takip etmesi üzerine bu sayıdan itibaren artık yerli eserlerin taktim edileceği bilgisine yer verilir. İlk kez Türk genç bir mimara çizdirilen bu evin görünüşü ve kat planları bire bir uyuşur. Bu planlarda ıslak hacim olarak düşünülen mekânlar taralı olarak gösterilmiştir. Zemin katta bulunan tuvalet planda yazılı olarak gösterilmese de yan tarafta planı tarif eden metinde “hela” olarak adlandırılarak tarif edilmiştir. Dergide bu sayıya kadar verilen örnekler hep bahçe içinde ev yapımına uygun olarak gösterilirken bu sayıdaki ev örneğinin hem bahçe içinde hem de iki tarafında ev bulunan arsa üzerine inşaat edilebileceği vurgulanır. Evin yaklaşık yapım maliyeti 2500 lira olarak belirtilmiştir.¹⁸⁶

201. sayıda 6 odalı ve iki katlı olan ev örneği “küçük güzel bir sayfiye evi” açıklaması ile sayfada yer bulur. (4.15) Her iki katın da planlarının bulunduğu bölümde evin zemin katında banyoya girmeden önce gelen oda “soyunma” olarak adlandırılmıştır. Salonla yemek alanı birlikte resmedilmişken mutfakla bu ara arasında bulunan odaya “ofis” adı verilmiştir. Mutfak ile yemek masasının arasındaki geçiş odasının ofis olarak kullanımının düşünülmesi dikkat çekicidir. (Şekil 4.16) Yemek saatlerinde sirkülasyonun çok yoğun olacağı ve yemeklerin servisinin yapılacağı bir alanı çalışma alanı olarak kullanmanın efektif olmayacağı açıktır. 196. Sayıdan 201. sayıya kadar verilen örneklerin birçoğunda benzer çizim teknikleri kullanılmıştır. (Kapı tefrişleri gibi) Bu sayılardaki ev tasarımlarının dergi

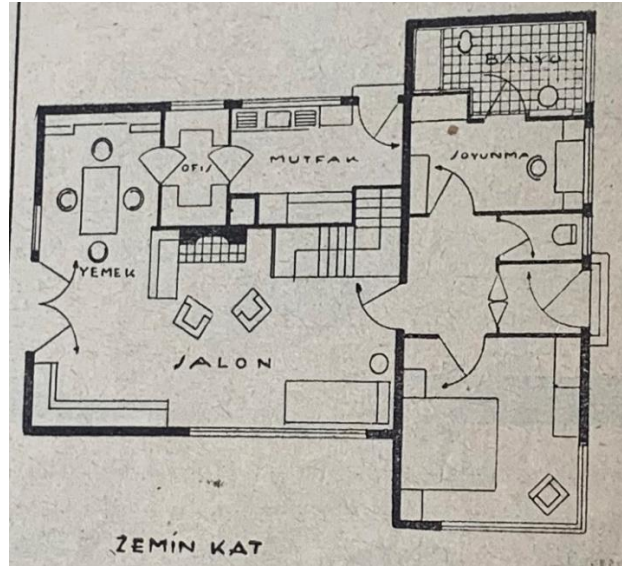
¹⁸⁶ “Üç Odalı Bir Sayfiye Evi”, *Yedigün*, C. 8, S. 196, 1936, s. 9.

için tasarımlar yapan ve dergide ilk olarak bahsi 277. Sayıda adı geçen mimar Emin Necip Uzman'ın ya da başka Türk bir mimarın fikri midir bu konu hakkında bir bilgi verilmemiştir.¹⁸⁷

Şekil 4.15 201. sayı: 6 odalı 2 katlı ev çizimi

Kaynak: "İsimsiz", Yedigün, C. 8, S. 201, 1937, s. 8.

Şekil 4.16 201. sayıda gösterilen evin zemin kat planı

Kaynak: a.yer.

¹⁸⁷ "İsimsiz", Yedigün, C. 8, S. 201, 1937, s. 8.

214. sayıda “İki odalı şirin bir sayfiye evi” alt başlığı ile tek katlı ahşaptan yapılma bir ev örneği gösterilmektedir. Metinde bu evin kagirden de inşa edilebileceği bilgisine yer verilmiştir. İlk defa bir sayıda ahşap bir ev örneği bahçenin peyzaj tasarımı perspektifi ile birlikte yer alır.¹⁸⁸

219. sayıda dört odalı tek katlı bir sayfiye örneği gösterilmiştir. Örnekte gösterilen evin teras kısmı için “Çini döşeli geniş teraçası*, sıcak yaz akşamlarında yemek odası vazifesini de görebilir.” Şeklinde açıklanır. Bu sayıda verilen bu bilgiyle ilk defa bir mekân için malzeme tavsiyesi de verilmiş olur.¹⁸⁹

224. sayıda iki odalı tek katlı bir sayfiye evi örneği verilmiştir. Bu örnekte de diğerleri gibi evin bir görünüşü ve kat planı gösterilir. Evin tasarımında bugüne kadar gösterilen diğer evlerden fazla bir fark yoktur ancak dönemin tanınan isimlerinden Selim Sırrı Tarcan** da o zamanlarda Çamlıca tepesinde iki odalı bir ev yaptırmıştır. Metin yazarı, “Tarcan bu evin modelini görseydi muhakkak evinin modelini değiştirip bu modeli tercih ederdi” diye belirtmektedir.¹⁹⁰

229. sayıda ilk defa deniz kenarına yapılacak bir yazlık ev örneği verilmiştir. Evin ikinci katına çıkmak için kullanılacak merdivenin dıştan dönmeli bir merdiven olması dikkat çekicidir. Bir odalı olarak tasarlanan evin yan tarafından denize direk girilebilir. Aynı sayının alt kısmında gemi üzerine inşa edilen bir yazlık ev örneği verilir. Böyle gezebilen ev gemilerin Avrupa’da çok revaçta olduğu, bu evlerin Marmara sahillerinde geçirilecek bir yaz için çok güzel olacağı ifade edilmiştir.¹⁹¹

Villa: 199. sayıda üç odalı tek katlı ve iki katlı 5 odalı bir villa örneği gösterilir. Tek katlı villanın görünüşü ve planı birbirine uyumsuz. Bir Türk mimar tarafından tasarlandığı

¹⁸⁸ “İki odalı şirin bir sayfiye evi”, **Yedigün**, C. 9, S. 214, 1937, s. 4.

* Teraça: Teras

¹⁸⁹ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 9, S. 219, 1937, s. 19.

** Selim Sırrı Tarcan: 02.03.87-02.03.57 tarihleri arasında yaşamış Türkiye Millî Olimpiyat Komitesinin kurulmasına önderlik ederek Türkiye'nin Olimpiyatlar 'da temsil edilmesini sağlayan beden eğitmeni, spor yöneticisi ve siyasetçi. Detaylı bilgi için bkz.: “**Selim Sırrı Tarcan**”, <https://www.biyografi.info/kisi/selim-sirri-tarcan>., Erişim Tarihi: 14.12.2021

¹⁹⁰ “İki odalı ve geniş teraslı şirin bir sayfiye evi”, **Yedigün**, C. 9, S. 224, 1937, s. 12.

¹⁹¹ “Gemi içinde yaşar gibi”, **Yedigün**, C. 9, S. 229, 1937, s. 22.

belirtilen evin içerisinde kot farkı bulunmaktadır. Bu da derginin yayınlandığından beri verilen örnekler içerisinde bir ilktir. Mutfak ve yemek odası bölümü 5 basamaklı bir iç merdiven sayesinde yatak odaları ve banyodan ayrılmıştır. Planda çizilen ikinci iç merdivenin yanlış çizildiği anlaşılmaktadır. Bodrum katı olduğunu düşünsek dahi 5 basamaklı bir merdiven bir kat boyu için yeterli değildir. Planın içerisinde ilk kez odaların iç ölçüleri yazılmıştır. Evin maliyeti 2000 lira olarak verilmiştir.¹⁹²

Aynı sayıda gösterilen diğer villa örneğinin planı ve görünüşleri birbirleriyle eşleşir. Bu sayıda çizim yerine yapının maketinin fotoğrafları kullanılmıştır. Planında yön okunun bulunduğu da görülmektedir. Garajı ve bodrum katı olduğu belirtilen evde ilk defa bodrum katının planına da yer verilmiştir. Bu katta odunluk, kömürlük ve çamaşırhanenin bulunduğu metinde belirtilir. Bu villa planında ilk defa bahçe peyzajı da plana işlenmiş bir şekilde okunmaktadır. Bu örnekte dikkate değer bir diğer detay ise oturma odası tefrişinde kuyruklu bir piyanoya yer verilmesidir. Villanın malzeme değişiminden ötürü 3-4000 lira arası olacağı bilgisi verilmiştir.¹⁹³

203. sayıda “Amerikan tarzı iki katlı şirin villa” alt başlığı ile iki katlı ve 7 odalı bir sayfiye evi örneği verilmiştir. Bu eve Amerikan tarzı denmesinin nedenini metinde açıklanmamıştır. Ancak odaların bir özelliğinin birbirinin içerisinde geçmesi olduğu belirtilmiştir. Zemin ve birinci kat planlarının verildiği evde kuyruklu piyano tefrişinin olduğu alana “müzik” (müzik) adı verilmiştir. Boyutları 6.80x9 m olarak verilen evin yaklaşık maliyeti 2500 Türk lirası olarak aktarılır.¹⁹⁴

204. sayıda küçük arsalar için tek katlı bir villa örneği gösterilir. Evin ilginç tarafı tek odalı olup tüm fonksiyonların bu odadan dağılmasıdır. Evin boyutları 8.70x6.40 olarak verilmiştir. Ön ve arka alanında teras tasarlanan ev için maliyetinin bin liradan daha az olacağı bilgisine yer verilir.¹⁹⁵

¹⁹² “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 8, S. 199, 1937, s. 31.

¹⁹³ a.yer.

¹⁹⁴ “Amerikan tarzı iki katlı şirin villa”, **Yedigün**, C. 8, S. 203, 1937, s. 17.

¹⁹⁵ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 8, S. 204, 1937, s. 8.

210. sayıda büyük bir villa örneği gösterilmiştir. Dış görünüşü ve kat planları verilen evin diğer örneklerden en farklı özelliği kış bahçesinin bulunmasıdır. 7 odalı olan villanın 3 tane yatak odası bulunmaktadır. Evin anlatıldığı metinde evin çatı kısmı için “Damı, teras şeklindedir” bilgisi verilmektedir. Evin yaklaşık maliyeti 5.000 lira olarak verilmiştir.¹⁹⁶

221. sayıda “Modern bir Villa” alt başlığı ile “son derece modern ve kübik” olduğu iddia edilen bir ev örneğine yer verilir. Metinde evin dış görünüşü çok beğenilmiş olsa da iç mekân taksiminin dış görünüş için “kurban” edildiği dile getirilir. Bu evin konforlu olup odalarının çok küçük ve az olduğu belirtilir. Halbuki kat planlarına bakıldığında evin odalarının yeterli genişlikte olduğu ve evi bölen az sayıda ayrıcı duvarın olduğu görülür. Oturma alanı diğer örneklerden çok daha büyük olan bu villanın maliyeti 3-4.000 lira arası olarak verilmiştir.¹⁹⁷

233. sayıda dağ eteğine inşa edilebilecek bir villa örneği gösterilmiştir. Bu örnek şimdiye kadar yayımlanan dergilerin içerisinde yuvarlak formlu kat planı olan ilk ev örneğidir. Metinde bu dağ evinin “...bu villaya güzel denemez, çünkü <<Güzel>> kelimesi bu şairane yuva için çok zayıftır.” sözleriyle ne kadar beğenildiği açıkça ifade edilmiştir.¹⁹⁸

Köşk: 200. sayıda 6 ve 7 odalı iki katlı iki farklı ev örneği verilmiştir. Bu örneklerden ilki 7 katlı bir ev örneği olup, zemin ve birinci kat planları verilmiştir. Bu planın salon tefrişinde bir piyano bulunmaktadır. Diğer sayılarda daha önce hiç görülmeyen bir mahal adı burada karşımıza çıkar. Bu sayıya kadar yatak odaları detaylandırılmayıp sadece “oda veya yatak odası” adlarıyla belirtilirken bu örnekte “yatak odası ve çocuk odası” olarak ayrıldığı görülür. İki katlı evin arsası hariç 5.000 liraya inşa edileceği bilgisi verilmiştir. Verilen ikinci örnekte de yatak odası adlandırmaları “çocuk odası” ve “ebeveyn” olarak ayrılmıştır. Bu ev planında zemin kata mutfaktan direk geçişi olan bir “hizmetçi odası” gösterilmiştir. Birinci kat planında bir oda “misafir odası” olarak belirtilir. Verilen ikinci ev örneği için ilk defa iki farklı dış görünüş olasılığı resmedilmiştir. Bu evin maliyeti 5.000 lira civarında olduğu bilgisi verilmektedir.¹⁹⁹

¹⁹⁶ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 9, S. 210, 1937, s. 8.

¹⁹⁷ “Modern bir Villa”, **Yedigün**, C. 9, S. 221, 1937, s. 22.

¹⁹⁸ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 9, S. 233, 1937, s. 22.

¹⁹⁹ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 8, S. 200, 1937, s. 12.

Şehir Evi: 202. sayıda gösterilen 5 odalı ve iki katlı ev örneği “kübik tarzda inşa edilmiş bir şehir evi” açıklamasıyla verilir. Yapının dış ölçüleri de planların üzerine işlenmiştir. Zemin ve birinci kat planlarının mahal alanları farklı şekillerde gösterilmiştir. Teras, mutfak, ıslak hacimler farklı büyüklüklerde kare çizgilerle gösterilmiş olsa da yemek odası, salon ve hol de bu şekilde gösterildiği içi nasıl bir sistematik üzerinden gölgelendirmesinin yapıldığı anlaşılmamaktadır.²⁰⁰

Yalı: 207. sayıda ilk defa deniz kenarında yapılması tavsiye edilen tek katlı bir yalı örneği gösterilir. 3 odası olan bu yalının banyosuna giriş hem ana koridordan hem de bir yatak odasından yapılmaktadır. Yalının teras kısmının yanına da kayığın bağlanabileceği bir alan tasarlanmıştır. Bu evin maliyeti 1.200 lira olarak verilmiştir.²⁰¹

Bağ Evi: 211. sayıda 3 odalı bir bağ evi örneği verilir. Bu sayıda evin yandan ve ön cepheden olacak şekilde iki dış görünüşüne yer verilir. Evi anlatan metinde günün inşaat anlayışında evin iç mekân bölünmesine dış görünüşünden daha çok önemiyet verildiği söylemektedir. Metinde dış görünüşün ilk bakışta göze güzel gelmediğini ancak iç mekân taksiminin çok güzel olmasından dolayı bunun önemini yitirdiği yazılıdır.²⁰²

İki Odalı Yuva: 213. sayıda verilen “İki odalı cana yakın yuva” diğer sayılarda yayınlanan örneklerden farklılık gösterir. Bu sayıya kadar evin perspektif çizimi planları gibi bilgilere evin izometrik kesiti de eklenir. Bu çizimin üst kısmına “Evin Maktai” bilgisi düşülerek dikkat çekilmiştir. Evin giriş bölümü için ilk defa bu sayıda “Antre” adı kullanılmıştır. Bu evin 1.000 liraya inşa edilebileceği bilgisi de metinde yer almaktadır.²⁰³

Beş Odalı Yuva: 215. sayıda örnek gösterilen evin anlatıldığı metin “Bu ev kübik değildir ve bunun için de kübik evlerden daha az sevimli değildir.” cümlesiyle başlar. Bu giriş cümlesinden artık kübik olmayan modellerin beğenilmeyen nitelikte algılandığı anlaşılmaktadır. Verilen örnek iki katlı, dik bir kırma çatısı olan bahçeli bir evdir. Bu örnekte ilk defa diğer ev planlarının aksine çatı katı planı da paylaşılmıştır. Numaralandırılarak

²⁰⁰ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 8, S. 202, 1937, s. 21.

²⁰¹ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 8, S. 207, 1937, s. 8.

²⁰² “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 9, S. 211, 1937, s. 18.

²⁰³ “İki odalı cana yakın yuva”, **Yedigün**, C. 9, S. 213, 1937, s. 18.

verilen mahal bilgilerine göre çatı katı planında 3 mahal bulunur. 7,8 ve 9 numaralı mahal bilgilerine göre “7- Koridor ile karşı karşıya, 8- Hizmetçi odası, Bu ev iki bin liraya kadar inşa edilebilir*.” bilgisine yer verilmiştir. 9 numaralı mahalde büyük pencereci bir oda gösterilmiş olmasına rağmen açıklamada karşılığı belirtilmemiştir.²⁰⁴

Dağ Evi: 238. sayıda diğcr örneklerde gösterilenlere çok benzemeyen eğimli çatılı ve garajlı bir dağ evi örneği gösterilmiştir.²⁰⁵

4.5. Ev İşi-El İşi Bölümü

138. sayıda ilk defa böyle bir köşe yayımlanmaya başlanır. Bu bölümü düzenleyecek kişinin Almanya’da eğitim almış bir kadın olduğu dile getirilir. Bu açıklamadan sona okuyucuların verilecek örnekleri kesin bir şekilde gerçekleştirebilecekleri vurgulanır. Fotoğraflarda verilen sofrta takımı modelinin şimdiye kadar uygulanmamış bir model olduğunu dile getirilmiştir.²⁰⁶

139. sayıda “Yaprakları muhafaza için” alt başlığı ile çiçeklerin evde daha uzun muhafaza edilmesinin yolları anlatılır.²⁰⁷

142. sayıda “Çay Örtüsü” başlığı altında masa örtüsü için desen örneği gösterilmiştir. Alt kısımda etaminle işlenecek yastık örnekleri verilir. Desenleri sade çiçek motiflerinden olmaktadır. Metinde bu yastıkların güzelliğinin bu sadelikten geldiği vurgulanır.²⁰⁸

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

²⁰⁴ “5 Odalı Bir Yuva”, **Yedigün**, C. 9, S. 215, 1937, s. 4.

²⁰⁵ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 10, S. 238, 1937, s. 22.

²⁰⁶ “Neşe veren bir sofrta takımı”, **Yedigün**, C. 6, S. 138, 1935, s. 22.

²⁰⁷ “Yaprakları muhafaza için”, **Yedigün**, C. 6, S. 139, 1935, s. 24.

²⁰⁸ “Çay Örtüsü”, **Yedigün**, C. 6, S. 142, 1935, s. 22.

4.6. Evlerimizin İçi

214. sayıda başlayan bu bölümde ağır ve pahalıya mal olan perdeler yerine “brizbiz* model perdeler, saten ve batist perde” örnekleri tavsiye edilmiştir. Bu tavsiye yapılırken de “Yukarıya dercettiğimiz perde ve Brizbiz modelleri, evlerine bağlı olan kadınlarımızı herhalde çok alakadar edecektir.” İfadesine yer verilir. Mekânın tamamıyla kadın ilgilidir ve metin yazarı evine bağlı kadınların bu yeni modellerle ilgileneceğinden emin olduğunu dile getirir.²⁰⁹

“Evimizin İçi” bölümü 214. sayıda bir kereye mahsus yayınlanmasına rağmen 222. sayıda bu bölümün yaz boyu devam edeceğine dair bir açıklama yapılır:

“...evlerin içini, en ucuz, en yeni ve en pratik bir tarzda döşemelerini temine çalışacağız. Neşrettiğimiz modeller, Amerikanın, İngilterenin ve Almanyanın meşhur mobilya fabrikalarının en son modellerinden seçilmiştir. Modellerin seçilmesinde takip ettiğimiz gaye, eşyaların hem ucuza mal olması, hem kullanışlı bulunması ve bilhassa herhangi bir Türk marangozu tarafından kolayca aynı güzellikte imal kabiliyetine malikiyetidir.”²¹⁰

223. sayıda derginin ilk yıllarından beri yayınlanan “Ev ve Eşya” köşesinde üzerinde sıklıkla durulan eşyalardaki sadelik, duvarlarda çerçevelerin olmaması, mat renklerin kullanımı, dolap boylarının önemli oranda kısalması gibi verilen tavsiyeler bu sayıda da salon ve yemek odası örnekleri üzerinden verilmiştir. Bu sayıda ilk kez “etajer***” kavramı kullanılmıştır.²¹¹

224. sayıda şehirlerin gittikçe kalabalıklaşmasından ötürü bina ve mobilya şekillerinin değiştiğini, bunun sonucu olarak az yere çok fonksiyonlu işlerin sığdırılması gerektiği ifade

* Brizbiz: Pencerelelerin çerçevesine, içeriden tutturulan bir tür ince perde.

²⁰⁹ “Birizbiz ve Perdeler”, **Yedigün**, C. 9, S. 214, 1937, s. 22.

** Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

²¹⁰ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 9, S. 222, 1937, s. 22.

*** Etajer: Rafı, taşınabilir, küçük dolap

²¹¹ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 9, S. 223, 1937, s. 22.

edilir. Bu sayıda bir mekân fotoğrafı kullanılmış ve bu odanın hem oturma odası hem yemek odası hem salon hem de yatak odası olabileceği ifade edilmiştir.²¹²

225. sayıda evinin haricinde iş yeri olmayanlar için salona konacak küçük bir çalışma masası ile odanın hem salon hem “yazıhane” olarak kullanılabilmesi aktarılır. İki fotoğraf örneği verilerek tasarlanacak odaların sade, kübik çizgilere sahip mobilyalarla döşenebileceği tavsiyesi verilir. Metinde bu yazıhaneden “bütün günlerini evlerinde geçiren bayanlar da çok istifade edebilir.” şeklinde bahsedilir.²¹³

227. sayıda “Küçük Aileler için Ucuz Yemek Salonu” alt başlığı ile iki tane yemek odası örneği fotoğraflarıyla birlikte verilmiştir. Fotoğraflarda görünen salonların diğer sayılarda gösterilen modellerden çok farklılık göstermemesine rağmen başlıkta ucuz sıfatı ile vurgulanması dikkat çekicidir. Alt kısımda paylaşılan yemek odasında bir tekli koltuk göze çarpar. Bu odanın kullanımını anlatan metinde “Büfenin yanındaki koltuk yorgun aile reisinin yemekten sonra dinlenmesini temin edebilir.” şeklinde açıklanır. Salondaki en konforlu nesne evin reisi olan baba için düşünülmüştür. Bu da dönemin kadın-erkek, çocuk arasındaki sınıfsal ayrımın algılanması açısından önemli bir örnektir.²¹⁴

4.7. Evlerimizin Dekorü

228. sayıda eve ayrılan köşenin adı tekrar değişikliğe uğrar ve “Evlerimizin Dekorü” adını alır. 236. sayıya kadar düzenli olmayan bir şekilde yayınlanan köşede yabancı kaynaklardan alınan fotoğraflar üzerinden yatak odası, çalışma odası, yemek odası ve salon döşeme tavsiyeleri verilmiştir.²¹⁵

²¹² “Konforda yenilik: Hem yemek odası, hem salon, hem de yatak odası vazifesi gören bir oda”, **Yedigün**, C. 9, S. 224, 1937, s. 22.

²¹³ “Yazı odası ve kütüphane işini gören iki salon”, **Yedigün**, C. 9, S. 225, 1937, s. 22.

²¹⁴ “Küçük Aileler için Ucuz Yemek Salonu”, **Yedigün**, C. 9, S. 227, 1937, s. 22.

²¹⁵ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 9-10, S. 228-236, 1937, s. 2.

4.8. Kadın ve Moda

96. sayıdan itibaren “Ev ve Eşya” bölüm başlığı “Kadın ve Moda” olarak değiştirilir. Alt başlık olarak “Yuvanız” kullanılmaktadır. Bu sayıda yatak odasını ve istirahat köşesine dair tavsiyeler verilmektedir.²¹⁶

158. sayıda “Salonunuz için birkaç yastık numunesi” başlığı altında birkaç yastık örneği fotoğraflanmış ve bazı desenlerin yakın çekim görünüşlerine sayfada yer verilmiştir. Diğer sayılarda gördüğümüz tavsiyelerden bu yastık tavsiyesini ayıran en önemli özellik fotoğrafların altında yer alan metinde evin içine atfedilen değerın ifade edilme tarzıdır. Metin şöyle başlar:

“Bahçeler için çiçek ne ise salonlar, odalar için de yastık aynı şeydir. Çiçekleri seyretmekle göz, yastıklara uzanmakla vücut dinlenir. Bunun için tabiat sahibi bayanlar, bahçelerinin güzelliğine nasıl dikkat ederlerse, salonlarının zarafetine de o kadar ehemmiyet vermeyi vazife bilirler diyor.”²¹⁷

4.9. Ev

33 hafta boyu yayımlanmayan “Hayalinizde Yaşayan Evler” bölümü 268. sayıda “Ev” adı ile karşımıza çıkar. Bu sayıda, derginin bu bölümüne duyulan ilginin çok yoğun olduğu bundan ötürü artık derginin bu bölümünü birçok villa, ev, köşk apartman yapmış tanınmış bir mimara havale ettikleri bilgisine yer verilir. Bu sayıda verilen ev örneği küçük bir villadır. Dergide her zaman olduğu gibi evin ön görünüşüne ve kat planına yer verilir. Kat planı ilk defa 1:100 ölçeğinde, ebatları yazılı olarak verilmiştir. Mimar, çizdiği planlara bu sayıdan itibaren kendi imzasını atmaya başlar. Okuyucuların diğer ev örneklerinden çok

²¹⁶ “Yatak odası.. ve istirahat köşesi”, **Yedigün**, C. 4, S. 96, 1935, s. 19.

²¹⁷ “Salonunuz için birkaç yastık numunesi”, **Yedigün**, C. 7, S. 158, 1936, s. 25.

fazla istifade ettiğini dile getiren metin, bu evin de şehir dışında uygulanabilecek misafirlerin ağırlamak için geniş bir oturma odası olan bahçe içerisinde bir villa olarak tanımlar.²¹⁸

271. sayıda “İdeal bir Villa: Spor ve istirahat köşesi” alt başlığı ile 3 katlı orman içerisinde bir villa fotoğrafı yayımlanır. Fotoğrafta evin önünden merdivenlerle inilen bir yüzme havuzu görülmektedir. Bununla birlikte açıklama metninde şu şekilde ifade edilir:

“Denizden uzak olmasına rağmen, küçük bir tesisatla güzel bir yüzme havuzuna, düz bir ormanın içinde kurulduğu için ufak bir himmetle elde edilecek bir tenis korduna malik olan bu villada, yaz mevsiminin sıcak günleri serin ve gölgeli bir surette geçirilebilir.”^{**219}

273. sayıda verilen tek katlı villa örneği dışarıdan misafir ağırlayan doktor ve avukat gibi meslek sahipleri için tavsiye edilir. Bu örnekte gösterilen ev planında misafirin ulaşabileceği alanla aile bireylerinin mahrem hayatı bir koridorla ayrılmıştır. Plan 1:100 ölçekli, dış ve iç ölçüleri verilmiş bir şekilde çizilmiştir. Evin iç mekân taksimi anlatılırken tuvalet için planda “W.C.” yazmasına rağmen metinde tuvalet için hela, banyo için banyo odası tabirleri kullanılır. Odalardan birinin adı metinde de planda da sandık odası olarak geçer²²⁰

276. sayıda “Üç katlı Akdeniz tarzı güzel bir villa” başlığı ile derginin kendi mimarı örnekleri Fransa, İtalya ve İspanya’da görülen bu evin henüz Türkiye’de görülmediğini ve derginin böyle bir örneği paylaşarak bir ilki gerçekleştirdiğini belirtir. Villanın kat planları ve karakalem bir perspektifine yer verilirken daha önceki sayılarda kullanılmayan kelimeler ile karşılaşılmaktadır. Zemin kat planında yemek odasının ön kısmını anlatırken “...Locya diye tabir ettikleri içerlek pencerelerin teşkil ettiği verandası ile bu villa bir dağ eteğine çok yaraşır.” yazılıdır. Verandadan ya da yemek odasından geçerek yukarıya çıkarken kullanılan mekân için “Vestibül” terimi kullanılmıştır.²²¹ Das Vestibül; Almanca bir kelime olup “çoğu zaman üstü kapalı giriş holü” için kullanılan bir tabirdir. Sözen ve Tanyeli’nin sözlüğünde ise “Vestibulum; Antik Roma Evinde giriş mekânı” açıklamasıyla yer verilmiştir. Plana

²¹⁸ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 11, S. 268, 1938, s. 9.

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

²¹⁹ “İdeal bir Villa: Spor ve istirahat köşesi”, **Yedigün**, C. 11, S. 271, 1938, s. 22.

²²⁰ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 11, S. 273, 1938, s. 22.

²²¹ “Üç katlı Akdeniz tarzı güzel bir villa”, **Yedigün**, C. 11, S. 276, 1938, s. 22.

bakıldığında bu tabirin kullanıldığı mekânın Vestibül kavramına uygun olmadığı görülmektedir.²²²

277. sayıda “Ev” köşesinden tekrar bir açıklama yapılarak bu sayıdan itibaren Güzel Sanatlar Akademisinden mezun daha sonra da eğitimi için Almanya’ya gidip tamamlayan genç ve kıymetli mimarlardan Emin Necip Uzman’ın²²³ proje ve planlarının yayınlanacağı ifade edilir. Bu sayıda iki katlı bir ev örneğine yer verilir. Kuzeyi gösteren yön oku planda “Şimal” terimiyle yer bulur. Bu planda gelen misafirlerin kıyafetleri için bir gardırop odasına yer verilmiştir. Çalışma odası, “çalışma ve kabul odası” olarak plana işlenir. İlk kat planında tüm odaların açıldığı alan “hol” olarak adlandırılırken ikinci kat planında “sofa” olarak adlandırılmıştır. Diğer sayılardakinin aksine ilk kez yatak odasının yanına bir giyim odası ilave edilmiştir.²²⁴

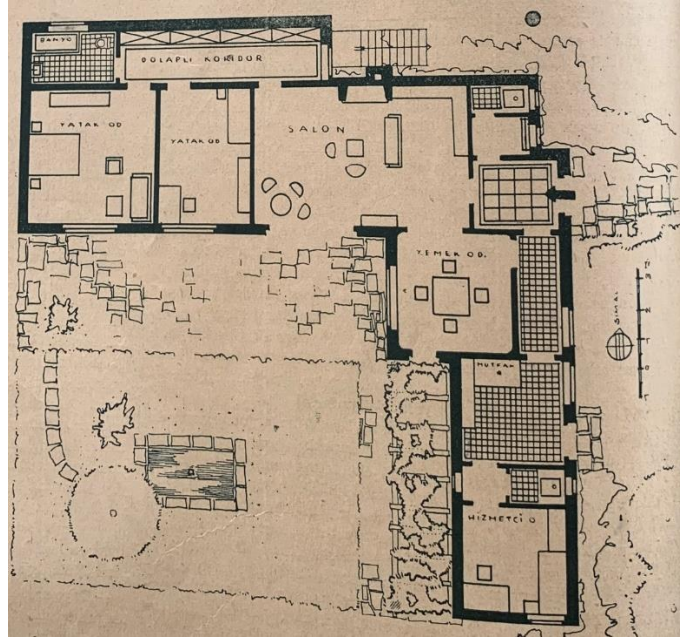
279. sayıda verilen “5 odalı bir kır evi” örneği “Proje: Mimar E. Necip Uzman” yazısıyla başlar. Evin, geniş bir araziye inşa edilirse çiftlik evi olarak da kullanılabilceği tavsiyesinde bulunulur. Yatak odalarına giden hol baştan aşağı gömme dolaplarla çevrilidir. Dergide gösterilen plan örneklerinde ilk defa bir ev iç mekânında gömme dolap kullanımı gösterilmiştir. Planda koridor “dolaplı koridor” olarak ifade edilir. Mutfağın yanında giriş çıkışı mutfaktan geçmeli bir hizmetçi odası bulunmaktadır. (Şekil 4. 17) Metinde bu odanın gerekirse “yabancı olmayan misafirler” için de kullanılabilceği aktarılır.²²⁵

²²² Sözen, Tanyeli, *Sanat Sözlüğü*, s. 317.; “Yedigün”, 1938, s. 22.

²²³ Emin Necip Uzman (1911- 1996): Cumhuriyet dönemi Türkiye’sinin İstanbullu iki mimarından biridir. Bir paşa torunu olan ve konakta yetiştiği bilinen Uzman 1936’da İstanbul Güzel sanatlar Akademi’sinden mezun olup kendi imkanlarıyla Almanya’ya gider. 1937-39 yıllarında Fritz August Breuhaus’un ofisinde çalışır ve konut mimarisi ile ilgili projelere yoğunlaşır. Uzman geldiği kökler ve ortam dolayısıyla yeni barınma kültürünün oluşumunda büyük bir rol oynamıştır. Uzman’ın Yedigün Dergisi için tasarladığı ev projeleri toplum için sunulan yeni yaşam biçiminin gerçek bir mimari sahne içerisinde sunulduğu ilk denemelerdir. Detaylı bilgi için bkz.: Uğur Tanyeli, **Mimarlığın Aktörleri: Türkiye 1900-2000**, İstanbul: Ofset Yapımevi, 2007.

²²⁴ “İki Katlı Bir Ev Örneği”, **Yedigün**, C. 11, S. 277, 1938, s. 22.

²²⁵ “5 odalı bir kır evi”, **Yedigün**, C. 11, S. 279, 1938, s. 22.

Şekil 4.17 279. sayıda bahsi geçen kat planı

Kaynak: “5 odalı bir kır evi”, **Yedigün**, C. 11, S. 279, 1938, s. 22.

281. sayıda verilen “4 Odalı Çiftlik Evi” başlığının altında projeyi çizen mimarın adı E.N. Uzman (Emin Necip Uzman) olarak yer alır. Çoğu sayıda olduğu gibi önden görünüş ve iki kat planının verildiği evin bu sefer arazideki konumu da ölçekli bir planla paylaşılmıştır. Evin planı diğer verilen örneklerden çok fazla değişiklik göstermez sadece tefrişinde bugüne kadar kullanılmayan sedirin hem oturma alanında hem de misafir odasında kullanıldığı görülür. Metinde oturma ve misafir odaları betimlenirken ilginç bir tanımlama yapılır; “Yemek odasının sağ tarafında bir misafir odası vardır ki, geniş pencerelerile ve odayı boydan boya kateden sediri ile odaya şark ve garbın hususiyetlerini bir arada vermiş bulunuyor.*” denmektedir. Yazar Geniş pencereleri batının hesabına yazarken sedir nesnesini de doğu hanesine yazmıştır ve bu ikisinin kullanıldığı bu oda da ikisinin özelliklerini bir arada taşıyan bir mekân olarak tanımlanmıştır.²²⁶

283. sayıda “Dört odalı bir şehir evi” başlığı ile metinde bodrum katı hariç 3 katlı olduğu yazan ancak perspektif çiziminden iki katlı olduğu anlaşılan evin, iç mekân düzenlemesinin diğer bahçeli sayfiye evlerinden pek farklı olmadığı görülür. Metinde zemin katta gösterilen garaj yerinin arabası olmayanlar için dükkân olarak kullanılabilceği tavsiyesi verilir. İkinci

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

²²⁶ “4 Odalı Çiftlik Evi”, **Yedigün**, C. 11, S. 281, 1938, s. 22.

kat planında yatak odası ile banyo arasında bulunan mahallin kiler olarak düşünülmesi dikkat çekicidir. Kiler²²⁷ büyükçe konutlarda yiyecek maddelerinin saklandığı bir alana verilen adken burada mutfaktan bağımsız bir katta bulunması anlamlı değildir. Tuhaflik bununla da bitmez banyo yanına konumlandırılan dar ve uzun kilere planda ayrıca banyo tarafından bir kapı açılmıştır.²²⁸

284. sayıda verilen “5 odalı bir Dağ Evi” örneği iki katlı büyük teraslı bir ev örneğini göstermektedir. Bu planda yatak odaları ilk katta yer alırken oturma odası ve yemek odası ikinci katta yer alır. Oturma odasının hemen yan tarafındaki, mimarın “Ateş Köşesi” dediği alanda bir ocak bulunduğu ifade edilir. Planda sedir tefriş edilmemişse de metinde bu ocağın etrafının sedirlerle süslendiği taktirde karlı kış geceleri güzel ve samimi bir köşe teşkil edeceği söylenir.²²⁹

285. sayıda “4 Odalı çok şirin bir köy veya sayfiye evi” başlığı ile verilmiş ev örneği mimar Necip Uzman tarafından çizilmiştir. Mutfak yemek odası ve salon taksimi bu planda da görülür. Bu evi diğerlerinden ayıran farklılık ise ilk girişte hem ışık hem de hava alması için sofadan önce gelen bir rüzgarlığın düşünülmüş olmasıdır. Ayrıca evin ön tarafına bir süs havuzu yerleştirilmiştir.²³⁰

288. sayıda 6 odalı bir sayfiye evi örneği verilmiştir. (Şekil 4. 18) Evin dış görünüşünden de anlaşılacağı üzere verilen örnek lüks bir eve işaret eder. Ev planları da dönemin modern ev içi kullanımına göre taksim edilmiştir. Mutfak içerisinden geçişli bir ofisin bulunması günümüz çalışma algısı ile uyumsuz. Ofisin yanında da bir sandık odası bulunmaktadır. (Şekil 4. 19) Oda ebatları verilen plandan görüldüğü üzere içlerine dolap koymaya yeterince yer bulunacak bu evde ofisin içinden geçmeli bir sandık odasına neden gerek duyulacaktır sorusunun cevabı gereklilik arz eder.²³¹

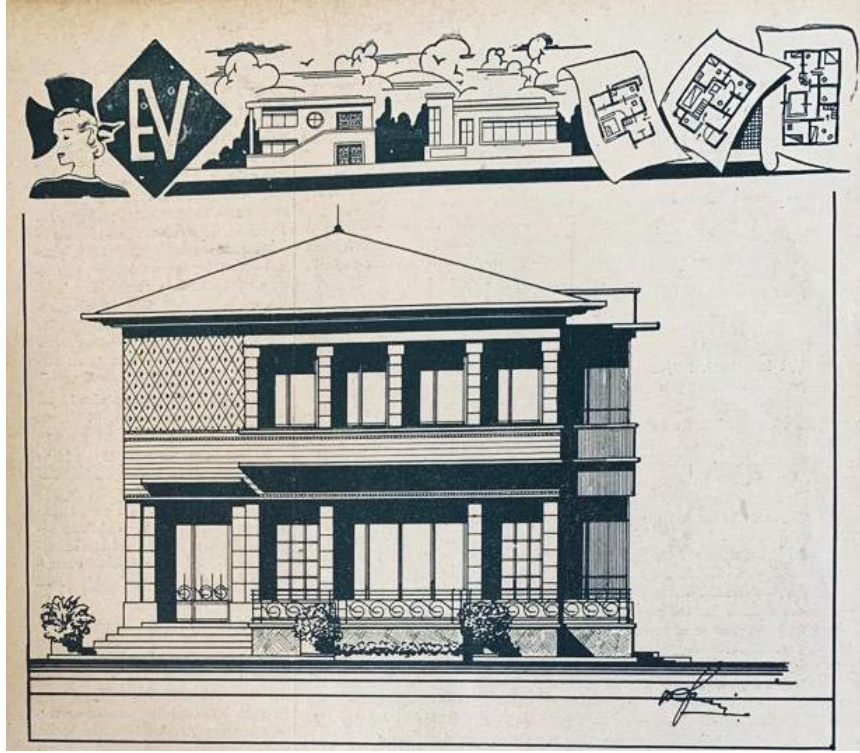
²²⁷ Sözen, Tanyeli, *Sanat Sözlüğü*, s. 168.

²²⁸ “Dört odalı bir şehir evi”, *Yedigün*, C. 11, S. 283, 1938, s. 22.

²²⁹ “5 odalı bir Dağ Evi”, *Yedigün*, C. 11, S. 284, 1938, s. 22.

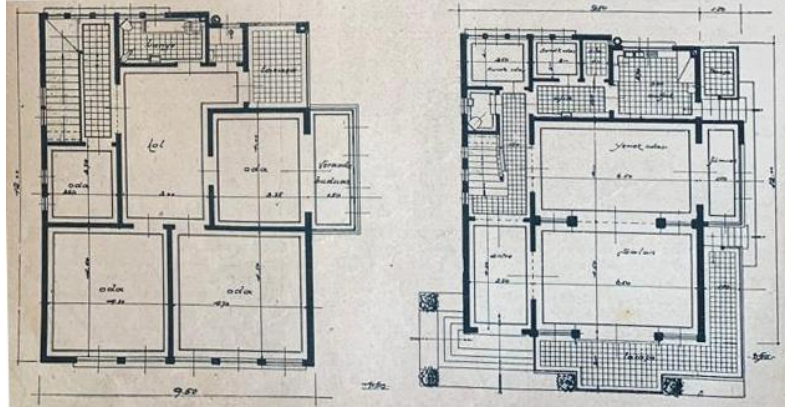
²³⁰ “4 Odalı çok şirin bir köy veya sayfiye evi”, *Yedigün*, C. 11, S. 285, 1938, s. 22.

²³¹ “İsimsiz”, *Yedigün*, C. 12, S. 288, 1938, s. 22.

Şekil 4.18 288. sayılı dergiye ait neo klasik üslûpla tasarlanmış bir ev dış cephe örneği

Kaynak: “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 12, S. 288, 1938, s. 22.

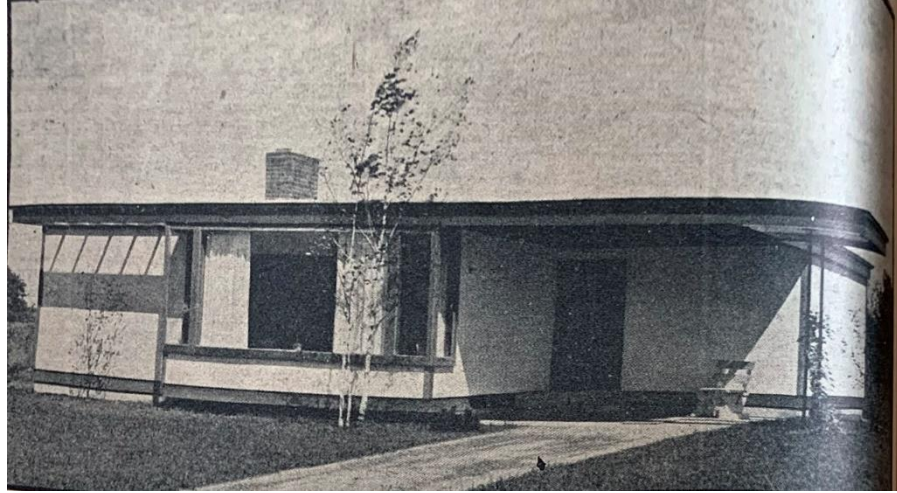
Şekil 4.19 Gelenekten kopamayışın güzel bir örneği: lüks ev kat planında “sandık odası”

Kaynak: a.yer.

295. sayıda “Sokak üzerinde 5 odalı bir sanatkâr evi” başlığıyla 2 katlı, içerisinde geniş atölyesi olan bir ev örneği verilir. Evin kat planları geniş odaların bulunduğu bir eve işaret eder. Metinde dikkat çekici bir tavsiye bulunur;” Küçük bir sofa ile ayrılan bu büyük odadan bir yatak odasına geçilmektedir. Yatak odasının yanı başında bir giyim odası vardır ki, aynı zamanda ve icabı halinde sandık odası vazifesini görebilir.” Derginin neredeyse tüm sayıları boyunca modern mobilyalar dolaplar gösterilmiş olmasına rağmen metinde hala bir sandık

odası ihtiyacı olabileceğinden bahsedilmesi ilginçtir.²³² 305., 308., 309. ve 310. sayılarda “Ev” başlığı altında çeşitli evler “Amerikan Villası” alt başlığı altında gösterilmiştir.²³³

324. sayıda “Tek katlı bir Sayfiye Evi” örneği verilir. (Şekil 4. 20) Ev planında giriş holü “methal” terimi ile adlandırılmıştır. Methalin yanında diğer planlarda daha önce rastlanmayan bir kullanıma “vestiyer”e rastlanmaktadır. Evin diğer bölümleri yatak odası, sandık odası, yemek ve oturma odası, mutfak ve banyo olarak taksim edilmiştir. Tek katlı önünde geniş bir taşlık olan ev, metinde Ege’nin klasik ev tipi olan “Sakız Evlerine” benzetilmiştir. Ama fotoğrafı verilen bu tek katlı evin Sakız ev tipi ile hiçbir ortak noktası bulunmaz. İki katlı değildir, pencere ölçüleri Sakız Ev tipinde olduğu gibi dar değildir, ikinci katı olmadığı için önünde herhangi bir cumbası da bulunmaz. Daha önemlisi sakız tipi ev ortasında eksensel uzanan sofa bulunan, iki tarafında odaların yer aldığı bir yapıyken, fotoğrafı verilen villa yine bir Avrupa mimarlık dergisinden aktarılmış olmalıdır. Metinde bahsi geçen benzerliğin hangi kullanım biçimi kıstas alınarak yapıldığını anlamak mümkün gözükmez.²³⁴

Şekil 4.20 324. sayıda “bizden olana” atıf yaparak verilen ev tipi örneği

Kaynak: “Tek katlı bir Sayfiye Evi”, **Yedigün**, C. 13, S. 324, 1939, s. 22.

327. sayıda verilen villa örneği Fransa’da açılan bir yarışmanın birinci gelen evini tanıtmaktadır. “Bu hafta planını ve inşa edilmiş şeklini takdim ettiğimiz villa, bir Fransız

²³² “Sokak üzerinde 5 odalı bir sanatkâr evi”, **Yedigün**, C. 12, S. 295, 1938, s. 22.

²³³ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 12, S. 305, 308, 309, 310, 1939, s. 22.

²³⁴ “Tek katlı bir Sayfiye Evi”, **Yedigün**, C. 13, S. 324, 1939, s. 22.

mimarın eseridir ve modern inşaat müsabakasında birinciliği kazanmıştır. Bu villa, hali vakti yerinde olan kalabalık bir aile içindir ve bütün konforu haiz tesisatından maada ayrıca bir de otomobil garajı vardır.*” şeklinde aktarılır. Bu villanın yapım bedeli bu zamana kadar dergide gösterilen örnekler arasında verilen maliyetin en yükseği olup 7-8000 lira arasında olduğu söylenir. Ev iki katlı ve iç bahçeli bir villa örneğidir. Evin sadece ilk katının planına ve dıştan bir fotoğrafına yer verilmiştir.²³⁵

328. sayıda iki katlı bir villa örneği gösterilmiştir. Kat planlarının yanında içten ve dıştan çekilen fotoğraflar da sayfada yerini alır. Planda yapılan tefriş ile fotoğrafta gösterilen salon fotoğrafı birbiri ile uyumludur. Bu villada ilk kez yatak odalarına ıslak hacminin geldiği, lavabo yerleştirildiği görülmektedir. Yatak odasında ayrıca tuvalet aynası olduğu tahmin edilen tefrişe yer verilmiştir.²³⁶

330. sayıda üç tane farklı villa örneği gösterilir. Bu örneklerden ilki iki katlı, dışardan merdivenli ahşap bir ev örneğidir. Derginin yayınlandığı tarihten itibaren ilk defa verilen bir ev örneğinde zemin katta odunluk kömürlükle birlikte hayvan beslemek için odaların bulunduğu ifade edilir. Türkiye'nin derginin yayınlandığı tarihte köyde yaşayan oranının %80 olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda yıllar sonra ilk defa böyle bir ihtiyaçtan bahsedilmiş olması dikkat çekicidir. Evin zemin planına ait kat planı paylaşılmazken birinci kat planı ve izometrik dış görünüşüne yer verilmiştir.²³⁷

332. sayıda “Ev” başlığı altında verilen ev örneklerinin yanı sıra tekrar eşya örnekleri de gösterilmeye başlanır. Bu sayıda gösterdiği çizimdeki örnekler için “modern bir oda eşyası” örneği koyulduğu dile getirilir.²³⁸

333. Sayıda bir divan örneği gösterilir. Arka kısmına kitaplık yerleştirilmiş divanın “aynı zamanda güzel bir okuma köşesi vazifesini de görebileceği” ifade edilmiştir.²³⁹

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

²³⁵ “Beş Odalı Çok Zengin Bir Villa”, **Yedigün**, C. 13, S. 327, 1939, s. 22.

²³⁶ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 13, S. 328, 1939, s. 2.

²³⁷ “Birgün Belki İçinde Yaşayacaksınız”, **Yedigün**, C. 13, S. 330, 1939, s. 31.

²³⁸ “İki katlı bir sayfiye evi”, **Yedigün**, C. 13, S. 332, 1939, s. 23.

²³⁹ “İki Yuva”, **Yedigün**, C. 13, S. 333, 1939, s. 23.

334. sayfada Amerikan buluşu olarak bir kanepa taktim edilir. Bu buluşun gündüzleri kanepa vazifesi gördüğü, geceleri ise açılarak karyolaya dönüştüğü fotoğraflarıyla birlikte sayfada yer alır.²⁴⁰

335. sayıda “dört odalı iki katlı bir villa örneği” verilir. Verilen örnekte dört odalı olan villanın iki kat planı ve dıştan bir fotoğrafı yayınlanır. Metinde diğer sayılardan farklı olarak dikkat çeken bölüm “Bu villanın mutfağına ayrıca küçük bir kalorifer vazedilebilir.” denmesidir.²⁴¹ Modernize edilmiş ısıtma sistemleri ilk olarak 20. yüzyıl başlarında toplumda statü sahibi insanların evlerinde kullanılmaya başlanmıştır. Toplumda kalorifer kullanımının yaygınlaşması 2. Dünya Savaşı sonrası döneme tekabül etmektedir.²⁴² Kat planlarının hemen altına iliştirilen bu notta kaloriferin neden sadece mutfağına yerleştirilmesi tavsiye edilmiştir belirtilmez.²⁴³ 1939 yılında yayınlanan bu sayıda verilen villa örneğinin tüm okuyuculara ev yaparken örnek alabilecekleri mekân kullanımı tavsiyeleri verme amacı güttüğünün unutulmaması gerekir. Görünen o ki sayfayı hazırlayan editörlerin dönemin Türkiye’sinin yaşam koşullarından ya haberi yoktur ya da onlara aslında “ideal olanın” örneklerini göstermek isterler. Toplumun mekân kullanımını dönüştürücü rolünü üstlenen bu köşe halkın heterojen yapısını hiçe sayıp herkes aynı yaşam koşullarına sahip gibi davranma yolunu tercih eder. Bu ideal aynı yıl içerisinde derginin 7. yaşı münasebetiyle kaleme alınan yazıda da açık bir şekilde ele alınmıştır.**

337. sayıda verilen oda örneğinin bekarlar için ideal bir oda olduğu ifade edilir. Günümüzün 1+0 evlerini anımsatan odada ortada bir yemek masası bir dolap ve genişçe bir divan bulunmaktadır. Gündüz çalışma ve oturma odası görevini yerine getirecek bu oda, gece de yatak odası olarak kullanılabilir.²⁴⁴ 338. 339. (Şekil 4. 21) ve 340. sayılarda neredeyse aynı çizimler kullanılarak,²⁴⁵ 343. sayıda da benzer kanepa örnekleri verilip metin açıklamasında

²⁴⁰ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 13, S. 334, 1939, s. 23.

* Vazetmek: Yerleştirmek

²⁴¹ “Dört Odalı İki Katlı Bir Villa Örneği”, **Yedigün**, C. 13, S. 335, 1939, s. 22.

²⁴² “**Geschichte der Heizung**”, <https://heizung.de/heizung/wissen/geschichte-der-heizung-der-weg-vom-feuer-zur-heizungsanlage/>, Erişim Tarihi: 20.12.2021.

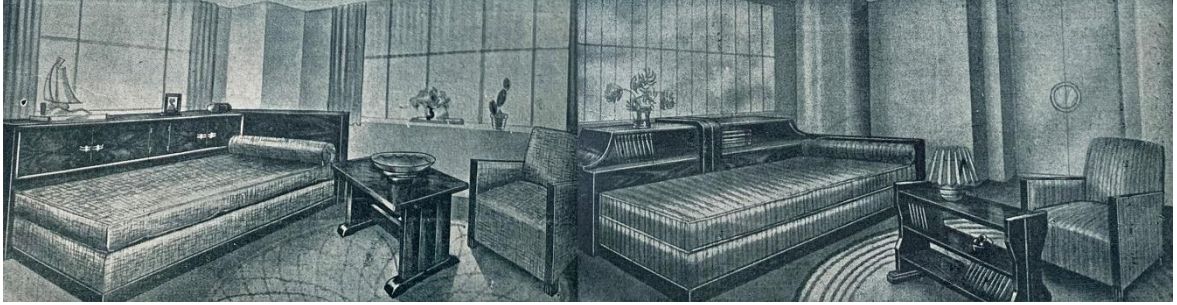
²⁴³ “Dört Odalı İki Katlı Bir Villa Örneği”, s. 22.

** Bkz.: 4.1. Derginin Çizgisi ve Yaklaşımı, s. 52.

²⁴⁴ “**Yedigün**”, C. 13, S. 337, 1939, s. 23.

²⁴⁵ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 13, S. 338, 1939, s. 23; “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 14, S. 339, 1939, s. 23; “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 14, S. 340, 1939, s. 18.

“sedir” adı ile bahsedilmiştir. Bu sedir genişçe olup hem koltuk hem karyola vazifesi görmektedir.²⁴⁶

Şekil 4.21 (sol) 338. sayıda gösterilen örnek, (sağ) 339. sayıda gösterilen örnek

Kaynak: “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 13, S. 338, 1939, s. 23; “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 14, S. 339, 1939, s. 23;

“İsimsiz”, **Yedigün**, C. 14, S. 340, 1939, s. 18.

342. sayfada yerilen bir yatak odası örneği “yeni evlenen veya evlenecek çiftlere” tavsiye olarak sunulur. Karyolanın her iki tarafına monte edilen raflar metinde “etajer” olarak geçer.²⁴⁷

4.10. Hayatınızın Dekorü

280., 282., 285., 287., 289. sayıda tekrar ev iç mekânının döşenmesine ait tavsiyelerin verildiği “Hayatınızın dekorü” başlıklı köşe yayımlanır. Bu köşede yine en dikkat çeken husus eşyaların süsten arınmış olması, köşeli formları ve odaların içerisindeki eşya sayısının azlığıdır.²⁴⁸

²⁴⁶ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 14, S. 343, 1939, s. 13.

²⁴⁷ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 14, S. 342, 1939, s. 18.

²⁴⁸ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 11, S. 280, 1938, s. 21; “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 11, S. 282, 1938, s. 22; “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 11, S. 285, 1938, s. 22; “Sade ve Güzel dekor içinde yaşamak Zevki”, **Yedigün**, C. 12, S. 287, 1938, s. 22; “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 12, S. 289, 1938, s. 22.

323. sayıda “Seyyah bir Yaz Evi” başlığı altında bir yat örneğine yer verilir. Yatı anlatan metinde bu ev ile istenen sahiller arasında gezilebileceği ve iki kişilik bir aile için uygun olduğu ifade edilir.²⁴⁹

4.11. Eşya

312. sayıdan itibaren “Ev” bölümüyle aynı sayfada ayrı bir başlıkla birlikte küçük ev mobilyalarının resimleri gösterilip, kullanım biçimleri verilmiştir. İlk sayıda “Herkes ev yaptıramaz, bazı kimseler de küçük eşyalara meraklılardır. Yuvalarını süslemek için ihtiyaçları olan küçük eşyalar için her zaman model ve fikir bulmak kolay değildir.” İfadeleri yer alır.²⁵⁰

313. sayıda kiler vazifesi gören bir mutfak dolabı, çamaşır dolabı, dolap büfe ve kiler vazifesini gören yeni sistem bir Amerikan dolabı örneği verilmiştir.²⁵¹

315. sayıda tuvalet masası, büfe, “Amerikan tarzı bir dolap” örnekleri gösterilmiştir.²⁵²

317. sayıda 4 ayağı da içeri katlanan bir masa örneği verilir. Bir diğer örnekte altında kütüphane olarak kullanılabilen, bir dolabı olan, ikiye katlanabilir bir masa örneği verilmiştir. Verilen diğer örneklerin hepsi günümüzde sehpa olarak kullanılan çeşitli ev eşyalarıdır. Ancak metinde bu eşyalar “sigara masası” olarak adlandırılır. Diğer sayılarda olduğu gibi bu ev eşyalarının modellerinin marangoza yaptırılabilceği söylenir. Bu da dönemin mobilyacılarında henüz bu eşyaların satışının olmadığı bir göstergesi olabilir.²⁵³

318. sayıda ilk defa bir vestiyer modeli örneği gösterilmiştir. (Şekil 4. 22) Diğer eşyalar kütüphane, sehpa gibi örneklerdir. Bu eşyaların tanıtıldığı metinde şöyle yazılıdır: “Bu dört

²⁴⁹ “Seyyah bir Yaz Evi”, **Yedigün**, C. 13, S. 323, 1939, s. 22.

²⁵⁰ “Eşya”, **Yedigün**, C. 12, S. 312, 1939, s. 22.

²⁵¹ “Eşya”, **Yedigün**, C. 13, S. 313, 1939, s. 22.

²⁵² “Güzel Eşyalar”, **Yedigün**, C. 13, S. 315, 1939, s. 22.

²⁵³ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 13, S. 317, 1939, s. 22.

güzel küçük eşya modelleri, bugün değilse bile, yarın size yarıyacak güzel şekillerdir. Bunlar yeni, ve cidden güzel buluş eserleridir.**”²⁵⁴ Bu açıklamadan anlaşılacağı üzere böyle ev eşyaları yeni üretilmiş, daha kullanıma geçmemiş eşyalardır. Ama 1933’ten beri yayımlanan derginin gösterdiği örneklerin birçoğunda böyle küçük ev eşyalarının oluşturduğu konseptler ve mekân düzenlemeleri bulunmaktadır. Anlatılan mekânlar içinde gösterilen eşyalar sanki dönemin trend ürünleriymiş gibi tavsiye edilir. Halbuki bu örnekten anlaşıldığı gibi gösterilen ürünler dükkanlarda bulunmaz, modeller en fazla marangozlara gösterilerek yaptırılmaya çalışılabilir.

Şekil 4.22 318. sayı mobilya örnekleri

Kaynak: “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 13, S. 318, 1939, s. 22.

320. sayıda “Kütüphaneli Karyolalar” başlığı ile verilen karyola örneklerinin altında bulunan metin, yukarıda belirtilen çelişkinin doğruluğunu kanıtlar niteliktedir. Metinde “Bu karyolaları piyasada bulmak kabil değildir. Her nedense eşya imal eden ve satan müesseselerimiz bu güzel buluşlu modellere fazla ehemmiyet vermiyorlar, ve malum şekilleri tekrar edip duruyolar. Bu modelleri, eli işe yatan her marangoza yaptırabilirsiniz. Kullanış itibarile bu kütüphaneli karyolaları ne kadar tavsiye etsek yeridir.**” denir.²⁵⁵

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır

²⁵⁴ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 13, S. 318, 1939, s. 22.

** Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

²⁵⁵ “Kütüphaneli Karyolalar”, **Yedigün**, C. 13, S. 320, 1939, s. 22.

4.12. Ev İç Mekânının Tasviri

Bu başlık altında dergide bu zamana kadar verilen örneklerin ele alınma tarzları detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

3. sayıda gösterilen, metinde “köşk” olarak geçen yapının en önemli özelliğinin ilk katta “her işe elverişli büyük bir oda bulunması” olarak nitelendirilmektedir. Odanın içerisinden yukarıya çıkan tek kollu merdiven için “çok samimi bir manzara vermektedir” diye belirtilir.²⁵⁶

4. sayıda gösterilen evden “şirin bir sayfiye evi” diye bahsedilir. Bu sayıdan itibaren artık evlerin “ucuz ve güzel bir tarzda” döşemenin yollarının gösterileceği ve “tahlil” edileceği belirtilir.²⁵⁷

Derginin üçüncü ve dördüncü sayılarında sayfanın üçte birini kaplayan “Ev ve Eşya” başlıklı köşe, 5. sayıda tüm sayfayı kaplamıştır. Beşinci hafta ele alınan yazıda küçük ev planlarına ara verilerek evlerin içinin nasıl döşenmesi gerektiğinden bahsedilir. Bu sayıda bir evin içinin düzenlenmesinin evi yaptırmaktan daha zor olduğu anlatılır. Dönemin ev sahipleri ağır bir dille eleştirilir, evlerini eşyalarla “doldurulduğu” “döşemediği” belirtilir. Yazar bu konuda okurlara dert yanarak “Memleketimizde maalesef ev döşemek meselesi henüz layıkıyla taktir edilememiştir.” der. Yazıda bulunan bir bölüm, yazarın ev iç mekânına ne denli bir önem atfettiğinin bir delilidir: “Hayatımızın en sakin zamanlarını evimizde geçirdiğimiz cihetle etrafımıza topladığımız eşya da hayatımızın, zihniyetimizin birer aynasından başka bir şey olamazlar.” Evin döşenmesinde gösterilecek tutum, zihniyetimizin yansımaları ile eşleştirilir ve yazının ilerleyen bölümlerinde kişilerin gerekli olan eşyalardan ziyade süslü eşyalara daha çok önem verdiğini, bunun da gözlerimize neredeyse bir eziyet olduğu ve tüm günün yorgunluğundan sonra tek dinlenilebilecek yer olan evde de sükûnet bulunamadığından bahsedilir. Yazının sol alt kısmına yerleştirilmiş bir çalışma odası örneğindeki eşyaların gözleri ne denli dinlendireceğinden ve böyle bir odanın insanı

²⁵⁶ “1500 liraya güzel bir köşk”, **Yedigün**, C. 1, S. 3, 1933, s. 2.

²⁵⁷ “1300 liraya yazlık bir yuva”, **Yedigün**, C. 1, S. 4, 1933, s. 2.

çalışmaya teşvik edeceğinden bahsedilmektedir. Verilen örnekte o zamanın evlerinde henüz görmeye alışık olunmayan kısa boylu ve kübik mimarı eseri olan kütüphaneler ve minimal çizgilere sahip objeler yer alır.²⁵⁸

6. sayıda “Ev ve Eşya” başlığına alt başlık olarak “Masrafsız Güzellik” ilavesi yapılmıştır. Evin sade döşenmesi gerekliliği bu sefer bir kadın ile kıyas yapılarak izah edilir. “Nasıl ki vücut hatları düzgün bir kadın güzelliğini göstermek için allığa pudraya ihtiyaç duymuyorsa bir evde güzelliğini göstermek için gösterişli perdeler ihtiyacı yoktur” şeklinde ifade edilir. O dönem popüler olan ipek perdeler ve sivri ayaklı sehpa kütülenecek bunların salon içerisinde kullanılması büyük bir yanlış olarak nitelendirilir. Fotoğrafta gösterilen orta sehpadan “basık masa” diye bahsedilmektedir. Yazının sonunda en dikkat çeken husus ise “Asri* Eşya” kavramının kullanılmasıdır. Yazıyı kaleme alan kişi fotoğraflarla okuyucuya gösterdiği kütüphane, masa, kanepeler ve kumaş tarzlarını asri ev eşyaları olarak nitelendirir ve bu eşyaların ucuz temin edileceği garantisinin verilmemesini ancak önemli olanın sade ve güzelliğin muhafaza edilmesi olduğunu ekler.²⁵⁹

7. sayıda mutfak evlerde gerekli önemi göremediğinden yakın yazar mutfak bir yatak odası kadar önemli olduğundan bahseder. Ona göre mutfak konumu evin içerisinde yanlıştır. Mutfak asıl yerinin evin ilk katında, salonun ya da yemek odasının yanında bulunmalıdır. Metinde şu şekilde ifade edilir:

“Mutfaktaki herşey, yerdeki çinilere varıncaya kadar temizlik alameti olan beyaz renktedir. Sol taraftaki dolaplara ve raflara dikkat ediniz. Herşey yerli yerindedir. İçi çinko kaplı küçük çekmeceler erzak için yapılmıştır. Raflara tabaklara ve kavanozlara dizilmiştir. Hiçbirşey yerlerde sürünmüyor. Süpürgeler bile sol taraftaki büyük dolabın içinde saklıdır. Heyeti umumiyetle bu mutfak bir kadını eve bağlayacak ve içini açacak mahiyettedir.”²⁶⁰

Metinde ayrıca asrilik vurgusu yapılmış ve böyle mutfakların apartmanlarda ve asri evlerde görüldüğü belirtilmiştir. Dergide resmedilen mutfak die Frankfurter Küche'nin bir replikası gibi gözükmektedir. (Şekil 4. 23) Frankfurter Küche, Viyanalı mimar Margarete Schütte-

²⁵⁸ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 5, 1933, s. 2

* Asri: Çağdaş

²⁵⁹ “Masrafsız güzellik”, **Yedigün**, C. 1, S. 6, 1933, s. 2.

²⁶⁰ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 7, 1933, s. 2.

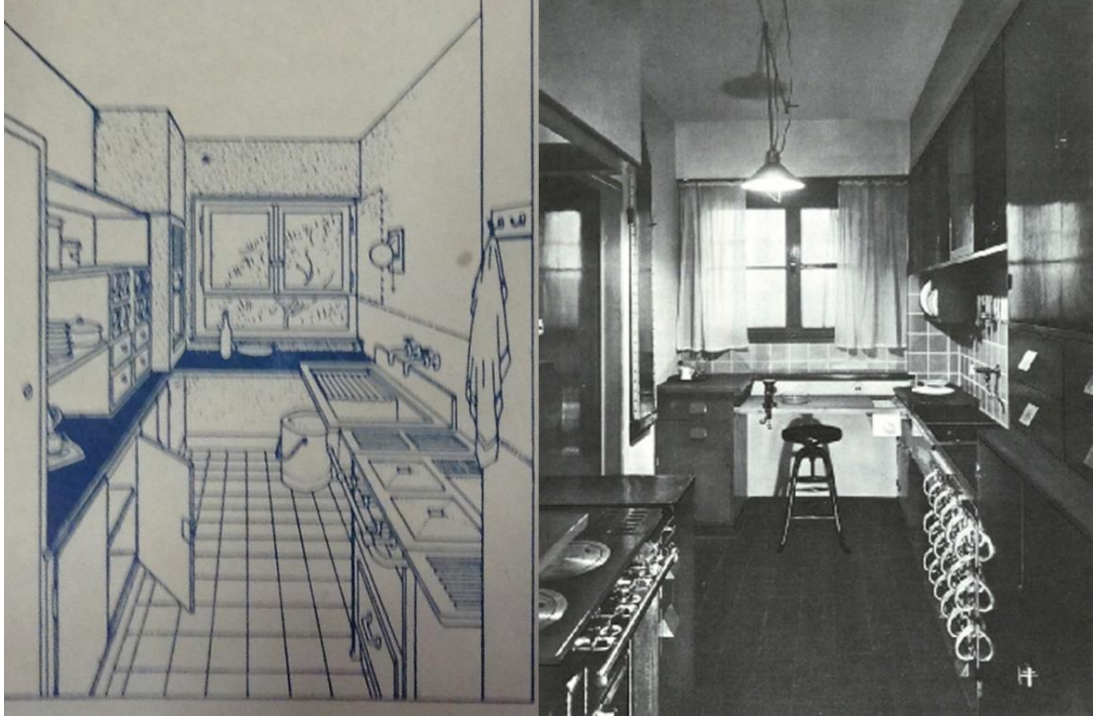
Lihotzky'nin Frankfurt şehrinde yapılan das neue Frankfurt adlı konut projesi için geliştirdiği bir mutfak modelidir. 1913 yılında Neywork'da Christine Frederick tarafından yapılan "The New Housekeeping. Efficiency Studies in Home Management" adlı kitabın çevrisi sosyal demokratlardan milletvekili Helene Witta tarafından Almanca'ya "Die rationelle Haushaltsführung" adıyla çevrilir.²⁶¹ Bu kitapta endüstride Taylor sistemi olarak bilinen uygulama baz alınarak en kısa yol kullanılarak en efektif çalışmanın yolları araştırılıp analizler ortaya konulur. Schütte- Lihotzky'nin* ilk esin kaynağı da bu kitap olarak gösterilmektedir. 1919 yılında Viyana Sanat Meslek Okulu'ndan mezun olan ilk kadın mimar olarak, kadınların özgürleşmesi, ev işlerindeki yüklerinin azalması ve zaman tasarrufunun sağlanması yönünde kazanç elde etmek adına böyle bir tasarım ortaya çıkarmıştır. Ancak die Frankfurter Küche, metinde yazdığı gibi her yeri beyaz renk olan bir mutfak değildir. İlk tasarlandığında yoğunlukla koyu renkler hâkim olup, kolay silinebilir cilalı ahşap elementlerden yapılması ve hijyenik olmasına hedeflenmiştir.²⁶² Metin tamamen kendi kurgusunu tahminen yurtdışında yayınlanan dergilerden bularak özdeştirdiği mutfak çizimiyle birleştirip bu sayıda aktarmıştır.

²⁶¹"**Revolution im Haushalt**",

https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:cvPyE1hKO_gJ:https://journals.ub.uni-heidelberg.de/index.php/ma/article/viewFile/21574/15346+&cd=1&hl=de&ct=clnk&gl=tr, Erişim Tarihi: 22.09.2021.

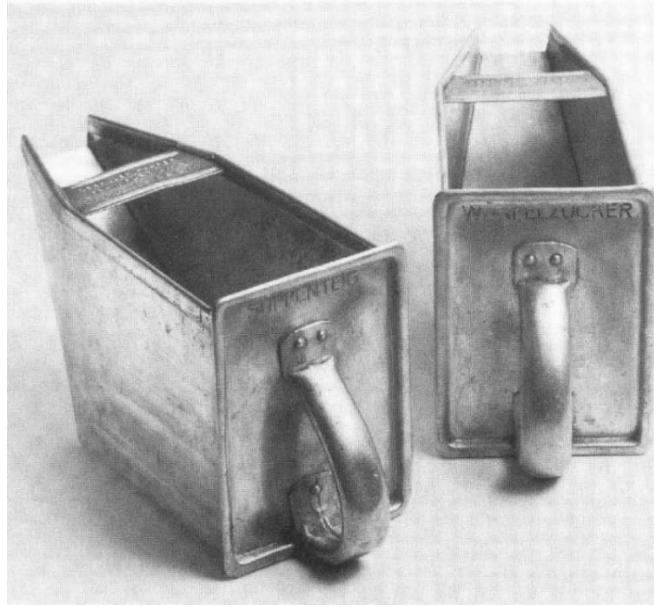
* Margarete Schütte- Lihotzky (1897- 2000): Eğitimli bir aileden gelen Schütte lise eğitiminden sonra 1 yıl boyu bir ressamdan özel ders almıştır. Ardından 2 yıl boyu Graphische Versuchs und Lehranstalt Wien okuluna gitmiştir. 1915 yılına Viyana Sanat akademisine başlayan Schütte 1919 yılında okulu bitirdikten sonra ilk olarak "Avusturya savaş gazileri ortak kullanımlı toplu konut projesi" için Adof Loos ile çalışmaya başlar. 1926 yılında ilk modern mutfak tasarımı kabul edilen die Frankfurter Küche'yi tasarlar.1930 yılına kadar 10.000'nin üzerinde toplu konutta bu mutfak tasarımı uygulanır. Kerstin Dörhöfer, **Neue Deutsche Biographie**, Berlin: Duncker & Humblot, 2007, C. 23, s. 654.

²⁶² "**Die Frankfurter küche**", <http://xn--diefrankfurterkche-06b.de/seite12.html>, Erişim Tarihi: 22.09.2021

Şekil 4.23 (sol) Dergide verilen mutfak örneği, (sağ) Die Frankfurter Küche

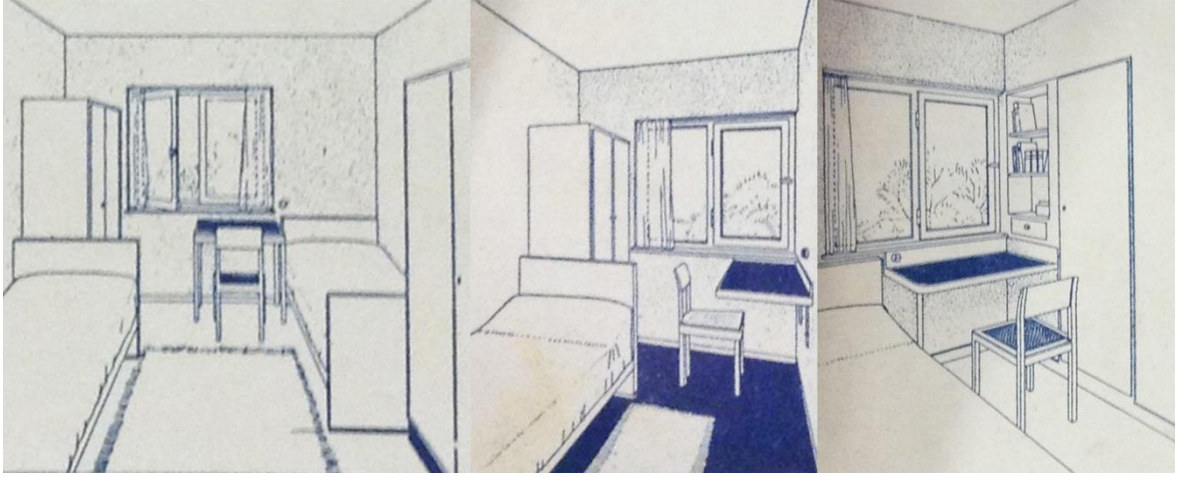
Kaynak: “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 7, 1933, s. 2.; “**Die Frankfurter küche**”, <http://xn--diefrankfurterkche-06b.de/seite12.html>, Erişim Tarihi: 22.09.2021.

Şekil 4.24 Metinde geçen çinko kaplı çekmeceler

Kaynak: “**Revolution im Haushalt**”,
https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:cvPyE1hKO_gJ:https://journals.ub.uni-heidelberg.de/index.php/ma/article/viewFile/21574/15346+&cd=1&hl=de&ct=clnk&gl=tr, Erişim Tarihi: 22.09.2021.

8. sayıda karakalem görsellerin kullanıldığı köşede yazar yine kendince doğru gördüğü çözümleri sanki o görsellerde görüyormuş gibi odayı tasvir eder. (Şekil 4. 25) Resimde görülen gömme kütüphaneyi, pencerede asılı olan perdeyi ve dikdörtgen şeklindeki tek kişilik yatağı çok yerinde birer karar olarak görmektedir. Yatağın üzerinde o dönem bir hayli kullanılan süslemeler ve oymalar yoktur. Perde sadece bir tül den ibarettir. Küçük gömme kütüphane ve yanına yerleştirilmiş yazı masası, kompozisyonun iyi birer tamamlayıcılarıdır. Hatta yazar sadece bu köşe için bir sayfa yazı daha yazılabileceğini söyler. Dönemin güzellik algısını ve kavrayışını açıklayacak bir kısım dikkat çeker. “Koyu kırmızı bir yer halisi ile açık pembe bir tül perde ne kadar güzel uyarsa, mavisi çok bir halıyla da açık mavi tül perdeler o kadar güzel gider” denir. Günümüzde böyle bir tasarım önerisi ancak naif ve çocuksu olsa da döneminde belli ki olağan bir dekorasyon önerisidir.²⁶³

Şekil 4.25 8. sayıda gösterilen üç yatak odası

Kaynak: “Her keseye elverişli eşya”, **Yedigün**, C. 1, S. 8, 1933, s. 2.

9. sayıda diğer sayılarda da bahsedilen asri eşyaların göz yormadığından ve boyutlarının hep alıştığımız eşyalardan daha alçak oluşuna dikkat çekilmektedir. (Şekil 4. 26.) Eskiye tasvir etmek için kullanılan görsele atıfta bulunarak bu resimde gördüğü her şeyin eskiliğinden, modasının geçtiğinden ve insan gözünü yordüğundan bahsedilir. Yazının sonuna doğru okuyucuyu tekrar tembihleyen yazar da bir çelişkinin içine düştüğünü kabul edercesine şöyle diyecektir; “Bir zamanlar süslü ve parıltılı bronz karyoların yerini alçak bir tahta kerevet tutmuştur. Ama diyeceksiniz ki bu züğürt işi karyola bronz karyolanın yerini tutabilir mi?

²⁶³ “Her keseye elverişli eşya”, s. 2.

Fakat modanın da bir züğürtlük neticesi meydana geldiğini unutmayınız?” Moda kavramının yoksullukla değil modern burjuva toplumunda ortaya çıktığı gerçeği düşünülecek olursa, yazarın saptaması özellikle dikkate değerdir. Ev ve Eşya köşesinin yazarı haftalardır verdiği örneklerde sürekli “yeni” ve “asri” olanı övmektedir ancak bir taraftan da “eski” ve “modası geçmiş” olarak kategorize ettiği eşyalardan hala hoşlanmaktadır. Bu duygu karışıklığını artık kendisi de itiraf etmekte ve bir zamanların bronz karyolasının gözüne hoş geldiğini kabul etse de artık modanın değiştiğini ve ona uyum sağlamak gerekliliğini gözler önüne sermektedir.²⁶⁴

10. sayıda hem fotoğraf hem de çizimlerin gösterildiği bu sayıda mobilyanın ne kadar kullanışlı ve birçok fonksiyonu bir arada barındırdığından bahsedilmektedir. Tüm yazı boyunca bu mobilyadan artık “eşya” olarak değil “möble” olarak bahsedilir.²⁶⁵

13. sayıda yer verilen ev için “Bu güzel ev şehir içinde inşa edilebilir. Dört odası, ve geniş bir balkonu ile kalabalıksız bir aile için çok muvafıktır. Bu eve üç bin liraya kadar mal olabilir.”* şeklinde anlatılmıştır.²⁶⁶

14. sayıda Avrupa’dan örnek gösterilerek tren yolları üzerinde şehirlerin dışında inşa edilen ve hafta sonu gidip bahçe işleriyle uğraştıkları evler sanki tüm okuyucuların hayalindeki bir evmiş gibi lanse edilir. Yazar bundan o kadar eminindir ki paylaştığı fotoğraf ve planlarla okuyucuyu hep hayallerindeki evle buluşturmanın mutluluğunu yaşar.²⁶⁷

17. sayıda eskiden kullanılan beşiklerin sağlıksız olduğu, artık yeni dönem çağdaş salıncıkların onların yerini aldığı söylenmektedir. Odada temel eşyalar hariç başka bir obje bulunmaz. Yazar, bu durumu odada yatacak çocuğun sağlığı için gerekli görmektedir. Yeniden çocuk vurgusu yapılarak odaya halı konmadığını, bunun yerine mantarlı muşamba serildiği vurgulanır. Karakalem çizimden anlaşılması mümkün olmasa da metni kaleme alan kişi kendi tasavvurunun tasvirini yapmayı yine elden bırakmaz ve odadaki tüm eşyaların

²⁶⁴“Eşyalarımızın şekilleri”, **Yedigün**, C. 1, S. 9, 1933, s. 2.

²⁶⁵ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 10, 1933, s. 2.

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

²⁶⁶ “4 odalı bir ev”, **Yedigün**, C. 1, S. 13, 1933, ss. 18-19.

²⁶⁷ “Tren yolunda bir küçük küçük yuva”, **Yedigün**, C. 1, S. 14, 1933, s. 2.

beyaz lake boyalı olduğundan bahseder. Buna da uygun olarak duvarların temizliği için odanın yağlı boya olması gerekliliğine vurgu yapar.²⁶⁸

18. sayıdan bugüne kadar büyük puntolarla kaleme alınmış köşenin ismi “Ev ve Eşya” küçük puntolarla altı çizili olarak yazılmıştır. Çalışma odasının nasıl olması gerektiğini anlatan yazıda çoğunlukla yeni evlerde görülen kapı yerine tavana kadar uzanan kadife perdelerin kullanıldığı yazılıdır. Bu fotoğrafta gördüğü odaya hayran olan yazar metni şöyle bitirir: “Bu odanın sade güzelliği içinde yaşamak kim bilir ne kadar zevklidir.”²⁶⁹

19. sayıda ilk defa bir evin düzenlenmiş bahçesinden bahsedilir. Bu bahçe kısmının hem mehtaplı gecelerde ailenin yemek odasına hem de birkaç sandalye ilavesiyle misafirlerin ağırlandığı bir alana dönüştürülebileceğinden bahsedilir. Sadece bir görünüşüne yer verilen ev için sanki bir insandan bahsedercesine “Bu dört odalı güzel sayfeye evinin harici manzarası ne kadar cana yakın değil mi?***” denir. Bu sayıda da fotoğrafta hiçbir detayı belli olmayan bu evin yaklaşık maliyet tutarı 2500 lira olarak verilmiş ve bu tutarın arsa fiyatı haricinde olduğu vurgulanmıştır.²⁷⁰

53. sayıda yatak odasının misafir odası kadar değer görmemesi konu edilmektedir. Metne göre ömrümüzün önemli bir kısmı bu odada geçer. Ancak bu odalar için misafir odamıza harcanan miktarın dörtte biri bile sarf edilmez eleştirisi getirilir. Bu sayıda eşyaların sadeliği detaylı olarak anlatılmadan sadeliğin güzellik getirdiği vurgulanmıştır.²⁷¹

54. sayıda gösterilen salondaki eşyalardan bahsedilirken ilk defa “kübik eşya” terimi kullanılarak “Bu güzel köşe ne kadar basit eşyalarla süslenmiştir. Kübik eşya burada bütün güzelliği ile göze çarpıyor.”*** şeklinde ifade edilir.²⁷²

55. sayıda köşenin altında “Yazı odaları şahsiyetimizin aynasıdır” başlığı atılmıştır. İki fotoğrafın kullanıldığı bu sayıda gösterilen bir çalışma alanı ev hanımları, diğeri ise yazar

²⁶⁸ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 17, 1933, s. 2.

²⁶⁹ “Güzel bir yazı ve istirahat odası”, **Yedigün**, C. 1, S. 18, 1933, s. 2.

* Yazım hatası Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

²⁷⁰ “Dört odalı bir sayfeye evi”, **Yedigün**, C. 1, S. 19, 1933, s. 2.

²⁷¹ “Yatak odalarımızı sade yapalım”, **Yedigün**, C. 3, S. 53, 1934, s. 13.

** Yazım hatası Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

²⁷² “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 3, S. 54, 1934, s. 1.

ya da romancılar için uygun bulunmaktadır. Metinde sadeliğin ilham vermek için çok elverişli olduğu dile getirilir.²⁷³

57. sayıda örnek olarak gösterilen kütüphane için “Bu kütüphanelerin hususiyeti ince uzun olup göze şirin görünmesindedir*” şeklinde tasvir edilir.²⁷⁴ (Şekil 4.30)

58. sayıda ev içinde yukarıya çıkan merdivenin sol tarafında bulunan şöminenin önüne kübik bir sandalye görülür. Arka tarafa yerden çok yüksek olmayan büfe yerleştirilmiştir. Metinde ancak bu tefriş sayesinde merdiven başının bir salona dönüştürülebileceğinden bahsedilmektedir. Buranın bir doktorun bekleme odası olabileceği gibi bir dinlenme alanı da olabileceği dile getirilir. Halbuki fotoğraf dikkatlice incelendiğinde odanın sol tarafının zaten bir salona açıldığı hemen anlaşılır.²⁷⁵

59. sayıda 57. sayıda kütüphane örneği için kullanılan fotoğraf (Şekil 4. 30) farklı bir tefrişle tekrar karşımıza çıkar. (Şekil 4.26.) Sedirli bölüme bir koltuk ve orta sehpa ekleyerek buranın “saloncuk” halini aldığı dile getirilir. Kullanılan 2. fotoğrafta ise küçük bir masanın duvara yan şekilde yerleştirilerek oranın hemen kullanışlı bir hale geleceğinden bahsedilir.²⁷⁶

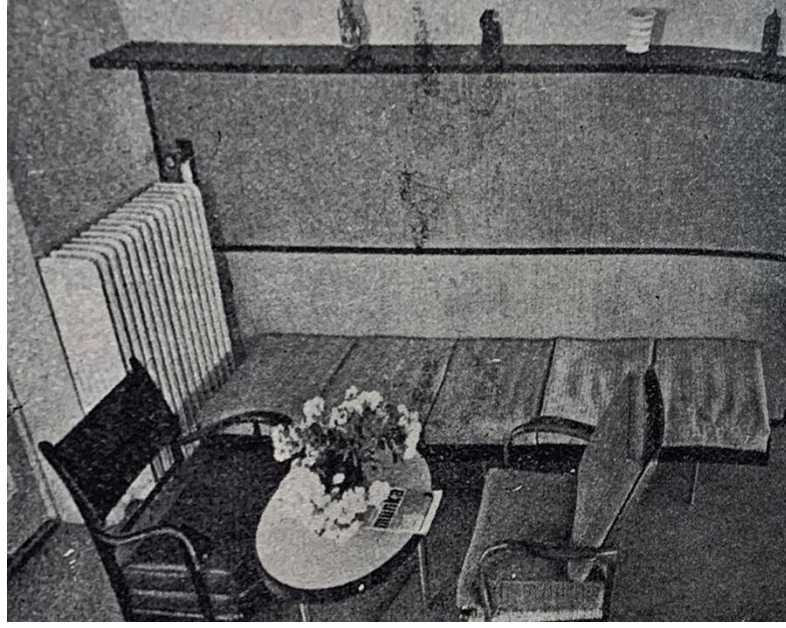
²⁷³ “Yazı odaları şahsiyetimizin aynasıdır”, **Yedigün**, C. 3, S. 55, 1934, s. 11.

* Yazım hatası Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

²⁷⁴ “Kitap Meraklılarının Kütüphanesi”, **Yedigün**, C. 3, S. 57, 1934, s. 13.

²⁷⁵ “Merdiven başı güzel tefriş edilmek şartile bazan bir salon vazifesini de görebilir”, **Yedigün**, C. 3, S. 58, 1934, s. 13.

²⁷⁶ “Köşe bucaklardan nasıl istifade etmeli?”, **Yedigün**, C. 3, S. 59, 1934, s. 8.

Şekil 4.26 59. sayıda gösterilen köşe

Kaynak: “Köşe bucaklardan nasıl istifade etmeli?”, **Yedigün**, C. 3, S. 59, 1934, s. 8.

64. sayıda 3 odalı olduğu söylenen köşkün ya bir dağ eteğinde ya da düz bir ovanın ortasında olduğu belirtilir. Dergide gösterilen çizim kara kalemde öteye gitmese de köşk için “Kırmızı damı ile, geniş ve bol ışık saçan pencerelerle cana yakın bir manzara arz ediyor.”^{*} denir. Metinde bir diğer dikkat çekici bölüm ise köşkün yapılışını anlatırken “Bu köşk apartıman gibi bir kat üzerine inşa edilmiştir. Odaların ikisi geniş havadardır. Diğer bir odası nisbeten küçüktür.”^{**} bilgisi verilir. Metinde şehir merkezine uzak olmamak şartıyla bu köşkün 1800-2000 liraya mal olabileceği bilgisine yer verilmiştir. Bu sayıda evin peyzajının nasıl olması gerektiği detaylıca anlatılır. Evin etrafına kavak ağaçlarının dikilmesi, eğer su eve uzaksa yazın kırmızı ve beyaz çiçekler açan yabani kestaneler dikilirse birkaç seneye yapılan düzenlemenin “bu şirin eve başka bir hususiyet” katacağından bahsedilir. Yazıda en lüks evlerin bahçesiz olduklarında kıymetlerinin azalacağı yazılıdır. “Bahçe, çiçek, ağaçlık, hatta mini mini bir havuz, yuvayı sevdiren, lüzumlu ve faydalı şeylerdir.” denir.²⁷⁷

* Yazım hatası Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

** Yazım hatası Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

²⁷⁷ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 3, S. 64, 1934, s. 8.

65. sayıda gösterilen iki katlı üç odalı evin yol kenarı ya da deniz kenarına inşa edilebileceği söylenmektedir. Verilen kat planları ve dış görünüş birbirine neredeyse tamamen uyar. Bu köşkün maliyeti de malzemesinin türüne göre iki ya da üç bin lira tutmaktadır bilgisi paylaşılır.²⁷⁸

66. sayıda ilk kez bir evin kübik tarzda yapıldığı dile getirilmiştir. Bu üç odalı evin dışardan “çok zarif ve gösterişli olduğu” tasvir edilmiştir.²⁷⁹

93. sayıda verilen 3 odalı evin bahçe içerisinde çok şirin bir manzarasının olduğu ve yaklaşık maliyetinin 1500 lira olacağı belirtilir. Bu evin iki kişilik bir aileye ait olduğu metinde yazılıdır ancak tefrişlerde her iki yatak odasında da tekli yataklar görülmektedir.²⁸⁰

94. sayıda okura “...Evinizde çalışma odanız için kimbilir ne kadar düşünmüş ve projeler yapmışsınızdır! Fakat bu modeldeki güzel tertibatı herhalde tasavvur edememişsinizdir.” denmektedir. Fotoğrafta gösterilen çalışma köşesinin, meşhur bir Alman eşya mimarı tarafından yapıldığı dile getirilir. Fotoğrafta masanın üzerinde duran kâğıtta büyük puntolarla “Jetzt is es Zeit!” yazmaktadır. Her şeyin çok derli toplu oluşundan ve ulaşılabilir olduğundan mutlulukla söz eder ve ekler “İdeal yazı köşesini başka türlü tasavvur etmek kabil mi?”²⁸¹

96. sayıda yatak odası için ilk defa yeni bir fikir ortaya sunulmuştur, yatak odasında elbise dolabının şart olmadığı, bu dolapların koridora da konabileceği ve bu şekilde yatak odası olarak kullanılacak odaların salon veya bir istirahat köşesi olarak kullanılabileceği dile getirilir. Köşede verilen örneğin bir Alman eşya mühendisine ait olduğu da eklenmiştir.²⁸²

97. sayıda salon köşesini anlatırken “Bu dünyanın her tarafında moda olan modern salon köşeleri bizim bildiğimiz eski köşe sedirlerinden başka bir şey değildir.” şeklinde ifade edilir. Burada yapılan vurgu dünyadaki yeni modern olan ev eşyasının onlar tarafından zaten

²⁷⁸ “Üç odalı şirin bir yuva”, **Yedigün**, C. 3, S. 65, 1934, s. 18.

²⁷⁹ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 3, S. 66, 1934, s. 4.

²⁸⁰ “Kutu gibi sevimli 3 odalı bir ev”, **Yedigün**, C. 4, S. 93, 1934, s. 16.

²⁸¹ “Nefis bir çalışma ve yazı köşesi”, **Yedigün**, C. 4, S. 94, 1934, s. 8.

²⁸² “Yatak odası.. ve istirahat köşesi”, **Yedigün**, C. 4, S. 96, 1935, s. 19.

çoktan kullandığıdır. Yazıda, zamana göre gelişen minderlerde “...artık bu odaların en güzel süslerinden biri olmuştur” diye ifade edilir.²⁸³

100. sayıda ilk kez ucuz eşyalardan uygun fiyata döşenecek bir ev iç mekânından farklı olarak bu sefer pahalı eşyalarla döşenen bir salona yer verilmektedir. Eskiden referans vererek 25-30 sene önceki eşyaların varaklı kanepelerden, mermer kaplı masalardan oluştuğu dile getirilir. Artık böyle eşyaların evlerin içinde yeri kalmamıştır. Çok ucuza mal olan modern eşyanın halk her tabakasına sirayet ettiği söylenir.²⁸⁴

103. sayıda bir kabul salonu gösterilir. Yazıda iç mekânda bulunan koltuk ve sandalyelerden kadife döşeli madeni eşya olarak bahsedilmektedir. Büyük pencereleri olan geniş bir salon olmasına rağmen içerisinde çok az eşya vardır. Duvarlar ve yer boştur, buna rağmen yazıda odaya bu sadeliğin zenginlik kattığından bahsedilir.²⁸⁵

106. sayıda evde ayrı bir çocuk odasının ne kadar önemli olduğu birkaç gerekçe ile sıralanır. İlk olarak “...yalnız yatıp temiz hava teneffüs etmek zaruretidir. Kalabalık bir odada yatan çocukların bozuk hava teneffüs etmeleri kadar sıhhatlerine muzır* olan bir şey yoktur.” şeklinde ifade edilir. İkinci sebep ise çocukların serbestçe oynamaları ve ev halkını rahatsız etmemeleri olarak gösterilir.²⁸⁶ Anadolu’daki kent evlerinde bırakın çocuk odasını evdeki yetişkin çocuklar için bile oda bulunmaz, birçok evde yatma mekânları perde ile ayrılarak başka kişiler için yatacak alanlar elde edilmektedir.**

4.13. Ev İç Mekân Düzenlemeleri

Bu bölümde dergi içerisinde verilen örneklerin iç mekânda kullandığı nesnelere ve onların mekânla olan bağlantısı detaylı bir şekilde irdelenmiştir.

²⁸³ “Sevimli ve rahat salon köşesi”, **Yedigün**, C. 4, S. 97, 1935, s. 19.

²⁸⁴ “Zengin ve lüks bir salon köşesi”, **Yedigün**, C. 4, S. 100, 1935, s. 13.

²⁸⁵ “Basit ve kibar bir kabul salonu”, **Yedigün**, C. 4, S. 103, 1935, s. 16.

* Muzır: Zararlı

²⁸⁶ “Çocuklara mahsus döşenmiş küçük bir oda”, **Yedigün**, C. 5, S. 106, 1935, s. 22.

** 1943 yılı doğumlu Kaniye Balta’nın sözlü aktarımıdır, Kişisel Görüşme, Görüşme Tarihi: 01.08.2021

3. sayıda yer verilen dik çatılı, önü verandalı evin anlatımı için yazının alt kısmında kat planlarına yer verilmektedir. İki merdivenli teras çıkıldıktan sonra direk evin salonuna giriş yapılır. Yemek odası olarak da kullanılabilir bu oda mutfığa açılmaktadır. Mutfığın hemen yanında tuvalet yer alır. Mutfaktan geçilmek suretiyle tek kollu bir merdiven ile evin ikinci katına çıkılmaktadır. Üst katta ise birbirinin içerisinden geçmeli iki yatak odasında ikişer kişilik yataklar bulunmaktadır. Ev planı içerisine herhangi bir mekânın banyo olarak nitelendirilip ilişkilendirilmemesi dikkat çekicidir.²⁸⁷

4. sayıda ev planına yer verildiği gibi bir de iç mekândan bir görsel paylaşılmaktadır. Bu ev 4 odalı bir plana sahiptir. 2 yatak odasının olduğu evde her iki odada tek kişilik ikişer yatağın olması ilginçtir. Teras kısmında yuvarlak bir masa etrafında 5 sandalye tefriş edilirken içeride salon kısmındaki masa 4 sandalye ile tefriş edilmiştir.²⁸⁸

5. sayıda bir ev örneği göstermek yerine ev iç mekânının nasıl döşenmesi gerektiğinden bahsedilir. Bu sayıda kullanılan görsellerde farklı büyüklük ve tarzlarda kitaplıklar gösterilir. Bir çalışma odası perspektif çizimi kullanılan sayıda masa ve kitaplık pencere hizasında sonlanmaktadır. Duvarda sadece bir tane resim asılıdır. Perdenin uzunluğu çalışma masası hizasında biter. Aydınlatma elemanı olarak kitaplığın üzerinde bir abajur resmedilmiştir. Yerde ise geometrik şekilleri olan bir halı bulunmaktadır.²⁸⁹ Halbuki 10. Sayıda dergide abajurun nasıl yapılması gerektiği ve nasıl kullanıldığının tariflendiği bir bölüm yer alacaktır. (Şekil 4.13)

Derginin 6. sayısında yer verilen ev mekânı illüstrasyonunda perdesiz bir oda ve üzerinde keten örtülerinin olduğu iddia edilen tekli bir koltuk, önünde puf ve halı bulunan bir salon köşesi resmedilir. Görselde duvarda asılı bir tablo ve pencerenin önünde, içinde çiçekler olan bir vazo ve küçük bir heykel bulunmaktadır. Hemen yan tarafında bir evden çekilmiş fotoğrafta bir oturma odası görünür. Odanın içerisinde üçlü ve tekli birer koltuk, bir kütüphane, duvara asılmış bir ayna ve orta sehpa bulunmaktadır. Üçlü koltuğun üzerindeki kırılentlerin diziliş biçimi dikkat çekicidir, kırılentler koltuğun üst kısmına da yerleştirilmiştir.

²⁸⁷ “1500 liraya güzel bir köşk”, **Yedigün**, C. 1, S. 3, 1933, s. 2.

²⁸⁸ “1300 liraya yazlık bir yuva”, **Yedigün**, C. 1, S. 4, 1933, s. 2.

²⁸⁹ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 5, 1933, s. 2.

Kullanılan görsel karakaleminden öteye gitmese de yazıyı kaleme alan kişi bu mutfağın baştan sona temizliği temsil eden beyaz renkte olduğundan bahseder.²⁹⁰

Derginin 7. sayısında kullanılan görsel ilk olarak Almanya'da çıkan Frankfurter Küche'yi andırmaktadır. (Şekil 4.23 sol) İllüstrasyon siyah beyaz olsa da resmi tasvir eden yazıda mutfağın baştan sona temizliği temsil eden beyaz renkte olduğundan bahseder. Yerin fayans döşeli olduğu görülmektedir. Mutfağın sol kısmına evye, fırın, ocak yerleştirilmiştir. Mutfak tezgahının alt tarafında bir çöp kovası bulunur. Tezgâhın karşı tarafına ise farklı büyüklükte olan mutfak dolapları yerleştirilmiştir.²⁹¹

8. sayıda üç farklı yatak odası çizimi kullanılmıştır. İlk çizimde sol tarafta duran tekli yatağın yanı başında bir ayaklı açılıp kapanabilen bir yazı masası resmedilmiştir. Onun hemen önünde duran iki kanatlı bir pencere ve sol tarafa çekilmiş bir tül perde bulunmaktadır. Masanın sağ tarafında ise masa hizasından yukarıda duracak şekilde gömme bir kitaplık oluşturulmuştur. Kitaplığın yan tarafında yerden kitaplık hizasına kadar yükselen bir dolap görülmektedir. Yerde ise yazından anlaşıldığı üzere halı vardır. İkinci yatak odası resminde iki tekli yatak ve sağ yatağa yaslanmış bir çalışma masası bulunur. İki kanatlı pencerenin her iki tarafına toplanmış tül perde takılmıştır. Soldaki yatağın baş, sağdaki yatağın ayak kısmına iki kapaklı dolaplar yerleştirilmiştir. Ortada boş alanı kaplayan bir halı serilidir. Üçüncü resimde tekli bir yatak ve pencerenin bitiş hizasıyla duvara monta edilmiş ayaksız açılır kapanır bir yazı masası resmedilmiştir. Pencerenin sol tarafında tül perde görülmektedir. Yatağın baş tarafına da diğer resimdeki gibi iki kapalı bir dolap yerleştirilmiştir. Zemin diğer resimlerden farklı olarak koyu renk tasvir edilmiş üzerinde bir halı çizilmiştir. Her üç resimdeki çalışma masalarının önlerinde ince bacaklı sandalyeler bulunmaktadır.²⁹²

9. sayıda eskiyi ve yeniye örnekleyen iki çizim kullanılmıştır. (Şekil 4.27) Alt alta yerleştirilen iki resimden birinde asri eşyalar diye tanımlanan bir kerevet*, sade bir aydınlatma, dört tane ince ayak üzerinde duran bir komidin ve onunla aynı boyutlara sahip bir kitaplık görülmektedir. Diğer resimde ise üç kişilik bir koltuk arkasında duran pencereye

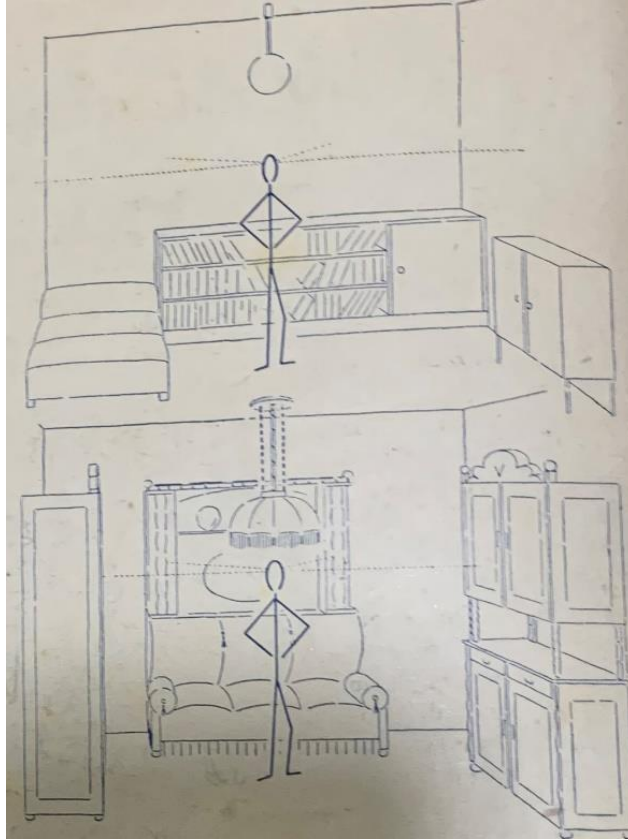
²⁹⁰ “Masrafsız güzellik”, **Yedigün**, C. 1, S. 6, 1933, s. 2.

²⁹¹ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 7, 1933, s. 2.

²⁹² “Her keseye elverişli eşya”, **Yedigün**, C. 1, S. 8, 1933, s. 2.

* Kerevet: Üzerine şilte serilerek yatmaya veya oturmaya yarayan, duvara bitişik, ayakları olan, tahtadan sedir

iki taraftan geçirilmiş perdeler, süslemeli bir avize resmedilmiştir. Sağ duvara yaslanmış yüksekçe bir büfe ve karşısında da aynı yükseklikte bir dolap görülmektedir.²⁹³

Şekil 4.27 9. sayıda gösterilen ev döşeme şekilleri

Kaynak: “Eşyalarımızın şekilleri”, **Yedigün**, C. 1, S. 9, 1933, s. 2

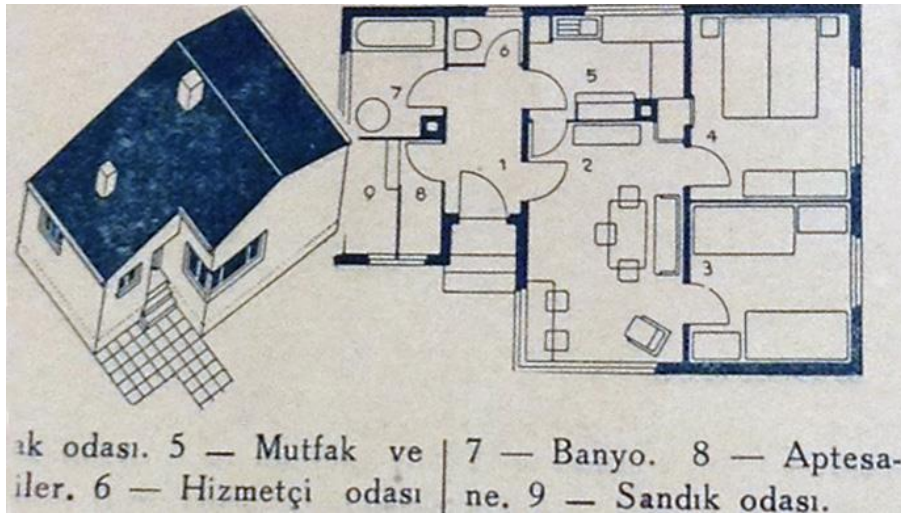
10. sayıda kullanılan ilk fotoğrafta üç oturma bölümlü bir sedir, evrak dolabı, kapanabilir bir çalışma masası ve büfeye yer verilmiştir. Sedirin yanında duran büfenin üzerinde küçük bir saksıda çiçek görülür. Yazının alt bölümünde karakalem şekilde iki çizim bulunmaktadır. İlkinde sedirin yanına bulunan kısa boylu dolabın üstten kapağı açılmış hali, diğer resimde kapanmış hali gösterilmiştir. Bir abajur ve balon lamba fotoğrafına yer verilen sayıda abajurun eskiz halinde bir çizimine de yer verilmiştir.²⁹⁴

11. sayıda gösterilen ev planı ile metinde bir uyumsuzluk söz konusudur. (Şekil 4.28) 2 yatak odalı, bir yemek salonu, banyosu ve tuvaleti ayrı olan evin giriş kısmının sol tarafında yer

²⁹³ “Eşyalarımızın şekilleri”, **Yedigün**, C. 1, S. 9, 1933, s. 2.

²⁹⁴ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 10, 1933, s. 2.

alan bölüm büyük olasılıkla kiler olarak planlanmıştır. Ancak metinde odaların adları yazılırken tuvalet tefrişinin görüldüğü yere hizmetçi odası, kiler veya depo olarak düşünülmüş ya da dönemin Türkiye’inde klozet kullanımı henüz yaygın olmadığı için tefrişte gösterilen klozetin ne olduğu muhtemelen anlaşılamamış ya da daha büyük ihtimalle anlamlı bulunmayarak bu WC mekânı çok küçük bir alan olduğu halde, planda hizmetçi odası şeklinde isimlendirilmiştir.²⁹⁵

Şekil 4.28 Mahal adı hizmetçi odası olarak verilen bir tuvalet

Kaynak: “Yedigün”, C. 1, S. 11, 1933, s. 2.

12. sayıda verilen iki katlı evin planları ve 3 boyutlu görseli birbirini tutmaz. İlk kat planında girişin sağ tarafında bir yatak odası, sol tarafında yemek salonu bulunur. İki ayrı girişi olan evin ikinci girişinin karşısında üst kata çıkan bir merdiven bulunmaktadır. Merdivenin yanında tuvalet ve mutfak gösterilmiştir. Üst kata çıkıldığında merdivenin karşısında banyo ve onun yanında tuvalet bulunur. Üst katta iki tane de yatak odası bulunmaktadır.²⁹⁶

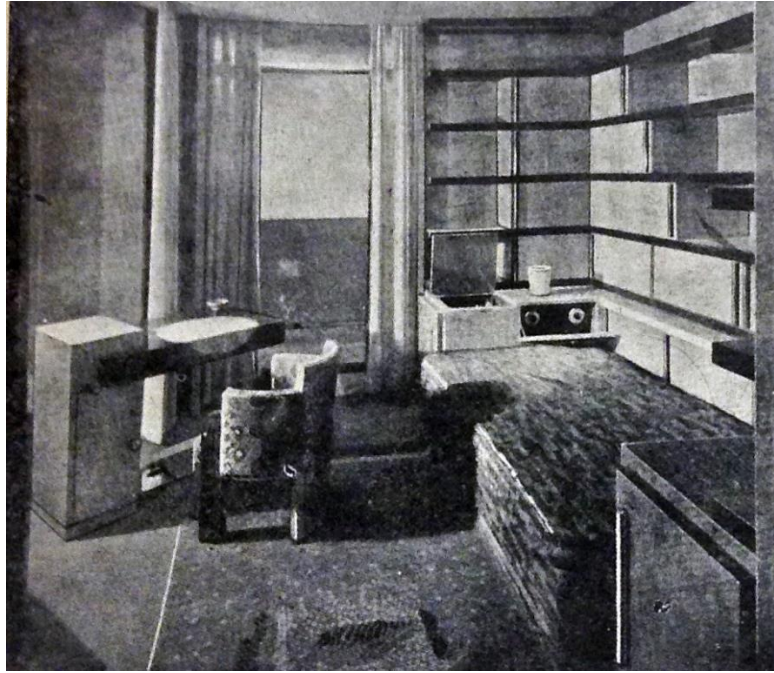
14. sayıda ikinci örnek olarak verilen köşkün çiftlik sahipleri için yapıldığı dile getirilir. Planlarına yer verilmeyen ev için metinde: “İlk katta yazıhane, salon ve yemek odası vardır. İkinci kat yatak odalarına tahsis edilmiştir. Geniş tavan arası çiftlik sahiplerinin kışlık zahire ambarı vazifesini görüyor.” şeklinde aktarılır.²⁹⁷

²⁹⁵ “Bol güneşli bir yuva”, **Yedigün**, C. 1, S. 11, 1933, s. 2.

²⁹⁶ “Dört odalı bir sayfiye köşkü”, **Yedigün**, C. 1, S. 12, 1933, s. 2.

²⁹⁷ “Tren yolunda bir küçük yuva”, **Yedigün**, C. 1, S. 14, 1933, s. 2.

18. sayıda kapı yerine iki taraftan perde asılı bir oda içerisinde tavana kadar döşenmiş raflar ve alt kısımda bulunan dolaplara yerleştirilmiş gramofon ve radyo bulunmaktadır. Odanın içerisinde yere kadar asılı olan perde kapı vazifesini görür. (Şekil 4.29) Odada bir tane çalışma masası ve ön tarafında bir koltuk bulunmaktadır. Kitap konulması düşünülmüş rafların bittiği hizada tek kişinin yatabileceği büyüklükte bir yatak bulunur.²⁹⁸

Şekil 4.29 Oda perdesi

Kaynak: “Güzel bir yazı ve istirahat odası”, **Yedigün**, C. 1, S. 18, 1933, s. 2.

19. sayıda evin giriş kat planına yer verilir. Plandan okuduğumuz üzere evin bir bodrum katının olduğu fark edilir. Ancak evin tanıtıldığı metinde bu kattan söz edilmeyip evden bir katlı olarak bahsedilmektedir. Evin iki tane iki kişilik yatak odası, bir tek kişilik odası, tuvaleti içinde barındıran banyosu, bir mutfak ve oturma odasıyla yemek odası vazifesini birlikte gören bir odası daha mevcuttur.²⁹⁹

53. sayıda çift kişilik bir karyola, bir kıyafet dolabı ve yatağın bir yanında duran komodin görülmektedir. Yatağın yan kısmında bir çalışma masası bulunur. Komodin ve çalışma masasının üzerinde içi çiçeklerle dolu vazolar görülmektedir. Kıyafet dolabının üzerinde

²⁹⁸ “Güzel bir yazı ve istirahat odası”, **Yedigün**, C. 1, S. 18, 1933, s. 2.

²⁹⁹ “Dört odalı bir sayfiye evi”, **Yedigün**, C. 1, S. 19, 1933, s. 2.

küçük bir heykel dikkat çekmektedir. Yatağın üzerinde yastık ve minderler vardır. Zeminin halı fleks döşeli olduğu tahmin edilmektedir.³⁰⁰

54. sayıda gösterilen köşede duvara yaslı bir sedir üzerinde 7 tane minder bulunmaktadır. Ortada yuvarlak bir masa bulunur. Üzerinde 3 tane fincan ve bir tane çay takımı vardır. Sedirin karşı tarafında ince metal kollu kübik şekilde tasarlanmış bir sandalye bulunur. Odanın içerisinde büfe ve üzerinde bir abajur, yuvarlak masanın bir tarafında ise ayaklı bir abajur bulunmaktadır. Odanın içerisinde bulunan büfelerin ikisinin üzerinde vazolar ve çiçekler konulmuştur. Zeminin ahşap döşeme olduğu görülür.³⁰¹

55. sayıda ilk çalışma odası örneğinde kübik tasarımlı bir masanın üzerine abajur, ahizeli telefon ve yazı kağıtları görülmektedir. Masanın önünde oturmak için bir koltuk bulunur. Masanın arkasındaki duvara bir tablo asılmıştır. İkinci örnekte ise göze ilk olarak büyükçe bir kitaplık çarpılmaktadır. Kitaplığın içi kitaplarla doludur. Rafların bir tanesinde üst üste dizili tabaklar ve yan taraftaki büyük kâse de ise meyveler bulunmaktadır. Kitaplığın en üst kısmında kadehler ve şişe görülür. Odanın içerisine iki vazolar ve bir abajur yerleştirilmiştir.³⁰²

56. sayıda ilk fotoğrafta birçok gözü olan bir çizim masası görülmektedir. Arkasında metal kolları olan kübik tasarımlı bir sandalye vardır. Masanın yanında, içinde palto olan bir gardırop görünür. Gardırobun hemen yanında bir kitaplık bulunur. İkinci fotoğrafta genişçe bir sedir, sedirin iki yanında raflar ve gözler bulunur. Ortada yuvarlak bir sehpa, sehpanın ve komodinlerin üzerinde orta boylu kaseler ve bir saksı çiçeği görülmektedir.³⁰³

57. sayıda geniş bir salonun uzun bir duvarının yarısına kitaplık yerleştirilmiştir. (Şekil 4. 30) Diğer tarafında uzun ince bir sedir bulunur. Sedirin bitiminde tekli bir koltuk, duvarda da kalorifer peteğinin bulunması dikkat çekicidir.³⁰⁴ Bunun 1930'larda Türkiye'de çok ender görülen lüks bir ev içi ısınma şekli olduğu söylenebilir.

³⁰⁰ "Yatak odalarımızı sade yapalım", **Yedigün**, C. 3, S. 53, 1934, s. 13.

³⁰¹ "İsimsiz", **Yedigün**, C. 3, S. 54, 1934, s. 1.

³⁰² "Yazı odaları şahsiyetimizin aynasıdır", **Yedigün**, C. 3, S. 55, 1934, s. 11.

³⁰³ "Mühendisin masası- İş adamının köşesi", **Yedigün**, C. 3, S. 56, 1934, s. 19.

³⁰⁴ "Kitap Meraklılarının Kütüphanesi", **Yedigün**, C. 3, S. 57, 1934, s. 13.

Şekil 4.30 Yere kadar inen pencereli ve kaloriferli bir salon

Kaynak: “Kitap Meraklılarının Kütüphanesi”, **Yedigün**, C. 3, S. 57, 1934, s. 13.

58. sayıda bir şömine önüne konulan kübik bir sandalye görülür. Arka tarafında görülen raflı kısmın üzerine küçük süs eşyaları, abajur ve vazo konmuştur.³⁰⁵

59. sayıda iki tane kübik sandalye ve sedirin ortasına bir sehpa yerleştirilmiş üzerine de çiçekler konmuştur. Sandalyenin yanında kalorifer peteği bulunmaktadır. (Şekil 4.26.) Fotoğraf karesi 57. sayıda kullanılanla aynıdır (Şekil 4.30.), sadece birkaç eşya daha eklenmiştir. İkinci fotoğrafta duvar boyunca uzanan bir yarım dolap görülmektedir. Ona dikey bir şekilde hizalanmış ince bacaklı bir çalışma masası yerleştirilmiştir. Masanın ön tarafında kübik bir sandalye görülür. Dolabın üzerinde vazolar ve kâse bulunur.³⁰⁶

61. sayıda ilk fotoğrafta gösterilen salonda kadife kumaşla kaplanmış ikili bir kanepenin ve tekli bir koltuk bulunmaktadır. Kanepenin yanında yuvarlak hatları olan bir masa yerleştirilmiştir. Masanın üzerinde bir tane abajur vardır. 2. fotoğrafta duvarın yarısını kaplayacak büyüklükte açık ve kapalı bölmelerden oluşan bir kütüphane görülür. Yere serili küçük bir halı vardır. Son fotoğrafta ahşap bir yemek masası etrafında 4 ahşap sandalye görülür. Ancak metinde masanın 6 kişilik olduğu yazmaktadır. Duvara yaslanmış büfenin üzerinde duvarın üçte

³⁰⁵ “Merdiven başı güzel tefriş edilmek şartile bazan bir salon vazifesini de görebilir”, **Yedigün**, C. 3, S. 58, 1934, s. 10.

³⁰⁶ “Köşe bucaklardan nasıl istifade etmeli?”, **Yedigün**, C. 3, S. 59, 1934, s. 8.

birini kaplayan bir ayna asılıdır. İlk fotoğraf ile ikinci fotoğraf aynı odadan çekilmesine rağmen metinde fotoğraflardan iki ayrı oda gibi bahsedilir.³⁰⁷(Şekil 4.31)

Şekil 4.31 61. Sayıda verilen salon örneği

Kaynak: “İsimsiz”, *Yedigün*, C. 3, S. 61, 1934, s. 11.

64. sayıda bir kat planı paylaşılmıştır. Giriş doğrudan yemek odasına açılır. Onun hemen solunda büyük bir mutfak bulunur. Mutfağın yanındaki banyoda uzunca bir küvetin ve bir köşe lavabonun yerleştirildiği yapılan tefrişten kolayca anlaşılır. Banyonun yan tarafındaysa genişçe bir koltuk ve halının bulunduğu oturma odası plana işlenmiştir. Metinde ise bu evin üç kişilik bir aileye ait olabileceği söylenir. Bu ev örneğinin ikinci kat planının da olduğu kesindir çünkü ilk kat planında gösterilen odalardan hiçbiri yatak odası değildir.³⁰⁸

65. sayıda ikinci katta fayans döşemesi çizimle gösterilen bir banyo tefrişi yapılmıştır. Bu sayıda da tıpkı geçen sayıdaki gibi uzunca bir küvet ve köşe lavabosu yer almaktadır. Geçen sayıda “oda” sanılan mekân bu sayıda okuyucuya “küçük bir banyo dairesi” olarak tanıtılmıştır.³⁰⁹

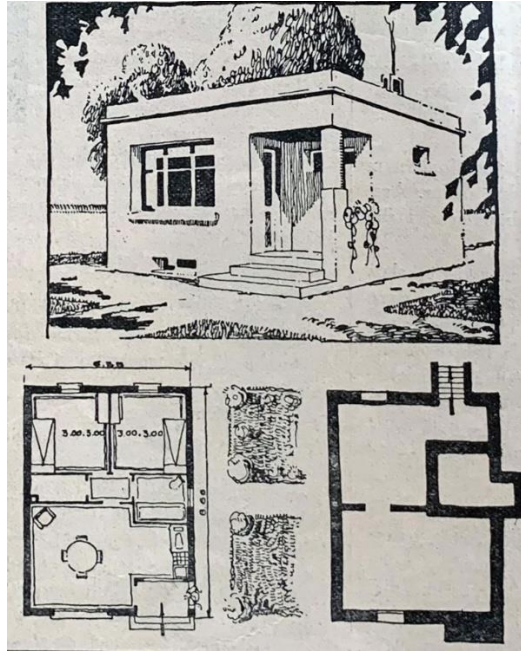
³⁰⁷ “İsimsiz”, *Yedigün*, C. 3, S. 61, 1934, s. 11.

³⁰⁸ “İsimsiz”, *Yedigün*, C. 3, S. 64, 1934, s. 8.

³⁰⁹ “Üç odalı şirin bir yuva”, *Yedigün*, C. 3, S. 65, 1934, s. 18.

66. sayıda örnek olarak gösterilen garajlı bir ev bulunmaktadır. Eve garajdan mutfağa açılan bir kapı ile girmek mümkündür. Arabasız olanlar için ana kapı evin sağ tarafında merdivenin tam karşısına konumlandırılmıştır. Mutfakla ilk kattaki odayı ayıran ve üst kata çıkan bir merdiven bulunmaktadır. Üst katta da iki oda, tuvalet ve banyo bulunur.³¹⁰

93. sayıda gösterilen evin, dış görünüşü planları ve oturma odasına için örnek oluşturacak bir çizim paylaşılır. (Şekil 4.32) Bu sayıda evin iki kişilik bir aile için olduğu söylenmektedir. Ancak planda gösterilen odalarda tek kişilik yataklar tefriş edilmiştir. Bu da dönemin aile anlayışıyla hiçbir şekilde bağdaşmaz. İlk defa bir sayıda mutfak salon ve yemek odası aynı oda içerisinde tefriş edilmiştir. Yukarıda bu odanın düzenine örnek olarak gösterilen salon ve yemek odası fotoğrafı plandaki tefrişle uyuşmaz. Fotoğrafta üçlü koltuk, ortada cam bir sehpa ve koltuğa bitişik duran bir büfe bulunurken planda 4 kişilik yemek masası ve tekli bir koltuk bulunmaktadır.³¹¹

Şekil 4.32 İki kişilik bir aileye ait olduğu iddia edilen ev planları

Kaynak: “Kutu gibi sevimli 3 odalı bir ev”, **Yedigün**, C. 4, S. 93, 1934, s. 16.

96. sayıda verilen yatak odası örneğinde L şeklindeki yataklar duvar arasına sabitlenmiştir. Yatağın uç kısmında ahşaptan bir ayak bulunduğu görülmektedir. Yatağın sol tarafında tekli

³¹⁰ “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 3, S. 66, 1934, s. 4.

³¹¹ “Kutu gibi sevimli 3 odalı bir ev”, **Yedigün**, C. 4, S. 93, 1934, s. 16.

bir koltuk ve önünde cam sehpa bulunur. Yatağın üzerinde herhangi bir yorgan görülmez sadece bir minder bulunur. Bu görselle yatak odasının istendiği taktirde istirahat odasına dönüştürülebileceği vurgusu yapılmıştır.³¹²

97. sayıda gösterilen örneklerin ikisinde de sedir şeklinde koltuklar bulunur. İlk fotoğrafta koltuğun arkasında kitaplığı olan bir büfe ve çalışma masası bulunmaktadır. Salonun ortasında duran yüksekçe bir sehpa heykel yerleştirilmiştir. İkinci fotoğrafta sedirin önünde farklı yükseklik basamaklarına sahip çekmeceleri olan bir sehpa bulunur.³¹³

100. sayıda “zengin ve lüks bir salon köşesi” gösterildiği söylenen bölümde kullanılan fotoğrafın diğer bölümlerde kullanılan tasarımlardan çok bir farkı bulunmaz. Salonun bir köşesi yemek masası konularak kullanılırken, diğer tarafında üzeri minderlerle kaplı bir koltuk, iki tane tekli koltuk ve ortada ahşap bir sehpa bulunur. Salon kısmında yere serili bir halı görülmektedir. Koltuğun yan tarafında da kısa boylu bir kitaplık yer alır. Metinde okuyucuya koltukların kumaşının çiçeksiz düz koyu bir kadifeden olduğu bilgisi de verilir. Ancak bu da okuyucuya lüks bir salon hissiyatı vermez. Dergide yer verilen diğer salonlar örneklerinde de bu salonla çok benzeyen eşyalar görülmektedir.³¹⁴

106. sayıda gösterilen çocuk odasında kafes beşik bir dolaba yaslı olarak konumlandırılmıştır. Onun yanında kumaş kaplı bir koltuk görülür. Odanın içerisine küçük bir iskemle ve oyuncaklar yerleştirilmiştir.³¹⁵

139. sayıda bir kat planı yayımlanır. Bu planda girişte sağ tarafta bir mutfak bulunmaktadır. Onun hemen yanındaki tuvalet evin arka kısmındaki iki oda taraftan paylaşılmaktadır. Mutfağın karşısına yemek odası yerleştirilmiştir. Diğer sayılarda gösterilenlerden farklı olarak bu sayıda ikinci kata çıkan merdiven salon tarafından değil yemek odasının içerisinden geçer. Planı paylaşılmamış olsa da açıklayıcı metinde üst katta bir misafir odası bulunduğu yazılıdır.³¹⁶

³¹² “Yatak odası.. ve istirahat köşesi”, **Yedigün**, C.4, S. 96, 1935, s. 19.

³¹³ “Sevimli ve rahat salon köşesi”, **Yedigün**, C.4, S. 97, 1935, s. 13.

³¹⁴ “Zengin ve lüks bir salon köşesi”, **Yedigün**, C.4, S. 100, 1935, s. 13.

³¹⁵ “Çocuklara mahsus döşenmiş küçük bir oda”, **Yedigün**, C.5, S. 106, 1935, s. 22.

³¹⁶ “Dört odalı bir yuva”, **Yedigün**, C.6, S. 139, 1935, s. 23.

4.14. Ev Ziyaretleri

15 Mart 1933 yılında yayın hayatına başlayan Yedigün dergisi ilk sayısından itibaren düzenli olmasa da dönemin tanınmış sanatçıları, siyasi figürleri ve futbolcularının evlerine yapılan ziyaretlerin anlatıldığı bir bölüme yer verir. Yapılan röportajların bulunduğu sayfa, evine konuk olunan kişilerin günlük yaşantıları, mesleki hayatları ve ailelerine dair merak edilenlerin derlenip aktarılmasından oluşmaktadır. Bu köşeye çoğunlukla ev iç mekânından çekilmiş birkaç kare fotoğraf da dahil edilmiştir. Dönemin domestik kültürünün dergide verilen ev ya da eşya örnekleriyle karşılaştırılması bakımından bu ziyaretlerde gösterilen ya da tasvir edilen ev iç mekânları önem arz eder. Ziyaret edilen kişilerin, toplumun genelinin hala kırsalda yaşayan alt gelirli kişilerden ayrışarak azınlık bir grubu temsil ettikleri unutulmamalıdır. Bu başlık altında yapılan ziyaretlerin konu alındığı dergilerin 1940 yılına kadar yer aldığı sayılar incelenmiştir.

4.14.1. Ziyaret Edilen Ev İç Mekânlarının Tasviri

Derginin ilk sayısında evine konuk olunan kişi Darülbedayi Sanatkarlarından Hikmet H. olmuştur. Darülbedayi asıl adıyla Darü'l-bedayi-i Osmani, İstanbul Belediyesi'ne bağlı bugünkü Şehir Tiyatroları'na 1931 yılına kadar verilen addır. "Güzellikler evi" anlamına gelen Darülbedayi, kuruluşundan 2 yıl gibi kısa bir süre içerisinde okul kimliğinden çıkıp bir tiyatro topluluğuna dönüşmüştür.³¹⁷ Evine konuk olunan Hikmet Hanım bir opera ve bale sanatçısıdır. Röportaj, Hikmet hanımın evinin tasviriyle başlar, evin tasvir edilen bu kısmının fotoğrafı sayfada yer almaz:

"...Büçür önde, biz arkada bir koridordan geçiyoruz...Sıcak küçük bir oda...Duvarda sinema artisikartları... Silvia Sidney, Garry Cooper, Georges Bankroft, Fernand Gravy...Masanın üstünde Darülbedayi artistlerinin fotoğrafları..Ve Bedia Muvahhit hanımın yüzünde binbir çigi

³¹⁷ Detaylı Bilgi için bkz: Refik Ahmet Sevengil, **Meşrutiyet Tiyatrosu**, İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi, 1968, ss. 177-265.

taşıyan karikatürü...karşısında Darülbedayi bale heyetinin mayolarla,silindir şapkalarla, avcı çizmelerile çıkarılmış resimleri...³¹⁸

Derginin 5. sayısında dönemin ünlü ses sanatçılarından Deniz kızı Eftalya'nın evine konuk olunur. Muhabir içerisinde bulunduğu mekânı şöyle tasvir eder: “Evvela sıcak bir salona alındık...Duvarda şöminenin üstünde resimler var: Münir Nurettin Hafız Burhan, Parisin meşhur Kafeşantan simaları...”.³¹⁹ Birinci sayıdakine benzer bir ev dekorasyonu anlatısı burada da karşımıza çıkmaktadır.

7. sayıda “Dümbüllü'nün Kahvesini İçerken” başlığı ile bir söyleşiye yer verilmiştir. Evine konuk olunan İsmail Hakkı Dümbüllü geleneksel Türk tiyatrosunun son temsilcisi, orta oyunu ve tuluat sanatçısıdır. Döneminin en ünlü güldürü sanatçılarından³²⁰ Söyleşiyi yapacak gazeteci evin içine girmeden konağı anlatmaya başlar:

“Büyük konak kapısını iki kere çaldık.. Yukardan ipi çektiler.. Mermer bir taşlık.. Her taraf gıcır gıcır silinmiş.. Mermerlerin üstü henüz yaş... Kapının yanında sıra sıra duran mestler, lastikler, potinler, iskarpinler... İnsan ilk bakışta sahibi çok titiz bir konağa girdiğini anlıyor. Dümbüllü İsmail efendi, bizi oğulmaktan sararmış ve tahtaları prüzleniş merdivenlerin başında karşıladı... Ayaklarında mestler, başında beyaz bir takke vardı... **.”

Yapılan tasvirdeki konak derginin içerisinde örnekleri gösterilen ev tasvirleriyle uyuşmaz. Sadece ev değil, Dümbüllü İsmail Efendi'nin de derginin içerisinde sıklıkla gösterilen erkeklere benzemediği bu köşede yayımlanan fotoğraflarıyla bariz bir şekilde görülmektedir.³²¹

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

³¹⁸ “Darülbedayi sanatkarlarından Hikmet. H. Kendisini ziyaret eden muharririmize hayatını anlatıyor”, **Yedigün**, C. 1, S. 1, 1933, ss. 10-11.

³¹⁹ “Nasıl Yaşıyorlar: Mussolini”, ss. 10-11.

³²⁰ İsmail Hakkı Dümbüllü (1897- 1973): Geleneksel Türk tiyatrosunun son temsilcisi sayılmakla birlikte kendinden sonraki kuşakları da eğitmesiyle günümüzde modern tiyatro içindeki geleneksel öğelerin oluşmasını sağlayan en önemli karakterdir. Önce amatör olarak Karagöz Hüseyin'in yanında, 1917'de de profesyonel olarak Kel Hasan'ın tiyatrolarında sahneye çıkar. 1926'ya kadar Kel Hasan'ın yanında çalışarak tuluat geleneğini öğrenmiş ve 1928'de Tevfik İnce'yle birlikte kendi topluluğunun kurarak Şehzadebaşı'ndaki Hilal Tiyatrosunda oyunlarını sergiler. Detaylı Bilgi için bkz: Uğur Durmaz, “Geleneksel Türk Tiyatrosunda “Kavuk”: Bir Simgenin İşlevi, Özellikleri, Temsilcileri ve Dünden Bugüne Yolculuğu”, **Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi**, C. 4, S. 9, 2018, ss. 27-28.

** Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

³²¹ “Dümbüllünün Kahvesini İçerken”, **Yedigün**, C. 1, S. 7, 1933, ss. 10-12.

Şekil 4.33 Dümbüllü mangalın başında oturmuş kahve içeren

Kaynak: “Dümbüllünün Kahvesini İçerken”, **Yedigün**, C. 1, S. 7, 1933, ss. 10-12.

10. sayıda bir futbolcunun evine konuk olan dergi bu sefer bir apartman dairesinden gördüklerini aktarır. Daha kapıyı çaldığı andan itibaren büyülenmiş olan muhabir evin içindekileri şöyle ifade etmeye başlar:

“...İnden içeri girince etrafımızdaki dekor bir anda büsbütün şıklaştı.. Her Köşede göze çarpan bir ferah var.. Eşyalar güzel.. Apartman güzel... Pencereden Boğaza ve Marmara’ya kadar uzanan manzara güzel... Yemek salonunun kapısı açık... Masanın üstünde gayet iri Portakallar, Muzlar uzaktan insana davetkar bakışlarla gülüyor... Köşede bir kristal Venedik vazosunun içinde ateş renkli laleler...Duvarda Saracoğlu Şükrü Beyin, Siirt mebusu Mahmut Bey’in büyük büyük resimleri... Velhasıl modern bir Aslan ini Vesselam.”^{**322}

Derginin 14. sayısında Ankara’da Maarif Vekili olan Reşit Galip Bey’in** evine konuk olunur. Evin içinden ve dış mekândan paylaşılan fotoğraflar dikkat çekicidir. Köşe yazısının büyük puntolu başlığının altında Reşit Galip Bey’in çalışkanlığı şu sözlerle dile getirilmektedir: “Çalışma aşkı, okuma zevki onda en asıl ve yüksek derecesini bulmuştur. Geç vakitlere kadar çalışır ve okur, yatağı bile kütüphane odasının kitaplarının arasındadır.” Bu yazının hemen sol tarafında Reşit Bey’in çalışma masasının başından bir fotoğraf

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

³²² “Galatasarayın Aslanı Nihat İnde nasıl yaşıyor?”, **Yedigün**, C. 1, S. 10, 1933, s. 11.

** Reşit Galip Baydur (1893- 1934): Türk Tarih Tezi’nin savunucusu Reşit Galib hekim, siyaset, devlet ve fikir adamı, yazardır. 19 Eylül 1932’de Atatürk’ün isteği ile Maarif Vekilliğine getirilmiştir. Detaylı bilgi için bkz.: Yener Oruç, **Atatürk’ün “Fikir Fedaisi” Dr. Reşit Galip**, Ankara: Güner Yayınları, 2007.

paylaşmıştır. Fotoğraftan çok seçilemese de koyu renkli mobilyaların olduğu bir çalışma odası görünmektedir.³²³

80. sayıda dönemin tanınan yazarlarından birinin evine konuk olunur. Yazının başlığı “Otomobilli ve Köşklü Bir Muharrir Burhan Cahit”³²⁴ olmasına rağmen dergide paylaşılan fotoğraf tek katlı, bahçe içerisinde müstakil küçük bir evden başka bir şey değildir. Metnin içerisinde de evden büyük ve gösterişli bir yapı olarak değil tıpkı görüldüğü gibi söz edilmiştir.³²⁵

105. sayılı dergide ev ziyareti Türkiye’nin ilk kadın golf şampiyonu Azize Hanım’ın evine yapılır. Metin iç mekânın tasviri ile başlar:

“Şık büfenin önünde her biri sekiz kollu büyük şamdanlar... Büfenin büyük camının arkasında şişe şişe en nefis İngiliz ve İskoçya viskileri. Mumlar, gümüş şamdanlar, İskoçya ve İngiliz viskileri.. İnsan kendisini İskoçyada bir İngiliz asilzadesinin büyük şatosunda zannediyor. Mükellef salon. Sade fakat koyu bir İngiliz zevkile süslenmiş.. İşte Bayan Azize’yi böyle bir dekor içinde ziyaret ettim.”³²⁶

119. sayıda evine konuk olunan isim Seniha Bedri Göknil’dir. Seniha Göknil, iyi bir eğitim almış, Almanca Türkçe tercüme yapan ve Türk edebiyatına birçok kitabı, tiyatro eserini kazandırmış yazar ve çevirmendir.³²⁷ Söyleşinin yapıldığı evin tasviri ile Seniha Hanım’ın evinin modern ve asri bir dekorasyona sahip olduğu fikri, fotoğraflarla desteklenmiştir. Ziyaret muhabirin evi tasviriyle başlar:

“Kapıdan girince, beni piyano sesile,plastik dans karşıladı. Bedri Nedim Göknil’in iki kızı, Ulya ile Nazan’a Şehir Tiyatrosunun plastik danslar muallimi Celal jimnastik ve plastik dans yaptırıyor... Bol ışıklı salonun masası bir kenara, koltukları başka bir kenara çekilmiş, orta yer boş kalmış: -Derse devam, dedim. Öbür taraftaki sedirin yastıkları çukurlaşmış, sedirin bir yönü

³²³ “Doktor Reşit Galip Beyin Evinde”, **Yedigün**, C. 1, S. 14, 1933, s. 10.

³²⁴ Burhan Cahit Morkaya (1892- 1949): Romancı ve gazeteci olan Burhan Cahit öğrencilik yıllarından itibaren gazetelerde çalışmış ilerleyen yıllarda yazı işleri müdürlüğü ve başyazarlık yapmıştır. 1946 yılında DP’den İstanbul milletvekili seçilmiş ancak mazbatasını TBMM Genel kurulunca iptal edilmiştir. Bkz.: “**Burhan Cahit Morkaya**” <https://www.biyografya.com/biyografi/1147>, Erişim Tarihi: 20.11.21.

³²⁵ “Otomobilli ve Köşklü Bir Muharrir Burhan Cahit”, **Yedigün**, C. 4, S. 80, 1934, ss. 14-15.

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

³²⁶ “Türkiye Golf Şampiyonu Bayan Azize”, **Yedigün**, C. 5, S. 105, 1935, ss. 4-5.

³²⁷ “**Seniha Bedri Göknil**”, <https://www.biyografya.com/biyografi/13744>, Erişim Tarihi: 13.09.2021.

çökermiş, önündeki küçük masasının üstünde açık bir Almanca kitab... Seniha Göknil sedire oturdu. Ayak ucuna iliştim. Açık duran pencereden, güneş altında pırıldayan Marmaranın, ta Adalara, Adalardan da uzaklara uzanıp yayılışı görünüyor...”³²⁸

125. sayıda eski bir Sadrazam olan Salih Paşanın köşküne konuk olunur. Asıl adı Salih Hulisi Kezrak olan Paşa VI. Mehmed’in saltanatı sırasında ve İstanbul’un işgal altında bulunduğu dönemde 28 gün sadrazamlık yapmış olan bir devlet adamıdır.³²⁹ Muhabir, olduğu mekânın tasvirini yapmaya bahçe kapısından başlar:

“Göztepe’de metruk denebilecek kadar bakımsız bir bahçenin kapısından içeri girdik...Ufak ve boyasız köşkte derin bir sessizlik var. Kapılar ve pencereler sımsıkı kapanmış.. Kafesli pencerelerin deliklerinden, arkadaki camın lokma lokma pırıltılarından başka bir şey görünmüyor. Beş dakika sonra ta darinlerden yere sürtünen bir pantufle** sesi gelmeğe başladı. Ardi sıra bir iki kapı gürültüsü duyuldu ve nihayet ikici bir çingırağın sesi ile karışık köşk kapısı açıldı... temiz, tertemiz bir taşlıktan, loş bir koridordan geçtik. Dar bir merdivenden ikinci kata çıktık.***”³³⁰

Salih Paşa eve giren muhabir ve fotoğrafçısına sigara ikram eder. Muhabir: “Masa üzerinde kibrit ararken yere birçok günlük gazeteler düştü. Baktım aralarında [7 Gün] de var” diyerek Salih Paşa’nın kendi dergisini okuduğunu vurgular.³³¹

155. sayıda Türkiye yemek kraliçesi olarak adlandırılan Yedigün dergisi muhabirlerinden Ercüment Ekrem Talu’nun**** eşi olan Hatice Talu konuk edilir. Muhabir evin tasvirini

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

³²⁸ “İsmi sahneye ve edebiyata mal Olan bir Bayan Seniha Bedri”, **Yedigün**, C. 5, S. 119, 1935, ss. 14-15, 24.

³²⁹ Salih Hulisi Kezrak (1864-1939): Kuleli lisesini daha sonrasında, Harbiye Mektebi’ni ve Harp Akademisi’ni bitirerek kurmay yüzbaşı olan Salih Paşa askerî eğitimini tamamlamak üzere Almanya’ya gönderilmiştir. 1901 yılında Müşir Deli Fuad Paşa’nın kızıyla evlenmiştir. Bkz.: <https://islamansiklopedisi.org.tr/salih-hulusi-pasa>, Erişim Tarihi: 23.11.21.

** pantoufle: Fransızca terlik anlamına gelen kelime

*** Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

³³⁰ “Kadınlarımız Kanun ve Realite”, **Yedigün**, C. 5, S. 130, 1935, ss. 14-15.

³³¹ a.yer.

**** Ercüment Ekrem Talu (1886- 1956): Babası Rezaizade Mahmut Ekrem Bey’dir. İyi bir eğitim gören Ercüment Ekrem devlet memurluğu, mütercim tercümanlık, gazetecilik, yazarlık ve son yıllarında da öğretmenlik yapmıştır. Detaylı bilgi için bkz.: “**Recaizade’ nin Ünlü Torunları**”, <https://web.archive.org/web/20120114144754/http://www.chronicledergisi.com/recaizadenin-unlu-torunlari/>, Erişim Tarihi: 20.11.21.

yaparken günümüz normlarına uymayan bir misafir ağırlama adabını vurgulayarak şu sözleri söyler:

“Mavi, küçük bir salon. Dört kişiyiz. Ortamızda karışık renkli güllerle dolu bir vazo... Sisli gündüzün yarı aydınlığı bodur bir abajurdan yanlamasına fişkırarak ziya hortumu kuvvetlendiriyor. Bayan Hatice Talu ile karşı karşıyayım. Ben bir ev sahibesinin kibarlığını sigara tiryakisi misafirlerin ölçüsüyle ölçerim. Zamanında tazelenmesi teklif edilen bir sigara, bir sigara tabakasının uzatılışı, bir kibri çakış benim kıratımda bir tiryakiyi en saygı saçan damarlarından kıskaçlıyabilir.”³³²

Muhabir Nizamettin Nazif burada verdiği iç mekân tasviri ile evi gündüz ziyaret etmesine rağmen bir abajurun açık olduğu bilgisini verirken, ev içerisinde misafire sigara uzatmanın da ne kadar kibar bir davranış olduğunu dile getirmektedir.³³³ (Şekil 4.34) Halbuki günümüzde evlerde misafire sigara uzatılması ya da böyle bir röportajda karşılıklı sigara içilmesi adaba aykırı ve lakayt bir davranış olarak nitelendirilecektir.

Şekil 4.34 Gündüz vakti yanan bir abajur: Uğur Tanyeli'nin söylemi ile "Batı artifaktlarının fetişleşmesine" ne güzel bir örnek

Kaynak: “Türkiye Yemek Kraliçesi: Hatice Talu”, **Yedigün**, C. 6, S. 155, 1936, ss. 18-20.

266. sayıda Yedigün Dergisi Türkiye'nin ilk kadın memuru diye tanıtılan Feride Berkmen'i evinde ziyaret eder. Muhabir köşesine Berkmen'in evini tasvir ederek başlar:

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

³³² “Türkiye Yemek Kraliçesi: Hatice Talu”, **Yedigün**, C. 6, S. 155, 1936, ss. 18-20.

³³³ a.yer.

“Yanıdaki ufak masanın üstünde M. Turhan Tan’ın bir romanı var. Kitabın açık olmasından ve üstüne bırakılan gözlükten, bütün muhitin sevgi ve saygısını kazanmış Bayan Feride’nin tarihe çok meraklı olduğu anlaşılıyor. Etrafıma bakıyorum. Duvarlar, yurt büyüklerinin ağırandisman yapılmış imzalı fotoğraflarile süslü, yerlerde kıymetli seccadeler ve halılar serili. Köşedeki radyo, ince bir zevkle döşenmiş bu odada sade kitabın değil, günlük hadiselerin de ehemmiyetle takip edildiğini gösteriyor.”³³⁴

Metnin baş kısmında Feride Betmen’in başı açık, üzerinde günlük kıyafetlerle kırılentlere yaslanmış bir şekilde kitap okurken ki bir fotoğrafı da yerleştirilmiştir. Ev iç mekânının tasviri üzerinden Feride Hanım’ın bu önemli görev için ne kadar doğru biri olduğu vurgulanmak istenmiş olunacak ki sıradan bir oda için methiyeler dizilmiştir.³³⁵

347. sayıda Tevfik Fikret³³⁶’in evine konuk olunur. Muhabir Hikmet Feridun, şairin eşi Nazime Hanım’a haklarında çıkan birçok dedikoduyu doğrudan sorar. Bu sorulardan ilki de evlerini Amerikan Koleji’nin hediye edip etmediğidir. Bu sorunun üzerine Nazime Hanım ilk defa dergide böyle bir köşkün gerçek manada ne kadar mal olduğunu da söylemiş olur. Evin yapımı için 1500 lira harcanmıştır. Arsası içinse 170 lira verilmiştir. Tevfik Fikret’in meşhur Sis şiirini yazdığı köşküne “Aşiyân” adını vermiştir. Bir eve ad verilerek ondan bahsedilmesi ilk defa derginin bu sayısında Fikret’in evinden bahsederken gerçekleşir. Tüm ev planını kendi kafasından tasarlayan Fikret’in Aşiyân köşkünde dokuz oda bulunmaktadır. En yukarıdaki katta bulunan balkonlu salon Tevfik Fikret’in çalışma odasıdır. Buzlu suyu çok seven şairin yanında devamlı toprak bir testi bulundurduğu bilgisi de verilir.³³⁷

³³⁴ “Türkiyede ilk kadın memur Bayan Feride”, **Yedigün**, C. 11, S. 266, 1938, s. 7.

³³⁵ a.yer.

³³⁶ Tevfik Fikret (1867-1915): Şair kişiliği ile tanınan Tevfik Fikret, Türk edebiyatının batılılaşmasında öncü isimlerden olmuştur. Atatürk’ünde onun düşüncelerinden etkilendiği bilinen Fikret Osmanlı İmparatorluğu dağıldığı sırada Servet-i Fünûn topluluğu liderliği yapmıştır. Detaylı bilgi için bkz.: “**Tevfik Fikret**”, <https://islamansiklopedisi.org.tr/tevfik-fikret>, Erişim Tarihi: 20.11.2021.

³³⁷ “Halukun Annesile Karşı Karşıya bir Dertleşme”, **Yedigün**, C. 14, S. 347, 1939, ss. 12-13.

4.14.2. Ziyaret Edilen Ev İç Mekânlarının Donatıları

1. sayıda Hikmet Hanım'ın 4 farklı fotoğrafına yer verilir. Sayfada, büyük boy olarak yer verilen fotoğrafta Hikmet Hanım bir aynanın karşısında poz vermektedir. Tuvalet aynasının üzerinde dantel bir örtü ve bir iplik bobin görülür. Ahşap bir sandalyeye oturan Hikmet Hanım'ın arkasındaki pencerede röşelya işlemeli bir perdenin asılı olduğu görülmektedir. Bir diğer fotoğrafta Hikmet Hanım bir divan üzerinde oturmaktadır. Yanındaki ahşap masanın üzerinde beyaz bir örtü, onun da üzerinde çalar saat bulunur. Arka tarafta yan yana sıralanmış ahşap iki sandalye görülür. Yerde desenli bir halı vardır. 3. fotoğrafta ise muhabirle karşılıklı otururken poz veren sanatçı tekli bir koltukta otururken köpeği Bücür ile poz verdiği görülmektedir. Son fotoğrafta ise ablası olduğunu tahmin ettiğimiz, söyleşide de adı geçen Zehra Hanım'la yan yana ahşap sandalyelerde otururken kucağında köpeği ile görülürler.³³⁸

5. sayıdaki Eftalya Hanım'ın* evine yapılan ziyarette kullanılan fotoğrafların ilkinde Eftalya Hanım, kablolu bir ütüyle ütü yaparken fotoğraflanır. (Şekil 4.35) Ancak Eftalya Hanım'ın dergiye konuk olmasına sebebiyet veren yeteneği ütü yapması değil dönemin en bilinen ses sanatçılarından biri olmasıdır. Diğer bir fotoğrafta ise oturma odasında eşi ahşap bir sandalyede otururken, kendisi ve muhabirin kadife kaplı koltuklarda oturduğu görülmektedir. Muhabirin hemen sol yanında bir kadın heykeli bulunur. Yerlerin halı kaplı olduğu fotoğraf karesinde duvara halı asılmıştır. Ev duvarlarına halı asma geleneği eskiye referans veren eski bir Anadolu süslemesi tarzıdır.³³⁹

³³⁸ “Darülbedayî sanatkarlarından Hikmet. H. Kendisini ziyaret eden muharririmize hayatını anlatıyor”, **Yedigün**, C. 1, S. 1, 193, ss. 10-11.

* Denizkızı Eftalya Işılay (Atanasia Yeorgiadu) (1891- 1939): Osmanlı Rum'u asıllı ses sanatçısıdır. Darülelhan, günümüzdeki ismiyle konservatuar adına plak dolduran ilk Rum sanatçıdır. Detaylı bilgi için bkz.: “Denizlerin İhalesi; Deniz Kızı Eftalya Hanım”, **Skykonsept59**, S. 59, 2015, ss.14-15., https://web.archive.org/web/20160624105357/http://www.syk.com.tr/Dosyalar/SyKonseptPdf/060b3df7-01f9-40eb-8693-948ba2d69649_59.pdf, Erişim Tarihi: 20.11.21.

³³⁹ “Deniz kızı Eftalya”, **Yedigün**, C. 1, S. 5, 193, ss. 10-11.

Şekil 4.35 Deniz Kızı Eftalya ütü yaparken

Kaynak: “Deniz kızı Eftalya”, **Yedigün**, C. 1, S. 5, 193, s. 10.

7. sayıda bu zamana kadar gösterilen ev iç mekânı tasarımı örnekleri ile uyuşmayan ev iç mekân öğelerine tanıklık edilir. Röportaj eski konağın kafesli bir odasında, büyük bir saç mangalın etrafında karşılıklı oturarak gerçekleştirilir. Fotoğraflardan görüldüğü kadarıyla mobilyalar koyu renkli ve oymalıdır. Yer desenli bir halı ile kaplıdır. Dümbüllü 'nün oturduğu divanın arkasında dantel işlemeli kırilentler olduğu görülmektedir. Arka planda görülen perdeler beyaz ve desenlidir.³⁴⁰ Halbuki derginin içerisinde yer alan perde bölümünde perdesiz evlerin güzelliğine vurgu yapılmış, perdeli evlerinde perdelerinin sade ve tül olması gerektiği dile getirilmiştir.

10. sayıda gösterilen ev, Dümbüllü 'nün evinden farklılıklar gösterir. Halbuki ikisi de aynı dönemde yaşayan ve alım güçleri benzer olan sınıfları temsil ederler. Nihat Bey'in apartmanı tıpkı derginin içerisinde döşenmesi arzu edildiği gibidir. Oturma salonunda görülen Nihat Bey'in arkasında sade bir dolap, üzerinde heykelcikler görülür. Oturduğu sandalye, kolunu yasladığı masa da keskin hatlara sahip sade eşyalardır.³⁴¹

14. sayıda muhabir Server Rifat Bey ve Reşit Bey'in karşılıklı oturduğu bir fotoğraf paylaşılmıştır. Bu fotoğraftaki iç mekân dikkat çekicidir. Çalışma odasındaki yeni mobilyalar bu odada görülmez. Reşit Bey'in oturduğu kanepenin üzerinde kilim desenli

³⁴⁰ “Dümbüllünün Kahvesini İçerken”, **Yedigün**, C. 1, S. 7, 1933, ss.10-12.

³⁴¹ “Galatasarayın Aslanı Nihat İninde nasıl yaşıyor?”, **Yedigün**, C. 1, S. 10, 1933, s.10.

kılıflar vardır. Karşı duvarda bir kilimin üzerinde Zeybek oynayan bir erkek heykeli ve iki yanında duran çini vazo görülmektedir. Duvarda açılan bu köşe eski evlerdeki nişleri anımsatır. İkisinin ortasında yer alan küçük sehpanın üzerinde dantel bir örtü serilidir. Halbuki Reşit Galip Bey de dönemin sayılı tanınmış siyasetçilerinden olup evini derginin verdiği örneklerdeki mobilya ve aksesuarlarla döşeyebilecekken evinin dekorasyonu dergide beğenilmeyen ve ötekileştirilen bir dile sahiptir.³⁴²

21. sayıda evine konuk olunan Bestekar Muhlis Sabahattin Bey* yurtdışında ve yurtiçinde birçok konser vermiş, birçok bestesi olan bir piyanisttir. Dergi için ilk fotoğraf bir sehpanın yanında çekilmiştir. Sehpanın üzerinde dantel bir örtü, onun üzerinde ise nargile şişesi bulunur. Muhlis Sabahattin'in önünde Türk kahvesi ve küllük içerisinde bir sigara görülür. Arka tarafta oymalı koyu renkli bir köşelik göze çarpar. Yeni çağın piyanosu ile besteler yapan, operetler** yazan Muhlis Bey'in evinin içi gene derginin içerisinde verilen dekorasyon tasarımlarıyla uyumlu gözükmez, evin içerisindeki eşyalar ve objeler eskiyi, asri olmayı anımsatır niteliktedir.³⁴³

53. sayıda Profesör Akil Muhtar Bey'in*** evine konuk olunur. Çalışma masasının başında çekildiği fotoğrafta fonda onlarca kitabın dizili olduğu bir kitaplık ve önde masasının üzerinde deftere bir şeyler karalayan Profesör görülür. 10. sayıda tahminimizce piyasada satışı dahi olmadığı için nasıl yapılacağı resimlerle anlatılan abajur objesi tam on ay sona bu sayıda Akil Muhtar Bey'in masasının üzerinde yer almaktadır. Muhtar Bey eğitimi yurtdışında almış bir hekimdir, bundan ötürü orada gördüğü ya da kullanmaya alışık olduğu ev objelerini satın almış ya da oradan getirmiş olmalıdır.³⁴⁴

³⁴² “Doktor Reşit Galip Beyin Evinde”, **Yedigün**, C. 1, S. 14, 1933, s.11.

* “**Muhlis Sabahattin Ezgi**” (1889- 1947): Türk müziği bestekarı olan Ezgi 25 yılın içerisinde birçok operet, revü ve orkestra eseri bestelemiştir. Kendi yazdığı bazı operetlerde de oynamış ve büyük ilgi görmüştür. Detaylı bilgi için bkz.: <https://islamansiklopedisi.org.tr/ezgi-muhlis-sabahattin>, Erişim Tarihi: 20.11.21.

** Operet: Eğlenceli, hafif konulu, içinde bestesiz konuşmalar bulunan sahne eseri

³⁴³ “Bir Bestekarın Hayatı... Muhlis Sabahattin bey Nasıl Yaşıyor?”, **Yedigün**, C. 1, S. 21, 1933, ss. 10-13.

*** Akil Muhtar Özden (1877-1949): İç hastalıkları uzmanı olan hekim ayrıca fikir ve siyaset adamıdır. Tıp fakültesinde okuduğu dönemde ittihatçılarla birlikte Avrupa'ya kaçmış daha sonra davet üzerine İstanbul Tıp Fakültesine ordinaryüs profesör olarak geri dönmüştür. 1944 yılında buradaki görevinden ayrılarak milletvekili seçilmiştir. Detaylı bilgi için bkz.: “**Akil Muhtar Özden**”, <https://www.biyografya.com/biyografi/1471> Erişim Tarihi: 21.11.21

³⁴⁴ “Profesör Akil Muhtar Beyin Evinde”, **Yedigün**, C. 3, S. 53, 1934, ss. 14-15.

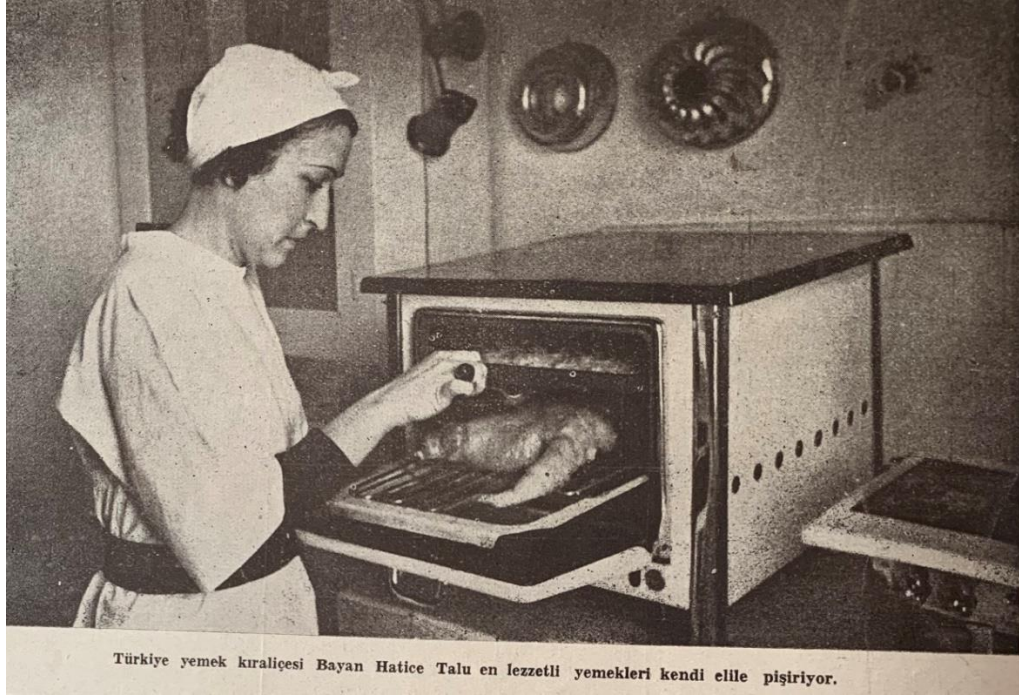
125. sayıda konuk olunan kişi eski Sadrazam Salih Paşa'nın evinin içerisinde u fotoğraf karesi paylaşılmıştır. İlk gorselde Salih Paşa kilim deseni kumaşla kaplı bir koltukta otururken görülür. Sol tarafında ise varaklı bir masa ve büyükçe bir ayna bulunmaktadır. Diğer yanında dantel örtü serili bir sehpa bulunur. Diğer fotoğrafta kadife kumaş kaplı tekli bir koltukta oturan Salih Paşa'nın arkasında ağır ve desenli bir perde fonu kadraja girmiştir. Son paylaşılan fotoğrafta Salih Paşa'nın yanında duran bir yığın gazete görülür. Röportajın içerisinde kendisi dünya ve Türkiye gazetelerini keyifle okuduğunu dile getirmektedir. Eski Sadrazamın kadraja giren bu kısıtlı ev içi objelerine rağmen yaşam pratiğinin hala Türkiye'nin "eski dönemine" atıf yapan bir şekilde olduğu gözden kaçmaz.³⁴⁵

155. sayıda evine konuk olunan Hatice Talu'nun evinin oturma odasından ve mutfağından fotoğraflar paylaşılır. (şekil 4.36) İlk sayfada gösterilen fotoğrafta adeta bir laboratuvar* gibi içerisi elektronik mutfak eşyaları ile donatılmış, duvarda metal kek kalıplarının asılı olduğu bir mutfak görülmektedir. Oturma odasından verilen fotoğraf ayaklı abajurun yanında çekilmiştir. Odada yeni model bir kanepeler, n tarafta sehpa ve üzerinde vazo heykel gibi objeler bulunmaktadır. Son fotoğrafta da tekrar mutfakta görüntülenen Talu bu sefer de elektrikli ocağının başında yemek yaparken görülür.³⁴⁶ 1936 yılında mutfağında elektrikli bir ocak bulunan kaç kişi olduğu düşünülmesi gereken bir husustur.

³⁴⁵ "Eski Bir Sadrazam Salih Paşa", **Yedigün**, C. 5, S. 125, 1936, ss.14-15.

* Söyleşide kendisi böyle dile getiriyor.

³⁴⁶ "Türkiye Yemek Kraliçesi: Hatice Talu", **Yedigün**, C. 6, S. 155, 1935- 1936, ss.18-19.

Şekil 4.36 Yedigün dergisi ilk defa mesleği aşıcılık olan bir kadını mutfakta fotoğraflıyor

Kaynak: “Türkiye Yemek Kraliçesi: Hatice Talu”, **Yedigün**, C. 6, S. 155, 1935- 1936, s.18.

220. sayıda Türkiye’deki tarih romanları denince akla ilk gelen isimlerden olan M. Turhan Tan’ın* evine konuk olunur. Sayfanın en başında Turan Tan, eşi, oğlu ve muhabirin yemek masasında oturduğu görülmektedir. (Şekil 4.37) Masanın üzerine beyaz bir örtü serilidir. Herkesin önünde iç içe konmuş duran beyaz tabaklar yanlarında çatak bıçak takımı ve cam bardaklar bulunur. Ayrıca masada içerisinde çiçeklerin olduğu bir vazo da bulunmaktadır. Bu sayıya kadar ilk defa bir yemek masası etrafında otururken poz verilmiştir.³⁴⁷ Bu görüntü İdare-i Beytiyye kitaplarında öğretilenlerin artık domestik kültürde karşılığının olduğunu kanıtlar niteliktedir.

* M. Turhan Tan (1885- 1939): Asıl adı Mehmet Sami Fethi’dir. Şair, yazar, eğitimci ve milletvekilliği yapmıştır. Detaylı bilgi için bkz.: “**M. Turhan Tan**”, <https://www.biyografya.com/biyografi/6147>, Erişim Tarihi: 21.11.21.

³⁴⁷ “M. Turhan Tan”, **Yedigün**, C. 9, S. 220, 1937, ss. 7-9.

Şekil 4.37 Kitaplardan çıkıp domestik kültüre eklenmiş bir yemek masası

Kaynak: “M. Turhan Tan”, *Yedigün*, C. 9, S. 220, 1937, s. 7.

305. sayıda *Yedigün* dergisi, İstanbul Milletvekili General Kazım Karabekir’in³⁴⁸ evini ziyaret eder. Kazım Karabekir’in çalışma odası detaylı bir şekilde anlatılır. Muhabir, Karabekir’in maroken* bir koltuktan kalkarak onunla tokalaştığını söyler. Odaya kırmızı bir rengin hâkim olduğunu dile getiren muhabir odada gördüklerini anlatmaya koyulur:

“Yan tarafta bir ucu tavana kadar uzanan atlas bir bayrak, duvarı kaplıyor. Kars kalesine ilk dikilen Türk bayrağı! Onun üzerinde yine kırmızı bir zemine yazılmış büyük bir <<Türk yılmaz.>> levhası..Dikkat edilince bu yazının tam ortasına Türkün atılğan ve sonsuz metaneti karşısında cihanı istisgar edercesine ufak bir yazı ile <<Cihan yıkılsa>> kelimeleri yazılı. General Kazım Karabekir’in vecizelerinden bir diğeri.. Beyazla karışık bayrak kırmızısının milli çehresini, yazı masasını kaplıyan cilt cilt kitapların kaplarında bile görüyorsunuz. Ayrıca üç büyük camekan var. Bunlardan birincisi, askerlik ve tarihe müteallik ve çoğu Fransızca, Almanca eserlerle dolu... Diğeri kendi telif ettiği kitaplarla... Bir üçüncüsü, ta mektep sıralarından bugüne kadar askeri ve sivil bütün hayatının bir kısım hatıralarını ihtiva eden yuvarlak ve uzun bir köşe camekanıdır ki, iki yanında tavana yakın bir yerden başlayarak aşağıya kadar kılıçlar asılı.. Ve müteaddit harp tabloları.***³⁴⁹

³⁴⁸ Musa Kazım Karabekir (1881- 1948): Şark komutanı adıyla da bilinen Kazım Karabekir 1. Dünya savaşı, Çanakkale Savaşı gibi birçok önemli savaşta yer almıştır. Detaylı bilgi için bkz.: “**Kazım Karabekir**”, https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%A2z%C4%B1m_Karabekir, Erişim Tarihi: 21.11.21.

* Fas'ta işlenen yumuşak bir tür keçi derisi.

** Yazım hataları *Yedigün* dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

³⁴⁹ “İstanbul Mebusu General Kazım Karabekir”, *Yedigün*, C. 12, S. 305, 1939, ss. 13-17.

Dergide bu sayıya kadar, yapılmış en detaylı iç mekân tasviri Karabekir'in evi için yapılır. Sayfada paylaşılan çalışma odası fotoğraflarında görülen ilginç bir detay ise duvarlarda asılı olan ve camekânın üzerinde duran levhaların Arap harfleri ile yazılmış olmasıdır. (Şekil 4.38) Yeni Türkiye'nin mimarlarından olan Kazım Karabekir'in hala bu yazının kullanıldığı levhaları odasında asılı tutması dikkat çekicidir. Odasında askerliğe başladığı günden bu yana kullandığı tüm kılıçlar asılı olarak, madalyalar da camekânın gözünde muhafaza edilerek saklanmıştır.³⁵⁰

Şekil 4.38 Kazım Karabekir çalışma odasında, yan tarafta Arapça harfli yazılar gözüküyor

Kaynak: "İstanbul Mebusu General Kazım Karabekir", **Yedigün**, C. 12, S. 305, 1939, s. 14.

347. sayıda Tevfik Fikret'in evi ziyaret edilir. Evin içerisinden paylaşılan fotoğraflarda evin iç dekorasyonunun dergilerde gösterildiği gibi sade ve yeni mobilyalarla tasarlandığını görmek mümkündür. Duvarlar açık renk boyanmış ve birkaç tablo asılmıştır. Eşi Nazime Hanım'ın oturduğu koltuk ve kaplaması dönemin yeni mobilyalarındandır. Koltuğun yanı başında duran camlı büfe içerisinde ve üzerinde bibloların, heykellerin bulunduğu görülmektedir. Bayan Fikret'in verdiği iki pozda da arkasında kalorifer peteği dikkat çeker.³⁵¹

³⁵⁰ a.yer.

³⁵¹ "Halukun Annesile Karşı Karşıya bir Dertleşme", **Yedigün**, C. 14, S. 347, 1939, ss. 12-13.

4.14.3. Ziyaret Edilen Evlerin Kullanım Biçimleri

1. sayıda basılan fotoğraflarda Hikmet Hanım evin içerisinde şık iki farklı kıyafet ile karşımıza çıkar. Fotoğraf kareleri evin içerisinden olmasına rağmen, bir karede ayağında kapalı siyah topuklu bir ayakkabı varken, divanda oturarak verdiği pozda, ayağında arkası açık topuklu başka bir ayakkabı ve kıyafetle poz verir. Röportaj metninde Hikmet Hanım'ın ev işlerini hiç sevmediği mutfak, ütü ve dikişin kendisine mektep derslerinden daha ağır geldiği aktarılmıştır. Bundan ötürü Fransız mektebini sonra evde harcadığı zaman ona çok daha ağır gelmiş ve Darülbedayi mektebine gitmeye başladığını ifade edilir.³⁵²

5. sayıda Eftalya Hanım ve eşi Sadi Bey bir oturma odasında otururken görülür. Fotoğrafta herkesin ayakkabılı olması dikkat çekicidir. Modern bir koltuk takımı ile döşeli evin duvarlarında ise eski dönem evlerindeki gibi halı asılıdır. Eftalya Hanım müzik hollerinde haftanın belirli günlerinde şarkı söylediğini, yataktan çok geç kalktığını ve bundan ötürü ev işleriyle hiç meşgul olmadığını, ev işlerinden sadece ütü yapmayı bildiğini aktarır.³⁵³

7. sayıda Dümbüllü İsmail Efendi mangalın başında kahve içerken fotoğraflanmıştır. (Şekil 4.33) Bir minderin üzerinde bağdaş kurup oturan İsmail Efendi'nin ev ayakkabıları yan tarafta durur. Fotoğraflarda İsmail Efendi yerde ya da koltuk üzerinde fark etmeksizin bağdaş kurarak otururken görülmektedir. Üzerine giydiği uzunca beyaz bir elbise ve başında bir takke görülmektedir. Evin içerisinde günlük yatak kıyafetleriyle dolaştığı düşünülebilir. Röportaj verirken yalnızca bir fotoğrafında takkesi her zamanki gibi başında ama takım elbise giymiş, kravat takmış, ayaklarını da zemine koymuştur. Diğer bir fotoğrafta gene günlük kıyafetleriyle koltuğun üzerinde oturmuş, bağdaş kurmuş olarak gözükürken yan tarafında oturan kadın elinde bir Yedigün dergisi okumaktadır. Kadının ayakkabıları görselde açıkça görülür.³⁵⁴(Şekil 4.39)

³⁵² “Darülbedayi sanatkarlarından Hikmet. H. Kendisini ziyaret eden muharririmize hayatını anlatıyor”, **Yedigün**, C. 1, S. 1, 1933, ss. 10-11.

³⁵³ “Deniz kızı Eftalya”, **Yedigün**, C. 1, S. 5, 1933, ss. 10-11.

³⁵⁴ “Dümbüllünün Kahvesini İçerken”, **Yedigün**, C. 1, S. 7, 1933, ss. 10-12.

Şekil 4.39 Dümbüllü kanepede bağdaş kurup oturmuş ud çalarken

Kaynak: “Dümbüllünün Kahvesini İçerken”, **Yedigün**, C. 1, S. 7, 1933, s. 11.

10. sayıda evin içerisinde esen modernizm ve çağa ayak uydurma arzusu Nihat Bey’in hem kendi cümleleriyle hem de oluşturulan kompozisyonla açığa çıkar. Evde Berlin radyosu dinlenir, Nihat Bey’in çocuğunun Alman bir dadısı vardır, masanın üzerinde açık Almanca bir kitap olduğu söylenir. Nihat Bey spor dışında günlük yaşamında ev kullanımına dair her zaman erken yattığını, erken kalktığını daha sona oğlu ile jimnastik yaptığını ve sonra da işi ile ilgilendiğini aktarır.³⁵⁵

119. sayıda söyleşi için köşede yayınlanan fotoğraflardan birinde Seniha Hanım kızlarına bir masa başında ders çalıştırırken, diğerinde de kendi masa başında çalışırken görülmektedir. Bir diğer fotoğrafta ise ayağında ayakkabıları ile bir sedirde uzanırken poz vermiştir. (Şekil 4.40) Fotoğrafların Yedigün dergisi için çekildiği düşünüldüğünde böyle pozların neden verildiği merak konusudur.³⁵⁶

³⁵⁵ “Galatasarayın Aslanı Nihat İninde nasıl yaşıyor?”, **Yedigün**, C. 1, S. 10, 1933, s. 12.

³⁵⁶ “İsmi sahneye ve edebiyata mal Olan bir Bayan Seniha Bedri”, **Yedigün**, C. 5, S. 119, 1935, ss. 14-15, 24.

Şekil 4.40 Dönemin sıkça rastlanan bir karesi “kanepeye uzanarak poz verme”

Kaynak: “İsmi sahneye ve edebiyata mal Olan bir Bayan Seniha Bedri”, **Yedigün**, C. 5, S. 119, 1935, s. 15.

155. sayıda Hatice Talu lokantaların hijyenik olmamasını eleştirirken domestik kültüre dair kendi görüşlerini dile getirir:

“...Ben mektepte talebelerime daima evde yemek yapmalarını ve kocalarını evde yemek yemeğe alıştırmalarını telkin ederim. Ve evin salonundan ziyade mutfağa dikkat edilmesi lazımdır, kanaatindeyim. Mutfak bir laboratuvar olmalıdır. Eğer bugünkü gidiş devam ederse İstanbul da Varşova`ya dönecek.-Neden? -Ben orada üç yıl kaldım ve kendimi kat`iyyen yabancı bir memlekette sanmadım. Umumi manzarasile Polonya bir şark memleketi tesirini veriyor. Yalnız garibime neresi gitti, bilir misiniz? -!?!...- Kadınların hayatı hep kahvelerde geçer. Kadın öğle yemeğini kahvede yer. Misafirini evine değil, kahveye davet eder. Velhasıl koskoca Varşovanın yemek zamanlarında bizim Meseret kiraathanesi gibi bir gösterişi vardır...”.

Bu metinden dönemin kadınlarının böyle alışkanlıklara sahip olmadığı, Hatice Hanım gibi modern bir kadının bile bu pratiği garipsediğini anlaşılmaktadır.³⁵⁷

220. sayıda kare bir yemek masasının etrafında görülen Tan ailesi ve muhabirin kıyafetleri dikkat çekicidir. (Şekil 4.37.) Turhan Tan`ın küçük oğlu dahil masadaki tüm erkekler takım

³⁵⁷ “Türkiye Yemek Kraliçesi: Hatice Talu “, **Yedigün**, C. 6, S. 155, 1935- 1936, s. 20.

giymiş ve kravat takmıştır. Evin Hanım'ın ise boynuna bir peçete astığı görülmektedir. Yemekte kullanmak üzere ikişer tabak ve çatal bıçak setinin önlerinde bulunması Avrupai dergilerde görülen sofrada adabının bu evde de uygulandığı şeklinde yorumlanabilir. Şaşırtıcı olan ise bu kadar resmi, düzenli ve önceden planlanmış bir yemek masası için muhabirin: “Üstat Turhan Tan'ın aile yuvasında sıcak ve samimi bir hava var. Bu hava üstadın eserleri kadar ciddi, içli ve ömürlüdür.³⁵⁸” şeklinde iki tezat ruh hali ile bu sofrayı açıklanması olmuştur.

4.14.4. Bahçe Tasviri

17. sayıda Ankara'da oturan ziraat vekili Muhlis Bey'in evine konuk olunur. Burada Muhlis Bey'in evinin içerisinden hiç bilgi verilmezken bahçesinden uzunca bahsedilir. Muhabirin bahçeyi anlatma biçimi yeniye ve planlı olana duyduğu derin saygıyı ve arzuyu tıpkı “Ev ve Eşya” köşesindeki tasvirler gibi betimleyerek gözler önüne serer. Muhabir, karşılaştığı küçük ama birçok güzel güllü donatılmış bahçeyi okurlarına şöyle anlatır:

“Yeşillikler içinde ufacık bir balkon, yeşillikler içinde bir kamariye, camlı köşeler, zarif bir havuz, fevkalade latif çiçekler...ve güzel kokular ile burası da bilginin yarattığı bi cennet.. Buranın her köşesinde ince düşüncenin, şairane bir hissin izlerine tesadüf etmemek kabil değil. Maddi imkânsızlık diye tavsif edilebilecek darlık burada manevi öyle bir varlık genişliği haline getirilmiş ki bu dört karışık bahçe insanın gözlerine on misli kadar büyük ve ferah görünüyor.”³⁵⁹

³⁵⁸ “M. Turhan Tan “, **Yedigün**, C. 9, S. 220, 1937, s. 7.

³⁵⁹ “Ziraat Vekilimiz Muhlis Beyin Bahçesinde bir saat...”, **Yedigün**, C. 1, S. 17, 1933, ss. 10-13.

Şekil 4.41 Muhlis Bey ve ailesi

Kaynak: “Ziraat Vekilimiz Muhlis Beyin Bahçesinde bir saat...”, **Yedigün**, C. 1, S. 17, 1933, s. 10.

Muhabirin yukarıda bahçeyi anlatmak için kullandığı “bilginin yarattığı bir cennet” söylemi Jacques Tati'nin 1958'de çektiği üçüncü uzun metrajlı filmi *Mon Oncle*'de konu ettiği düzenlenmiş bahçe sahnesinin ve modernizm eleştirisinin epey naif bir övgüsü gibi görünmektedir. Filmde, banliyöde yaşayan Mon Oncle yeğenini almak için erkek kardeşinin evine girdiğinde daha önce hiç görmediği tasarlanmış bir bahçe ile karşılaşır. Bahçe dönemin modern anlayışı ile tasarlanmıştır ancak Mon Oncle taşları belirli bir nizamda dizili olan, çimleri farklı şekillerde kesilmiş, çiçekleri ile motif oluşturulmuş bahçenin içinden geçerek eve ulaşmakta büyük bir zorluk çeker.³⁶⁰ Modernizmin getirdiği yapıyı çevreye getirilmiş önemli eleştirilerinden birini sunan filmde yaklaşık yirmi beş sene önce tasarlanmış Ziraat Vekili Muhlis Bey'in bu bahçesi görsel olmasa da yazılı olarak aynı hissiyatı vermektedir. Dergide övgülere sığdırılmayan bahçenin içerisinden Muhlis Bey ve ailesinin bir fotoğrafı paylaşılır. (Şekil 4.41) Fonda tek katlı bir ev ve destekleri henüz çıkartılmamış genç ağaçlar ve bitkiler görünmektedir. Bu kadar övülen bir bahçenin o büyüsunün fotoğrafa yansımamış olması fotoğraf karesinin siyah beyaz olmasından mı yoksa gerçekte zaten sıradan olan bir bahçenin eğitimini Almanya'da tamamlamış, ülkesine dönüp yeni Türkiye'deki ziraat siyasetinin temel taşlarını oluşturan kurumlar için canla başla çalışılan vekilin asri hayat tarzını övmek için mi abartıldığı düşünülmesi gereken bir husustur.³⁶¹

³⁶⁰ Jacques Tati, **Mon Oncle**, 1958.

³⁶¹ “Ziraat Vekilimiz Muhlis Beyin Bahçesinde bir saat...”, ss. 10-12.

4.15. Ev İç Mekânında Kadın Kimliği Verileri

Derginin yayınlanan ilk sayısında Hikmet Hanım'ın ayna karşısında verdiği pozda elinde bir ruj tutması dikkat çekicidir. (Şekil 4.42) Hikmet Hanım'ın bir aynanın karşısında otururken çekilen fotoğrafının altına: "Her kadın gibi Hikmet Hanım da aynayı çok sever, bahusus* o ayna güzel hatlarını bozmadan aksettirirse..." yazılmıştır. Söyleşinin ana konusu Hikmet Hanım'ın meslek hayatı ile ilişki olmasına rağmen, kullanılan fotoğrafın altına tüm kadınları da aynı görüşe dahil eden, dış güzellik normlarını esas alan vurgu ayna karşısındaki bu fotoğraf karesiyle yapılmıştır. Halbuki Hikmet Hanım bir opera sanatçısıdır ve yapılan röportajda süslenmekten, güzel olmaktan hiç bahsetmemiştir.³⁶²

Şekil 4.42 Hikmet Hanım ayna karşısında

Kaynak: "Darülbedayi sanatkarlarından Hikmet. H. Kendisini ziyaret eden muharririmize hayatını anlatıyor", **Yedigün**, C. 1, S. 1, 1933, s. 10.

5. sayıda ziyaret edilen Eftalya Hanım'ın apartmanının merdivenlerini çıkan muhabir aklından geçenleri okuyucu ile paylaşır. Kendisi Abdülhak Hamit, Tevfik Fikret ya da Yahya Kemal'in toplumda birçok kişi tarafından tanınmadığından emindir ancak Deniz Kızı'nın tanınırlığını şu dizelerle okura anlatır:

* Bahusus: Özellikle

³⁶² "Darülbedayi sanatkarlarından Hikmet. H. Kendisini ziyaret eden muharririmize hayatını anlatıyor", **Yedigün**, C. 1, S. 1, 1933, s. 10.

“Fakat İstanbul’un en kenar mahallesine gidin.. En küçük evin el şeklindeki tunç tokmağını tıkırdatın. -Deniz kızı Eftalya hanım kimdir, bilir misiniz?. Diye sorun.. Karşınıza çıkacak başörtülü hanım size Abdülhak Hamit’ten mısralar okuyamaz amma Deniz kızı Eftalya hanımın hiç değilse on on beş şarkısını bilir.. Başörtülü hanım mindere oturmağa alıştığından iskemle kendisini rahatsız eder. Fakat Huriye hanım Deniz kızını dinlemek için kaç yaz bilmem ne bahçesinin beyaz boyalı iskemlesinde saatlerce kalçasını çürütmüştür...”*

Bu düşüncelerle birlikte apartmanın merdivenlerini çıktığını dile getirir. Muhabir Deniz kızı Eftalya’nın ününün tasvirini yaparken belki de farkında olmadan birçok konuyu satırlarına sığdırır. İstanbul’un en küçük evinin kapısı çalındığında karşısına çıkacak kişi bir kadındır ve o kadının bir başörtülü olma halini tasavvur eder. Bununla da sınırlı kalmaz ve o kadının minderde oturmaya çok alıştığı için bir türlü sandalyede rahat edemeyeceğinden emin olarak konuşur. Yazıda daha önceden hiç dile getirmediği Huriye Hanım’ın ise Deniz kızını dinlemek için uzun zamandır yaz konserlerinde kim bilir hangi bahçelerde beyaz sandalyelerin üzerinde kalçasını çürüttüğü söyler. Muhabir, minderin daha konforlu olduğunu, sandalyenin ise üzerinde uzun zaman geçirilince rahatsızlık verdiğini bu karşılaştırma ile kabul eder. Ancak minderde oturan kişiyi eskiye dair kodlarla bağdaştırdığı “başörtülü bir kadın” olarak tasavvur ederken, yeni ve çağdaş mobilyaya uygun gördüğü kadının kodlarında böyle izlere rastlanmamaktadır.³⁶³

Deniz kızı Eftalya muhabire eşinin mutfakta tatlı yaptığını “iyi bir ev erkeği malum ya eskiden ev kadınları vardı” diyerek haber verir. (Şekil 4.35) Halbuki söyleşinin yapıldığı yılın 1933 olduğu ve henüz Cumhuriyet’in ilanının üzerinden on sene geçmesine rağmen ev içerisindeki kadın ve erkek rollerinin eşitlendiği vurgusu “eskiden ev kadınları vardı” cümlesiyle vurgulanır.³⁶⁴ Günümüz Türkiye’sinde çalışan kadınların dahi hala evde eşlerinden daha çok sorumluluklarının olduğu ve kadınların “ev kadını” olarak görülmesinin hala sıradan olduğu, “ev erkeği” terminolojisinin 2022 yılında Avrupa ülkelerinde dahi çok yeni bir tahayyül olduğu gerçeğini hatırlamak gerekir.

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

³⁶³ “Deniz kızı Eftalya”, **Yedigün**, C. 1, S. 5, 1933, s. 10.

³⁶⁴ a.yer.

Şekil 4.43 Muhabir, Sadi Bey'in yemeklerini tadıyor

Kaynak: “Deniz kızı Eftalya”, *Yedigün*, C. 1, S. 5, 1933, s. 11.

Eftalya Hanım, mutfak işi ile hiç arasının olmadığını sabahları geç kalktığını anlatır. Sadi Bey de eşinin ev işi olarak sadece ütü bildiğinden bahseder. Dönemin koşullarındaki kadın hayatı ile anlatılanlar kıyaslanınca tekrar çelişkili bir senaryo ortaya çıkar. Sayfayı hazırlayanlar da çalışan kadının ev hayatındaki rolünün tamamen geri plana atıldığı bu söyleşiden endişe ettikleri için olsa gerek, haberin başlık kısmının yan tarafına Denizkızı Eftalya'nın ütü yaparken ki fotoğrafı iliştilir. Böylelikle modern kadın her ne kadar eğitilmiş olsa çalışsa dahi evine girdiğinde muhakkak asli vazifelerini hatırlar ve hiçbir şey yapmıyorsa bile en azından ütü yapar vurgusu yapılmak istenir ve sayfada dönemin en meşhur ses sanatçısı Eftalya şarkı söylerken değil ütü yaparken ki fotoğrafıyla söyleşi manşetinin yanına yerleştirilir.³⁶⁵ (Şekil 4.35)

Derginin 7. Sayısında “Ev ve Eşya” bölümünde yayınlanan yazının giriş cümlesi dikkat çekicidir: “Mutfak, bir ev kadının salonu demektir.” Cümleden de anlaşılacağı gibi mutfak direk bir cinsiyetle özleştirilmiş, bununla yetinilmeyip aslında o cinsiyete toplumda biçilen sorumluluğun hiçbir şüpheye mahal bırakmadan kabul edilerek, üzerinden bir benzetme yapılmıştır. Yazının devamında bu benzetmeden ötürü kadın okuyucuların gücenmemesi gerektiği, bir kadının görevi ne olursa olsun ve ne kadar yüksek bir mevki sahibi olursa olsun evinin mutfağı ile bir ilişkisi içerisinde olduğundan bahsedilir. Avrupa'daki ve

³⁶⁵ a.yer.

Amerika'daki durumun evlerde hizmetçi çalıştırılmasından ötürü biraz daha değişiklik gösterdiği ancak bir ev hanımının mutfakta zaman geçireceği gerçeğini değiştirmedeği vurgulanır. Metnin başlangıcında mutfağı sadece kadınlar için gerekli bir alan olarak tasvir ettiği için tepki çekeceği şüphesini taşıyan yazar, yazıyı sonlandırırken böyle derli toplu bir mutfağın bir kadını evine bağlayacağından bahsetmekten geri durmaz.³⁶⁶

Derginin aynı sayısında “Ev Ziyaretleri” köşesinde basılan fotoğrafta İsmail Dümbüllü mangalın önünde bağdaş kurmuş bir şekilde sandalyede otururken yerde oturan genç bir kadın maşayla tuttuğu közle onun sigarasını yakarken görülür. (Şekil 4.44) Yanında sandalyede oturan kısa saç kesimli bir kadın Yedigün dergisi okumaktadır. Diğer bir fotoğrafta İsmail Efendi divanda oturmasına rağmen ayaklarını yine altına almak suretiyle kanepede udunu çalarken, yan tarafta oturan kadın ayaklarında ayakkabı elindeki dergisini okumaya devam eder şekilde poz verir. Fotoğraflardaki iki kadının da başı açıktır ve kıyafetleri günlük ev kıyafetine göre daha muntazamdır.³⁶⁷ Burada bir yandan okuyan kendini geliştiren kadın imgesi ön plana çıkartılırken diğer yandan erkeğinin hizmetini aksatmayan bir kadın düşüncesi de ortaya konmuştur.

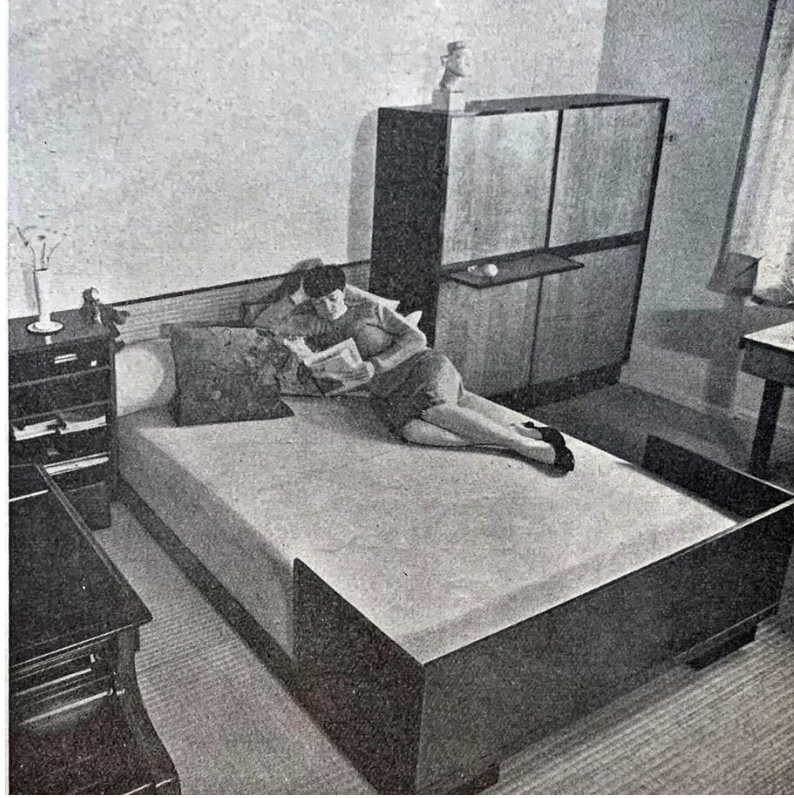
Şekil 4.44 Dümbüllü sigarasını içerken

Kaynak: “Dümbüllünün Kahvesini İçerken”, **Yedigün**, C. 1, S. 7, 1933, s. 10.

³⁶⁶ “Dümbüllünün Kahvesini İçerken”, **Yedigün**, C. 1, S. 7, 1933, ss. 10-13.

³⁶⁷ a.yer., ss. 10-12.

53. sayıdaki “Ev ve Eşya” bölümünde gösterilen sade yatak odası örneği fotoğrafında yatağa uzun kollu hırkası ve diz üzerinde biten kumaş eteğiyle uzanmış bir kadın görünmektedir. (Şekil 4.45) Dışarıda giyebilmesi mümkün olan ayakkabılar yatağın üzerinde uzanırken de kadının ayağındadır. Yatağa uzanan kadın bir elini minderlere yaslamışken diğeriyle de bir gazeteyi tutarak okumaktadır.³⁶⁸

Şekil 4.45 Modern saç kesimli kadın asri mobilya üzerinde dergi okurken

Kaynak: “Yatak odalarımızı sade yapalım”, **Yedigün**, C. 1, S. 53, 1933, s. 13.

55. sayıda “Ev ve Eşya” bölümünde verilen çalışma odası örneklerinden ilkinin ev hanımları için çok uygun olacağı vurgusu yapılmıştır. Bu alan bir koridor köşesine konulan bir yazı masasından ibarettir. Metinde kadının mektup yazıp kitap okuması için buranın samimi bir mekân olduğu dile getirilir. Verilen ikinci örnekte ise içerisi kitap dolu büyük bir kitaplık ve büyük bir masanın bulunduğu geniş bir oda yazarlar ya da romancılar için çok uygun görülmektedir. Ev hanımının evin koridoruna yerleştirilen bir masa ile yetinmesi, erkek için

³⁶⁸ “Yatak odalarımızı sade yapalım”, **Yedigün**, C. 3, S. 53, 1934, s. 13.

düşünülmüş bir çalışma odasının daha büyük, konforlu ve donanımlı bir oda olması gerekliliği bu imgelerle gösterilmiştir.³⁶⁹

56. sayıda “Bu istirahat köşesi akşama kadar çalışıp yorgun argın evine avdet eden iş adamı için düşünülmüştür” denir. Gösterilen örnekte genişçe bir sedir ve iki yanında duran raflar vardır. Sedirde dinlenen iş adamının bu raflara el uzatarak kitap alabileceğinden bahsedilir. Halbuki fotoğrafta gösterilen köşe herhangi birinin, kadının ya da bir çocuğun da oturup dinlenebileceği, vakit geçirebileceği bir yerdir ama evin bu kısmı sadece erkeğe ait bir alan gibi tanımlanır ve bunun üzerinden bir kullanım tasavvuru oluşturulmuştur.³⁷⁰

81. sayıda ev ziyaretleri köşesinde Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk dünya güzeli Keriman Halis’in³⁷¹ evine konuk olunur. Evi ile ilgili çok bilgi verilmezken paylaşılan iki fotoğraftan birisi ilgi çekicidir. Dünya güzeli, üzerinde mutfak önlüğü, başında bir eşarp, elinde bıçakla soğan soyarken görülmektedir. Metinde benzeri bir pozun Amerikan dergilerinde kendi için birçok dedikoduya sebebiyet verdiğini ve bundan ötürü çok üzüldüğünü aktarır. Buna rağmen derginin böyle bir fotoğraf kullanması manidardır. Metinde Keriman Halis’in hayran mektuplarından ve çok tanınır olmasından sıkça bahsedilir, ancak ne baş sayfada ne de diğerinde onun güzellik kraliçesi seçilmesini sağlayan fotoğraflardan hiçbiri gösterilmez ve adeta bir ev hanımı gibi görüldüğü fotoğraf kullanılır. Dergide hala kadının bir iş sahibi olması ama bunun yansıra evine bağlı olması, evindeyken üzerine vazife gibi görülen yemek pişirmek gibi işlerin onun tarafından yerine getirilmesi gerekliliği fotoğraf aracılığı ile tekrar vurgulanır.³⁷²

92. sayıda Nezihe Muhittin Hanım’ın³⁷³ evine konuk olunur. Kadınlar Birliği’ni kuran, aynı zamanda başkanı olan Nezihe Hanım’ın ilk sayfada evinin içerisinden iki tane fotoğraf

³⁶⁹ “Yazı odaları şahsiyetimizin aynasıdır”, **Yedigün**, C. 3, S. 55, 1934, s. 11.

³⁷⁰ “Mühendisin masası- İş adamının köşesi”, **Yedigün**, C. 3, S. 56, 1934, s. 19.

³⁷¹ Keriman Halis Ece (1913-2012): 1932 yılına Cumhuriyet Gazetesi’nce açılan güzellik yarışması münasebetiyle ilk olarak Türkiye Güzeli daha sonra aynı yıl Belçika’daki güzellik yarışmasında Dünya güzeli unvanı alan ilk Türk kadındır. Ece adı Atatürk tarafından kendisine verilmiş olup soyadı kanununun çıkması ile bu adı soy adı olarak kullanmıştır. Detaylı bilgi için bkz.: Ahmet Çelik, **Cumhuriyet Dönemi Modern Türk Kadını: Keriman Halis Ece Örneği**, ed. Gülseren Ağrıdağ, Adana: Çukurova Üniversitesi Basım Evi, 2015, ss. 1-6.

³⁷² “Dünya güzelimiz ne alemde?”, **Yedigün**, C. 4, S. 81, 1934, ss. 12-13.

³⁷³ Nezihe Muhittin (1889- 1958): Nezihe Muhittin eğitilmiş bir ailenin kız çocuğu olarak evde özel eğitimler almış daha sonra öğretmen okulunda okurken bir kız lisesinin kurulacağını öğrenip daha okulunu bitirmeden

paylaşmıştır. İlk fotoğrafta bir köşe koltuğuna yaslanmış, başının arkasına bir yastık koymuş, ayağında ayakkabıları ile kitap okurken görülen Nezihe Hanım, diğer fotoğrafta da benzer bir şekilde tekli bir koltukta dergi okurken görülmektedir. Metinde Meşruiyetten sonra kadınların yeniden doğuş hikayesi, bu birliğin nasıl kurulduğu ve ne gibi mesuliyetleri olduğundan bahseder. Ev içinden verilen şık giyimli, okuyan kadın fotoğraflarıyla modern ve okuyan kadın imajının desteklenmek istendiği açıktır.³⁷⁴

105. sayıda ziyaret edilen golf şampiyonu Azize Hanım'ın evi içerisinden birçok fotoğrafına yer verilir. Azize Hanım'ın şıklığı ve güzelliğine yazıda birçok kez iltifat edilir. Dergideki diğer tanınmış kadınlarla kıyaslandığında onun fotoğrafları farklılık gösterecektir. Azize Hanım elinde sigara, bacak bacak üstüne atmış, yayılmış bir biçimde otururken görülür. Başka bir fotoğrafta ona küllük uzatan kadın bir hizmetçiye doğru eğilerek sigarasını söndürmektedir. (Şekil 4. 46) Dünya güzeli Keriman Hanım'ın üzerindeki mutfak önlüğü derginin bu sayısı itibariyle artık üzerinde olması gereken kişiye, hizmetçiye giydirilmiş gibi gözükür.³⁷⁵

Şekil 4.46 Dergi içerisinde ilk defa bir hizmetli kılığı doğru kişi üzerinde

Kaynak: “Yedigün”, C. 5, S. 105, 1935, s. 5.

sınavlarına girmiş ve orada öğretmen olmaya hak kazanmıştır. Kadınların da erkeklerle aynı haklara sahip olması inancını ölene dek savunan Muhittin dönemin en önemli feminist kadın karakterlerinden biri olmuştur. Detaylı bilgi için bkz.: “**Nezihe Muhiddin**”: <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/nezihemuhiddin-1889-1958/>, Erişim Tarihi: 21.11.2021.

³⁷⁴ “Nezihe Muhittin Hanım Ne Alemde?”, **Yedigün**, C. 4, S. 92, 1934, ss. 3-5.

³⁷⁵ “Türkiye Golf Şampiyonu Bayan Azize”, **Yedigün**, C. 5, S. 105, 1935, s. 5.

107. sayıda Sanatçı Bedia Ferdi'nin evine konuk olunur. Asıl adı Bedia Muvahhit olan sanatçı, beyaz perdeye Halide Edip Adıvar'ın Kurtuluş Savaşı'nı anlatan Ateşten Gömlek kitabının uyarlamasında Ayşe rolünü oynayarak adım atmıştır. Filmin ilk gösterimi TBMM'nin açılışının üçüncü yıldönümü olan 23 Nisan 1923 günü yapılmıştır. Yeni Türkiye'de Türk kadınının sinema sahnesine çıkışı bazı çevrelerce yadırganmışsa da özellikle Bedia Muvahhit geleceğin Cumhuriyet kadını imajıyla örtüşecek “modern, eğitilmiş, anne ve eş” kimliğiyle büyük ilgi ve destek görmüştür. Daha sonra hem sinemada hem de tiyatrodada birçok eserde rol alan sanatçı aslen Büyükkada doğumlu olduğu için iyi şekilde Rumca bilmektedir. İlk eşinin veremden ölmesinden sonra 1933'te Avusturya asıllı Ferdinan Statzer ile evlenip Bedia Ferdi adını almıştır.³⁷⁶ Sanat hayatını incelediğimizde dönemin en önemli kadın sanatçılarından biri olduğu görülen Bedia Hanım'ın yaptığı işler köşede detaylı bir şekilde anlatılır. Kendisine özel hayatında ne yaptığı sorulan Bedia Ferdi'nin verdiği yanıt şaşırtıcıdır: “...Hususi hayatım çok yeknesaktır benim. Ev işleriyle uğraşırım, dikiş dikerim, nakış işlerim, Türkçe, Rumca elime ne geçerse okurum!” der. Dergide evi ziyaret edilen diğer kadınlar gibi onun da kendine ait özel bir ilgisi, meşgalesi çok fazla bulunmaz. Evin içerisine girdiğinde ev kadınlığı rolünü hemen kabullenmiş görünmektedir. Sayfada basılan fotoğraflar da ise modern kısa saç kesimiyle poz veren Bedia Ferdi'nin arkasında bir kitaplık ön tarafta Yedigün dergisi okurken görülmektedir.³⁷⁷

112. sayıda Avcılar Kurumu'nun birinci başkanı Bayan Nezihe apartman katındaki evinde ziyaret edilir. Nezihe Hanım söyleşide tetiğe bastığında vurduğu en güzel hayvan için bile hiçbir hissinin olmadığını, diğer kadınların ise ondan daha duygusal olduklarından bahseder. Makyaj yapmadığını, sadece misafirlerine ayıp olmasın diye onları ağırlarken süslenip makyaj yaptığını anlatır. Avdayken çekilen fotoğraflarda ve yapılan söyleşide bahsettiği konuların genel hatları itibari ile maskülen bir duruş sergileyen Nezihe Hanım'ın evde vermiş olduğu pozlar adeta iki farklı kişiye ait gibidir. Evinin içerisi modern eşyalarla döşenmiştir, tekli koltuk, kanepeler ve servis masaları ilk göze çarpan eşyalardır. Evde kalorifer de bulunur. Nezihe Hanım birkaç farklı kıyafetle poz verir. Ayağında tüylü ev terliklerinden, topuklu ayakkabılara varan bir çeşitlilik söz konusudur. Dönemin

³⁷⁶Bedia Muhavvit (1897- 1994): Sahneye çıkan ilk Müslüman Türk kadın sanatçılardan birisidir. Detaylı ilgi için bkz.: “**Bedia Muvahhit**”, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/bedia-muvahhit-1897-1994/>, Erişim Tarihi: 09.09.2021.

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

³⁷⁷ “Sahnenin En zeki Kadın Sanatkarı Bedia Ferdi”, **Yedigün**, C. 5, S. 107, 1935, ss. 14-15.

sanatçılarının verdiği yere oturmuş dergi karıştıran pozdan dahi veren Nezihe Hanım, evin içerisinde hayvanları öldürürken hiçbir hissiyatı bulunmayan maskülen halinden uzaklaşarak adeta evine bağlı modern bir burjuva kadına dönüşmüş gibi görülür.³⁷⁸

119. sayıda Tercüman Seniha Bedri Hanım'ın evinde onun yaptığı işlerden ve günlük rutininden bahsedilmekteyken muhabir birden konuyu değiştirir:

“Seniha Bedri Göknilin en büyük hususiyeti ev kadını olmasıdır. Diyeceksiniz ki bir kadın için, evinin kadını olmak hususiyet midir? Seniha için bu en büyük hususiyet ve en büyük meziyettir. Çünkü Seniha Göknil ismi, sahneye mal oldu, edebiyata mal oldu, fakat onu ev işlerinden ayırmadı. Seniha Göknil, mutfağından sahneye, ev işlerinden edebiyata geçerken, işlerle mutfağını yüzüstü bırakmadı. Seniha Göknil Çemberlitaştaki konağındaki evinin kadını, Ergani'de, Bozöyük'de evinin kadını, Şişli'de Ayaspaşada evinin kadını olarak kaldı, ve hayatını, Sudermanlar, Hauptmanlar Sardular, Meterlinkler, Göteler karıştıktan sonra da evinin kadını olarak kaldı. O, Bakırköyündeki büyük bahçeli köşkte de evinin kızıydı...^{**379}

Metnin devamında eğitiminin babası ile başlayarak çok iyi bir şekilde devam ettiğinden bahsedilen Göknil her ne kadar en büyük zevkinin bahçedeki çiçeklerle uğraşan babasına yardım etmek ve okumak olduğunu söylemiş olsa da yukarıdaki metinden de anlaşılacağı gibi ne yaparsa yapsın kati suretle ev hanımlığından asla vazgeçmediği ve son kertede her zaman onu üstün tuttuğu yazar tarafından ısrarla vurgulanır. Sayfada kızlarına ders çalıştırırken görülen bir fotoğrafın altında “Ev işlerini kendim görürüm, dikiş dikerim, ütü ütülerim çocuklarımı çalıştırırım.” şeklinde bir not düşülmüştür.³⁸⁰

155. sayıda diğer sayılardaki gibi sanatçı ya da yazar olup kadınlıkları ön plana çıkarılan bir figür bulunmaz. Figürün kendisi zaten Türkiye'nin yemek kraliçesi olarak kimliğini mutfaktaki rolüyle ifşa eder. Modern bir mutfakta yemek pişirirken çekilen fotoğrafının altında “Misafirlerini iyi ağırlamak isteyen bir ev kadını mutfaktaki aletlerin dillerinden anlamalıdır.” yazar. Söyleşinin ilerleyen dakikalarında birbirinden lezzetli tarifler veren Talu, dinleyenlerin iştahını kabartır. Eşi Ercümen Bey'in konuşmasına “İyi yemek pişirmesini bilen kadın kocasının sadakatinden emin olabilir... diye mırıldandı” şekilde yer

³⁷⁸ “Avcılar Kurumunun Birinci Başkanı Bayan Nezihe”, **Yedigün**, C. 5, S. 112, 1935, ss. 4-6.

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

³⁷⁹ “İsmi sahneye ve edebiyata mal Olan bir Bayan Seniha Bedri”, **Yedigün**, C. 5, S. 119, 1935, ss. 15.

³⁸⁰ a.yer.

verilir. Yedigün dergisi muhabiri olan eşi bile kadının yerinin mutfak olduğunu belirtmekle kalmaz eğer yemeğin lezzeti olmaz ise onu aldatma hakkını da kendinde bulduğunu bu satırlarda itiraf eder.³⁸¹

156. sayıda Türkiye'nin ilk güzeli Keriman Halis'in Fındıklı'da ailesi ile yaşadığı apartman tekrar ziyaret edilir. Bu sefer Keriman Hanım hem yaptığı sporlarla hem de girdiği oyuncu kıyafetleri içerisinde poz verir. Ancak evde yapılan sohbette gene Keriman Hanım'ın mutfakta nasıl yemek yaptığı, çocuklarla ilgilenirken gözlerinin içinin güldüğü gibi anaç bir kadınlık rolü üzerinden kesitler aktarılır. Yapılan söyleşide Keriman Hanım yapmayı bildiği yemekleri sayarken bize bulunduğu domestik kültürün kodları ile ilgili veriler de vermektedir:

“-Demek aşçısız kalsanız, sabah akşam börek yiyeceksiniz? -Hayır...Elmasiye pişirmesini de bilirim! -Çorbalardan? -Borç yaparım! - O, mutfağın dışında da tatlıdır. Ya etlerden? – Şaraplı et bilirim! - Bir de zeytinyağlı lazım? Bir mülakat verdiğini unutacak kadar samimiyetle konuşan sevimli kaliçe (kraliçe) aşçısıyla gece ziyafetinin listesini münakaşa eden titiz bir ev hanımı edasile cevap verdi: - Börek varken zeytinyağlıya ne hacet?...”³⁸²

Keriman Hanım'ın et yemeği sorulduğunda şaraplı et bilirim cevabı dikkat çekicidir. Dönemin Türkiye'sinde kaç hanede şarapla et pişirildiği ya da böyle bir tarife kimin ilgi duyacağı gibi meseleler gündeme getirilmez. Aynı bağlamda çorba olarak borç adının verilmesi de istisnai bile olmamalıdır. Şerif Mardin bu gibi pasajlarda dile getirilenleri, olması istenenini olmuş gibi tahayyül etmeyi sağlayan bu tavrı Osmanlı Türk modernleşmesinde “hayallerin gerçeklerden daha hızlı çalışması” diye nitelemektedir.³⁸³

158. sayıda “Kadın ve moda” başlıklı bölümde verilen yastık desenleri üzerinden kadının evdeki rolü tekrar hatırlatılır: “...Fransanın en zevki selime malik olduğu söylenen bir kadını: <<Yuvasını güzel süsliyen bir kadın, kocasını eve bağlamak için en kuvetli adımı atmıştır!*>> Burada kadına atfedilen rol “yuvayı dişi kuş yapar” atasözünün adeta tekrar

³⁸¹ “Türkiye Yemek Kraliçesi: Hatice Talu”, **Yedigün**, C. 6, S. 155, 1935-1936, s. 20.

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

³⁸² “Dünya Güzeli Ne Alemde?”, **Yedigün**, C. 6, S. 156, 1936, ss. 18-21.

³⁸³ Şerif Mardin, “Türk Siyasetini Açıklayabilecek bir Anahtar: Çevre-Merkez İlişkileri”, **Dün ve Bugün Felsefe**, İstanbul, 1985, ss. 165-97.

** Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

hatırlatılması gibidir. Evi süsleme rolü tamimiyle kadına aittir ve kadının erkeğini eve bağlamak sorumluluğu vardır. Bunun için çeşitli çabalar sarf etmeli ve evi için en iyisini düşünmelidir. İlerleyen kısımda her Türk kadınının boş vakitlerinde bu örneklere bakarak “evin en sevimli eşyasını” temin edeceğinden bahseder.³⁸⁴

266. sayıda evine gidilen Feride Berkmen’in evinin bir köşesinde kitap okurken paylaşılan fotoğrafı, yazının hemen sol üst tarafında yer alır. Derginin bu ev ziyaretleri köşesine konuk edilen diğer kadınların aksine muhabir Feride Hanım’ın çalışma hayatına nasıl girdiğini ve neler yaşadığını anlatmasını ister. O, dönemin çalışan ilk kadınıdır. Cemal Paşa diğer kadınlara örnek olması için Feride Hanım’a Postane ’de memurluk teklif eder. Evli ve çocuklu bir kadın olan Feride Hanım hiç düşünmeden bu teklifi kabul eder ve yıllarca giydiği çarşafını ve peçesini çıkarır, üzerine bir manto giyip başına beyaz bir örtü takarak gişe memurluğuna başlar. Derginin bu sayısında diğerlerinde olduğu gibi çalışan kadının aynı zamanda da ev kadını olması gerektiği rolü üzerine konuşulmaz.³⁸⁵

271. sayıda evi ziyaret edilen kadın romancı Güzide Sabri ile yapılan röportajda da bir kadın olarak kafeslerin arkasında gizli iken böyle bir roman yazarına dönüşmesinin hikayesi ve romancılığı hakkında bilgiler verilir. Köşede kullanılan fotoğrafların birinde her ne kadar torunu ile Yedigün dergisini incelerken ve yazı masası önünde tek başına Yedigün dergisini okurken verdiği pozlara yer verilmiştir. Röportajda diğer kadınlarda yapıldığı gibi “analık” ya da “ev kadınlığı” konularına değinilmemiştir.³⁸⁶

7. sayıda detaylı anlatılan mutfak mekânı bölümünden sonra 354. sayıda yani derginin yayımlanmaya başlamasından 6 yıl sonra mutfak mekânı ile ilişkili bir yazı “Mutfak ve Üniversite” başlığı altında kaleme alınır. Eski usul giyinen kadınlar hor görülüp aşağılanırken üniversiteye giden kadınlar aydınlık ve ellerinden şifa dağılan aydınlık nesiller olarak tarif edilir. Kadınların eğitim almasına övgü dolu sözler eşlik ederken yazının içerisinde dikkat çekici bir vurgu yapılır:

³⁸⁴ “Salonunuz için birkaç yastık numunesi”, **Yedigün**, C. 7, S. 158, 1936, s. 25.

³⁸⁵ “Türkiyede ilk kadın memur Bayan Feride”, **Yedigün**, C. 11, S. 266, 1938, ss. 7-8.

³⁸⁶ “Değerli Bir Kadın Romancı Güzide Sabri..”, **Yedigün**, C. 11, S. 271, 1938, ss. 7-8.

“Kadının erkek işlerle uğraşması neticesi olarak erkeğin de kadına ait işleri boynuna alması lüzumunu kabul edecek değiliz tabii. Kudretin kadın için yarattığı bazı işler vardır ki, seviyesi ve mevki ne olursa olsun yine onun vazifesi olarak kalacaktır. Hatta bunu onun vazgeçmek istemeyeceği bir hak olarak da tavsif edebiliriz. İleride dünyamız bir kadın devlet reisi görecektir belki. Fakat öyle tasavvur ediyoruz ki, sarayın mutfak işi herkesten evvel yine bu kadın devlet reisinden sorulacaktır ve bu suale cevap veremiyen şef kendisini küçük düşmüş görecektir. Haydi dilimizin altındakini çıkaralım Kızlarımız okuyor, erkek gibi yetişiyor. Ala. Demek ki, istikbalde bir vatan içinde iki vatanlık çalışan insanımız olacak. Fakat hiçbir mazeretin ortadan kaldıramayacağı kadınlık işlerle olan alaka acaba ne halde?***³⁸⁷

Metin yazarı, kimyager kadınların farklı malzemeleri birbirine karıştırıp yeni cisimler elde ederek fevkalade bir iş yaptığını ancak aynı işi yapan kadınların mutfağa girip etli bir yemek yapıp aynı başarıyı elde edip edemeyeceğini kendine sorar. Ailesinde okuyan kadınlar olan bir aile reisi olarak bundan şüphe duymaktadır. İlim adamlarının aile üzerine yaptıkları tüm münakaşaların gelip üzerinde kaynayan tenceresi olan bir ocakta birleştiğine değinen metin bu hakikatin göz ardı edilmemesi gerekliliğini şu sözlerle ifade eder:

“İlim, sanat ve teknik işlerle uğraşanlar için belki basit, renksiz ve aşağılık bir sanattır. Fakat bu bir hakikat olmasına mâni değildir ki, ailenin ağız tadı denen şeyin esası yenen yemeklerin tadıdır ve kadın eline kepeyi almasını bilmezse bunu hiçbir ahçı ve hatta metrdotel temiz edemez.***³⁸⁸

Metinde arzu edilen kadın imgesi çok açık bir dille tarif edilmiştir. İncelenen tüm dergi sayılarında olduğu gibi bu yazıda da kadının eğitilmiş, çağdaş olması desteklenmiş ama Tanrı tarafından ona verilen görevlerin (annelik, yemek yapma gibi) kusursuz bir şekilde yerine getirilmesi gerektiği vurgusu mutfakla ilişkilendirilerek yinelenmiştir. Kullanılan görselde bir kadını hem okurken başka kadınları da modern bir mutfakta yemek yaparken göstermektedir.³⁸⁹ (Şekil 4.47)

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

³⁸⁷ “Mutfak ve Üniversite”, **Yedigün**, C. 14, S. 354, 1939, ss. 12-13.

** Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

³⁸⁸ “Mutfak ve Üniversite”, s. 13.

³⁸⁹ a.yer.

Şekil 4.47 “Mutfak ve Üniversite” metni görseli

Kaynakça: “Mutfak ve Üniversite”, *Yedigün*, C. 14, S. 354, 1939, s. 13.

4.16. Dergide Yayınlanan Metinlerde Genelde Ev İç Mekânı ve Mimari

Yukarıda tasnif edilen bölümler dışında derginin içerisinde ev iç mekânını ve dönemin mimari meselelerini konu alan birçok yazının da görülür. Bunlardan ilki 61. Sayıda “Yatak Odası” başlığı altında yazılmıştır. Dergi sayfasının üçte ikisini kaplayan yazıda yatak odalarına verilen değer eleştirilir. Ev ararken evin sahibinin evin her tarafını dolaştırdıktan sonra yatak odalarına gelince “-Bunlar da yatak odaları...” demesini “Evet, yatak odaları.. Hastahanelerde sinir veya intan* hastalarını ayırdığımız hücrelere benzeyen yatak odaları. “Göz görmeyince gönül katlanır.” Sözüünün tesellisile içinde ömür sürdüğümüz bu yerlerde gerçi gözü kapalı yaşıyoruz. Fakat hakikate ve tehlikeye de göz yummuş oluyoruz.” diyerek sert bir dille eleştirir. Yatak odasını “evin hastanesi, prevantoryumu**” olarak gören yazar hayatımızın yarısına yakın bir kısmının burada geçtiğini üç gün uyumazsak başımıza

* İntan: Mikroptan ileri gelen hastalık.

** Prevantoryum: Verem mikrobu kapmış ama henüz hastalığa yakalanmamış zayıf vücutlu kimselerin vereme yakalanmasını önlemek için bakıldıkları sağlık kurumu.

gelecekleri bilirken otuz yıl kötü uyuyunca başımıza geleceklerden habersiz olduğumuzun altını çizer. Daha sonra iyi bir yatak odasının nasıl olması gerektiği anlatılır:

“Bu oda her şeyden evvel bol hava ve güneş almalıdır. Sabahleyin akşama kadar rüzgâr ve ışık içersini yıkamalıdır. Tavan, döşeme ve duvarlar açık renkli ve eşya gayet sade olmalıdır. Kübizmin güzel eli yatak odalarımızı da ıslah etmiştir, bundan istifade etmelidir. Pek mühim bir nokta yatak odasının intizamıdır. Daha kapıdan girerken insanı sükûnet karşılamalıdır. Vücudümüzün istirahatine gözlerimizi dinlendirmekle başlamalıyız. Yatak odamızın penceresi çok güzel bir manzaraya bakmalıdır. Yataktan çıkış halimizin o günkü hayatımıza büyük tesiri vardır. Sağlam bir uyanış ve dünyaya neşeli bir bakış büyük saadettir. Uyanmak, yeniden doğmak demektir. Doğduğumuz muhit güzel olmalıdır.”³⁹⁰

Derginin birçok sayısında “asri” kelimesi kullanılarak eşyaların ya da mekânların modern olanı, yeni çağın tasarım algısına işaret eden bir çizgiye sahip olduğu vurgulanmıştır. İlk kez 95. sayıda Şikago’da yapılan bir ev örneği “Şikagoda asri ev modeli yapıldı” başlığı ile manşete taşınır. Bu evin içerisindeki neredeyse her şeyin el gücü kullanmadan otomatik bir şekilde çalıştığı ifade edilir. Metinde dikkat çeken özelliklerden biri şöyle yer alır: “Hava bulutlu olsa dahi oda sun’i elektrik ziyasile güneşlenir ve jimnastik hareketleri emreden bir hoparlör ev halkını idmana davet eder***”. 95. sayıda verilen “Asri Ev” örneğinde gösterilen tüm eşyaların elektrikle çalıştığı söylenir. Ev, hava kapalı olduğunda elektrik yoluyla güneşli bir yer haline almaktadır. Evde bulunan bir hoparlör yoluyla ev halkı birlikte idman yapabilmektedir. Perdelerin açılıp kapanması dahil her şey elektrikle harekete geçer.³⁹¹ Bu gibi elektrikli donanımı olan evler geç 1920’ler ve 30’larda ABD ve Avrupa’da önemli bir teknolojik atılım nesnesi sayılmakta ve çeşitli uygulamaları yapılmaktadır. Milano’da 1930 Triennale’si kapsamında inşa edilen “Casa Elettrica” (mimarlar: Gino Pollini ve Luigi Figini)³⁹², Chicago 1933 Dünya Fuarı’nda “Century of Progress Homes” sergisi³⁹³ ve Bruno’da Mies van der Rohe’nin tasarladığı Tugendhat Evi³⁹⁴ böyle önemli örneklerdir. Ancak, dergide bu tür yüksek teknolojik içerikli otomatize edilmiş konutlardan bir daha

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

³⁹⁰ “Yatak Odası”, **Yedigün**, C. 3, S. 61, 1934, s. 6.

** Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

³⁹¹ “Şikagoda asri ev modeli yapıldı”, **Yedigün**, C. 4, S. 95, 1935, s. 9.

³⁹² “**Anonim**”, <http://dialecticsofmodernity.manchester.ac.uk/artefact/28>, Erişim Tarihi: 16.11.2021.

³⁹³ “1933 Chicago Worlds Fair Homes”:

<https://www.youtube.com/watch?v=7ixX45Fqc4M>, Erişim Tarihi: 16.11.2021.

³⁹⁴ Fr. Frida Kalivoda Brünn, **Bauwelt**, S. 36, 1969,

https://www.bauwelt.de/dl/749515/BW_1969_36_Haus_Tugendhat.pdf, Erişim Tarihi: 16.11.2021.

sadece 148. sayıda “Yarının Evi” başlığı altında söz edilecektir. Bu sayıda böyle uygarlık örneklerinin ilk Amerika’da ortaya çıktığı, Avrupalıların böyle yeniliklere sonuna kadar karşı çıktığı aktarılmıştır.³⁹⁵ Ancak Milano örneği bile bunun gerçeği yansıtmadığını kanıtlamak için yeterlidir. O dönemin Türkiye’si için bunlar muhtemelen hiç bilinmeyen ve erişilmesi bile düşünemeyen konulardır.³⁹⁶

Günümüzde hala havanın yaydığı gün ışığını ayarlayan dönüştürüp ev içine başka bir frekansta yollayan bir sistem üretilmemiştir. Toplu spor aktiviteleri artık televizyon, internet ya da birtakım uygulamalar kullanılarak interaktif olarak görüntülü ve sesli bir şekilde yapılabilmektedir. Yedigün dergisinin bu sayısında bir evde kullanıldığı söylenen bir hoparlör tarafından idmana çağırılma durumu, 1947-48 yılları arasında George Orwell’in yazdığı ve dünya çapında büyük ses getiren “1984” adlı romanının içerisinde birçok kez ele alınmıştır. Dergideki metinde bu özellik ile asri ev vurgulanırken Orwell, aynı özelliği tek partili totaliter bir yönetimin halkı korkutma, baskılama, manüple etme yöntemlerinden biri olarak distopik bir kullanım biçimi olarak ele almıştır.³⁹⁷ Dergide siyah beyaz fotoğrafları ile yer verilen asri evin bir elektrik şirketi tarafından yapıldığı ve dönemin bütün konforuna sahip olduğu ifade edilmiştir.³⁹⁸

130.sayıda Hüseyin Cahit Yalçın* “Kadınlarımız Kanun ve Realite” başlıklı bir yazı kaleme almıştır. Yazının genel çerçevesi inkılapların kadın hayatında yarattığı pozitif değişimleri anlatmak üzerine kurgulanmıştır. Bu konuyu anlatmaya başlamak için meseleye yanında çalışan köyden gelmiş bir kadınla yaptığı sohbetle başlar. Kadın köyünde hanım iken şehirde hizmetçidir ama bunu köy hayatına tercih eder ve kendisinin bir daha köye dönemeyeceğini dile getirir. Hüseyin Cahit bir yerde söze şöyle devam eder; “Şimdi gözlerinizi kapayınız. Anadolunun yoksul, harap evleriyle toprak kulübelerini hayalinizde canlandırınız. Bunların

³⁹⁵ “Yarının Evi”, *Yedigün*, C. 6, S. 148, 1936, ss. 6-7.

³⁹⁶ “Şikagoda asri ev modeli yapıldı”, s. 9.

³⁹⁷ George Orwell, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, çev. Nuran Akgören, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1985.

³⁹⁸ “Şikagoda asri ev modeli yapıldı”, s. 9.

* Hüseyin Cahit Yalçın, (7 Aralık 1875- 18 Ekim 1957): Türk gazeteci, yazar, çevirmen, siyaset adamı. Yazı hayatına Servet-i Fünûn döneminde edebiyatçı olarak başlamış, II. Abdülhamit, II. Meşrutiyet, Mütareke, Atatürk, İsmet İnönü ve Demokrat Parti dönemlerinde her daim sert kalemiyle yazdığı polemik ve eleştirilerle ve aynı zamanda da kültürün yaygınlaşmasına destekleriyle akıllarda kalmış, gazeteci, yazar, siyaset adamıdır. Detaylı bilgi için bkz.: “**Hüseyin Cahit Yalçın**”, https://tr.wikipedia.org/wiki/H%C3%BCseyin_Cahit_Yal%C3%A7%C4%B1n, Erişim Tarihi. 01.01.2022.

içinde çalışan, harap olan ve inliyen kadınları düşününüz*.” Burada dikkat çekilmek istenen husus; kasaba ve şehir evlerinin domestik kültür farklılıklarını köylü bir kadını hizmetçi dahi olsa şehir evinde çalışmaya yönlendirmesidir. Köy evi toprak kulübe olarak görülen içerisinde sadece eziyet çekilen bir yer olarak tasvir edilmiştir.³⁹⁹

148. sayıda “*Yarının Evi*” başlığı altında Amerika’nın Mansfield şehrinde Westinhouse** firması tarafından tasarlanmış ve kapı girişinden bodrum kata kadar elektrikli ürünlerle donatılmış bir eve yer verilir. Metnin içerisinde 21. yüzyıl mobilyalarından, elektrikli eşyalarına kadar birçok örneği görmenin mümkün olduğu evin özellikleri detaylı bir şekilde anlatılırken dikkat çeken başlangıçtaki ilk iki paragraftır:

“MEDENİYETİN şartlarından ve delillerinden biri de şimdi bizde de alışılmış bir kelime olan <<konfor>> içinde yaşamaktır. Şu hâlde evlerin dışarı ve ondan daha ziyade içerisi bir memleketin ne kadar ilerlediğini göstermek gerektir. Büyük Avrupa şehirleri son asırda meydana gelen birçok teknik vasıtaların beşiği oldukları halde oralardaki evlerin çoğu hala bir, iki yüzyıl önceki hallerinde bulunuyor. Zaten Avrupalılar, hele frenkler değişikliği pek istemezler. Yeni şeylere karşı bir zaman olsun dayanmak eski Avrupa’nın huyudur.”⁴⁰⁰

Metinden de anlaşılacağı üzere artık ev iç mekânları, medeniyetin ilerlemişliğini ölçülmek için bir kriter haline gelmiştir. Avrupalıların yıllarca kullandığı eski evler değil artık yeniye ayak uydurmak ve onun getirdiklerine göre yeni formlar inşa etmek uygulanması gereken en doğru yol olarak gösterilir. Evin içerisine yerleştirilen bulaşık- çamaşır makinesi, kurutma makinesi gibi eşyalar adeta bir robot hizmet etmekteymiş gibi anlatılmaktadır. Örneğin elektrikli fırın anlatılırken ondan “...aklı başında bir aşçı gibi hareket eder” denmektedir. Mutfak içerisinden bir fotoğrafa yer verilir ve altına şu not düşülür: “Bu elektrikli mutfak bir hastanenin ameliyat salonunun temizliğini andırmıyor mu? Bol dolaplar sayesinde mutfaklarda gördüğümüz karışıklığa meydan bırakılmamıştır.”⁴⁰¹

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

³⁹⁹ “Kadınlarımızın Kanun ve Realite”, s. 5.

** Westinhouse firması Amerika’da faaliyet gösteren 1886 yılında kurulmuş bir Elektrik firmasıdır. “**Westinghouse**”, <https://westinghouse.com/heritage/>, Erişim Tarihi: 03.01.2022.

⁴⁰⁰ “Yarının Evi”, ss. 6-7.

⁴⁰¹ a.yer.

Evin içerisine yerleştirilmiş gömme dolaplar da tıpkı mutfığa yerleştirilen eşyalar kadar kullanışlıdır ve evin içerisinde gereksiz alan harcanmasını önlemektedir. Burada metin, eski Türk evine atıfta bulunur ve şöyle der: “Eski Türk evlerinde çiçeklik, yük, dolap gibi yerli eşya olduğu gibi Amerikada da artık kiracıların bunları taşımaya ihtiyaçları kalmamıştır. Ancak bu yeni şekildeki büfe, dolap, masa, yataklık gibi şeyler odalarda, salonlarda birer fazlalık veya künbet* meydana getirmektedir*.” Dergide bu sayıya kadar hâkim olan dilde Türk evi ya da eskiye ait bir kullanım, eşya olumlanmazken ilk defa Türk evine ait olduğu düşünülen nesnelere bu yeni konforlu evdeki gibi işlevsel olduğuna vurgu yapılır.⁴⁰²

178. sayıda “Avrupa’nın Tam Göbeğinde 30 Sene Evvelki İstanbul” başlıklı köşede Saraybosna ile ilgili bilgiler paylaşılır. Kullanılan tabirler şaşırtıcıdır. “Bu güzel ve şirin memleket Avrupa ortasında eski şarktan bir parçadır.” “Türkiyeden uzak kaldığı için şimdi Türkiyede unutulmuş başlıyan eski hayat orada hala devam ediyor. Avrupanın ortasında Avrupanın medeni yaşayış vasıtalarından uzak ve tabii hayli geri kalmış olan bu memleket, şimdi eski yaşayışımızı göstermek itibarile bizim için tetkike layıktır.***” şeklinde ifade edilir. Köşede kullanılan fotoğraflar o zaman Türkiye’de hangi evin kapısını çalsanız göreceğiniz cinstendir. Mutfaktan bir kesit sunan fotoğrafta 4 sıra halinde bulunan terek, içerisinde dizili boy boy sahanlar, duvara asılı bakır kulaklılar, ahşap bir bölümün üzerine dizili bakır güğümler ve siniler göze çarpar. (Şekil 4.48) Metinde Bosna ile İstanbul çarşılarını karşılaştırırken “Bakırcılar çarşısı, İstanbulda benzerleri azalan dükkanlarla doludur. Orada şimdi bizim evlerde artık antika sırasına geçen bakır ibrikler, cezveler, kapaklı sahanlar vesaire hala alınıp satılan eşyalardandır.****⁴⁰³ denir. Halbuki 2020 yılına kadar ayakta kalan dede evimizde bizim bile hala kullanmakta olduğumuz bakır güğümler, sahanlar, siniler bulunmaktaydı. Şu anda hala neredeyse Türkiye’deki her evde bakır cezve de bulunabilir. (Şekil 4.49) Bu mutfak eşyalarının 1930’larda artık İstanbul’daki evlerde değil, antikacı dükkanlarında bulunur olmasının imkânı yoktur. 1950’lerde bile evlerin mutfak donatıları büyük ölçüde geçen yüzyıldakinden uzak değildir. Böyle eşyaların İstanbul’un otuz sene önceki evleriyle bağdaştırılması ancak hayal eseri olabilir. Dergi yazarları olmasını umduklarını değişimi ve modernleşmeyi çoktan vuku bulmuş gibi düşünmek isterler.

* Künbet: kubbe

⁴⁰² a.yer.

** Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

*** Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

⁴⁰³ “Avrupa’nın Tam Göbeğinde 30 Sene Evvelki İstanbul”, **Yedigün**, C. 7, S. 178, 1936, ss. 18-19.

Şekil 4.48 Saraybosna'da bir mutfak

Kaynak: “Avrupa’nın Tam Göbeğinde 30 Sene Evvelki İstanbul”, **Yedigün**, C. 7, S. 178, 1936, s. 19.

Şekil 4.49 Dedemin evindeki mutfaktan bir kesit

Kaynak: Fotoğraf yazara aittir. Tarihi: 01.09.2019

188. sayıda Peyami Safa'nın kaleme aldığı "Bizde ve Avrupa'da Kübik" başlıklı yazı dikkat çekici ve asrın değişimine adeta ışık tutan bir değer teşkil eder. Tezin konusu 1940 yılına kadar görülen domestik kültür değişiminin evrelerini analiz etmek olduğu için kübik hakkında yaptığı bütün eleştirilere burada yer vermeyeceğiz. Sayfanın baş kısmında bir yatak odası, iki çalışma odası, bir çekmeceli dolap fotoğraflarına yer verilmiştir. Verilen örneklerinin yurtdışında basılan dergilerden alındığı düşünülmektedir. Altında yazan yazıda "Kübik, müvazeneli* ve gözü okşayıcı olduğu zaman güzel ve makbuldür. Yukarıdaki nefis kübik eşyaları dikkatle tetkik ediniz. Bunların müvazenelerinde hiçbir aksaklık bulamazsınız..**" denir.⁴⁰⁴ Metin ilk olarak kübiğin bizdeki tanımıyla başlar ve daha sonra Avrupa'da nasıl olduğundan bahseder. Bizdeki tanımı yapılırken kullanılan tüm olumsuz özelliklerin hiçbiri yazara göre Avrupa'da bulunmaz. Bizde sadece kübiğin adının geldiğini ama manasının gelmediğinden dert yanar. Kübiğin bu kadar hızlı yayılması "Bu kübik Taksimde Talimhane meydanından Çarşı içinde koltukçu dükkanlarına kadar, yolunda hiçbir selim zevkin mukavemetine uğramadan, hiçbir tenkide hesap vermiye mecbur olmadan yürüyüverdi. İstanbulda yeni resim, heykel, ev, apartıman, dükkân, mobilya, ne bulursa hemen üstüne bulaşıyor.***" şeklinde dile getirir. Avrupa'dan ithal ettiğimiz kübiğin aslına "... Tanzimattanberi kafamızın içinde her zevkini ve idrakini kendi mizacımıza uydurduğumuz hayali bir Avrupadan, haritada da medeniyet tarihinde de vücudünden eser olmıyan mevhum bir Avrupadan gelmiştir. Avrupa kübiği, cahil kalfa, zevksiz marangoz, katalog maymunu, kopyacı mimar, beceriksiz ressam işi değildir.****" diye tarif eder. Peyami Safa Talimhane'de henüz inşaatı tamamlanmamış bir yapının içerisini büyük bir hayal kırıklığı ile dolaştığını anlatır:

"Odaların kapı yerlerinde, bütün bir duvar cesametinde koskocaman yuvarlaklar, teneke oyuncak rengine boyanmış çerçeveler, kapılar; bütün kolaylık, rahatlık, güzellik mefhumlarını, evi gezen kiracıların ve daha sonra ziyaret edecek misafirlerin sonu gelmeyecek hayretlerine feda etmiş, hikmeti, manası, maksadı anlaşılmasız hoppalıklar içime tiksinti ve bulantı doldurdu. Bu kübik artık işi büsbütün azıtmış, sade estetik değil, ikametgâh denilen şeyin manasını da ayaklarının altına alarak, akıl denen cevheri kıyasıya öldüresiye tepeliyordu. Bu kübik salgınının

* Dengeli, ölçülü

** Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

⁴⁰⁴ "Bizde ve Avrupa'da Kübik", **Yedigün**, C. 8, S. 188, 1936, s. 17.

*** Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

**** Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

önüne geçmek için en halis nefretlerimizle silahlanalım; yoksa o, İstanbulun tahta evlerini yakan meşhur yangınlarından daha tehlikeli, zevkimizi ve ızanımızı ateşe veren bir bela olmak kabiliyetile, tahminimizden fazla mücehhez görünüyor.”⁴⁰⁵

Peyami Safa'nın yazısının üst kısmında kullanılan kübik biçimde tasarlanmış mobilyalar iltifatı hak ederken, dönemin İstanbul'unda yapılan tasarımlar ona büsbütün bir zevksizlik eserleri olarak görülmüş ve bu durumun önüne geçmek için acilen bir şeyler yapılması gerektiğini dile getirmiştir.⁴⁰⁵ O dönemin mimari ve iç mekân tasarımı için böyle bir Avrupa-Türkiye kalite uzlaşmazlığından söz etmek gerçekçi gözükmez. Avrupa'da olduğu gibi Türkiye'de de farklı kalite düzeylerinde güncel tasarımlar vardır. Peyami Safa geç 19. yüzyıldan başlayan “yanlış anlaşılmış Avrupa” mitolojisine bu kez de “kübik” üzerinden katılmaktadır. İlginç olansa “kübik” teriminin Türkiye dışında o dönemde mimarlık ve tasarım için değil, sadece resim sanatı için kullanıldığının bilmemesidir. Ancak bu bilgisizliği sert eleştiriler yapmasına belli ki engel olmaz.

226. sayıda İbrahim Alaettin Göksu tarafından kaleme alınan “Büyük Annelerimizin Kileri” başlıklı yazı Türkiye'deki domestik kültür değişiminin kısa bir özeti ve eleştirisi gibidir. Göksu'ya göre eski Türk evinin aile refahı kilerinden anlaşılır. Ninelerimize göre ev kadınlığının iki nişanesi vardır. Bunlardan biri sandık odası diğeri de kilerdir. Bir evden kız almak isteyen görücüler bir bahane ile evin sandık odasına ve kilere girip evdeki kadın, kadınlık terbiyesi hakkında fikir edinirler. 20. yüzyıl medeniyetinin getirdikleriyle evlerimizin ve yaşayışımızın köhne adetleri değişirken bunun yanında çok güzel ananelerimizden biri olan kiler yok olmakla karşı karşıya kalmıştır. Göksu, yeni neslin bir Alman ya da bir İsveçli ailenin mutfağına gıpta ile baktığını ancak Türk kadınının mutfağı ve kilerinin titizlik ve ihtiyatkarlık açısından onlardan çok daha üstün olduğunu söyler. Göksu, yazısına şu satırlarla son verir: “Bir kadın için nefis bir kilere sahip olmak, muhteşem bir salonu bulunmaktan elbette daha çok ve daha haklı bir iftihar vesilesidir. Misafirlerinize emeğinizin nefasetlerini ikram ettiğiniz zaman salonunuzun zevkini daha derinden tadacaksınız. Manikür, hünere mâni değildir.”⁴⁰⁶ Yedigün dergisi bu yazıyı yayımlarken bugüne kadar yayınladığı tüm sayılarda asri eşyayı, modern görünümlü evleri ve salonları

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

⁴⁰⁵ a.yer.

⁴⁰⁶ “Büyük Annelerimizin Kileri”, **Yedigün**, C. 9, S. 226, 1937, s. 6,25.

sürekli övmekte ve her hafta yayınlanan köşelerde buralarda kullanılacak modern eşyaların nasıl olması gerektiği ile ilgili tavsiyeler vermektedir. Bu da dergideki çelişkiyi açık bir şekilde gözler önüne serer.

228. sayıda bir ev banyosu meselesi ele alınır. Fayans döşeli banyonun içerisinde bir küvet yanında bir lavabo ve küçük bir iskemle bulunmaktadır. Yazıda bir çocuğun banyo yapması konusu ele alınır. Fotoğraflarda gösterilen 4-5 yaşlarındaki çocuk kıyafetlerini kendi çıkarır, banyosunu neşe içerisinde kendi yapar ve kıyafetlerini tekrar giyer. Metinde “Ceketini, patiklerini çıkarışında, boydan boya soyunuşunda ne samimi ve ne sevimli bir ciddiyet var. Fakat vücudünü banyonun ılık sularına bırakınca sevinçten nasıl gülüyor.” yazılıdır. Bu da bize banyoda sıcak ve soğuk iki farklı suyun aktığını ve modern tesisat düzeninin banyoda bulunduğu işaret eder. Türkiye’de aynı yıllarda böyle bir banyonun bulunduğu ev sayısı sayılıdır. Ama metinde sanki herkesin evinde böyle bir banyo varmış ve çocuklar hala yıkanmaktan hoşlanmıyormuş gibi ele alınmıştır.⁴⁰⁷

265. sayıda Hüseyin Cahit Yalçın “Ev ve Apartman” başlıklı yazısında eski İstanbul’un değişen çehresinden ötürü duyduğu üzüntüyü, bahçeli evlerin kirasının gittikçe düşerek her yere apartman yapılmasını eleştirir ve toplumun eski evlere ihtiyacı olduğunu yeni yapılan “şekilsiz, küstah ve haşin” apartmanların acı tatlı hatıralar ile dolu eski evleri yıkıp yerlerine geçtiğinden dem vurur. Evlerin içerisindeki değişimin maddi ve manevi sebeplerinin olduğunu dile getiren Yalçın bunları şöyle açıklar:

“Bugünkü kafalarımızla eski evlerimizde rahat edemiyoruz, yaşayamıyoruz. İhtiyaç duyduğumuz konforu bize apartman veriyor. Beyaz çinilerle tertemiz bir mutfak, iyi bir banyo salonu, akar su, kalörifer ve bütün bunların hepsi bir arada, el altında. Kışın çıkmaya korktuğumuz geniş, buzlu rüzgarlarla titrer, ayağımızın altında eski tahtalar gıcırda sofalar yok, eski merdivenler yok; alt kattaki karanlık mutfak yok. Apartmanlar derli toplu, muntazam ve kolay. Bir, iki süpürge ile ev hizmeti bitiyor, küçücük odalar birkaç mobilye ile döşeniyor. Hizmetçiye de ahçıya da lüzum yok gibi. Bir ev hanımı kendi işini kendi görmeye yetiştiriyor. Bugün evlerin kiralaları işte bundan düşüyor...”^{**} Metinde apartmanlar yüzünden insanların evsiz, barksız, yurtsuz, ocaksız birer bedevi haline döndüklerini belirtilir ve apartmanla bir bedevi

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

⁴⁰⁷ “Banyo”, **Yedigün**, C. 9, S. 228, 1937, s. 11.

** Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

çadırı karşılaştırması yapar: “Bir bedevinin çadırı bile bizim süslü apartmanlarımızdan çok daha ziyade o çadırın içinde yaşayan ailenin hayatına iştirak eder. Biz apartmanlarda yabancıyız...”⁴⁰⁸

Yazıda evlerin hayatımızdaki sosyolojik etkisi de ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır:

“Bir ailenin hayatında ev, ocak en esaslı bir unsurdur. Bir odanın kapısını açtığım zaman, burada babam doğmuştu, bir sofaya çıktığım zaman, burada halam gelin olmuştu, bahçeye çıktığım zaman, bu kayısı ağacını dayım dikmişti. Geniş ocaklı, Malta taşı döşeli mutfağa girdiğim vakit, teyzem mektebe başladığım gün burada lokma dökmüştü diyemezsem ben aile hayatının esrarlı ve füsunlu bağlarını ruhumda duyamam. Bizim maneviyetimizi, hüviyetimizi vücade getirmeye baba ocağının çok büyük hissesi vardır. Biz babamız sularken küçük kollarımızla yardım ettiğimiz bahçeye muhtacız; yemişlerini toplamak için çocukluğumuzda üzerine çıkacak ağaçlar isteriz. Kırılan camından başlayarak gıcırdayan eski tahtalarına varıncaya kadar bizim ailemizden, hayatımızdan, ruhumuzdan bir parça teşkil eden bir baba evi isteriz; dedelerimizden kalma eski eşyalar isteriz. Bu bizim tarihimizdir ve milletin tarihi de bu her birimizin tarihinden çıkan heyeti mecmuadır. Apartmanların karşımızda açtığı şahsiyetsiz hayat işte bu mukaddesatı yutan karanlık bir uçurumdur.”⁴⁰⁹

Yalçın’a göre evin içerisi ne kadar eski ve konforsuz olsa da bizi biz yapan anılarımız, değerlerimiz, ananelerimiz konfordan çok daha önemlidir ve muhafaza edilmesi şarttır.⁴¹⁰

Derginin 287. sayısında “Toplu Yaşayış Bilgileri” başlığı altında apartman, otel ve lokanta hayatının nasıl olması gerektiği dair bir yazı kaleme alınmıştır. Apartman Hayatı kısmında verilen bilgiler, dikkat edilmesi gereken hususlar toplumun bahçeli evlerden toplu yaşam hayatına geçerken geçirdiği evrimi gözler önüne serecek niteliktedir. Metinde eskiden bir çatı altında sadece bir aile yaşarken artık birçok ailenin birlikte yaşadığı ve bundan ötürü herkesin diğerinin haklarını gasp etmemesine dair uyulması gereken hususlar bulunduğu hatırlatılır. Metin, koridorlarda balık veya külbastı kızartan bütün kiracıları rahatsız eden apartman sakinlerine rastlandığından bahseder. Apartmanın merdiveni ve koridorlarının umuma ait olduğunu ve orada ev işleri yapılamayacağını dile getirir. Yazının devamında kapıcının fazla meşgul edilmemesi gerektiğinden, asansörün iş bitiminde başka biri için

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

⁴⁰⁸ “Ev ve Apartman”, **Yedigün**, C. 11, S. 265, 1938, s. 5.

** Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

⁴⁰⁹ a.yer.

⁴¹⁰ a.yer.

uygun durumda bırakılması gerekliliği hatırlatılır. Hatta evin içine girerek yatak odasında üzerini çıkaran bir kişinin ayakkabılarını bile sessiz bir şekilde çıkarmasını, alt kat komşusunu düşünmesini tembihler. Apartmanın içerisinde kimi zaman on, on beş ailenin olacağı ve bunların birbirlerini tanınmasının mümkün olmadığı durumlarda dahi apartmandaki hastalık ölüm gibi durumlarda nazik ve anlayışlı davranılması gerektiği dile getirilir.⁴¹¹

310. sayıda yine “Toplu Yaşayış Bilgileri” başlığı altında “Sofra Tertipleri” alt başlığı ile yemek masalarının nasıl düzenlenmesi gerektiğine dair bilgiler verilir. Yazının ilk bölümünde düşünlerde masaların nasıl hazırlanması gerektiğinden ve oturma düzeni prensiplerinden bahsedilir. Tezimizin ana konusu olan domestik kültürle alakalı kısım metnin son bölümünde yer alır. Evlerinde sekiz, on kişilik gruplara yemek vermek isteyenlerin dikkat etmesi gereken hususlar sıralanır. Başlıca önemlileri şu şekildedir: “Sofra örtüsü ile peçeteler mutlaka yıkanıp kola ile ütüleniş olmak ilk şarttır. Temizdir mütaleasile bir defa dahi kullanılmış olan örtü ve peçeteleri bir davette tekrar misafirlere çıkartmak, yıpranmış, ötesinde berisinde delikler hasıl olmuş sofra örtüleri ve yemek havlularile misafir ağırlamaya kalkışmak asla caiz olmaz.” Yazıda masa örtüsünün nasıl serilmesi gerektiğinden de bahsedilir; “Yemek masasının üstüne önce kalınca bir yünlü kumaş yayarak sofra örtüsünü bunun üzerine örtmek, örtünün masadan ancak on beş santimetre kadar sarkmasına ve bacaklara temas edecek derecede uzun olmamasına dikkat etmek icap eder. Üstleri mermerli veya kristalle kaplı yemek masalarında boydan boya yemek örtüsü kullanılmadığı görülüyor.” denir.⁴¹² Son olarak masanın üzerine konulması gereken örtüler hakkına bilgiler verilir:

“Bu türlü masalarda ortaya şömen dö tabl konur ve herkesin tabağının altına yine o renkte işlenmiş bir serviyet serilmiş olur. Fakat öğle yemeklerinde, çaylarda veya fazla külfetli olmıyan dinelerde bu şekle cevaz olsa bile, külfetli akşam yemeşlerinde yine kar gibi tertemiz ütülü ve koalı sofra örtüsünün boydan boya masayı kaplaması tercih edilmektedir.”^{***413}

⁴¹¹ “Apartman ve Otel Hayatı”, **Yedigün**, C. 12, S. 287, 1938, s. 13.

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

⁴¹² “Sofra Tertipleri”, **Yedigün**, C. 12, S. 310, 1939, s. 18.

** Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

⁴¹³ a.yer.

Şekil 4.50 Olması arzu edilen bir sofraya düzeni

Kaynak: “Sofra Tertipleri”, **Yedigün**, C. 12, S. 310, 1939, s. 18.

Metinde “Şömen de tabl” olarak geçen terim Fransızca’daki “chemin de table” ın Türkçe’deki okunuşu şeklinde yazılmıştır. Chemin de table, masa örtüsü daha sonraki yıllarda halk arasında “şömentabla” olarak adlandırılacaktır. Annem Birgül Kocaman’ın aktardığına göre kendisi Trabzon’da şehir merkezinde doğmuş ve büyümüş biri olarak, mahallelerinde sadece fabrikatör komşularının evinde masa olduğunu, diğer evlerde zaten örtü serilebilecek bir masa olmadığını belirtmiştir. Kendisi 1973 yılında başladığı Kız Akşam Pratik Sanat Okulu’nda Nakış 1 dersinde şömentabla yapmayı öğrendiğini ve öğretmenin “siz evlenirken alacağınız masanın üzerinde bu örtüleri kullanabilirsiniz” dediğini aktarmıştır. Dolayısıyla, kendisi bu örtüyü işlerken henüz kullanım yerini görmüş ya da tatbik etmiş değildir.⁴¹⁴ Derginin bu masa kullanımını tavsiyelerini 1930’larda yaptığı göz önünde bulundurulacak olursa, böyle bir tavsiyenin büyük oranda hayal ürünü olduğu, belki toplumun çok küçük bir kesiminin böyle bir örtüyü alıp serecek masası olduğu aşikardır. Metinde geçen “serviyet” terimi de yine Fransızca olan serviette*’nin Türkçe

⁴¹⁴ Birgül Kocaman, Kişisel Görüşme, Görüşme Tarihi: 17.08. 2021.

* Serviette: Peçete

telaffuzuyla yazılmış halidir. Metinde yemek tabaklarının altına masa orta örtüsü ile aynı renkte işlemeli peçetelerin serilmesi de önerilmektedir.⁴¹⁵

Derginin 353. sayısında dönemin genç yazar ve tarihçilerinden Cemal Kutay kiralık ev problemine parmak basan bir yazı kaleme almıştır. Yazıda Ankara, İstanbul, Adana ve adı herhangi bir şehirle ev değiştirilse de aynı konuşmanın yapılacağını farz ederek şehir adı yerine üç nokta koyarak başladığı yazısına şöyle devam eder:

“<<... Kazasına mı gidiyorsunuz Aman nee güzel! Orada bir çam ormanı ile içinde alabalıklar olan bir ufak göl vardır ki, harikulade.. Civardaki Etiler'den kalan eserleri gezmeyi de unutmayınız. Fakat evi ne yapacaksınız? Orada oturulacak gibi bir ev çok güç bulunur. Akar su, elektrik olmadığını bir tarafa bırakın, aşağı yukarı evler hep ahşaptır ve hepsinde tahta kurusu vardır. Yazık işte.. Bu güzel kazanın rahat ve huzurlu hayatını evsizlik bozuyor*.>>⁴¹⁶

Türkiye’ de bir mesken problemine işaret eden yazıda çarpıcı verilere yer verilir. Kutay’ın verdiği bilgilere göre “Bugün Ankarada 17,372 ev vardır. Bu miktara eski Ankara evleri de dahildir. Bu hesaplama üç buçuk vatandaşa bir oda düşüyor. Ankaranın nüfusu, senede vasati olarak on beş bin arttığı halde, yapılan ev veya apartman sayısı 500 ü bile doldurmamaktadır**.” denir.⁴¹⁷

Ülkedeki tek sıkıntı sadece mesken bulma sıkıntısıyla sınırlı kalmaz, olan meskenlerinde dergilerde verilen örneklerde gösterilen modern yaşama adaptasyonunda ciddi problemler görülmektedir.

“Ankarada 17.372 evden 11.705 inde yani yüzde yetmişinden fazlasında ne su, ne elektrik, ne havagazi vardır. İstanbulun 101.184 evinden 45.212 si, İzmirin 30.195 evinden 17. 626 sı, medeni telakkilere göre, evin temeli kadar lüzumu olan su, havagazi ve elektrikten mahrumdur. Diğer şehirlerimize gelince! Onlar, meskenlerin medeni vasıtalarına cihazlanmış olması bakımından daha büyük yoksulluk içindedir. Bize göre bugün için devletin, Ankaradan başlayarak bu derde deva bulması lazımdır: Ucuz arsa, devletin kontrolü altında normal karla

⁴¹⁵ “Sofra Tertipleri”, s. 18.

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

⁴¹⁶ “Kiralık Ev Arıyorum”, **Yedigün**, C. 14, S. 353, 1939, s. 5.

** Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

⁴¹⁷ a.yer.

satılan inşaat malzemesi, bol ve ucuz kredi, yine bol ve ucuz şehir hizmetleri: elektrik, su, havagazi..”⁴¹⁸

1939 yılında yayımlanan bu metinden anlaşıldığı üzere büyükşehirlerde dahi meskenlerin büyük bir çoğunluğunda elektrik, su ve doğalgaz hala bulunmamaktadır. Günlük yaşam pratiklerini böyle asgari koşullarda gerçekleştiren bir toplumun okuması ve örnek alması için çıkan haftalık bir dergide gösterilen evlerin ya da yaşam pratiklerinin bu koşullarda tatbik edilmesi mümkün gözükmez. Derginin son paragrafında Kutay, bu gerçekleri tekrar hatırlatır nitelikte şu dizeleri kaleme alır:

“Türkiye vatandaşı evvela bu şartlar altında bir eve sahip olmak, eğer ev olmazsa bu şartları taşıyan normal kirali bir evde oturmak davasıdır. Yalnız Ankarada, kazançlarının aşağı yukarı yarısını hem hiç de rahat olmıyan bu odacıklara veren on binden fazla evsiz memur bu ideal vasıflı kiralık evin hayali içinde, kale duvarlarına bel vermiş mahrumiyet dolu şark evlerinde ömürlerini harcıyorlar.”⁴¹⁹

Yazının alt kısmında Ankara’da yüz elli evlik bir mahalle olarak kurulan bahçeli evler kooperatif ortaklarının birlikte olduğu bir kare fotoğraf paylaşılmış ve “Kira vermekten canı yanan bu ortaklar, birer yuva sahibi olmuş bahtiyarlardır. Darısı bütün kiracıların başına!” yazılmıştır.⁴²⁰

⁴¹⁸ a.yer.

* Yazım hataları Yedigün dergisi orijinal basımından kaynaklıdır.

⁴¹⁹ a.yer.

⁴²⁰ a.yer.

5. SONUÇ

“Bir zamanlar süslü ve parıltılı bronz karyolaların yerini alçak bir tahta kerevet tutmuştur. Ama diyeceksiniz ki bu züğürt işi karyola bronz karyolanın yerini tutabilir mi? Fakat modanın da bir züğürtlük neticesi meydana geldiğini unutmayınız?”⁴²¹

Tezin ana araştırma alanı olan Yedigün dergisinden alınan bu bölüm modern insanın içerisinde bulunduğu gerilimli durumu kısa bir şekilde açıklar niteliktedir. Değişmesi istenen bir toplum içerisinde ikileme düşüren yeni yaşama ait nesnelere, değişimden yana olanlar, eskiye özlem duyanlar, ilk önce değişimi destekleyip sonrasında bu kadarının fazla geldiğini söyleyenler ve daha birçok varyasyonun yaşandığı haller Türkiye’deki domestik kültür değişimini var eden sayısız olasılıklar olarak karşımıza çıkar. Tezin ana sorularından biri olan “sedirden kalkıp koltuğa neden oturduk?” sorusunun yanıtı tam da bu sayısız domestisite varyasyonu nedeniyle kantitatif verilere ya da teoremlere dayandırılarak açıklanamaz durumdadır. Konforun belirli bir zümre için tanımlanmış kodları bir başka topluluk için aynı şeyi ifade etmemektedir. Sedirde oturan kişi orayı rahat bulduğu için yere yakın oturmaya devam etmiştir. Bunun tarihsel süreçte mevsimsel, ekonomik, fiziksel teorilere dayandırılma çalışmaları sonuçsuz bir alana işaret eder. Oryantalist söylem kodları barındıran, doğulu ülkelerin halkının yerde oturduğu batılı ülkelerin halklarının da sandalyede oturduğu tezi, sandalyenin ilk icat edenlerin Mezopotamyalılar, Mısırlılar ve Yunanlar olduğu gerçeğini değiştirmez. Sedirden kalkıp koltuğa oturma isteğimize sebebiyet veren temel faktör bizim koltukta oturmayı istemiş olmamızdır. Yani kişinin kendi arzularını yerine getirme isteği kendini keşfetme halidir.⁴²²

Ele alınan üç yüz yıllık süreçte bu kişisel isteklerin birey tarafından fark edilmesine eklemlenen birçok faktör değişimin sınırsız şekillerini ortaya çıkartmıştır. Gelişen sanayi, kapitalist pazarın üretilen mallar için yeni kişilere ulaşma isteği, ulusalcılık hamleleri, bu

⁴²¹ “Eşyalarımızın şekilleri”, Yedigün, C. 1, S. 9, 1933, s. 2.

⁴²² Bu kısımdaki düşüncelerimin olgunlaşmasını sağlayan kaynak.: Witold Rybczynski, **Verlust der Behaglichkeit Wohnkultur im Wandel der Zeit**, München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1991.

süreçte aile içerisinde yaşanan dönüşümler gibi geniş bir çerçevede ele alınabilecek meseleye bir nevi “ayak uydurmak” istenmesi yapılan araştırma sonucu ortaya çıkmıştır.

Genel tarih anlatımında keskin kırılma olarak tahayyül edilmek istenen Cumhuriyet devriminin domestik kültür bağlamında tekrar ele alınması gereklidir. Dönüşümün başlangıcının 18. yüzyılda insanın kendi etrafındaki değişimi fark etmesi ve bu değişim doğrultusunda artık farklılıkları talep etmesiyle başladığı söylenebilir. Bu yüzyıldan sonra artık birçok kavram farklılaşmaya ve dönüşmeye başlar. Özel ve kamusal ayrımının oluşması, aile kavramının çeperlerinin değişmesi, toplumsal cinsiyet rollerinin daha belirgin bir hale kavuşması, aile içerisinde anne, baba, çocuk rollerinin devlet otoritesi ve kitle kültürü mecraları olan resimli dergilerle dönüştürülmesi domestisite üzerinde bitmek bilmeyen bir değişim modelinin başlangıcına sebebiyet verir. Bu değişim yapı bağlamında incelendiğinde yine yukarıda bahsi geçen kavramların dönüşümüne uygun bir şekilde form aldığı görülmüştür. 18. yüzyılda görülen “odanın” özerk kullanımdan çıkıp tüm hane halkının kullanımına açılması, evin artık bütünsel bir yapı formu olarak algılanması yapı bağlamına değişimin başlangıcı olarak sayılabilir. Tanzimat sonrasında görülen odadaki kapının konumunun değişmesi ve oda içerisindeki hiyerarşik oturma düzeninin kalkması ve 19. yüzyıldan itibaren artık odaların ayrı fonksiyonlara sahip mekânlara dönüşmesi modern evin ortaya çıkmasını sağlayacak önemli etmenler olarak görülmüştür. Bu değişimin devlet otoritesi tarafından da istendiği ve desteklendiği açıkça görülmektedir. Bir zamanlar aile içerisinde görülerek öğrenilen gündelik hayata dair pratiklerin uygulanışları, henüz dönem evlerinde istenen modern eşyaların ve yeni mekân fonksiyonlarının var olmamasına rağmen dönemin okullarında ders olarak işlendiği dikkat çeken bir husus olarak karşımıza çıkmıştır. 20. yüzyıla gelindiğinde geniş ailelerin küçük ailelere dönüşmesi, eşler arasındaki resmiyetin yumuşaması ve konut içerisine koridorun girmesi ile günümüzde de standart olarak kabul edilebilecek apartman dairesinin oluştuğu gözlemlenir. Cumhuriyet Devrimi ile eski İslami kökenlere atıf yapan eşyaların ev içerisinden kaldırılması, eskiye ait her şeyin olumsuz değerlendirmelere maruz kalması ve unutturulmak istenmesi resimli dergiler vasıtasıyla desteklenerek toplumdaki farklı sınıflara ulaşabilmek mümkün kılınmıştır.

Yedigün dergisi üzerinde yapılan araştırmanın sonucunda ortaya birbirinden çelişkili düşüncelerin bitimsiz bir şekilde dergide yer aldığı görülmektedir. Ele alındığı tarih aralığında (1933-1940) halkın yüzde sekseni kırsalda yaşayan bir topluma inşa etmeleri için gösterilen örnekler ya da evlerinde kullanmaları için almaları salık verilen eşyaların o

yıllarda İstanbul haricinde diğer illerde görülmesi bile mümkün değildir. Metinler, dönemin Türkiye’inde homojen bir toplum yaşıyormuş hiçbir sınıf ayrımı yokmuş gibi tavsiyelerde bulunur. Ancak aynı metinler içerisinde birçok çelişki göze çarpar. Sözelimi, evdeki vazolar için tüylü buketler hazırlanmasında kullanmak üzere evdeki kesilen hayvanın tüylerinin saklanması tavsiye edilir. Dergi içerisinde gösterilen evlerde hala canlı hayvan beslenmesi ya da canlı hayvan kesilmesinin tahayyül edilmesi ilginçtir ya da verilen örneklerde kütüphanelerin likör ve şarap şişesi bölümleri olması gerektiği aktarılır. Dönemin Türkiye’inde evde alkol bulunduran hane sayısı gayri Müslimler, Kemalist rejim yanlıları ve bürokratları, burjuva sınıfı gibi toplumun üst sınıf evlerinden fazla sayıda olmayacaktır. Eskiye dair neredeyse tüm alışkanlıklar bayağı olarak nitelendirilirken dergide hala eski domestik kullanım kültüründen bir türlü kopulamadığı da fark edilmiştir. Modern konut örneklerinin planlarında hala sandık odası, sofa gibi modern evlerde artık görülmeyen mahal isimleri kullanılır. Sözelimi kiler hala mutfakla ilişkilendirilmemiş olup 19. yüzyıl alışkanlıkları devam ettirilerek banyo ile bir oda arasında konumlandırıldığı görülmüştür. Aynı şekilde odaların ayrı fonksiyonlara sahip olmasında büyük rol oynayan karyolaların tanıtıldığı metinde bile hala yatak odasının istendiğinde istirahat odasına dönüşebileceği aktarılır. Bu söylemlerin geneline baktığımızda ortaya çıkan sonuç açıktır; unutturulmak istenen yüzyıllarca süregelen domestikite bunu hedefleyenler tarafından da o kadar hızlı sindirilememiş ve süreç içerisinde başrol oyuncularını dahi söylemlerinde ikileme düşmüştür.

Dergi içerisinde çizilen kadın imajının da problemleri bir alana işaret ettiği görülmektedir. Evleri ziyaret edilen birçok ses sanatçısı, artist, tiyatrocu, yazar kadınların dergide ya metin üzerinden ya da yayımlanan fotoğraflar vasıtasıyla eve girdiklerinde bu vasıflarından uzaklaşarak sadece “anne, ev kadını, eş” rolüne sahip oldukları sürekli vurgulanmıştır. Bu da dönem ideolojisinin oluşturmak istediği kadın rolünü açıklar niteliktedir; eğitimli, çalışan ama aynı zamanda annelik ve ev kadınlığı görevlerini aksatmayan modern kadın imajı olarak özetlenebilir. Dergideki metinlerin genel dili kendini sürekli görünmeyen bir “öteki” ile kıyaslama haline işaret eder. Edward Said’in neredeyse kırk yıl sonra dile getireceği “Batılı” ve “Batılı olmayanlar” söylemi ve modernin sadece “Batılı” olanı referans alan ya da onu taklit edilerek yapılan üzerinden anlam kazanması halini dergide yazan “Batılı” yazarlar değil dönemin Türkiye’inde yaşayanlar büyük bir hevesle yapmaktadır. Dergi içerisindeki domestik kültür öğeleri taşıyan metinleri tıpkı “Batı”nın “Doğu” dünyasını temsil etme biçimleri gibi, “doğu” ile “batı” arasında hayali bir sınır çizilmesi ve bu yolla geri kalmış

görülen ve her defasında barbar bulunan “Şarkılaştırdıkları Şarkı” sözde kendi eski yaşam pratikleri için kabul eder, bundan utanç duyar ve artık böyle bir pratiğin bu topraklar üzerinde bir daha yeşermeyeceğini garanti eder nitelikte yeni yaşam pratiklerini iştahla anlatırlar.⁴²³ Bir nevi kendi oryantalizm kurgularını kendileri inşa eder ve buna kusursuz bir inanç duyarlar. Unutulmaması gerekense Yedigün dergisinin hedef olarak belirlediği ve devlet otoritesinin de desteklediği halkın barınma kültürünü inkılaplar ışığında medeni, Batı’ya benzeyen bir çizgiye çekme arzusunun toplumun heterojen bir yapı olması sebebiyle her türlü yönlendirmeye rağmen sayısız formda hayat bulmaya devam edecektir.

⁴²³ Edward Said, *Orientalism* (Vintage, New York, 1978,1994) (Aktaran: Esra Akcan, “Küresel Çağda Eleştirelilik ‘Öteki’ Coğrafyalar Sorunsalı”, *Arredamento Mimarlık*, S.3, 2002, 73.)

6. KAYNAKÇA

AKCAN Esra, “Küresel Çağda Eleştirelilik ‘Öteki’ Coğrafyalar Sorunsalı”, **Arredamento Mimarlık**, S.3, 2002.

ALTIN Ersin, **Rationalizing Everyday Life in Late Nineteenth-Century Istanbul C.1900**, (Doktora Tezi Tezi), The State University of New Jersey, 2013.

ARTAN Tülay, “Mahremiyet: Mahrumiyetin Resmi”, **Defter Dergisi**, S. 20, 1993.

BAYRAKTAR ARABERKLİ Selma, **Feminist Kuram Çerçevesinde Magazin Dergilerinde Kadının Sunumu**, (Doktora Tezi Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2011.

BOZDOĞAN Sibel, **Modernizm ve Ulusun İnşası: Erken Cumhuriyet Türkiye’inde Mimari Kültür**, İstanbul: Metis Yayıncılık, 2002.

ÇELİK Ahmet, **Cumhuriyet Dönemi Modern Türk Kadını: Keriman Halis Ece Örneği**, ed. Gülseren Ağrıdağ, Adana: Çukurova Üniversitesi Basım Evi, 2015.

ÇORUK Ali Şükrü, “Batılı Hayatın El Kitabı: Avrupa Adab-ı Muaşeretini Yahut Alafranga”, **Ölümünün 100. Yılında Ahmet Mithat Efendi Sempozyumu**, ed. Prof. Dr. Kazım Yetiş, İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi, 2013, ss. 285-91.

DALKIRAN Ahmet, “On Yedinci Yüzyıl Osmanlı Minyatürlerinde Sıra Dışı Bir Eğilim; Müstehcenlik”, **İdil Dergisi**, C. 1, S. 5, 2012.

DEMİR Mine, “Tanzimat’tan Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Türkiye’de Ev Kadınlarının Eğitimi: İdare-İ Beytiye”, **Çeşm-i Cihan (Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi) E-Dergisi**, C. 4, S. 1, 2017.

DEVELI Hayati, **18. yy İstanbul'a Dair Risale-i Garibe**, Cağaloğlu, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2015.

DÖRHÖFER Kerstin, **Neue Deutsche Biographie**, Berlin: Duncker & Humblot, 2007.

DUBEN Alan, Cem BEHAR, **İstanbul Haneleri: Evlilik, Aile ve Doğurganlık 1880-1940**, İstanbul: İletişim Yayınları, 1996.

DUMONT Paul vd., "Said Bey: The Everyday Life of an Istanbul Townsman at the Beginning of the Twentieth Century", **The Modern Middle East**, Berkeley: University of California Press, 1993.

DURMAZ Uğur, "Geleneksel Türk Tiyatrosunda "Kavuk": Bir Simgenin İşlevi, Özellikleri, Temsilcileri ve Dünden Bugüne Yolculuğu", **Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi**, C. 4, S. 9, 2018.

ELDEM Sedad Hakkı, "Mobilya", **Mimar**, S. 08, 1931.

FINDIKLI E. Berat, "İdeal Cumhuriyet Köyünü Düşlemek: Erken Cumhuriyet Döneminde Mimarlar ve Kırsal Mekân Algısı", **Tarih ve Uygarlık İstanbul Dergisi**, ed. Ertan Eğribel, Ufuk Özcan, S. 8, 2015, ss. 73-100.

———, "Millilik, Mobilya ve Zevk Terbiyesi: Mimar ve Dekoratörlerin Mobilya Üzerine Sürdürdükleri Tartışmalar (1931-1950)", **Journal Of History School**, C. 10, S. XXXII, 2017, ss. 87-114.

———, "Uğur Tanyeli'nin Mimarlık Tarihyazımında Barınma Kültürünün, Özel ve Kamusal Alanın Jeneolojisi", **Tarih Peşinde**, S. 15, 2016, ss. 95-128.

GILMAN Caroline Howard, **Recollections of a Housekeeper**, Harper & Brothers, 1834.

GÜMÜŞ M. Dila, "Unutulmuş Bir Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarı: Semih Rüstem Temel", **İstanbul Araştırmaları Yıllığı**, C. 3, 2014, ss. 227-34.

GÜNEŞ Serkan, “Türk Toplumunu ve Otomobil”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal**

Bilimler Dergisi, S. 25, 2012, ss. 213-30.

GÜRKAŞ Tayfun, **Türkiye’de Mimarlık Tarihi Yazımı: Konuşmaya Başlarken Susturmak**, (Doktora Tezi Tezi), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2010.

HALET Hassan, “Evlerin Elektrik Tertibatı”, **Mimar**, S. 5, 1931.

HALİD Refik, **Üç Nesil Üç Hayat**, İstanbul, 1943.

KAVAL G.T. Emine, **Türkiye’de Magazin Dergiciliğinde Kültürel Değişimin İzleri Hayat Dergisinin İlk Dönemleri Üzerine Batı Etkisi Açısından Bir İnceleme**, (Doktora Tezi Tezi), İstanbul Üniversitesi, 1999.

KEISTER Lisa A., Darby E. SOUTHGATE, **Inequality: A Contemporary Approach to Race, Class, and Gender**, Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2012.

KOÇU Reşat Ekrem, “Döşek”, **İslam Ansiklopedisi**, İstanbul: Koçu Yayınları Mehmed Koçu, 1968, C. 9, s. 4731.

MARDİN Şerif, **Super Westernization in Urban Life in the Ottoman Empire in the Last Quarter of the Nineteenth Century**, Brill, 1974.

———, “Türk Siyasetini Açıklayabilecek bir Anahtar: Çevre-Merkez İlişkileri”, **Dün ve Bugün Felsefe**, İstanbul, 1985, ss. 165-97.

MİTHAT Ahmet, haz. İsmail DOĞAN, Ali GURBETOĞLU, **Avrupa Adab-ı Muâşeretü Yahut Alafranga**, Ankara: Akçağ Yayınları, 2001.

MODLESKI Tania, **Studies in Entertainment: Critical Approaches to Mass Culture**,
Bloomington: Indiana University Press, 1986.

MONTAGU, Lady, **Doğu Mektupları**, çev. Murat Aykaç Eringöz, İstanbul: Ark
Yayınları, 2004.

MURPHEY Rhoads, “Communal Living in Ottoman Istanbul Searching for the Foundations
of an Urban Tradition”, **Studies on Ottoman Society and Culture 16th-18th
Centuries**, Ashgate Variorum, 2007.

NEVİN MERİÇ, **Âdab-ı Muâşeret: Osmanlı’da Gündelik Hayatın Değişimi (1894-
1927)**, İstanbul: Kapı Yayınları, 2007.

OKTAY Ahmet, **Türkiye’de Popüler Kültür**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2002.

ORUÇ Yener, **Atatürk’ün “Fikir Fedaisi” Dr. Reşit Galip**, Ankara: Gürer Yayınları,
2007.

ORWELL George, **Bin Dokuz Yüz Seksen Dört**, çev. Nuran Akgören, Ankara: Kültür ve
Turizm Bakanlığı, 1985.

ÖZBAY Meral, **Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski**, İstanbul: İletişim
Yayınları, 1991.

ÖZKAYA H. Gökçen, **18. Yüzyıl İstanbul’ unda Barınma Kültürü ve Yaşam Koşulları**,
(Doktora Tezi Tezi), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2011.

ÖZKAYA Hatice Gökçen, “Osmanlı Evleri Üzerine Yeniden Düşünmek: 18. Yüzyıldan
Dahiliyeli-Hariciyeli Beş İstanbul Evi Örneği”, **METU Journal of The Faculty of
Architecture**, 2018.

ÖZYALVAÇ Şükriye Pınar, **İstanbul Konut Mimarisinde Lüks ve Konfor (18. Yüzyıl)**, (Doktora Tezi Tezi), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2015.

RYBCZYNSKI Witold, **Verlust der Behaglichkeit Wohnkultur im Wandel der Zeit**, München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1991.

SAİD Edward, **Orientalism**, Vintage, New York, 1978.

SAND Jordan, **House and Home in Modern Japan: Architecture, Domestic Space, and Bourgeois Culture, 1880-1930**, Cambridge, Mass.: Harvard University Asia Center, 2005.

SARI Ümit, **Kitle Kültürü ve Popüler Kültür Bağlamında, Kitle İletişim Araçlarının Kitle Kültürüne Etkileri: Örnek Olarak Popstar Türkiye Yarışması**, (Yüksek Lisans Tezi Tezi), İstanbul Üniversitesi, 2006.

SEVENGİL Refik Ahmet, **Meşrutiyet Tiyatrosu**, İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi, 1968.

SÖZEN Metin, **Türklerde Ev Kültürü**, İstanbul: Doğan Kitap, 2001.

SÖZEN Metin, Uğur TANYELİ, **Sanat Sözlüğü: Kavram ve Terimler: Resim-Heykel-Mimarlık, Geleneksel Türk Sanatları, Uygulamalı Sanatlar ve Genel Sanat Kavramları**, On beşinci basım., Remzi Kitabevi, 2015.

TANYELİ Uğur, **İstanbul 1900-2000: Konutu ve Modernleşmeyi Metropolden Okumak**, İstanbul: Akın Naçça, 2004.

———, **İstanbul'da Mekân Mahremiyetinin İhlali ve Teşhiri: Gerilimli Bir Tarihçe ve 41 Fotoğraf**, İstanbul: Metis Yayınları, 2013.

———, “Kamusal Mekân-Özel Mekân: Türkiye’de Bir Kavram Çiftinin İcadı”, **Genişleyen Dünyada Sanat, Kent ve Siyaset 9. Uluslararası İstanbul Bienali’nden Metinler**, İstanbul: İSKV, 2005.

———, “Klasik Dönem Osmanlı Metropolünde Konutun ‘Reel’ Tarihi: Bir Standart Saptama Denemesi”, **Prof. Dr. Doğan Kuban’a Armağan**, İstanbul: Eren Yayıncılık, 1996.

———, **Mimarlığın Aktörleri: Türkiye 1900-2000**, İstanbul: Ofset Yapımevi, 2007.

———, “Osmanlı Barınma Kültüründe Batılılaşma- Modernleşme: Yeni Bir Simgeler Dizgesinin Oluşumu”, **Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut ve Yerleşme = Housing and Settlement in Anatolia a Historical Perspective**, ed. Yıldız Sey, Ofset Yapımevi., İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1996.

TATİ Jacques, **Mon Oncle**, 1958.

ÜNSAL Behçet, “Kübik Yapı ve Konfor”, **Mimar**, S. 03-04, 1939.

WELTER Barbara, “The Cult of True Womanhood: 1820-1860”, **American Quarterly**, C. 18, S. 2, 1966.

Yedigün Dergisi Kaynakları

“4 odalı bir ev”, **Yedigün**, C. 1, S. 13, 1933.

“4 Odalı Çiftlik Evi”, **Yedigün**, C. 11, S. 281, 1938.

“4 Odalı çok şirin bir köy veya sayfiye evi”, **Yedigün**, C. 11, S. 285, 1938.

“5 odalı bir Dağ Evi”, **Yedigün**, C. 11, S. 284, 1938.

“5 odalı bir kır evi”, **Yedigün**, C. 11, S. 279, 1938.

- “5 Odalı Bir Yuva”, **Yedigün**, C. 9, S. 215, 1937.
- “800 liraya 3 odalı bir köşk”, **Yedigün**, C. 6, S. 142, 1935.
- “1300 liraya yazlık bir yuva”, **Yedigün**, C. 1, S. 4, 1933.
- “1500 liraya güzel bir köşk”, **Yedigün**, C. 1, S. 3, 1933.
- “Amerikan tarzı iki katlı şirin villa”, **Yedigün**, C. 8, S. 203, 1937.
- “Apartman ve Otel Hayatı”, **Yedigün**, C. 12, S. 287, 1938.
- “Avcılar Kurumunun Birinci Başkanı Bayan Nezihe”, **Yedigün**, C. 5, S. 112, 1935.
- “Avrupa’nın Tam Göbeğinde 30 Sene Evvelki İstanbul”, **Yedigün**, C. 7, S. 178, 1936.
- “Bahçelerinizi güzel kameriyelerle süsleyiniz”, **Yedigün**, C. 6, S. 150, 1936.
- “Banyo”, **Yedigün**, C. 9, S. 228, 1937.
- “Basit ve kibar bir kabul salonu”, **Yedigün**, C. 4, S. 103, 1935.
- “Beş Odalı Çok Zengin Bir Villa”, **Yedigün**, C. 13, S. 327, 1939.
- “Bir Bestekarın Hayatı... Muhlis Sabahattin bey Nasıl Yaşıyor?”, **Yedigün**, C. 1, S. 21, 1933.
- “Birgün Belki İçinde yaşıyacaksınız”, **Yedigün**, C. 13, S. 330, 1939.
- “Birizbiz ve Perdeler”, **Yedigün**, C. 9, S. 214, 1937.
- “Bizde ve Avrupa’da Kübik”, **Yedigün**, C. 8, S. 188, 1936.

- “Bol güneşli bir yuva”, **Yedigün**, C. 1, S. 11, 1933.
- “Büyük Annelerimizin Kileri”, **Yedigün**, C. 9, S. 226, 1937.
- “Çalışma ve oturma odası”, **Yedigün**, C. 6, S. 147, 1936.
- “Çay Örtüsü”, **Yedigün**, C. 6, S. 142, 1935.
- “Çocuklara mahsus döşenmiş küçük bir oda”, **Yedigün**, C. 5, S. 106, 1935.
- “Darülbedayi sanatkarlarından Hikmet. H. Kendisini ziyaret eden muharririmize hayatını anlatıyor”, **Yedigün**, C. 1, S. 1, 1933.
- “Değerli Bir Kadın Romancı Güzide Sabri..”, **Yedigün**, C. 11, S. 271, 1938.
- “Doktor Reşit Galip Beyin Evinde”, **Yedigün**, C. 1, S. 14, 1933.
- “Dört odalı bir sayfiye evi”, **Yedigün**, C. 1, S. 19, 1933.
- “Dört odalı bir sayfiye köşkü”, **Yedigün**, C. 1, S. 12, 1933.
- “Dört odalı bir şehir evi”, **Yedigün**, C. 11, S. 283, 1938.
- “Dört Odalı İki Katlı Bir Villa Örneği”, **Yedigün**, C. 13, S. 335, 1939.
- “Dümbüllünün Kahvesini İçerken”, **Yedigün**, C. 1, S. 7, 1933.
- “Dünya Güzeli Ne Alemde?”, **Yedigün**, C. 6, S. 156, 1936.
- “Dünya güzelimiz ne alemde?”, **Yedigün**, C. 4, S. 81, 1934.
- “Eşya”, **Yedigün**, C. 12, S. 312, 1939.

- “Eşya”, **Yedigün**, C. 13, S. 313, 1939.
- “Eşyalarımızın şekilleri”, **Yedigün**, C. 1, S. 9, 1933.
- “Etamin Üzerine işlenmiş Modern Perdeler”, **Yedigün**, C. 7, S. 160, 1936.
- “Ev ve Apartıman”, **Yedigün**, C. 11, S. 265, 1938.
- “Evinizi döşemedен evel”, **Yedigün**, C. 6, S. 138, 1935.
- “Galatasarayın Aslanı Nihat İninde nasıl yaşıyor?”, **Yedigün**, C. 1, S. 10, 1933.
- “Gemi içinde yaşar gibi”, **Yedigün**, C. 9, S. 229, 1937.
- “Güzel Abajurlar”, **Yedigün**, C. 7, S. 171, 1936.
- “Güzel bir yatma ve çalışma köşesi”, **Yedigün**, C. 4, S. 99, 1935.
- “Güzel bir yazı ve istirahat odası”, **Yedigün**, C. 1, S. 18, 1933.
- “Güzel Döşenmiş Modern Salon ve Odalar”, **Yedigün**, C. 7, S. 173, 1936.
- “Güzel Eşyalar”, **Yedigün**, C. 13, S. 315, 1939.
- “Halukun Annesile Karşı Karşıya bir Dertleşme”, **Yedigün**, C. 14, S. 347, 1939.
- “Her keseye elverişli eşya”, **Yedigün**, C. 1, S. 8, 1933.
- “Hitler kim?”, **Yedigün**, C. 1, S. 4, 1933.
- “İçindekiler”, **Yedigün**, C. 12, S. 303, 1938.
- “İdeal bir Villa: Spor ve istirahat köşesi”, **Yedigün**, C. 11, S. 271, 1938.

“İki Katlı Bir Ev Örneği”, **Yedigün**, C. 11, S. 277, 1938.

“İki katlı bir sayfiye evi”, **Yedigün**, C. 13, S. 332, 1939.

“İki odalı cana yakın yuva”, **Yedigün**, C. 9, S. 213, 1937.

“İki odalı şirin bir sayfiye evi”, **Yedigün**, C. 9, S. 214, 1937.

“İki odalı ve geniş teraslı şirin bir sayfiye evi”, **Yedigün**, C. 9, S. 224, 1937.

“İki yazıhane modeli”, **Yedigün**, C. 4, S. 102, 1935.

“İki Yuva”, **Yedigün**, C. 13, S. 333, 1939.

“İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 16, 1933.

“İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 5, 1933.

“İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 7, 1933.

“İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 17, 1933.

“İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 10, 1933.

“İsimsiz”, **Yedigün**, C. 1, S. 11, 1933.

“İsimsiz”, **Yedigün**, C. 3, S. 64, 1934.

“İsimsiz”, **Yedigün**, C. 3, S. 66, 1934.

“İsimsiz”, **Yedigün**, C. 3, S. 54, 1934.

- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 3, S. 61, 1934.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 5, S. 107, 1935.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 4, S. 104, 1935.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 6, S. 147, 1936.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 7, S. 165, 1936.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 7-8, S. 177-196, 1936.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 7, S. 177, 1936.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 8, S. 201, 1937.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 9, S. 219, 1937.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 8, S. 199, 1937.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 8, S. 204, 1937.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 9, S. 210, 1937.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 9, S. 233, 1937.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 8, S. 200, 1937.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 8, S. 202, 1937.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 8, S. 207, 1937.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 9, S. 211, 1937.

- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 10, S. 238, 1937.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 9, S. 222, 1937.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 9, S. 223, 1937.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 9-10, S. 228-236, 1937.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 11, S. 268, 1938.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 11, S. 273, 1938.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 12, S. 288, 1938.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 11, S. 280, 1938.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 11, S. 282, 1938.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 11, S. 285, 1938.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 12, S. 289, 1938.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 12, S. 305, 308, 309, 310, 1939.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 13, S. 328, 1939.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 13, S. 334, 1939.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 13, S. 338, 1939.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 14, S. 339, 1939.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 14, S. 340, 1939.

- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 14, S. 343, 1939.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 14, S. 342, 1939.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 13, S. 317, 1939.
- “İsimsiz”, **Yedigün**, C. 13, S. 318, 1939.
- “İsmi sahneye ve edebiyata mal Olan bir Bayan Seniha Bedri”, **Yedigün**, C. 5, S. 119, 1935.
- “İstanbul Mebusu General Kazım Karabekir”, **Yedigün**, C. 12, S. 305, 1939.
- “Kadınlarımız Kanun ve Realite”, **Yedigün**, C. 5, S. 130, 1935.
- “Kiralık Ev Arıyorum”, **Yedigün**, C. 14, S. 353, 1939.
- “Kitap Meraklılarının Kütüphanesi”, **Yedigün**, C. 3, S. 57, 1934.
- “Konforda yenilik: Hem yemek odası, hem salon, hem de yatak odası vazifesi gören bir oda”, **Yedigün**, C. 9, S. 224, 1937.
- “Konforlu bir istirahat köşesi”, **Yedigün**, C. 5, S. 110, 1935.
- “Köşe bucaklardan nasıl istifade etmeli?”, **Yedigün**, C. 3, S. 59, 1934.
- “Köşelerden istifade”, **Yedigün**, C. 6, S. 140, 1935.
- “Kutu gibi sevimli 3 odalı bir ev”, **Yedigün**, C. 4, S. 93, 1934, s. 16.
- “Küçük Aileler için Ucuz Yemek Salonu”, **Yedigün**, C. 9, S. 227, 1937.
- “Küçük Apartmanlara mahsus eşyalar”, **Yedigün**, C. 3, S. 71, 1934.

- “Küçük bir çalışma köşesi”, **Yedigün**, C. 6, S. 139, 1935.
- “Kütüphaneli Karyolalar”, **Yedigün**, C. 13, S. 320, 1939.
- “M. Turhan Tan”, **Yedigün**, C. 9, S. 220, 1937.
- “Madeni eşyalar ve iki türlü işe yarayan salonlar”, **Yedigün**, C. 4, S. 91, 1934.
- “Masrafsız güzellik”, **Yedigün**, C. 1, S. 6, 1933.
- “Merdiven başı güzel tefriş edilmek şartile bazan bir salon vazifesini de görebilir”,
Yedigün, C. 3, S. 58, 1934.
- “Modern bir Villa”, **Yedigün**, C. 9, S. 221, 1937.
- “Modern ve sıhhi yatak odaları”, **Yedigün**, C. 4, S. 101, 1935.
- “Mutfak ve Üniversite”, **Yedigün**, C. 14, S. 354, 1939.
- “Mühendisin masası- İş adamının köşesi”, **Yedigün**, C. 3, S. 56, 1934.
- “Nasıl Yaşıyorlar: Mussolini”, **Yedigün**, C. 1, S. 5, 1933.
- “Nefis bir çalışma ve yazı köşesi”, **Yedigün**, C. 4, S. 94, 1934.
- “Neşe veren bir sofrta takımı”, **Yedigün**, C. 6, S. 138, 1935.
- “Nezihe Muhittin Hanım Ne Alemde?”, **Yedigün**, C. 4, S. 92, 1934, s. 16.
- “Otomobilli ve Köşklü Bir Muharrir Burhan Cahit”, **Yedigün**, C. 4, S. 80, 1934.
- “Profesör Akil Muhtar Beyin Evinde”, **Yedigün**, C. 3, S. 53, 1934.

- “Sade ve Güzel dekor içinde yaşamak Zevki”, **Yedigün**, C. 12, S. 287, 1938.
- “Sahnenin En zeki Kadın Sanatkarı Bedia Ferdi”, **Yedigün**, C. 5, S. 107, 1935.
- “Salonunuz için birkaç yastık numunesi”, **Yedigün**, C. 7, S. 158, 1936.
- “Sevimli ve rahat salon köşesi”, **Yedigün**, C. 4, S. 97, 1935.
- “Sevimli ve ucuz iki güzel Eşya”, **Yedigün**, C. 5, S. 105, 1935.
- “Seyyah bir Yaz Evi”, **Yedigün**, C. 13, S. 323, 1939.
- “Sofra Tertipleri”, **Yedigün**, C. 12, S. 310, 1939.
- “Sokak üzerinde 5 odalı bir sanatkâr evi”, **Yedigün**, C. 12, S. 295, 1938.
- “Şikagoda asri ev modeli yapıldı”, **Yedigün**, C. 4, S. 95, 1935.
- “Tek katlı bir Sayfiye Evi”, **Yedigün**, C. 13, S. 324, 1939.
- “Tren yolunda bir küçücük yuva”, **Yedigün**, C. 1, S. 14, 1933.
- “Türkiye Golf Şampiyonu Bayan Azize”, **Yedigün**, C. 5, S. 105, 1935.
- “Türkiye Yemek Kraliçesi: Hatice Talu”, **Yedigün**, C. 6, S. 155, 1936.
- “Türkiyede ilk kadın memur Bayan Feride”, **Yedigün**, C. 11, S. 266, 1938.
- “Üç katlı Akdeniz tarzı güzel bir villa”, **Yedigün**, C. 11, S. 276, 1938.
- “Üç Odalı Bir Sayfiye Evi”, **Yedigün**, C. 8, S. 196, 1936.
- “Üç odalı şirin bir yuva”, **Yedigün**, C. 3, S. 65, 1934, s. 8.

“Yaprakları muhafaza için”, **Yedigün**, C. 6, S. 139, 1935.

“Yarının Evi”, **Yedigün**, C. 6, S. 148, 1936.

“Yatak odalarımızı sade yapalım”, **Yedigün**, C. 3, S. 53, 1934.

“Yatak Odası”, **Yedigün**, C. 3, S. 61, 1934.

“Yatak odası.. ve istirahat köşesi”, **Yedigün**, C. 4, S. 96, 1935.

“Yazı odaları şahsiyetimizin aynasıdır”, **Yedigün**, C. 3, S. 55, 1934.

“Yazı odası ve kütüphane işini gören iki salon”, **Yedigün**, C. 9, S. 225, 1937.

“Yedigün Yedi Yaşında”, **Yedigün**, C. 13, S. 313, 1939.

“Yeni sayfiye evi”, **Yedigün**, C. 7, S. 171, 1936.

“Zengin ve lüks bir salon köşesi”, **Yedigün**, C. 4, S. 100, 1935.

“Ziraat Vekilimiz Muhlis Beyin Bahçesinde bir saat...”, **Yedigün**, C. 1, S. 17, 1933.

İnternet Kaynakları

“**Akil Muhtar Özden**”, <https://www.biyografya.com/biyografi/1471> Erişim Tarihi:
21.11.21

“**Anonim**”, <http://dialecticsofmodernity.manchester.ac.uk/artefact/28>, Erişim Tarihi:
16.11.2021.

“**Anonim**”,

https://en.wikipedia.org/wiki/John_Cecil_Clay#/media/File:Good_housekeeping_1908_08_a.jpg, Erişim Tarihi: 01.11.2021

“**Arkitera Söyleşi**”, <https://www.arkitera.com/soylesi/mimarlik-tarihi-soylesileri-esra-akcan/>, Erişim Tarihi: 26.12.2019.

Brünn, Fr. Frida Kalivoda, **Bauwelt**, S. 36, 1969,

https://www.bauwelt.de/dl/749515/BW_1969_36_Haus_Tugendhat.pdf, Erişim Tarihi: 16.11.2021.

“**BİSAV**”, <https://www.youtube.com/watch?v=80WWqiEEiDE.>, Erişim Tarihi: 29.01.2021.

“**Bedia Muvahhit**”, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/bedia-muvahhit-1897-1994/>, Erişim Tarihi: 09.09.2021.

“**Burhan Cahit Morkaya**” <https://www.biyografya.com/biyografi/1147>, Erişim Tarihi: 20.11.21.

“**1933 Chicago Worlds Fair Homes**”: <https://www.youtube.com/watch?v=7ixX45Fqc4M>, Erişim Tarihi: 16.11.2021.

“**Die Frankfurter Küche**”, <http://xn--diefrankfurterkche-06b.de/seite12.html>, Erişim Tarihi: 22.09.2021.

“**Domestik kelimesi**”, <https://sozluk.gov.tr/?kelime=domestik.>, Erişim Tarihi: 22.01.2021.

“**Domestic**”, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/domestic.>, Erişim Tarihi: 22.01.2021.

“**Geschichte der Heizung**”, <https://heizung.de/heizung/wissen/geschichte-der-heizung-der-weg-vom-feuer-zur-heizungsanlage/>, Erişim Tarihi: 20.12.2021.

“Hüseyin Cahit Yalçın”,

https://tr.wikipedia.org/wiki/H%C3%BCseyin_Cahit_Yal%C3%A7%C4%B1n, Erişim Tarihi. 01.01.2022.

“Illustrierte Magazine der Klassichen Moderne”,

<https://www.arthistoricum.net/themen/textquellen/illustrierte-magazine-der-klassischen-moderne.>, Erişim Tarihi: 21.01.2021

“İstanbul’un Aydınlatılmasında Elektrik Dönemi”,

<https://istanbultarihi.ist/357-istanbulun-aydinlatilmasinda-elektrik-donemi>, Erişim Tarihi: 10.01.2022

“Kızıltoprak’ta Bir Köşk ve Onun Renkli Sakini”,

[https://web.archive.org/web/20121204184613/http://www.chronicledergisi.com/kiziltoprakta-bir-kosk-ve-onun-renkli-sakini/.](https://web.archive.org/web/20121204184613/http://www.chronicledergisi.com/kiziltoprakta-bir-kosk-ve-onun-renkli-sakini/), Erişim Tarihi: 10.01.2021.

“Kazım Karabekir”, https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%A2z%C4%B1m_Karabekir,

Erişim Tarihi: 21.11.21.

“M. Turhan Tan”, <https://www.biyografya.com/biyografi/6147>, Erişim Tarihi: 21.11.21.

“Muhlis Sebahaddin Ezgi”, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ezgi-muhlis-sabahattin>,

Erişim Tarihi: 20.11.2021

“Nezihe Muhiddin”: <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/nezihe-muhiddin-1889-1958/>,

Erişim Tarihi: 21.11.2021.

“The American Home”,

https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=The_American_Home&oldid=1043015423.,

Erişim Tarihi: 01.01.2022.

“Recaizade’ nin Ünlü Torunları”,

<https://web.archive.org/web/20120114144754/http://www.chronicledergisi.com/recaizaden-in-unlu-torunlari/>, Erişim Tarihi: 20.11.21.

“Revolution im Haushalt”,

https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:cvPyE1hKO_gJ:https://journals.ub.uni-heidelberg.de/index.php/ma/article/viewFile/21574/15346+&cd=1&hl=de&ct=clnk&gl=tr, Erişim Tarihi: 22.09.2021.

“Selim Sırrı Tarcan”, <https://www.biyografi.info/kisi/selim-sirri-tarcan.>, Erişim Tarihi: 14.12.2021.

“Seniha Bedri Göknil”, <https://www.biyografya.com/biyografi/13744>, Erişim Tarihi: 13.09.2021.

“Denizlerin İhalesi; Deniz Kızı Eftalya Hanım”, **Skykonsept59**, S. 59, 2015, ss.14-15., https://web.archive.org/web/20160624105357/http://www.syk.com.tr/Dosyalar/SyKonseptPdf/060b3df7-01f9-40eb-8693-948ba2d69649_59.pdf, Erişim Tarihi: 20.11.21.

“Tevfik Fikret”, <https://islamansiklopedisi.org.tr/tevfik-fikret>, Erişim Tarihi: 20.11.2021.

“Yedigün Mecmuası”, <https://www.simurg.com.tr/yedigun-mecmuasi-7-gun-dergisi-12-cilt-411-sayi-1933-1946.>, Erişim Tarihi: 01.07.2021.

“Westinghouse”, <https://westinghouse.com/heritage/>, Erişim Tarihi: 03.01.2022.

“Woman and Home”,

[https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Woman %26 Home&oldid=1030697566.](https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Woman_%26_Home&oldid=1030697566.), Erişim Tarihi: 01.01.2022.